

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: Sefkat Tezkiresi (Tezkîre-İ Şu'arâ-yı Şefkat-i Bagdâdi)
Mùellifi: Şefkat-i Bagdâdi
Hazırlayan: Filiz Kılıç
Yayın Yılı: 2017
ISBN: 978-975-17-3444-0
Ana Yayın Numarası: 3212 / Kùltür Eserleri Dizisi-463

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet
Caddesi, No: 4, B-Blok, 06030
Ulus/ANKARA
Telefon: 00 90 312 3099001
Faks: 00 90 312 3098998
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr-
http://ekitap.kulturturizm.gov.tr

ŞEFKAT

TEZKÎRE-İ ŞU'ARÂ-YI ŞEFKAT-İ BAGDÂDÎ

Hazırlayan

Dr. Filiz KILIÇ

KISALTMALAR

AE	: Millet Kütüphanesi Ali Emiri
AKM	: Atatürk Kültür Merkezi
B	: Bayezid Kütüphanesi
C.	: Cilt
D.T.C.F.	: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
Hızl.	: Hazırlayan
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
Ktp.	: Kütüphane
MEB	: Millî Eğitim Basımevi
mm.	: Milimetre
No.	: Numara
ö.	: Ölümü
SÇ	: Sermet Çifter
TDK	: Türk Dil Kurumu
Ünv.	: Üniversitesi
vb.	: ve benzeri
y.y.	: Yüzyıl
Yay.	: Yayınları

GİRİŞ

Tezkire, Arapça *zıkr* kökünden türemiş bir kelime olup, hatırlamaya vesile olan şey, manasına gelir ve edebiyat terminolojisi olarak çok geniş bir kullanım alanına sahiptir. Bu manada tezkire, maddî ve manevî kültürü meydana getiren her meslekten yaratıcı kişinin biyografik künye yazıcılığını temel alan bir türdür. Tezkireci, belirli bir meslekte tanınmış kişilerin, mesela evliyâların, hattatların, mimar ve musikî ustalarının, hatta usta bir çiçek yetiştiricisinin hayat ve sanatından söz edebilir. Ancak, tezkire kelimesi en geniş manada kullanım alanını, şairlerin hayatlarıyla şiirlerinden söz eden kitaplarda bulmuştur. Öyle ki, bu kitapların bazıları tezkire kelimesini özel bir ad olarak taşıdıkları gibi, ayrı bir isim taşıyanlar da çoğu kez tezkire adıyla bilinirler. Bu eserler, anlattıkları çevrenin veya mesleğin adıyla anılırlar. Şairleri anlatanlara *Tezkire-i şu'arâ* veya *Tezkiretü 'ş-şu'arâ*, denir. Şair Tezkireleri çağının bir edebiyat ve kültür ürünü oldukları kadar, muhtevaları dolayısıyla da o devir üzerine günümüzde yapılan çeşitli araştırma ve incelemeler için yeri doldurulmaz birer belge ve kaynak durumundadırlar¹. Bir edebiyat tarihçisi için en önemli belge eserin kendisi olmakla birlikte, eserin daha iyi anlaşılabilmesi için, ne zaman ve ne gibi şartlar altında yazıldığıнын bilinmesi, eser sahibinin hayatının tanınması da çok önemlidir. Dolayısıyla bir edebiyat tarihçisinin tarihî vesika ve diğer kaynakların yanında ilk başvurabileceği eserler tezkirelerdir. Tezkirelerde verilen bilgilerin birçoğu yazıldığı devri tam olarak vermese de, bugün için başvurulacak yegâne kaynaklardır. Bu tür eserlerin bir diğer özelliği, şairler hakkında hem tenkidî, hem de övgüye layık sözlerin bir arada bulunmasıdır. Bir şairin yaşadığı devirde şiirleri ve sanatı hakkında aynı devirde yaşayan kişilerin fikirlerini öğrenmek, ne derece beğenildiğini ve okunduğunu bilmek, edebiyat tarihçisinin yapacağı değerlendirmeler için zarurîdir. Bu bakımdan tezkire yazarlarının edebî tenkitleri çok önemli bir ölçü sayılır^{2 3}.

Türk Edebiyatı'nda tezkire yazma geleneği Ali Şîr Nevâî (ö.1501)'nin Mecâlisü'n-nefâis (1491) adlı Çağatayca tezkiresiyle başlar. Türün Anadolu sahasında ilk örneği Sehî Bey (ö.1548)'in Heşt Behişt (1538) adlı eseridir. Tezkire, Mecâlisü'n-nefâis örnek alınarak yazılmıştır. Sehî'den başlayarak türün ilk yazarları Herat ekolu denilen Câmî

---

¹ Filiz Kılıç (1998). *XVII.YY. Tezkirelerinde Şair ve Şiir Üzerine Değerlendirmeler*. Ankara: Akçağ Yay. IX.

² Haluk İpekten (1986). *Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şu'arâ Tezkireleri*. Erzurum: Atatürk

(ö.1492)'nin Baharistân (1487)'ından, Devletşâh (ö.1495)'in Tezkiretü'ş-şu'arâ (1487) ve Ali Şîr Nevâî'nin Tezkireleri'nden istifade etmişler ve bunu eserlerinin ön sözlerinde belirtmişlerdir. Ancak, bu örnek alma taklit seviyesinde kalmamış, Anadolu'da hızla gelişen dil ve edebiyatın, daha doğru deyişle şiirin mümessillerinin gelecek kuşaklar tarafından bilinmeleri için art arda tezkire yazılmaya başlanmıştır. XVI. yüzyıldan XX. yüzyıl başlarına kadar devam ederek geniş zaman dilimi içinde farklı şekli görünümle karşımıza çıkan tezkirelerin son örneğini Nâilî, mevcut birçok tezkire ve başka biyografik eserleri tarayarak oluşturduğu *Tuhfe-i Nâilî* adlı çalışması ile vermiştir.

Anadolu sahası Türk Edebiyatı'nda tezkire türü, var olduğu geniş zaman dilimi içinde farklı şekillerde karşımıza çıkar. Sehî'nin hemen ardından peş peşe yazılan XVI. yüzyıl tezkireleri, artık taklit değil olgun örneklerdir. Sehî ve Ahdî dışında kalan bu yüzyıl tezkirecileri, şairlerin kendilerine has bir sınıf teşkil ettiklerine, meslek ve diğer sosyal ölçülerine bakılmaksızın bir bütün olarak ele alınmaları gerektiğine inandılar. XVI. yüzyıl tezkirelerinin bir özelliği de ele aldıkları şairlerin büyük bir bölümünün kendi dönemlerinden önce yaşamış olmalarıdır. Bu yüzden biyografiler, toplanan bütün bilgileri ihtiva ettikleri için uzundur. Tezkirelerde şairlerin doğum yeri, adı, lakabı, öğrenim durumu, meslek veya makamı, başlıca hocaları, hayatlarındaki önemli değişiklikler, ölümü, varsa ölüm tarihi, mezarının yeri, bazen şairle ilgili bir ya da birkaç anekdot, edebî durumuyla ilgili değerlendirmeler, eserleri ve eserlerinden örnekler yer alır. XVII. yüzyıl tezkirecileri ise, daha çok kendi çağdaşlarını yazarlar. Bu yüzden söylenen şeyler, bilineni tekrarlamak anlamına gelecek mütedavil bilgiler olduğu için biyografiler kısalmış, buna karşılık seçilen örnek şairler artmıştır.

XVIII. yüzyıl ise kendinden önceki döneme bir tepki ve XVI. yüzyılın mükemmel örneklerine bir özentidir. Bu yüzden ki, sözü edilen yüzyılda biyografiler tekrar XVI. yüzyıldaki gibi uzamış, buna karşılık örnek şairlerde azalma olmuştur. Safayî, Sâlim ve Râmiz bu tarz tezkirelerdir. Küçük hacmi ile Mucib'i bir ara örnek olarak değerlendirmek mümkündür.

Şekilde meydana gelen bu değişiklikler muhtevaya da yansımış ve XVII. yüzyıldan itibaren tezkirecilik tarihimizde, adına *Antolojik Tezkireler* diyebileceğimiz farklı yapıda eserler verilmeye başlanmıştır. Bunlara sadece antoloji demek belki daha doğrudur. Fakat çok kısa olmakla birlikte bu tezkirelerde biyografiler de mevcuttur. Türk Edebiyatı'ndaki antolojik tezkireler şöyle sıralanabilir:

Tezkire Yazarı	Tezkirenin Adı
Kafzâde Faizî	Zübdetü'l-Eş'âr
Yümnî	Tezkire-i Şu'arâ
Seyrekzâde Âsım	Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr
İsmail Belîğ	Nuhbetü'l-âsâr li Zeyli Zübdeti'l- Eş'âr
Silahdarzâde Mehmed Emin	Tezkire-i Şu'arâ
Şefkat	Tezkire-i Şu'arâ

Şefkat'ten sonra antoloji niteliğinde tezkire yazma geleneği başka takipçi bulamamış ve tarihe karışmıştır. Bunda, bozulmaya başlayan geleneğin yanında XIX. yüzyıldan itibaren değişen yeni toplum yapısının farklı arayışlar içinde oluşunun da etkisi vardır³.

Tezkireler sadece şairler hakkında bilgi vermeleriyle değil, seçilen şiirler açısından da önem taşır. Tezkirelerin bir önemi de şiir geleneğimizi yansıtmalarıdır. Aynı zamanda birer şair olan tezkire yazarlarının şiir seçiminde dikkat ettikleri noktalar değerlendirilirse, zamanın şiir zevki de ortaya çıkarılmış olur. Antolojik tezkireler, gelenek içinde biyografiden çok şiiri ön plana çıkartmış ve verilen örnek şiir sayısı ve miktarını büyük oranda arttırmışlardır. Ancak, bu yapılırken şiir değerlendirmelerine çok az yer verilmiştir. Klâsik tezkire yazarları, şairin hayat hikâyesini verdikten sonra genellikle eserlerinden söz ederler ve şiirine yönelik olumlu ya da olumsuz eleştirilerde bulunurlardı. Bu tür değerlendirmeler antoloji tipi tezkirelerde en alt seviyededir. Bu eserler, çağdaş antolojilerde olduğu gibi, kısaca şairi tanıtip okuyucuyu şiirle baş başa bırakmak amacıyla hazırlanmış örneklerdir.

³ Mutafa İsen (1997). "Türk Tezkireciliğinde Antoloji Tipi Örnekler". *Ötelerden Bir Ses*. Ankara: Akçağ

ŞEFKAT-İ BAĞDÂDÎ ve NÂŞİD'İN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.ŞEFKAT-İ BAĞDÂDÎ: HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

Şairliğinden çok tezkire yazarlığıyla tanınan Şefkat hakkında bilgiler sınırlıdır. Hayatının anlatıldığı az sayıdaki kaynağın verdiği bilgiler birbirinin tekrarıdır. Yazar, tezkiresinde de kendisinden çok az bahseder. Adı Seyyid Abdülfettah'tır. Doğum tarihi bilinmemekle birlikte⁴ Bihişt-âbâd olarak nitelendirdiği Bağdat'ta doğmuştur. Adından hareketle peygamber soyundan geldiği söylenebilir. Bir süre Kırım hanlarının yanında, daha sonra İstanbul'da Eflak ve Boğdan beylerinin kâtipliğinde bulunmuştur. Yaşlılık sebebiyle, emekliye ayrıldıktan sonra İstanbul'da Boğaziçinde Kuruçeşme'deki evine çekilmiştir. Burada uzun müddet ilimle ve edebiyatla meşgul olmuş, tezkiresini de burada yazmıştır. Bir müddet hasta yattıktan sonra 1242/1826'de vefat eden Şefkat'in kabri Kuruçeşme mezarlığındadır⁵.

Tezkiresinde kendisini üçüncü şahıs olarak ele alıp övmesi, kişiliği hakkında ipucu vermesi açısından önemlidir⁶. O, akıllı, bilgili, marifet sahibi ve çalışkan bir zat olup ilmî eser neşriyle uğraşmaktadır: “*Bogaziçinde Kuruçeşmede kûşe-gîr-i inzivâ olup erbâb-ı ma'ârifden 'adîmü'l-misâl zâhir ü bâtını ma'mûr bir zât-ı 'âlî-kadrdır ve ekseriyâ neşr-i 'ulûm ile meşgûldür ve zât-ı 'âlîleri kütüb-hâne misillü bir zât..*”tır.

Hizmetinde bulunduğu Yahya Paşazâde Ali Paşa'nın düzenlediği bir toplantı sırasında, 1206/1791-2 yılında ölen Enderunlu İbrahim Nâşid Bey ve kaleme aldığı *Müntehabât-ı Eş'âr*'dan övgüyle söz edilirken, paşa bu şiiirlerin şairleri hakkında bilgi toplayarak bir

---

Yay. 47-49.

⁴ Kaynaklarda emekli olduktan sonra evinde inzivaya çekildiği ve yaşlılığın verdiği sıkıntı ve hastalıklarla uğraştığı belirtildiğine göre 1750'li tarihlerde, hatta daha öncesinde doğmuş olmalıdır.

⁵ Ömer Çiftçi (1996). *Fatin Tezkire-Hatimetü'l-eş'âr*. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi. 279; Bursalı Mehmed Tahir (2000). *Osmanlı Müellifleri*. C. II. (hızl. Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı). Ankara: Bizim Büro Yay. 266; *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. C. VIII. İstanbul: Dergâh Yay. 114-115.

⁶ Şefkat, tezkiresinin mukaddimesinde farklı bir tavır sergilemektedir ki burada Divan Edebiyatı geleneği içerisinde şair veya yazarın kendisini ön plâna çıkarmayan, hatta yok sayan anlayışını görmekteyiz: “.. *bu sahrâ-yı pehn-âver-i 'aşk u yetmânîñ Kays-ı mader-zâdı ve küh-ı Bi-sütân-ı mihen ü âlâmîñ Ferhâd-ı nâşâdı hâk-i pâ-yı suhen-verân ve kâse-lis-i bezm-i nükte-sencân Şefkat-i Bağdâdî hezâr 'acz u iftikâr ve sad çendân şikeste-zebânî ve ihtikâr birle..*”

tezkire haline getirmeyi önermiştir. Ali Paşa'nın isteğini yerine getirilmesi gereken zevkli bir görev

olarak telâkki eden Şefkat, bu tezkireyi yazmıştır⁷. Şefkat'in Yahya Paşazâde Ali ve İbrahim Nâşid Bey'e büyük bir saygı duyduğu, tezkiresinde onlar hakkında sarfettiği övgü dolu

sözlerden anlaşılmaktadır.

Tezkireden edinilen bir başka bilgi de La'lî Ahmed Efendi'nin Şefkat'in yakın arkadaşı olduğudur: “*Hoş-tab' u latîfe-gû bir zât idi. Fakîr kendiler ile çok ülfet etmiş idim.*” La'lî onun mabeyn odasına bir tarih söylemiştir: “*Fakîrin mâ-beyn odama*⁸ *dediği târîhtir:*

La'liyâ yazdı bu cây-ı pâka târîh bî-mesîl

*Hücre-i mâbeyn-i sarâyında beyt-i bî-'adîl*⁹

Şefkat'in tezkiredeki biyografisinde bulunan mülemma gazelden Arapça ve Farsça bildiği anlaşılmaktadır. Tesbit edebildiğimiz birkaç şiirinden hareketle şairlik yönü hakkında bilgi vermek çok doğru olmasa da, orta seviyede bir şair olduğu söylenebilir. “Şefkat”in yanısıra şiirlerin bir kısmında “Şefkatî” mahlasını da kullanmıştır¹⁰. Tezkirenin mukaddimesindeki sanatlı nesir üslubunu başarıyla kullanmasından yola çıkılarak, nasirliği şairliğinden üstündür denebilir. *Hadikatü'l-vüzerâ*'sının çok kısa mukaddimesi de sanatlı nesirle kaleme alınmıştır.

Şefkat'in tezkiresi dışında, *Divançe*'si, mesnevi tarzındaki bir *Siyer-i Nebevî* manzumesi ve Osmanzâde Tâib Ahmed'in *Hadikatü'l-vüzerâ*'sına zeyli bulunmaktadır. Divançesi ve *Siyer-i Nebevî* hakkında ulaşılabildiğimiz kaynaklarda bir bilgi bulamadık. *Hadikatü'l-vüzerâ* zeylinde Ziyâeddin Yusuf Ziya Paşa'nın 1705'te ilk sadrazamlığından başlayarak, İsmail Paşa, Ağa İbrahim Paşa, Çelebi Mustafa Paşa, Arnavud Memiş Paşa ve Alemdar Mustafa Paşa'nın sadrazamlığına (1808) kadar gelen sadrazamları yazmıştır. Eser 23 sayfalık bir risale şeklindedir. *Hadikatü'l-vüzerâ* diğer zeylleri ile

---

⁷ Bu bilgiler tezkirenin mukaddimesinde verilir.

⁸ Saray ve konaklarda haremle selamlık arasındaki odaya verilen addır. Bu odalar arada olduğu ve her iki tarafa da kapı bulunduğu için bu adı almıştır. M. Zeki Pakalın (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. C. II. İstanbul: MEB Yay. 377.

⁹ Bkz. *Şefkat Tezkiresi*, La'lî maddesi. Bu tarih Şefkat'in yaptırdığı mabeyn odasına söylenmiş olmalıdır. İkinci mısraın harflerinin EBCED'e göre toplamı 1188/1774 tarihine tekâbül etmektedir.

¹⁰ Şefkat, şiir mecmuasından tesbit ettiğimiz altı şiirin beşinde *Şefkatî* mahlasını kullanmıştır.

birlikte 1271/1855'de basılmıştır¹¹.

2. NÂŞİD'İN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Asıl adı İbrahim'dir. Topal Osman Paşazâde Ahmed Ratib Paşa'nın¹² oğlu olup 1162/1749 tarihinde Mora'da doğmuştur. 1195 senesinde vefat eden Âsaf Mehmed Paşa'nın kardeşidir¹³. Babasının 1175/1761'te vefatı üzerine İstanbul'a gelmiş ve Enderun'a alınmıştır. Burada şair ve hattat olmak üzere yetiştirilmiştir. Sultan III. Mustafa'nın son ve I. Abdulhamid'in ilk zamanlarında bu padişahların mabeyniciliklerinde bulunmuş, sonra silahşörlük ve kayıkçıbaşılık rütbesiyle saray hizmetinden uzaklaştırılarak (1187/1773)¹⁴ mîr- i mîrânlıkla Yenişehir sancakbeyliğine getirilmiş ve İstanbul'dan taşraya gönderilmiştir^{15 16}. 1203/1788'te Sultan III. Selim padişah olunca babasının adamı olarak tanıdığı Nâşid Bey'i İstanbul'a getirtip Sultan I. Abdulhamid'in kızı Emine Sultan'ın kethüdalığına tayin ve onun muhasipliğiyle de vazifelendirmiştir. Fakat Nâşid Bey bu iltifattan uzun zaman istifade edemeyerek üç sene sonra yani 1206/1791-2'de vefat etmiş, eski velinimetini Sultan III. Mustafa'nın Üsküdar'da yaptırmış olduğu Ayazma Camii'nin haziresine defnedilmiştir^{16 17}. Mezar taşının uzun kitabesinde şair Sürûrî'nin yazdığı bir tarih kıtası mevcuttur:

Azm idüp dîvân-ı Hakka mîr-i erbâb-ı suhan

Firkat-i manzûme beyti eyledi mâtem-serây

---

¹¹ Osmanzâde Tâib Ahmed (1271). *Hadikatü'l-vüzerâ*. İstanbul: Ceride-i Havadis Matbaası. 1271.

¹² Hayatı hakkında bilgi için bkz. *Şefkat Tezkiresi*, Râtüb Ahmed Paşa maddesi; Bursalı Mehmed Tahir (2000). *Osmanlı Müellifleri*. C. II. (hzl. Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı). Ankara: Bizim Büro Yay. 189; Şemseddin Sâmî (1996). *Kâmûsu'l-alâm*. C.III. Ankara: Kaşgar Neşriyat. 2232; Nâil Tuman (2001). *Tuhfe-i Nâilî*. C. I. (hzl. Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı). Ankara: Bizim Büro Yay. 20; *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*. (1967). C. III-IV. İstanbul: MEB Yay; *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Hamseler Kataloğu*. C. III. İstanbul: MEB Yay. 789; Sadık Erdem (1994). *Râmiz ve Âdâb-ı Zurefâsı*. Ankara: AKM Yay.101- 102.

¹³ Bkz. *Şefkat Tezkiresi*, Âsaf Mehmed Paşa maddesi.

¹⁴ Mehmed Süreyya (1308-1311). *Sicill-i Osmanî*. C.IV. İstanbul.532; Esad Mehmed Efendi. *Bâğçe-i Safâ-endüz*. İstanbul Üniv. Ktp. No. 2095. vr. 213.

¹⁵ Esad Mehmed Efendi. *Bâğçe-i Safâ-endüz*. İstanbul Üniv. Ktp. No. 2095. vr. 213.

¹⁶ *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*. (1967). C. III-IV. İstanbul: MEB Yay; *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Hamseler Kataloğu*. C. III. İstanbul: MEB Yay. 866-867.

Hasretiyle Şi'r ü inŐa hâk bir serîr-i nâydan

Ceyb ü kâgıd çâk ü mefhûm-ı sarîr-i hâme-vây

Nüktedânlıkla hidiv-i dehre olmuşken nedîm

Nakl edip dünyâdan oldu mahrem-i kurb-ı Hudâ

EŞki irfân gibi hâk-i merkadinde sû-be-sû

Olsun âb-ı rahmet-i feyyâz-ı mutlak cebhe-sây

Bûlbûl-i kudsî Sürûrî'ye dedi târîhini

Nâşid İbrâhîm Beg gülzâr-ı Adni kıldı cây¹⁷

Şefkat tezkiresinde Nâşid'in Őahsını ve Őairliđini Şu cümlelerle över ve gazellerinden onbeşini örnek olarak kaydeder: “*Hadd-i zâtında zât-ı ma'ârif-simâtları cemî'-i ma'ârifde yegâne suhan-perdâz-ı Şâ'ir-i mu'ciz-tırâz olup zâde-i tab'-ı ra'nâları meşhûr ve cümle 'indinde makbûl ü müstahsen bir zât-ı 'âlî-kadrdir*”.

Nâşid'in edebî Őahsiyetinin teşekkülünde ilk etkili olan kişi babasıdır. Nitekim Müstakimzâde Süleyman Sadeddin Efendi bu tesire dikkat çekerek Nâşid'in üslubu hakkında “*mevrûs-ı pederâne olan tab'-ı Râtib*” ifadesini kullanır¹⁸. Nâşid'in üslublarını beğenerek Şiirlerini tahmis ve tanzir ettiği Şairler, Fuzulî, Bâkî, İlhamî (III. Selim), Koca Ragıb Paşa, Sünbülzâde Vehbî, Şerîf Efendi, İhyâ Efendi, Vâhid Efendi, Tevfik Efendi, Hamîd ve Se'ad'dır. XVIII. Asır Klâsik Türk Şiiri'nde Sebk-i Hindî, hikemî üslûb ve mahallîleşme akımı etkili olan edebî anlayıŐlardır. Dolayısıyla bu üç üslûp Nâşid'in Şiiri ve üslûbunda etkili olmuŐtur¹⁹.

Nâşid'in bir *Divan*'ı ile *Müntehabât-ı EŞ'âr* adlı Şiir mecmuası vardır. Divanı, Enderun Ağalarından Nâşid Bey'in yetiŐtirmesi tarihçi Cavid Ahmed Bey tarafından Sultan III.

¹⁷ Kâtibî sikkeli lâhit onarılmıŐtır. Mehmet Nermi Haskan (2001). *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*. İstanbul: Üsküdar Belediyesi Yay. 87-88.

¹⁸ Müstakimzâde Süleyman Sadeddin Efendi (1928). *Tuhfe-i Hattatin*. İstanbul. 29.

¹⁹ Lütfi Alıcı (1998). *Divan-ı Nâşid İnceleme- Tenkitli Metin*. Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.15.

Selim'in iradesiyle toplanmış ve yine Hasoda Ağalarından Mehmed Arif Bey'in kalemiyle 1207/1792-3'de bu nüshanın baş tarafına şairin tercüme-i hâli yazılmıştır²⁰.

Nâşid hakkında biri doktora ikisi yüksek lisans olmak üzere akademik seviyede üç çalışma yapılmıştır²¹. Bu tezlerde şiir mecmuası hakkında ya hiçbir bilgi verilmemiş ya da Nâşid'in böyle bir eseri olduğu ve mecmuanın Şefkat tarafından tezkire hâline getirildiği kaydedilmiştir.

---

²⁰ *Şefkat Tezkiresi*, Nâşid maddesi; Ömer Çiftçi (1996). *Fatin Tezkire-Hatimetü'l-eş'âr*. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesini. 473; Mehmed Süreyya (1308-1311). *Sicill-i Osmanî*. C.IV. İstanbul 532; Bursalı Mehmed Tahir (2000). *Osmanlı Müellifleri*. C. II. (hzl. Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı). Ankara: Bizim Büro Yay. 461; Sadık Erdem (1994). *Râmiz ve Âdâb-ı Zurefâsı*. Ankara: AKM Yay. 272; Nâil Tuman (2001). *Tuhfe-i Nâilî*. C.II. (hzl. Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı). Ankara: Bizim Büro Yay.1013-1014; *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*, C. III-IV; *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Hamseler Kataloğu*, C. III., 866- 867.

²¹ Raziye Öztürk (1998). *Nâşid İbrahim Bey (Hayatı, Eseri, Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni)*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi; Lütfi Alıcı (1998). *Divan-ı Nâşid İnceleme- Tenkitli Metin*. Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi; Ömer Zülfe (1998). *Nâşid Divanı (1749-1791)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

TEZKİRE-İ ŞU'ARÂ'NIN TANITILMASI

1. MUKADDİME

Osmanlı biyografisi daha önce var olan bir geleneğin izleyicisi olduğu için tezkireler öncelikle bir mukaddime ile başlar. Bu bölümde genel olarak, yazar Allah'a hamd, peygambere dua ettikten (hamdele ve salvele) sonra kitabını niçin yazdığını anlatır. Bu kısımda üzerinde ısrarla durulan konular Kur'an'da şiir aleyhindeki hükümlerin nasıl yorumlanması gerektiği ve bu hükümlerin aslında belli tarzdaki şiirleri kapsadığıdır. Tanrı'nın insanlara verdiği en değerli nesne konuşma ve yazma yetisidir. Bu yüzden ki şiirin tarihi insanla yaşıttır ve ilk şiir Hz. Âdem tarafından söylenmiştir. Bu bölümde bazen tezkireci eserini hangi yöntemleri kullanarak yazdığını ve eserine girecek isimleri nasıl seçtiğini de anlatır. Bu yüzden ki tezkirelerin bir bölümünün mukaddimesi orijinal birer poetika denemeleridir. Biyografik tezkirelerin önemli bir bölümünü oluşturan mukaddimeler, antolojik tezkirelerde çok kısalmış ya da tamamen ortadan kalkmıştır. İlk antoloji tipi tezkire olan Zübdetü'l-Eş'ârda ve Silahdarzâde Tezkireleri'nde mukaddime bulunmamaktadır. Asım, Yümnî ve Nuhbetü'l-âsâr Li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr adlı eserlerin mukaddimeleri de çok kısa tutulmuştur. Şefkat Tezkiresi'nin mukaddimesi bu açıdan önem arzeder.

Şefkat Tezkiresi'nin Mukaddimesi de benzerlerinde olduğu gibi tevhidle başlar. "Allah yüce ve cömerttir. Melekler, O'nun nimetleri karşısında hayran kaldıklarından konuşamazlar. Sürekli O'nu zikreden insanlar O'nun bakiliği ve yüceliği karşısında şaşırıp kalmışlardır. Allah'ın eşi benzeri olmayan mükemmellikleri yaratma divanında dört unsur ile dört fasıl bir rubai ve onun hikmetinin yaratma mecmuasında varlıkların hepsi ibret gösteren manalı iki mısradır. Var olan güzellikleri, gizli hazineleri belagat sahipleri yani şairler zikretme ve açma yetisiyle donatılmışlardır. Seb'a-i Mu'allaka'dan beri fesahat sahipleri hünerlerini sergilerler. Bu aşk ve yetim çölünün Kays'ı, eziyet ve elemeler dağının (Bî-sütûn) mutsuz Ferhadı²² başarılı şairler içinde aciz bir şair olan Şefkat-i Bağdadî, bu vadide at koşturmaya çalışmaktadır. Anadolu ülkesinde

---

²² Yazar kendisini tanımlarken aynı ifade kalıbını *Hadikatü'l-vüzerâ*'sının mukaddimesinde de kullanmıştır: "...bu fakîr-i kem-pâye vü fakîr-i bî-sermâye kûh-ı gamîñ Ferhâd-ı nâ-şâdî ve deşt-i 'aşkûñ Kays-ı nâ-murâd-ı mâder-zâdî...". 3.

yüzyıllardır birbirinden başarılı birçok şair yetişmiştir. (Şefkat Anadolu'yu güzel bir bahçeye, şairleri de bülbüllere benzeter). Akranlarının en önde geleni, marifet sahiplerinin başı olan Nâşid Efendi bu şairlerin şiirlerini *Müntehabât-ı Eş'âr adlı* bir mecmuada toplamıştır. Vezirlerin önde geleni saygıdeğer Vezir Yahya Paşazâde Ali Bey'in meclisinde, İbrahim Nâşid Bey'in *Müntehabât-ı Eş'âr*'ından söz edilirken, Paşa bu şiirlerin şairleri hakkında bilgi edinerek bir tezkire haline getirmeyi önerir^{23 24}. Bu teklif karşısında heyecanlanan Şefkat eğer himmet buyurur, izin verirse alfabetik sırayla şairleri tertip etmenin kendisi için çok zor olmayacağını ve kısa bir sürede tamamlayabileceğini söyler. Aslında o yüce insan şiir yazmaya tenezzül buyurmayıp, değerli vakitlerini şairane mübalağalar ve medhedici safsatalarla harcamaz. Ancak zaman zaman güzel matlalar yazmıştır. Hatta gençliğinde aklına geliverdiğinde hoşça murabbalar söylediği bazı dostları tarafından anlatılır. (Nâşid'in cinas'ı nasıl bir oyun olarak gördüğüne dair onun ağzından cinaslı bir beyit ve bir murabbai zikredilir). Bu murabbadan önce Şefkat Nâşid'e dua eder: Allah onu her türlü sıkıntıdan uzak tutsun, her dileğini gerçekleştirsin ve ömrünü uzun etsin.

Bu mecmua eski şairlerin şiirlerini değil, Mahmud Han devrinden itibaren (1143/1730 yılından sonraki şairleri) yaşamış şairler ile zamanın şairlerinin şiirlerini ihtiva eder. Bu mecmua adı geçen-Vezir Yahya Paşazâde Ali Bey- himmeti ile alfabetik olarak tezkire haline getirilmiştir.

Mukaddimenin sonunda yazılan eser için *tezkire* yerine *mecmua* terimi kullanılmıştır. Mecmua teriminin tercih edilmesi, eserin biyografiden çok şiir örneklerini ihtiva etmesinden veya Nâşid'in şiir mecmuasının tezkire haline getirilmesinden kaynaklanmış olabilir.

2. BİYOGRAFİLER

Mukaddimedden sonra biyografilere geçilir. Bu bölümde 1143/1730'dan 1229-1813/1814'e kadar gelen 125 şairin biyografisi yer alır. Alfabetik olarak sıralanan tezkirede şairlerle ilgili bilgiler Şefkat'e; şiir örnekleri de Nâşid Bey'e aittir. Ancak, İhyâ ve La'lî maddelerindeki şu ifadelerden ve Şefkat'in kendi biyografisiyle

---

²³ Agâh Sırrı Levend'in "Yahya Paşazâde Ali Bey'in meclisinde, zamanın gençlerinden Râtib Paşazâde Nâşid İbrahim Bey'in şiir mecmuası söz konusu olmuş" şeklinde verdiği bilgi, Nâşid'in tezkire yazıldığı sırada yaşayan genç bir şair olduğu yorumuna sebep olabilir. Oysa Nâşid tezkire yazılmadan çok önce (1791-2) vefat etmiştir. Bkz. Âgâh Sırrı Levend (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi (Giriş)*. C.I. Ankara: TTK

şiiirlerinden örneklerin de tezkirede olmasından hareketle Şefkat'in kendisi de tezkireye ilavelerde bulunmuştur, denebilir: “Bi'z-zât kendileri i'tâ buyurdıkları gazeliyyât-ı ra'nâlarıdır ki tahrîr olundu²⁴”.

La'li'de, “*Fakîrin mâ-beyn odama dedigi târîhdir:*

La'liyâ yazdı bu cây-ı pâka târîh bî-mesîl

Hücre-i mâ-beyn-i sarâyında beyt-i bî- 'adîl'

a. Biyografilerin Kaynağı

Şefkat Tezkiresi, 1164/1751 yılından başlayan Silahdarzâde Emin Tezkiresi ile hemen hemen aynı şairleri içermektedir. Silahdarzâde Emin Tezkiresi'nde 123, Şefkat Tezkiresi'nde

125 şair hakkında bilgi vardır. Şefkat Tezkiresi'nde olup Silahdarzâde Tezkiresi'nde bulunmayan Sâkıb, Haşmet, Şefkat ve Fettâh için Şefkat'le yazılış tarihleri yakın olan dört tezkire mukayese edilmiş aşağıdaki tablodaki sonuç ortaya çıkmıştır:

	Râmiz-Âdâb-ı Zurefâ	Esrar Dede Tezkire- i Şu'arâ-yı Mevlevivve	Esad Efendi Bâğçe-i Safâ- endûz	Fatîn Hâtimetü'l- es'âr
Sâkıb (Seyyid Mehmed)	–	–	–	–
Haşmet (Abbaszâde)	+	–	–	–
Şefkat (Bağdatlı)	+	–	–	+
Fettâh (Nuh Beg-zâde)	–	–	–	–

Yay. 327.

²⁴ İhyâ Seyyid Yahya Efendi'nin biyografisinde geçen bu ifadenin Silahdarzâde Tezkiresi'nde de bulunması ilginçtir. Bu durumda, eğer bu ifadeyi ilk kez Silahdarzâde kullandıysa ve Şefkat ondan aynen aldıysa bu şiir *Müntehabât-ı Eş'âr'da* yoktur ve Şefkat Silahdarzâde'den ilâve etmiştir. İkinci bir olasılık da Nâşid mecmuasına sözkonusu gazeli yazarken bu ifadeyi kaydetmiş, Silahdarzâde ve Şefkat de eserlerinde aynen kullanmışlardır. Bu örnek ifade ve her iki tezkireye alınan şiiirlerdeki pek çok sayıdaki aynılıktan hareketle Silahdarzâde'nin de Nâşid'in mecmuasından faydalandığını düşünmekteyiz.

Sâkıb, söz konusu tezkirelerin hiç birinde bulunmamaktadır. Fettâh, Silahdarzâde Tezkiresi'nde Ali Emirî nüshasında yazılmamıştır. İstanbul Üniv. nüshasında şairleri gösteren listede "Fettâ" olarak kaydedilmesine rağmen, metin içinde biyografi yoktur. Râmiz'in Âdâb-ı Zurefâ'sında bulunan Haşmet, maddesinde bilgi ve şiir örneği Şekat'in verdiğiinden daha fazladır; ancak Râmiz'de olmayan bir kıta ile bir beyit Şefkat'te bulunmaktadır²⁵. Biyografilerde olduğu gibi seçilen şiir örnekleri de Silahdarzâde ve Şefkat'te ekseriyetle

aynıdır. Ancak birkaç biyografide Silahdarzâde'ye alınan örnek sayısı artarken iki biyografide de Şefkat birer gazel fazla şiir kaydetmiştir. Silahdarzâde ve Şefkat'te şiir örnekleri bir beyit ile 15 gazel arasında değişir. Buradan hareketle Silahdarzâde de eserini hazırlarken Nâşid'in mecmuasından faydalanmış demek, mümkündür.

b. Biyografik Bilgiler

Tezkire yazarının imkânlarına, şaire zaman ve çevre olarak yakınlığı ya da uzaklığına, ayrıca yazarın bakış açısına bağlı olarak biyografik tezkirelerde görülen son derece ayrıntılı ve uzun biyografi tarzı, antoloji tipi eserlerde sadece şairin adı, işi ve ölüm tarihinden ibaret bir şekle dönüşür. Şefkat Tezkiresi'nde biyografilerinde verilen bilgiler genel olarak şu alt başlıklarda sıralanır: Şairin mahlasından sonra,

1. adı,
  2. kimin oğlu, torunu olduğu veya sülâlesi, 3.nereli olduğu,
  - 4.mesleği, 5.ölüm tarihi
  - 6.şiirlerinden örnek verilir: Verilen örnekler genellikle gazel nazım biçiminden seçilir.
- Bu bilgilerin yanında şairin,
7. meşhur olduğu lakap
  8. kullandığı mahlaslar, mahlas değişikliğini veya mahlası alış nedeni, 9.şairliği hakkında kısa bir değerlendirme (övgü niteliğinde),
  10. varsa Divanı,
  11. vefat şekli

---

²⁵ Sadık Erdem (1994). *Râmiz ve Âdâb-ı Zurefâsı*. Ankara: AKM Yay.77-80.

12. kime intisab ettiği veya tarikati,
14. kimden eğitim ve oğretim gördüğü,

Őeklindeki bilgileri içeren biyografiler az da olsa mevcuttur. Tezkirede biyografik bilgi açısından u noktalarda olan iki örnek mevcuttur. Pertev maddesinde sadece mahlas zikredilip iki gazel verilirken Nâşid'in biyografisi antolojik tezkirelerde görülmeyecek kadar uzar. Yine Hayr, Râtib Ahmed Paşa, Sünbülzâde Vehbî Efendi ve Yeksân maddeleri bu tür tezkirelerde eŐine az rastlanır uzunlukta biyografilerdir. Bu biyografilerdeki bilgiler tamamen Silahdar- zâde'den alınmış ise, Silahdarzâde'nin -her ne kadar antoloji tipi tezkire yazmış olsa da- değer verdiği, saygı duyduğu ya da başarılı bir Şair hakkında diğerlerine oranla daha fazla bilgi verdiği anlaşılmaktadır ki, dolayısıyla bu sonuç Şefkat Tezkiresi için de geçerli olmaktadır. En kısa biyografi ile en uzun biyografi rneği mukayese yapılabilmesi için tablolaŐtırılmıŐtır:

En Kısa Biyografi

Örneği

Pertev: Bu gazel onlarıdır.

En Uzun Biyografi Örneği

NÂŞİD: İbrâhîm Beg Efendi Hazretleri. Bunlar dahi vezîr-i dilîr RÂtib Ahmed Paşa-yı ma'ârif-semîrin semere-i şecere-i fu'âdı ferzend-i ma'ârif-mu'tâdıdır. Devr-i Sultân Mustafâ Han-ı Sâlisde enderûn-ı humâyûnda kilâr-ı hâssaya çerâğ buyrulup pâdişâh-ı mekâdir-şinâs mîr-i mûmâ-'ileyhe mâbeyncilikleri hizmet-i celilesiyle beyne'l-enâm mümtâz buyurup bu siyâk ile kurb-ı humâyûnlarında hizmet-güzâr iken takarrub-ı ihtisâsları dahi bâlâter olmak için hâne-i hâssaya nakl buyurmuşlar idi. PÂdişâh-ı maâfûr gülşen- sarây-ı cennete 'ubûr eyledikte taht-ı saltanata şevketlü 'azâmetlü pâdişâh-ı cihân 'Abdü'l-hâmid Han-ı Dârâ- 'ünvân cülûs-ı humâyûn buyurup mîr-i 'âlî-nijâd hazretlerini bunlar dahi mâbeyncilikleri hizmetinde biraz eyyâm istihdâm eyleyip kapıcı başılık rütbe-i refî'asıyla çerâğ buyurmuşlardır. Hadd-i zâtında zât-ı ma'ârif-simâtları cemî'i ma'ârifde yegâne suhan-perdâz-ı şâ'ir-i mu'ciz-tırâz olup zâde-i tab'-ı ra'nâları meşhûr ve cümle 'indinde makbûl ü müstahsen bir zât-ı 'âlî- kadrdir. Bin iki yüz altı senesi fevt olmuşdur. Bu gazeller onundur.

c. Vefat Kaydı

Tezkirelerde yer alan biyografilerde üzerinde hassasiyetle durulan noktaların başında şairlerin vefat kayıtları gelmektedir. Doğum hadisesinin aksine şairlerin ölüm tarihleri, ölüm yerleri, ölüm şekli ve sebepleri, mezarının yeri, vefat anındaki son meslekî

durumları imkanlar ölçüsünde aydınlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca, şairlerin vefatlarıyla ilgili tarih şiirleri de kayıtlıdır. Antolojik tezkirelerin hepsinde olduğu üzere, Şefkat'de de özellikle takvime dayalı olarak şairin vefat tarihinin verilmesine özen gösterilmiştir. Vefatı bildiren ifade kalıpları, biyografik tezkirelerde olduğu kadar çeşitli değildir.

Şefkat Tezkiresi'nde vefat bildiren kalıp ifadeler tablo halinde gösterilmiştir. Tabloda yer alan şairlerin hepsinin yıl olarak ölüm tarihleri verilmiş, gün, ay ve yıl olarak kaydedilenler [*], ölüm yerleri de verilenler [**] ve ölüme düşürülen tarihle birlikte verilenler [***] şeklinde belirtilmiştir.

Şairler

Elîf

Erîb Ahmed, Erşed, Âsaf Mehmed Paşa, Hâkim, Hayâtî, Hamîd, Hıfzî, Haşmet, Re'fet, Remzî, Re'fet, Râşih, Râsih, Reşîd, Zîver, Sâhib, Seyyidâ, Şevkî, Şefkat, Sâdık, Abdî, Halîmî Paşa**, Resmî*/***, Râkım**/**, Râtib Ahmed Paşa*/***, Zühdî**, Saîd*, Selîm*, Âbid**, Ârif**, La'lî*, Lutfî* Nâfiz*/***

Behcet-i Dîger, Tevfik, Servet*, Hasîb, Dâniş, Râmiz***, Sabîh, İzzî, Feyzî**, Muhlis, Niyâz, Nedîm*, Nesîb Efendi, Nihâlî, Rahmî, Refî, Ni'met

Râmiz**

Ölüm Bildiren İfadeler

devr-i bekâ eylemiştir.

vefât etmiştir/eylemiştir

fevt olmuşdur/oldu

İhyâ Seyyid Yahya Efendi	senesi murg-ı rûhı kafes-i tenden cinâna pervâz eylemiştir.
Emîn, Behcet*	irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir
Tevfîk-i Dîger	dünyâ-yı fânîden ‘ukbâya irtihâl evlemisdir
Zekâyî, Sa’deddîn	dâr-ı cemâle teşrîf buyurmuşlardır
Sıddîk*	devr-i bekâ eylemiştir
Tâhir	‘âzim-i makâm-ı ‘illiyîn
Âkif*/**	terk-i dâr-ı fenâ ve ‘âzim-i füşat- sarây-ı bekâ olmuştur.
Feyzî*	‘âzim-i bekâ olmuştur
Râ’if İsmâ’îl Paşa	ber-muktezâ-yı ser-nüvişt-i ezeli maktûlen ‘azîm-i makâm-ı ‘illiyîn olmuştur

Hayrî’nin vefat tarihi ve yeriyle birlikte ölüm şeklinin verilmesi eserde tespit edilen tek örnek ifadedir: Yine Hamîd anlatılırken şairin vefatına düşürülen bir tarihten hareketle ölüm tarihi verilir.

3. ŞAİR VE ESER DEĞERLENDİRMELERİNDE KULLANILAN SIFATLAR

Tezkireler sadece biyografik çerçevede, bilgi düzeyinde kalan eserler değildir.

Tezkirelerde, şairin sanatına yönelik önemli değerlendirme unsurlarının yanında, genel ve soyut manada olsa da şiir değerlendirmelerine de yer verilir²⁶. Tezkire yazarı tezkiresine aldığı şair ve onun şiiri/eseri hakkında görüşünü bazı sıfat/ifade kalıpları ile ortaya koyar. Bu özelliğiyle adı geçen eleştiri sistemi, eserin şekli çatısını ve muhtevastaki mana atmosferini esas alan modern eleştiriden ayrılır. Antoloji tipi tezkirelerde şiir örnekleri ön plânda olmasına rağmen bunların değerlendirilmesine çok

²⁶ Filiz Kılıç (1998). *XVII.YY. Tezkirelerinde Şair ve Şiir Üzerine Değerlendirmeler*. Ankara: Akçağ Yay.

fazla rastlanmaz²⁷. Şefkat Tezkiresi'nde tesbit edilen şiir ve şair değerlendirmelerinde kullanılan kavramlar bî-bedel, ranâ, latîf, mâhir, kâdir, maârif-pîrâ, üstâd, maârif-intimâ, hoş-tabîr, âlî-kadr'dir. Bu kavramlarla bazan secili yapılar oluşturulmuştur. Bunların cümle içinde kullanılma şekilleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

---

²⁷ Kafzâde Fa'izî, Yümnî, Âsım ve Belîğ tezkirelerinde bu tür ifadeler rastlanmaktadır. Nuhbetü'l-âsâr'dan örnek verecek olursak: "Emînî: Âsâr-ı tab'-ı latîfinden nümûnedir"; Emîn Efendi: Mecmû'a-i güftâr-ı dürer-bârından nümûnedir"; "Enîs: Mecmû'a-i eş'âr-ı belâgat-şi'ârından nümûnedir; Tecellî: Dîvân-ı eş'âr-ı belâgat-şi'ârından nümûnedir. Abdülkerim Abdülkadiroğlu (1985). *İsmail Belîğ Nuhbetü'l-âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yay. 25, 26, 30, 49. Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. Filiz Kılıç (1998). *XVII.YY. Tezkirelerinde Şair ve Şiir Üzerine Değerlendirmeler*. Ankara: Akçağ Yay.

Şiir Değerlendirmeleri

Eşref Monlâ Efendi: Bu gazel-i bî-bedel onlarıdır.

İhyâ Seyyid Yahyâ Efendi: Bi'z-zât kendileri i'tâ buyurdukları gazeliyyât-ı ra'nâlarıdır ki tahrîr olundu.

Âsaf Mehmed Paşa: Bu gazel-i ra'nâ onlarıdır.

Halîmî Paşa: Bu gazel-i ra'nâyı demiştir.

Yeksân: Bu Fârsî gazel zâde-i tab'-ı latîfleridir.

Tablodan hareketle, tezkirede şiir ve şair değerlendirmelerinde tercih edilen kavramlardır ve bazen bunlar secili yapılar oluşturmuştur.

Şair Değerlendirmeleri

İhyâ Seyyid Yahyâ Efendi: Hadd-i zâtında erbâb- ı ma'ârifden nüktedân şâ'ir-i mâhir ve te'lîf-i kelâma kâdir bir zât-ı şerâfet-me'âbdır.

Halîmî Paşa: Ma'den-i kân-ı sehâ bir zât-ı ma'ârif-pîrâ idi.

Zîver: Zümre-i mollâ mübeyyinden bir şâ'ir-i mâhir elsine-i selâsede te'lîf-i kelâma kâdir idi. Zamânımızda olan şu'arânın benâmlarından üstâd-ı şî'r ü inşâ bir zât-ı ma'ârif-intimâ olduğu meşhûrdur.

Şükrî: şâ'ir-i hoş-ta'bîrdir

Tıflî: erbâb-ı inşâ-perdâz şâ'ir-i mu'ciz-tırâz bir zât-ı 'âlî-kadr idi.

Vehbî Efendi: Şâ'ir-i mâhir yegâne-i devrân bir zât-ı 'âlî-kadrıdır.

SONUÇ

Bağdatlı Abdülfettah Şefkat, Enderunlu İbrahim Nâşid'in *Müntehabât-ı Eş'âr* adlı şiir mecmuasını Yahya Paşazâde Ali Bey'in isteği üzerine tezkire haline getirmiş ve Tezkire-i Şu'arâ olarak isimlendirmiştir. Eser edebiyat tarihimizde "Şefkat Tezkiresi" olarak tanınmaktadır.

Şefkat'in hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında ayrıntılı bilgi yoktur. Bir süre Kırım hanlarının yanında, daha sonra İstanbul'da Eflak ve Boğdan beylerinin kâtipliğinde bulunmuştur. Yaşlılık sebebiyle, emekliye ayrıldıktan sonra İstanbul'da, Boğaziçinde, Kuruçeşme'deki evine çekilmiştir. Burada uzun müddet ilimle ve edebiyatla meşgul olmuş, tezkiresini de burada yazmıştır. Bir süre hasta yattıktan sonra 1242/1826'de vefat eden Şefkat'in kabri Kuruçeşme mezarlığındadır. Şefkat'in tezkiresi dışında, *Divançe*'si, mesnevi tarzındaki bir *Siyer-i Nebvî* manzumesi ve Osmanzâde Tâib Ahmed'in *Hadikatü'l- vüzerâ*'sına zeyli bulunmaktadır. Tesbit edebildiğimiz az sayıdaki şiirinden orta seviyede bir şair olduğunu söylemek mümkündür. Nasirliği şairliğinden daha başarılıdır.

Şefkat tezkirenin biyografilerinde Silahdarzâde Tezkiresi'nden yararlanmıştır. Bunu iki tezkire arasında seçtiğimiz biyografileri mukayese ederek gösterdik. Bu mukayese sonunda Silahdarzâde tezkiresinde kaynakların belirttiği gibi 127 değil, 123 şairin biyografisinin bulunduğunu gördük. Silahdarzâde'de yer almayan altı şair Şefkat'te, Şefkat'te olmayan iki şair Silahdarzâde'de mevcuttur. Bu şairlerden Sâkıb ve Fettâh'ı Şefkat'e yakın dönem tezkirelerden *Âdâb-ı Zurefâ*, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye, *Bâğçe-i Safâ-endûz* ve *Hâtimetü'l-Eş'âr*'da da bulamadık. Şefkat'in eserinde kendisini üçüncü bir şahıs olarak ayrı bir biyografide anlatması diğer tezkirelerde çok az rastlanılan bir farklılıktır. Yine, biyografisinde kendisinin ilmini mübalagalı bir şekilde övmesi Divan Edebiyatı tezkire geleneğinde karşılaşmadığımız bir ifade tarzıdır. Her iki tezkireye alınan şiir örneklerinin çok benzer olmasından hareketle Silahdarzâde Mehmed Emin'in de Nâşid'in şiir mecmuasından faydalandığını düşünmekteyiz.

Tezkire-i Şu'ara şekil ve muhteva açısından türünün diğer örneklerine benzemektedir. Ancak antolojik tezkirelerde görülmeyecek kadar uzun mukaddimesiyle farklılık arzeder. Tezkire, biyografilerde bilginin verilme şekli,

hemen bütün şairlerin vefat tarihlerinin kaydedilmesi, şair ve eser değerlendirmelerinde kullanılan kavramlar ve bunların kullanılma sıklıkları açısından diğer antolojik tezkirelerden ayrılmaz.

Şefkat Tezkiresi'nde şiir örnekleri bir beyitle 15 gazel arasında değişmektedir. Bu açıdan ilk antolojik tezkire olan Zübdetü'l-Eş'âr'la (2 mısra ile 545 beyit arası) kıyaslandığında makul seviyede şiir örneğinin esere alındığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

Abdülkadiroğlu, Abdülkerim (1985). *İsmail Belig, Nuhbetü'l-âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yay.

Alıcı, Lütfi (1998). *Divan-ı Nâşid, İnceleme- Tenkitli Metin*. Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.

Ayan, Hüseyin (1983). *Tezkireler*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edb. Fak. Yay.

Bursalı Mehmed Tahir (2000). *Osmanlı Müellifleri*. C. II. (hzl. Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı). Ankara: Bizim Büro Yay.

Carbognano, C (1974). *Gramatica Turca*. Roma.

Coşkun, Ali Osman (1985). *Seyrekzâde Mehmed Âsım, Hayatı, Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr Adlı Eseri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Çiftçi, Ömer (1996). *Fatin Tezkire-Hâtimetü'l-eş'âr*. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversssitesi.

Erdem, Sadık (1988). "Mehmet Salih Yümnî-Tezkire-i Şuarâ-yı Yümnî (Tenkidli Metin)". *Türk Dünyası Araştırmaları*. (55): 85-112.

Erdem, Sadık (1994). *Râmiz ve Âdâb-ı Zurefâsı*. Ankara: AKM Yay.

Esad Mehmed Efendi. *Bâgçe-i Safâ-endûz*. İstanbul ÜniversitesiKtp. No. 2095.

Haskan, Mehmet Mermi (2001). *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, İstanbul: Üsküdar Belediyesi Yay.

İpek, Ali (1990). *İhya Divanı*. Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi.

İpekten, Haluk-Mustafa İsen- Filiz Kılıç- İ. Hakkı Aksoyak, Aysun Eyduran (2004). *Şairler Tezkiresi*. Ankara: Grafiker Yay.

İpekten, Haluk (1986). *Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şu'arâ Tezkireleri*. Erzurum: Atatürk Üniversssitesi Yay.

İsen, Mustafa (1997). "Türk Tezkireciliğinde Antoloji Tipi Örnekler". *Ötelerden Bir Ses*. Ankara: Akçağ Yay.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Hamseler Kataloğu. C. III. İstanbul: MEB Yay.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu. C.III-IV. İstanbul: MEB Yay.

Kayabaşı, Bekir (1996). *Kafzâde Faizî'nin Zübdetü'l-Eş'ârı*. Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.

Kılıç, Filiz (1998). *XVII. YY. Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler*. Ankara: Akçağ Yay.

Levend, Âgâh Sırrı (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi (Giriş)*. C.I. Ankara: TTK Yay.

Mehmed Süreyya (1311). *Sicill-i Osmanî*. C. 3. İstanbul.

Müstakimzâde Süleyman Sadeddin Efendi (1928). *Tuhfe-i Hattatîn*. İstanbul 1928.

Nâil Tuman (2001). *Tuhfe-i Nâilî*. C.I-II. (hızl. Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı). Ankara: Bizim Büro Yay.

Osmanzâde Tâib Ahmed (1271). *Hadikatü'l-vüzerâ*. İstanbul: Ceride-i Havadis Matbaası.

Öztürk, Raziye (1998). *Nâşid İbrahim Bey (Hayatı, Eseri, Edebî Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni)*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Yay.

Pakalın, M. Zeki (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. C.II. İstanbul: MEB Yay.

Silahdarzâde Emin Tezkiresi. İstanbul Üniv. Ktp. No. 25572.

Silahdarzâde Emin Tezkiresi. Millet Ktp. Ali Emirî. Tarih. No. 795.

Şemseddin Sâmi (1996). *Kâmûsu'l-alâm*. Ankara: Kaşgar Neşriyat.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi. (1998). C.VIII. İstanbul: Dergâh Yay.

Zülfe, Ömer (1998). *Nâşid Divanı (1749-1791)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Metinde Uyulan İmlâya Dair Açıklamalar

1. Vezin gereği zihaf yapılması gerekenler yerlerde, zihaf yapılmıştır.
2. Vezin gereği hüsün (hüsn), bezim (bezm), sihir (sihr) vb. okunmuştur.
3. İmlâda Türkçe eklerde sessiz harfler dışında bugünkü imlâyâ uyulmuştur^{28 29}. Ancak kafiye gereği ekin klâsik Osmanlı Türkçesi'ndeki şekli ile okunması gerekiyorsa, müdahale edilmemiştir²⁹.
4. Türkçe kelimelerden deyü, berü, yigirmi, anda ve andan gibi özel kullanıma veya bu yazılışlarıyla farklı anlamlara sahip kelimelerde kelime yazıldığı gibi okunmuştur.
5. Zamir kökenli I. teklik şahıs eklerinin XIX. yy.da da kullanıldığı tesbit edildiğinden bunlarda (benem, tecrîdem vb.) değişiklik yapılmamıştır.
6. Osmanlı Türkçesi'nde, Arapça ve Farsçadan alınan kelimelerin imlâsı genelde, bu dillerdeki şekilleriyle yerleşmiştir; düşüncesinden hareketle Arapça ve Farsça isim ve sıfatlarda kelimenin aslına sadık kalınmıştır.
7. Okunuşundan emin olunamayan kelimelerin yanına (?) işareti konulmuştur.

---

²⁸ İmlâ konusunda şu eser baz alınmıştır: C. Carbognano, *Gramatica Turca*, Roma, 1794. Ayrıca, Yavuz Kartallıoğlu'nun Ahmet Bican Ercilasun danışmanlığında hazırladığı *Klâsik Osmanlı Türkçesi'nde Eklerin Ses Düzeni (16,17,18.yy.)* adlı Doktora tezinden faydalanılmıştır.

²⁹ Şu örnekte olduğu gibi: Ey rakîb bir sürü kelpesi cem'iyet olup

İt köpek ü rengi et der başına bir alay it

Enseden takılıp ol çeşm-i gazâlî gördüm Kayd için hışlayarak ardına düşmüş bir it

Gerdenimden dagla darb-ı hanâk-ı hecriñ Boynuma rişte-i ham-der-ham-ı zülfüñ bend it

Bkz. *Şefkat Tezkiresi*, Râmiz maddesi.

TEZKÎRE-İ ŞU'ARÂ-YI ŞEFKAT-İ BAĞDÂDÎ

METİN

Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm ve bihi nesta'în

Ey matla'-ı dîbâce-i hestî zi-tû peydâ

Ey na't-ı kemâl-i tû tebârek ü Te'âlâ

Ez-bahr-i zuhûr-ı tû habâb îh heme 'âlem

Ey mazhar-ı esmâ'-ı tû îh cümle müsem mâ

Sübân-allâh ne zât-ı kerîm-i kerem-fermâ ki seccâde-nişînân-ı tekye-i melekût nazm-ı neşîde-i hamd ü senâsında ve ta'dâd-ı kem ü keyf-i ni'am u ihsân-ı vâlâsında deng ü lâl ve sübha-hânân-ı mecâmi'-i ins derk-i zât-ı bî-zevâlînde mânend-i sûret-i dîvâr dest-hoş hayrânî ve ser-gerdânîde bî-hayr u bî-muhâldir. Ve dîvân-ı sun'-ı bedî'inde çâr 'unsur ile çâr-fasl bir rubâ'î-i mevzûn ve mecmû'a-i masnû'a-i hikmet-i bî-illetinde müfredât-ı mükevvenât iki mısra'-ı pür-ma'nâ-yı 'ibret-nümûndur. Ve hân-ı 'inâyet-i bî-gâyetinden zebân-ı şekker-feşân-ı şu'arâ-yı 'azbü'l-beyân bir nevâle-i nemekîn ve mâ'ide-i pür-fâ'ide lutf u cûdundan kuvve-i nâtika-i nükte-sencân-ı Sahbânî-hayâl bir dem zülâl-i Tesnîm misâl şîrîn olup zîr-i 'arş-i hükm-i bâligasında münderic keniz-i bî-hadd ü gâye-i hikmet-i gûn-â-gûna Lisân-ı bûkalemûn-nümûn-ı bülegâ-yı hoş-edâyı ber-miftâh-ı fâtiha-i letâfet-meşhûn kılmışlardır. Ve manzûme-i pür-ma'nâ-yı salavât-ı zâkiyyât ve kıt'a-i selâset-ihativâ-yı tahiyât-ı vâfiyyât ol şâh-beyt-i kasîde-i nazîde-i risâlet ve dîbâce-i fâtiha ve hâtîme-i kitâb-ı nübüvvet cenâblarına şâyân u ahrâdır ki her kelâm-ı mu'ciz-nizâm-ı 'acîbü'l-intizâmı cevâmî'ü'l-kelim olmagıl (?) hutebâ-yı belîgü'l-beyân-ı 'Arab u 'Acem temeddüh-i sebki kelâm-ı Süreyyâ- insicâmılarında dem-beste vü ebkem ve nâzımân-ı Seb'a-i Mu'allaka da'vâ-yı fesâhatlerinde ser-fürû-bürde vü mülzem olmuşlardır. Ve dürûd-ı mevrûd-ı nâ-ma'dûda micmere-gerdân-ı mahmil-i kudsî me'il-i evlâd ü ashâb u âl ü ahbâb-ı mu'allâ-cenâblarına lâyık u sezâdır ki her biri âsumân-ı fesâhat u belâgatin neyyir-i nûr-pâş-ı lem'a-dârı ve gülşen-i talâkat u hikmetin serv-i reşîkü'l-kâme-i kenâr-ı cûy-bâr-ı iftihârdırlar. Ammâ ba'd bu sahrâ-yı pehn-âver-i 'aşk u yetmânın Kays-ı mader-zâdı ve kûh-ı Bî-sütûn-ı mihen ü âlâmın Ferhâd-ı nâ-şâdı hâk-i pây-ı

suhen-verân ve kâse-lîs-i bezm-i nükte-sencân Şefkat-i Bagdadî hezâr ‘aciz u iftikâr ve sad çendân şikeste-zebânî ve ihtikâr birle ber-dâşte-i bezm-i dil-nişîn-i ihvân-ı safâ ve takdîm- kerde-i encümen-i Hassân-pesend-i hullân-ı pür-vefâ etdiği işbu berg-i pejmürde-senâ vü du’âdan müdde’â budur ki gerdiş-i devr-i ‘acîbü’t-tavr muktezâsı üzre Beyt:

Her dem ez îb bâg berî mî resed

Tâze-ter ez tâze terî mî resed

Bu devha-i pür-reng ü bûy-ı ‘âlemde her karn-ı ferhunde-iktirân niteki bir gonca-i hoş-hande-i bâg-ı dil-cûyî ve tevekkül-i şîrîn-şemâ’il-i gülistân-ı ra’nâyî ve hûb-rûy-ı dehen-güşâ vü ruh-nümâ olması ‘âdet-i dîrîne-i tecelliyât-ı hüsn-i dil-efrûz olur. Hemçünân bir ‘andelîb-i nükte-senc-i naâme-serâ dahı bu ‘âlemde terâne-perdâz ü terennüm-nümâ olması ‘âdet-i pîr-i hired-âmûz-ı ‘aşk-ı ‘âlem-sûz olmuştur. Binâberîn nice sinînden beri hâk-i ‘itrnâk-i merzbûm-ı Rûm-ı dil-keş-i rüsûmda ser-şâh-ı gülbün-i fesâhat ü bâlâ-yı serv-i ser-efrâz-ı gülşen-i belâgatda âşiyân-sâz ve naâme-perdâz-ı ‘anâdil-i hoş-edâ-yı zenzeme-pîrâ ya’nî şu’arâ-yı nâdire-gûy-ı Sahbân-edânın âsâr-ı letâfet-şî’ârları ve müntahabât-ı eş’âr-ı âb-dâr-ı selâset-nisârları olarak bundan akdem gavta-hâr-ı bahr-i gufrân-ı İzed-i kerîm fâyıkü’l-akrân-ı suhan-şinâs cenâb-ı mîr-i ma’ârif-semîr Nâşid İbrâhîm Beg hazretleri cem’ u tenmîk buyurdıkları bir mecmû’a-i zîbâ ve bir dîvânçe-i ra’nâ ki hezârân şâhid-i ma’nâ-yı dil-rübâ-yı siyeh-pûş zîr-i nikâb-ı lafzda birbirine hem-dûş u hem-ââûş-ı çeşm-i gûyâ vü zebân-ı hâmûş ile halvet-güzîn olmuşlardır. Şâyeste-i nazar-ı erbâb-ı ma’ârif ü hüner bir dürc-i pür-gevhermânend dâ’imâ ashâb-ı suhan ve tab’ miyânesinde merâûb u mu’teber olmaîn bir müddetden beri muntasıb-ı dâ’ire-i devletleri ve sukâta-çîn-i ser-sofra-i ‘inâyetleri olduğum suhan-şinâs ve kadr-dân mikdâr-ı fehm-i şîrîn-zebân nükte-senc-i hoş-tab’ hoş-nihâd u kerem- mu’tâd gürûh-ı vezîr-zâdegânın ser-bülendi ve hâne-dân-zâdelerin efham ü ercümendi merhûm Yahyâ Paşa-zâde ‘Alî Begefendi hazretleri hizmetinde bir gün mecmû’a-i mezbûrenin mâ’ide-i bezm-i neşât ve zîb-i ser-tahta-i mülâtefe vü ihtilât olup her suhan-ı erbâb-ı kemâlin neşve-i selâfe-i nükat-ı mezâyâsından başka bir vecd ü hâl zâhir olup kâ’iller hayr du’âlar ile yâd ve hâtırları ol şevk u zevk ile şâd oldukdan sonra ol mîr-i fetânet-semîr-i rûşen-zamîr esnâ-yı kelâmda böyle takrîr-i dil-pezîr buyurdular ki hayf u sad hayf bu şâhid-i dil-keş-hırâm de’b-i tezkire-nüvîsân üzre hulle-i dil-pesend-i hurûf-ı heycâ ile bâlâ-yı dil-ârâsına nizâm verilmeyip bir

şeh-süvâr-ı ‘arsa-i ‘irfânın meydân-ı selâsetde rübûde-i savlecân- ı beyânı olan ma’nâ-yı dil-hâhı buluncaya dek mânend-i peyk pûyân-nişîb u firâz tamâmî-i evrâk irhâ-yı ‘inân-ı kümeýt-i nazare-i dikkat u ikâna muhtâc bir emr-i düşvâr ve bir kâr-ı nâ- behencârdır deyü mühre-zen-i dürc-i lü’lü’-bâr-ı güftâr olmaları bu bendelerine bâ’is-i heyecân-ı gayret olup hemân ol meclisde himmet buyrulursa sûret-i harf-i hecâda onu tertîb etmek tab’-ı nezâket-i neb’-i ‘âlînize emr-i düşvâr degildir zîrâ hamdü li’l-lâh kuvve-i fâkirenizde selâset mevcûd ve selîka-i şî’r ü inşâda cevdet-i hâtırınız erbâb-ı kemâl ‘indinde pesendîde vü mahmûddur. Eger bu şuglda it’âb-ı vücûda tenezzül buyrulursa ednâ tevaggul birle maksûd hâsıl olur dedigimde tavr-ı dil-hâhları üzre tanzîmine mübâderet buyurup mınassa-ı zuhûrda libâs-ı mezbûr üzre müştâkân-ı cemâle ednâ müddetde cemâl-i bâ-kemâli manzûr oldu. Egerçi mîr-i mûmâ ‘ileyh ahsana’llâhi ‘aleyh vâdî-i kâfiye-sencî ve suhan- sâziye tenezzül buyurmayıp vakt-i şerîfini mübâlaga-i şâ’irâne ve safsata-i medh-gûyâne ile zâyi’ muktezî-i meşreb-i vâlâları degil ise dahı gâh gâh bahr-i zehhâr-ı hâtır-ı feyz- âsârlarından hoş-âyende matla’lar ahyânâ hâlet-i şebâblarında rengîn nemekîn murabba’lar bedîhî zuhûr eylediği ba’zı hem-nişînlerinden mesmû’dur. Hattâ bir gün münâsebet ile cinâs fennini fûnûn-ı sâ’ire-i nazmdan ziyâde sevdikleri sohbeti olup bu vâdîde işte bu matla’ benim bâzîçe-gûne zâde-i tab’ımdır buyurdular. Beyt:

‘Âşık-ı nâlânı hayrân eyledi bu gösteriş

Bende-i fermânınım her ne dilersen göster iş

Ve bir dahı eyyâm-ı zevk ü civânî ve avân-ı şebâb u kâm-rânî zikri olurken bu murabba’-ı rengîn-edâ dahı onların oldugunu ikrâr buyurdular. Hazret-i Hudâ-yı ‘âlemiyân vücûd-ı ma’ârif-endûdların havâdisât-ı ‘arzî vü semâvîden der-emân eyleyip müddet-i ‘ömr-i şerîflerin müzdâd ve zât-ı ‘âlî-kadrların zafer-yâfte-i hermatlab u murâd eyleye. Âmîn yâ mu’în. Murabba’ işte budur:

Meyl etdi dil bir dil-bere bir serv-kad meh-peykere

Îm’ân ile eyle nazar vechindeki zîb ü fere

Haddi semen gül-pîrehen gonca-dehen nâzik-beden

Etmez nazar mihr ü mehe ruhsârını ol kim göre

Ve bir dahı budur. Murabba’:

Besteyem ol dil-berin zencîr-i zülfü dâmına
Meyl edelden çeşm-i bâdâmiyla hoş-endâmına
Mâni vü Behzâd reşk etse sezâdır ol bütün
Sûret-i zîbâsını resm eyleyen ressâmına

İşbu mecmû’a-i masnû’a şu’arâ-yı selefden kimsenin şi’rini şâmil olmayıp devr-i Mahmûd Han ‘aleyhi’r-rahme ve’l-gufrândan beri zuhûra kadem-nihâde olan nükte-verân-ı zamânın âsâr-ı fesâhat-disârlarıdır. Ber-fehvâ-yı muharrir bi’l-emîri mûmâ-‘ileyh himmeti ile ‘alâ tertîbi’l-hecâ bir tezkire sûretinde erbâb-ı hâhişe rû-nümâ vü cilve-pîrâ oldu. Ve bi’llâhi’t-tevfik ve ‘aleyhi teklân

HARFÜ’L-ELÎF

ELÎF: Ahmed Dede. Kâdî-zâde Mustafâ Aganın oğludur. Rûmeli kûzâtı zümresinden idi. Bin yüz seksen altı senesi devr-i bekâ eylemiştir. Bu gazel onlarıdır. Nazm:

Nigehim al-i ruh-ı dîde-i bâdâma düşer
Hevesim la’l-i leb-i yâr-i gül-endâma düşer

Mübtelâsından eder ni’met-i vaslını dirîg
Hân-ı vaslı o mehin düşmen-i bed-kâma düşer

Şöyle bir mâhveşe olmayalım dil-dâde
Ki onun meyl-i ruhi rind-i mey-âşâma düşer

Bezm-i agyâra varırsa o şeh-i ‘işve-nümâ
Rukabâ’ cümle hemân dâm-ı dil-ârâma düşer

Gazel-i ‘âkifi tanzîr edeyim derse Elif
Za’f-ı efyûn ile desti ditirer hâme düşer

Bu gazel dahı onlarındır
Bûy-ı vaslı getir ey bâd-ı sabâ gel bize es
K’eylemez ‘âşık-ı bî-çâreleri gayra heves

Bûs edem la’lini der zâhid-i har-meşrebi gör
Katı ser-keşlik eder lâzım onun enfine res

Bâg-ı hüsn ‘öşrünü her bâr ki derse hâlâ
Onda bir de dil-i gam-dîdeye ver olma nekes

Bulamaz çün zurefâ çûb-ı duhânveş hem-dem
Uzadıp durma sözü yetişir artık sesi kes

Çün tamâm oldu suhan biz dedik eyva’llâhı
Hemçü dervîş Elif göndere ‘Âkif de nefes

ERÎB AHMED: Rûmeli kuzâtındandır. Murâd Monlâ Efendi merhûmun dâ’ire-i ‘aliyyelerinde idi. Bin yüz doksan dört senesinde vefât etmişdir. Bu gazel onlarındır.
Gazel:

Sorma gubâr-ı hâtır-ı endûh-kârımı
Gör cevri-i fitne-i hat-ı ruhsâr-ı yârımı

Bir bülbül-i ne-dde-gl-i nâle-lfetim
Fark eylemem hazn ile vakt-i bahrımı

‘mr şmr-ı yek-nigeh-i rûyun eyledim
Saymam firkın ile geçen rzgrımı

Sayd etdi dm-ı turre-i h-ı şri ‘aşk
Etdi şkr bu dil-i h-şkrımı

‘mrnde rûy-ı râhat u ârâm görmesin
Yollarda vakf eden nigeh-i intizrımı

Seng-i sitemle olsa da sad pre dil yine
Âyîne gibi gösteremem inkisrımı

Bir tatlı dille etmedin ey gonca-fem henz
Sr-b-ı tesliyet dil-i mmdvrımı

Nakş eylerim derûna hayâlin  kh-ken
Etmem nigâh-ı tşeye mahrem nigrımı

Sr-b-ı şevk olurdu greydi Erîb eger
Nb Efendi bu gazel-i b-drımı

ES’AD BEG: Kethudâ-ı sadr-ı ‘l İbrâhîm Efendinin mahdm-ı mkerremleridir.

Müderrisîn-i kirâmdandır. Bu gazel onlarındır. Nazm:

Zahm-ı nev-i tîg-i sitemin dilde yeri var

Çeksin niğehin destini tâze eseri var

Tarf-ı ser-i zülfünde gönül edemez ârâm

Şeh-bâz-ı nigâhından efendim hazeri var

Kılmış hat-ı nev âyine-i hüsnü şikeste

Pek düşme gönül üstüne yârin kederi var

Encâma erip neş'e-i sahbâ-yı visâlin

Mahmûri-i hecrinle dilin derd-i seri var

Sâyende ne gam Es'ada ey mihr-i dirahşân

Bir sîne-i sûzân ile bir çeşm-i teri var

Pîrâye-i ser-tâc-ı kabûl olmaga şâyân

Nâ-süfte yine ben kulunun bir güheri var

Ser-meclis-i erbâb-ı suhan ya'ni Münîbâ

Bu nev gazeli eylese tanzîr yeri var

EŞREF MONLÂ EFENDİ: Çelebi-zâde hafidi. Müderrisîn-i kirâmdandır. Bu gazel-i bî-bedel onlarıdır. Nazm:

Bulanırsan da bulan ey dil-i pâk âb gibi

Sâf olup kimseye zehr olma da tîz-âb gibi

Harem-i râz-ı dile mahrem olayım der idi

Kime açıldım ise nâle ile bâb gibi

Âsumân ise yerin dahı tevâzu'la hemân

Yüzünü yirlere sür her gece meh-tâb gibi

El açup Seyf du'âsın okudum gönlümden

Göricek ebru-yı dil-dârımı mihrâb gibi

Dili müstagni-i her şem'-i şeb-ârâ etdi

Leyl-i zülfünde ruhun gevher-i şeb-tâb gibi

Nice dil râhat-ı emniyyeti bulsun Eşref

Dost düşmen gibi düşmen ise ahbâb gibi

Târîh Berây-ı Şeh-zâde Sultân Ahmed:

Dedi dâ'îsi Eşref müjde birle sâl-i târîhin

Şeref verdi cihâna geldi Sultân Ahmed-i emced (1190)

Ve lehu Nazîre-i Zihnî:

Cânâne tereddüde imiş bâd-ı sabâ da

Lâ vü ne'am-ı vuslata kalmış 'acabâda

Duht-i rezi meydânda görüp şevk ile 'âşık

Ebnâ-yı zamân oldular abdâl baba da

Bir neş'esi bu hayme-i gerdûnda görülmez

Ol bâde ki nûş olmuş idi kamı oba da (?)

Sûretde vü ma'nâda çıkar başına rindin

Câm-ı Cemi tercîh ederiz tâc u kabâda

Zihnî-i hüner-pervere sor nazm ile Eşref

Ben de sana pey-rev olayım mı 'acabâ de

EMİN: Kara Bekir-zâde 'Osmân Efendinin küçük mahdûmlarıdır. Mevâlî-i kirâmdandır. Bu gazel onlarındır. Gazel:

Hazer etmez mi ol meh berk-i 'âlem-sûz-ı âhımdan

Kopar şûr-ı kıyâmet gird-bâd-ı gerd-i râhımdan

Zihî feyz-i bahâr-ı cilve-tâb-ı hüsn-i dil-cû kim

Hayâl-i 'ârızınla gül bitirdim bûsegâhımdan

O ser-mest-i hevâ-yı kâkül-i 'anber-şemîmem kim

Dil-i müşg-i Hoten pür-hûn olur bûy-ı giyâhımdan

Ne denli ebr-i nahvet olsa da rû-pûş-ı istignâ

Rehâ bulmaz o meh-rû hâle-i nûr-ı nigâhımdan

Hatunla 'âkıbet peyvend-bend-i ihtilât oldu

Yine bu kayd ile âzürdeyem baht-ı siyâhımdan

O Mecnûnam ki fikr-i dâmen-i deşt-i temennâda

Sevâd-ı hâme-i Leylâ çıkardım dûd-ı âhımdan

Vücûdum mû-be-mû fevvâre-i âteş edip ey dil

Şikâyet etsem olmaz mı o zâlim pâdişâhımdan

Emînâveş olup âzâde-ser ikbâl-i dünyâdan

Çıkardım âsumân-ı dehri dâmân-ı külâhımdan

İHYÂ SEYYİD YAHYÂ EFENDİ: Galatada ‘Arab Câmî’i imâmıdır. Hadd-i zâtında erbâb-ı ma’ârifden nüktedân şâ’ir-i mâhir ve te’lîf-i kelâma kâdir bir zât-ı şerâfette’âbdır. Ve müderrisîn-i kirâmdan olup bin iki yüz yigirmi sekiz senesi murg-ı rûhî kafes-i tenden cinâna pervâz eylemiştir. Bi’z-zât kendileri i’tâ buyurdıkları gazeliyyât-ı ra’nâlarıdır ki tahrîr olundu. Târîh:

Der idi ez-derûn-ı dilderâ (?) kim âh bir kerre

Olaydım tîr-i dil-dûz-ı şeh-i devrân ile yek-dil

Süzüldü üstüne bir kez hadengi şâh-bâzâsâ

Sevip cânına sokdu oldu maksûda ceres nâ’il

Murâdı hâsıl oldukda dedim târîhini İhyâ

Vuruldu nâvek-i Sultan Selîme ‘âşıkâsâ zil (?)

Bu gazel dahi onlarındır:

Murg-ı tecrîdem hevâ-yı nefis sıkletdir bana
Lâne ki bâlâ-yı yek-tâ-şâh-ı vahdetdir bana

İntizâm-ı hâl göstermez fenâ-yı ‘âlemi
Rahne-i dîvâr-ı sâ mân çeşm-i ‘ibretdir bana

Ve lehu:

‘Ayn-ı Âhû-yı Hoten çeşm-i gazâlidir senin
Gamze-i dil-dûz tîr-i mekr ü âlidir senin

Rûşenâyî-bahş olup iklîm-i ‘aşkı gösteren
Pertev-i dil-sûz-ı hurşîd-i cemâlidir senin

Dûd-ı âhım eyleyen rûyân zemîn-i sînedin
Ârzû-yı kâkûl-i sünbül misâlidir senin

Sîne nakş-ı perniyân ammâ beni giryân eden
Bezme fânûsveş şem’-i hayâlidir senin

Gerdişinden merdüm-i dîdem göründü dâ’ire
Sanma pîç-i gîsuvân-ı rûy-ı alindir senin

Sûzen-i müjgân-ı şûh-ı dil-pesendin işleyip
Sîne-i pür-nakş-ı dââim dest-mâlidir senin

Sarsar-ı ‘aşkınla şimdi kûh u sahrâlarda hep

Serv ü 'ar'ar mâ'il-i nev-res nihâlindir senin

Cezb edip İhyâyı rû-zerd eyleyen çün keh-rübâ

Cünbiş-i sâ mân-rübâ-yı nev-nihâlindir senin

Bu gazel dahı onlarındır:

Mîzân-ı hüner olmayıcak bir kula dâde

Nâkısdir 'ayâr-ı şerefi olsa da zâde

Çerhin dahı 'uşşâk gibi yıldızı düşkün

Ey mâh-likâ hâline bir ben mi fütâde

Bintü'l-'inebe câriyedir deyü dil atma

Hürmetlidir ol görme misin bey' ü şîrâda

Bu nükteyi âb üzre habâb etmede işrâb

Kim dîde-i erbâb-ı tama' bâd-ı hevâda

'Aşk bâbın arar bülbüle pend etmek için bâd

Bir bir eder evrâk-ı gülistânı güşâde

Bîmâr-ı leb-i la'line em yokladım ammâ

Yokdur yeri hiç nüsha-i Kânûn-ı Şifâda

İhyâ işidip savt-ı refi' ile salâyı

Artırdı hemân kâmet-i tanzîri ziyâde

EMÎN-İ DÎGER: Mehmed Efendidir. Kethudâ-yı sadr-ı a'zamî olmuştur. Bu gazel onlarıdır:

Ol cevri-cû verir deyü bezm-i meye kesel

Tahmîl ederse bâr-ı gamı bana pek güzel

Yârin o kanlı hançerine bir dem etmege

Bu şerha-dâr sîneveş olur mu bir mahal

Der Ka'be-i cemâlini etdikce dil tavâf

Ey hâcî-zâde hüsnüne olmaz senin bedel

Mihr ü Vefâ dahı okusam kimse dinlemez

Almaz efendi kimse bu mey-hânedede gazel

Zülf ü ruhu hevâsına yârin düşüp Emîn

Bâd-ı sabâ gibi onun ardınca durma yel

İHSÂN EFENDİ: Sadr-ı a'zamî Silah-dâr Mehmed Paşa birâderi Bosna vâlîsi Mustafâ Paşaya dîvân efendisi olmuştur. Mezbûrun mukaddem mahlası 'Azîzî idi. Sonra Neş'et Efendi Hazretlerinin re'yiyle tebdîl-i mahlas edip İhsân tahallüs etmiştir. 'Azîzî ve İhsân mahlaslarıyla iki eseri tahrîr olundu. Gazel:

İnkisâr-ı dili ey şûh kıyâs et gülden

Soldu bak çehresi âh-ı seher-i bülbülden

Verdi sundukça kadeh bûs-ı 'izâra ruhsat

Neşve-dâr eyledi sâkî bizi gülden mülden

Hat-demîde olıcak gülşen-i rûy-ı dil-dâr

Oldu bir gûne safâ-bahş dahı sünbülden

Bî-tereddüd tutulursun göricek ey dil-i zâr

Kurtuluş yok sana ol dâmgeh-i kâkülден

Oldu pür-âb ‘Azîzâ çü esâs-ı ‘âlem

Bü’l-’aceb kimi gelir kimi gider bu pülden

Ve lehu Tahmîs-i Gazel-i Rezmî:

Felek ehl-i kemâli nev-be-nev hoşnûd göstermez

Revâc-ı kâle-i ‘irfâmı hîç mevcûd göstermez

Dirîg eltâfi nâ-bûd oldu dehrin bûd göstermez

Bu çerh-i sifle-perver ehl-i tab’a cûd göstermez

Metâ’-ı ma’rifet gûyâ ziyândır sûd göstermez

Em olmaz derdine ehl-i kemâlin derdmend eyler

Fitîl-i zehr-i gamla zahm-ı kalbin nâ-pesend eyler

Verir nabza göre şerbet dili çevre gezend eyler

Tabâbet gösterip her zahmıma elmâs bend eyler

Mürüvvetsiz felek bir merhem-i beh-bûd göstermez

Temâşâ-yı cemâle merdüm-i çeşmim tebâh üzre

Firâkıyla sezâ olsam dem-â-dem âh u vâh üzre

Nigâha verse ruhsat nûr-ı ‘aynım şâh-râh üzre
Çeker bir perde dâ’im dîde-i hasret-nigâh üzre
Ruh-ı hûbâna baksam çeşm-i hûn-âlûd göstermez

Mezâyâ-yı şu’ûndan pâk iken bî-kîne-i tab’ım
Ne sırdı pür-küdûret oldu sâf-âyîne-i tab’ım
Kırıklık var görünmez safvet-i dîrîne-i tab’ım
Olup seng-i havâdisden şikest âyîne-i tab’ım
Murâdım üzre rûyun şâhid-i maksûd göstermez

Ziyâsız pertev-i envâr-ı şem’i tab’-ı bezminin
Cihânda nef’i yok râgıbsa da İhsâna ‘azminin
Suhan-ver olsa şâmı âteşîn güftâr-ı hırmenin
N’ola âteş-eser olsa sevâd-ı şî’ri Rezmînin
Derûnu dopdolu âteşdir ammâ dûd göstermez

EMİN: İsmi Mehmeddir. Darb-hâne-i ‘âmirede kepçe nâzırı ve kâtib Şükrînin birâderidir. Bin yüz doksan iki senesi irtihâl-i dâr-ı bekâ eylemiştir. Bu gazeli demiştir. Gazel:

Her ki evsâfın onun kilik-i kazâ-zâd yazar
Ser-nüvişt-i dil-i bed-bahtını nâ-şâd yazar

Fenn-i hulyâda gönül her ne ki te’lîf etse
Evvelîn mertebe dîbâceye îrâd yazar

Hasta-i kand-ı leb-i yârı şifâda gördüm

A'zam-ı cüz'-i devâsın hele mî'âd yazar

Dil harâb-ı sipeh-i hattı iken cânâne

Dil-i vîrâne yine nâmesin âbâd yazar

Eyledik mühr-i şeref-nâme-i hüsnü tatbîk

Hâtem-i la'l-i dürer-bâr femi zâd yazar

Etme endîşe-i tanzîr Münîfâya Emîn

Hâme elkâbın onun hazret-i üstâd yazar

Ma'ni-i lafza mülâyim dehen-i i'câzı

Bikr-i mazmûnı için kendiyi dâmâd yazar

Eylese tab'-ı sihir-kârı hüner-pîrâyî

Hâme-i mûy-ı hayâli ile fûlâd yazar

Olsa sûret-keş-i beytü's-sanem-i ma'nâyî

Meryem-i nâtıkası 'İsa-yı îcâd yazar

Kâleb-i ma'ni-i nigâşteye rûh verir

Şîve-i şâhid-i güftârını Behzâd yazar

Budur ümmîd ki cünbiş-dih-i kilik-i takdîr

Cümle dil-hâhını ber-vefk-ı gönül bâd yazar

ERŞED: ‘Abdü’l-hamîd Efendi. Mülâzımî Re’fet Efendinin birâderidir. Bin yüz yetmiş beş senesi vefât etmiştir. Bu gazel onlarıdır. Gazel:

Zâr-ı hezâra bak ko yeter nâ-be-câlığı
Sana düşürmem ey gül-i ter bî-vefâlığı

Zîb-i miyâne-bendin olan hançer-i cereh (?)
Gûyâ ki bahr-i şîvede mercân balığı

Bîgânedir desen bile bâzâr-ı ‘aşkda
Kesmem seninle akmişe-i âşinâlığı

Enf-i rakîbe fiske ur ey dest-i pür-hüner
Burnu büyüdü haylice vardır kabalığı

Bârî bu nâ-şenîde zemînimle Erşedâ
Erbâb-ı nazma göstereyim hoş edâlığı

Ve lehu:

Dil-i şeydâyı hizmet-kâr şeklinde el öpdürdük
Recâlar eyledik minnetler etdik yâra aldıldık

ÂSAF MEHMED PAŞA: Sâlifü’z-zikr Râtib Ahmed Paşa-yı Âsaf-nazîrin devha-i şecere-i vücûdu ya’nî ferzend-i sa’âdet-nümûdudur. Bin yüz doksan beş senesi vefât eylemiştir. Bu gazel-i ra’nâ onlarıdır. Gazel:

Her dil çerâg-ı ‘aşk ile pür-nûr olur mu hîç

Her tûde-i siyeh cebel-i Tûr olur mu hîç

‘Âr eyleyen mülâzemet-i mey-furûşdan

Beyne’l-havâs Cem gibi meşhûr olur mu hîç

Kibrît-i ahmer idigini hâki derk eden

Devlet-serây-ı mey-gededen dûr olur mu hîç

Şol pâk dil ki ola ziyâ-pâş-ı şem’-i ‘aşk

Fânûs-ı ketm-i âb (?) ile mestûr olur mu hîç

Her şeb şerefde leyle-i Kadr ile bir midir

Cild-i dile mu’âdil-i semmûr olur mu hîç

Pâ-der-hevâ-yı devleti iz’ân u fehm eden

Deh-rûze câh-ı dehr ile maârûr olur mu hîç

Kasr-ı murâdı hâk ile yeksân olanların

Vîrân-serây-ı hâtırı ma’mûr olur mu hîç

Dil-şâd olan hayâli ile bezm-i yârdan

Sûretde dûr olursa da mehcûr olur mu hîç

Âsaf şarâb-ı ‘aşk-ı muhabbetle mest olan

Tâ haşre dek yaşarsa da mahmûr olur mu hîç

ES'AD-I DÎGER: Seyyid Mehmed Efendi. Seyyid 'Alî Behcet Efendinin 'ammî-zâdesidir. Pederi Seyyid 'Abdullâh Neşâtîdir. Es'ad Efendi Bagdad vâlisî 'Ömer Paşaya dîvân efendisidir. Bu gazel onlarındır. Gazel:

Beni bir rütbe dil-serd eylemişdir vahşet-i firkat
Ki gelse şâhid-i vaslında olmam germ-ünsiyyet

Dili zehr-âbe-i hecrin şu denli telh-kâm etdi
Ki vermez bâde-i vaslın mezâk-ı câna keyfiyyet

Semûm-ı kahr-ı hecrinle o denli bî-dimâgım kim
Şemîm-i kâkülün vermez meşâma şemme-i râhat

Temâşâ-yı çemen câm-ı tarabdan el ayak çekdim
Harâm oldu bana sensiz civânım bâde-i 'işret

Nedir bu nâz u istignâ teââfûl tâ-be-key cânâ
Yeter zâlim gamınla gayrı bende kalmadı tâkat

Senin nîreng-i reşk-i reng ü bûy-ı 'ârızındandır
Gül-i ra'nâda çâk-i zahm-ı hasret lâlede firkat

Gamından kaldım Es'ad kâr-zâr âbâd-ı firkatde
Meger imdâd ede eşk-i dem-â-dem nâle-i hasret

Ve lehu:

Ne kâbil kim ola bir lahza 'âşık âh-ı hasretsiz

Husûsâ kim ola ma'şûk-ı her-câyî hakîkatsiz

Siyeh-rûz-i firâka rûz-i rûşen şâm-ı mihnetdir

Fürûgu n'eyleyim bir Âfitâb-ı mâh-tal'atsız

İnerdim mümkün olsa defter-i ömr-i 'azîzimden

Firâk ile geçen leyl ü nehârı 'ayş u 'işretsiz

Güzeller gâh gâh insâf ederler derdmendâna

Senin de zerrece insâfın olsun hey mürüvvetsiz

Görölmüş çok mürüvvetsiz güzeller de belî ammâ

İnanmam kim senin gibi görölmüş bir mürüvvetsiz

N'ola tahrîm edersem câm-ı la'l-i sâfını sûffî

Safâsın derk eder mi neş'enin böyle tabî'atsiz

Tekellûf ber-taraf bu nev-zemîn-i sâde-tarh Es'ad

Olur şâyeste-i tahsîn-i ehl-i tab' minnetsiz

Ve lehu:

Oldum esîr-i zülf-i dü-tâ ister istemez

Pâ-beste-i kemend-i belâ ister istemez

Ta'n eyleme urulduguma tîr-i 'aşk ile

İşler efendi tîr-i kazâ ister istemez

Bismilgeh-i niyâzda hûn-ı şehîd-i nâz

Pây-ı nigâra oldu hınâ ister istemez

Bî-ihdiyâr ‘aşkına düşdüm bir âfetin

Oldum yolunda bî-ser ü pâ ister istemez

Kâlâ-yı sabr u ‘aklımı ol reh-zen-i hıred

Destimden aldı bâd-ı hevâ ister istemez

İbrâm ile hicâba bogup öpdüm agzını

Ol nev-nihâl-i bâg-ı hayâ ister istemez

Kandım şarâb-ı la’line mest-i harâb iken

Es’ad o reşk-i âb-ı bekâ ister istemez

Ve lehu:

Hîrelendi çeşm-i hurşîd âb u tâbından senin

Lekkelendi meh fûrûg-ı âfitâbından senin

Tâb-ı rûyun seyr edip çeşmi kamaşdı nergisin

Lâle yandı dâg-ı şevk-i la’l-i nâbından senin

Yâ gibi tâk oldu tâk-ı tâkati mâh-ı nevin

Cünbiş-i şemşîri ebrû-yı ‘itâbından senin

Oldu vîrân ser-te-ser ma’mûre-i sabr u şekîb

Gerdiş-i çeşm-i siyeh-mest-i harâbından senin

Pek de pinhân tutma Es'ad âteşin ma'lûmdur

Âh-ı serd-i hasret ü çeşm-i pür-âbından senin

ENÎS EFENDİ: Bandırmalı-zâde. Tarîk-i Celvetiyye meşâyihindedir. Bu gazel onlarındır. Gazel:

Düşdü ezelf dillere gavgâ-yı muhabbet

Yokdur ebedî faysal-ı da'vâ-yı muhabbet

Âsaf geçinir 'akl-ı münevver ona her dem

Emrine şerîk etdi o dâna-yı muhabbet

Ma'mûr gönüldür ona lâne ezelifden

Konmaz ebedî lâşeye 'Ankâ-yı muhabbet

Âhir şeb-i zülfüne düşürdü onu Leylâ

Göstermedi Kaysa günü sevdâ-yı muhabbet

Pür-şerha vü pür-nâle durur sîne-i 'uşşâk

'Arz eyleyeli hâlini bu nây-ı muhabbet

Göstermedi yüz âyine-sâf ister Enîsâ

Sil gayrıyı dilden ola me'vâ-yı muhabbet

HARFÜ'L-BÂ

BEHCET: Es-Seyyid ‘Alî Efendi. Musulîdir. Müderrisîn-i kirâmdan Haremeyn müfettişi olmuştur. Bin yüz doksan yedi senesi şevvâlînin ikinci günü irtihâl-i bekâ eylemiştir. Bu gazel onlarındır. Gazel:

Her çend bu dâr-ı neş’ede çendân okur yazar

Ancak hat-ı piyâleyi rindân okur yazar

Remz-i kitâb-ı Hikmetü’l-işrâk-ı ruhların

Bilmez hakîm sâhib-i vicdân okur yazar

Dil hatt-ı yârı vasf ile nakş-ı zamîr eder

Bir tıflıdır hemîşe Gülistân okur yazar

Teshîr için o tıfl-ı perî-zâd-tal’atı

‘Âşık hezâr rukye vü destân okur yazar

Dûd-ı siyâh-ı âh ile feryâd u zâr ile

Dil-dâra nâme ‘âşık-ı nâlân okur yazar

Raâbet mi var zamânedede kâlâ-yı dânişe

Bî-hûde yere tâlib-i ‘irfân okur yazar

Behcet Şerîf Efendimizin nazm-ı pâkine

Söyley nazîre nâdire-gûyân okur yazar

Bu gazel dahı onlarındır:

Harf-i sıdka gûş-ı cânı sa’y edip ferzâne tut

İster isen kâ'ilin 'âkil gerek dîvâne tut

Tek hemân etme efendim câm-ı peymânı şikest

Sonra mest-i kanzil ol destinde var peymâne tut

Eyleme agyâra karşı 'âşika 'arz-ı melâl

Kıssa-i 'aşkı hakikat bil gerek efsâne tut

Yine senden gayrı mahrem yok dil-i dîvâneye

Sen dilersen âşinâ 'add et gerek bîgâne tut

Kûy-ı dil-ber gibi olmaz bir hevâ-yı sâzkâr

Sen de 'âşık dil gibi var anda gizli hâne tut

Gûşuna girmez yine feryâdın ey bülbül senin

Var dilersen şâh-ı gülde hâr u hâsda lâne tut

Meyl-i zenle olma çâk-endâz ceyb-i 'ismete

Behcetâ bir tıfl-ı şûhun dâmeni merdâne tut

BASÎRÎ: Halîl Efendi. Musulîdir. Gözlerine 'illet-i 'amâ olduğundan mahlas-ı mezkûru ihtiyâr etmiştir. Cemî'-i 'ulûmda yed-i tûlâsı var idi. Ve Seyyid 'Alî Behcet Efendinin dayısıdır. Râgıb Paşa merhûm-ı merkûmu Urfa vâlîsi iken dâ'iresinde istishâb etmiş idi. Bu gazel onlarındır. Gazel:

Zülfü rûyunda pîç ü tâb iledir

Mâr genc üzre inkılâb iledir

Zülfün olmaz safâsı bî-ruh-ı yâr

Gecenin zevki mâh-tâb iledir

Kanım içmekle çeşmi ‘âlem eder

Ser-hoşun neş’esi şarâb iledir

Rızk-ı kâmil hemîşe nâkıs olur

Felegin kısmeti hesâb iledir

Ey Basîrî şu feyz nüzhetde

Sanma tahsîl iktisâb iledir

Sendeki dâniş ondaki bîniş

Âsaf-ı ‘ahde intisâb iledir

Ol hüner-pîşe kim dil-i düşmen

Havf-ı tîginden ıztırâb iledir

Emr-i şer ile hükm-i hikmetle

Revişi sünnet ü kitâb iledir

N’ola fazlını ketm ederse hasûd

Şeb-pere düşmen-âfitâb iledir

Bu gazel dahı onlarındır:

Benem ki şifte-i câh-ı bî-bekâ degilem

‘Arûs-ı mülk-i fenâya bagal-küşâ degilem

Yanımda âb-ı ruh âb-ı hayâtdan yegdir

Rehîn-i minnet-i ser-çeşme-i bekâ degilem

Olur zamânede râhat-güzîn genc-i hamûl

Dü rûze devlet için külfet-âşinâ degilem

Huzûr-ı sâye-i dîvâr-ı meskenet varken

Cihânda sâye-nişîn-i per-i hümâ degilem

Basîri böyle perîşân havâs ile el-hak

Gazelde pey-revi-i Nüzhete sezâ degilem

Ve lehu:

Oldu bir şîrîn püser şehr-i dilin şûr-efgeni

Kim murâd-ı zehr-i kahrı telh-kâm etdi beni

Eyleyelden sînede müjgân-ı dil-dûzun hayâl

Hem-dem olmuşdur bana dîvân-ı nazm-ı sûzeni

Çeşmi hâl-i kûşe-i ebrûsu etmiş dil-firîb

Ders ile ‘Aynîden İbnü’l-hâcib almış bu feni

Bâ-kasem olmaz dehân-âlûde-i lâf ü güzâf

Deh-zebân-ı dehr iken hâmûş buldum sûseni

Rahne-i delk-i fenâ etmez kabûl-i iltiyâm

Bin dikenle çâkdir yine gülün pîrâheni

Zevk-i dîdâr-ı ‘azîzân etmege lâzım basîr

Pîr-i Ken’ân n’eylesin yok yere çeşm-i rûşeni

Ey Basîrî hâme-i nûzhetle hem-âvâz olup

Basdı âheng-i ney-i hâmem nevâ-yı ney-zeni

BEHCET-İ DİĞER: Mustafâ Efendi. Müderrisîn-i kirâmdan idi. Bin yüz seksen üç senesinde fevt olmuşdur. Bu gazel onlarındır. Nazm:

Neş’e-i meyle gönülden gamı dûr eylemişiz

Düşeli künc-i harâbâta huzûr eylemişiz

Şevk-i dîdâr ile leb-rîz-i nagam bülbül olup

Gülşen-i dehri tarab-hâne-i sûr eylemişiz

Fikr-i hâlinle süveydâ-yı dili ‘anber edip

Âteşin micmere-i dilde buhûr eylemişiz

Nerm edince felegin püşt-i kemân-ı sitemin

Saht-ı bâzû-yı tahammül ile zûr eylemişiz

Geş ederken dil-i şeydâ ile çîn-i zülfün

Sünbûlistâna sabâ gibi mürûr eylemişiz

Reşk eder şems ü kamer şu'le-i idrâkimize
Pertev-i mihr ü muhabbetle zuhûr eylemişiz

Dil-berin cizr-i dü-tâk-ı ham-ı ebrûsundan
Behcetâ sencileyin biz de 'ubûr eylemişiz

Bu gazel dahı onlarındır:

Dükendi rûze mey-i nâb çakmasak mı gerek
Fenârdan yine kandîli yakmasak mı gerek

Misâl-i hâtem-i Cem halka-bend-i 'işret olup
Nigîn-i la'l ile elmâsı kakmasak mı gerek

Yasaâ-ı bâde fakîr etdi pîr-i mey-gedeyi
Varıp çanagina altun bırakmasak mı gerek

Kenâr-ı yemdeki mey-hânelerde 'işret için
Bogaziçine piyâdeyle akmasak mı gerek

Rakîb Behcet ol âhûyu etdi bizden dûr
Tüfeng-i râhı o hınzîra çakmasak mı gerek

Bu gazel dahı onlarındır:

Olur 'aks-i ruhun câm-ı şarâb-ı pür-habâb içre
Bir Âteş-pâre gevher mahzen-i dürr-i hoş-âb içre

Edip ruhsârını pûşîde hatt-ı ‘anberîn olmuş

Gül-i hurşîd zâ’il sünbûlistân-ı sehâb içre

Gören hatt-ı siyeh-fâmınla rûyun ‘aksini meyde

Eder gûyâ temâşâ münkesif hurşîdi âb içre

Olur reng-i ruhun gülgûn-tâb-ı çehre-i sahbâ

Sevâd-ı ‘aks-i hattın sürmedir çeşm-i habâb içre

Bu şeb rû’yâda Behcet ol mehin ruhsâr-ı gülgûnu

Göründü al tûtîveş bana mir’ât-ı hâb içre

Bu gazel dahı onlarındır:

Ruh-ı rengînine o verd-i terin

Reşk edip lâle hûn eder cigerin

Edip ol şeh güneş gibi leme’ân

Erdi noksân nûruna kamerin

Bu şeb ol mâh seyre çıksa gerek

Aydın olsun gözü sitârelerin

Gül-i alin benefşe-i müşgîn

Ravza-i hüsn içinde tutdu yerin

Kanda ey dil piyâle-i rengîn

Çekme bî-hûde ‘âlemin kederin

Bezm-i gülşende ey gül-i ra’nâ

Bülbülün dinle nâle-i seherin

Leb-i şîrîn-i yâra ey Behcet

Tatlıdır pek ezilmesi şekerin

Bu gazel dahı onlarındır:

Ser-meclis-i rindâna gel ey sâki ayak bas

Şâyed yıkılır za’f ile mahmûr dayak bas

Sahbâ ile sâkî edegör sâgarı gül-pûş

Mâh-ı kadehin çehresine al-i şafak bas

Germ olmag için bezm-i mey ey gonca-i ser-mest

Mahmûrlara bir iki fincân ‘arak bas

Basdırmadı çün yâr eşigine seni ey dil

Helvâ-yı rakîbi gülerek oynayarak bas

Bu şî’r-i şeker-bâr-ı hoş-âyendeyi Behcet

Terkîb-i müferrih gibi altun varak bas

BURHÂN: Mehmed Efendidir. Müderrisîn-i kirâmdandır. Ve Müftî-zâdelikle ‘arîf bir zât-ı şerîfdir. Bu gazel onlarındır. Gazel:

Hayâli ‘âşıkın bûs-ı leb-i gül-fâmdır femdir

Harîsân-ı visâle dâ’imâ evhâmdır hemdir

‘Îzârın hat siyeh-fâm etdigin gûş etmeyem yârin

O kâl u kîl bir şûr-efgen-i peyâmdır gamdır

Helâk eyler edip ‘uşşâkına zehr-i elem işrâb

Hele agyâr gerçi sûretâ ecsâmdır semdir

Lisân-ı ‘aşk-bâzân-ı melâmet-pîşegân üzre

O kim gamdan müberrâ gussadan nâ-kâmdır kemdir

Nigâh-ı merhamet kıl kendi bendendir senin Burhân

Deme ey şehriyâr-ı nâz o bir bed-nâmdır nemdir

Bu gazel dahı onlarındır:

Kanımlı içmiş iken gamze-i hûn-âşâmın

Nigeh-i düzdün elinden nice dem kan tatdım

Cerb-i şîrînini ki gâhi ‘itâb-âlûdun

Hân-ı elvân-ı firâvânını Burhân tatdım

Ve lehu:

Hayâlinde kucan cânâneyi nakd-i recâlarla

Alır gûyâ metâ’-ı dil-beri bâd-ı hevâlarla

Cefâsın ‘âşîka mahsûs eder ol bî-vefâ ancak
Hele agyâr olurlar müşterek mihr ü vefâlarla

Nice dil baâlasın erbâb-ı dil âlâyiş-i keвне
Müzeyyen onların ervâhı rûhânî kabâlarla

Tehî magzın da âhir cilvegerdir nuhbe-i fikri
Dili pürdür su’âl oldukda ferhunde-likâlarla

Saçılan cür’aveş pâyına ahbâbın tehî kalmaz
Dolar câm-ı ümîdi ‘âkıbet dest-i du’âlarla

Olur Nâşid Begi tanzîr ile meftûn dil-i Burhân
Görenler şâhid-i mazmûnunu hüsn-i edâlarla

PERTEV: Bu gazel onlarındır. Nazm:

Şu revzende amân bir leyli saçlı mâh-tal’at var
Güneş ruhsârlı bir mihr-i rahşân-ı sabâhat var

Olur gayret-dih-i kâlâ-yı zîbâ-yı şeb-i meh-tâb
Meselâ âsumânî câmeli bir şûh âfet var

İremden mi hırâmın ey benim tâvûs-ı firdevsim
Ki zîrâ hey’etinde bir yeni çıkdı kıyâfet var

Lezîz ü âb-dâr ayvâ vü şeftâlûsu da ammâ

Turuncunda bu bâgın şekkerâsâ bir halâvet var

Gülistân-ı dilim hâlî hemân Pertev derûnunda

O nergis-çeşm o gül-ruh ol semen-ber serv-kâmet var

Bu gazel dahı onlarındır:

Nesîm-i ‘aşkıñ ‘aceb verdi mi peyâm sana

Hulâsa mâ’ilem ey serv-i hoş-hırâm sana

Felek ‘adâveti terk et hediyem eyle kabûl

Ki tîr-i âhımı göndermişim selâm sana

Hilâli kaşına teşbîhi edemem teslîm

Yâ bedr-i tâm nice benzesin tamâm sana

Esîr-i bend-i ser-i zülfün et dil-i zârım

Amân merhamet etme budur recâm sana

Gönül çü Kays-ı beyâbân-neverd-i ‘aşk olsan

Bir öyle gözleri âhû olur mu râm sana

Zebân-ı Pertevi bî-hûde eyleme hâmûş

Lisân-ı hâl ile de ‘arz eder merâm sana

HARFÛ’T-TÂ’

TEVFÎK: Mustafâ Efendi. Enderûn-ı Humâyûndan mahrec-i dergâh-ı ‘âlî zu’amâlarından idi. Bin yüz seksen beş senesinde fevt olmuştur. Bu gazel onlarındır:

Dilin giryeyle her dem incilâsı artar eksilmez

Silinmezse eger âyîne pası artar eksilmez

Ne rütbe ‘ahd ü peymân eylese durmaz döner dâ’im

Bu çerh-i kec-revin subh u mesâsı artar eksilmez

Nümû-dâr eyledikde zîr-i fesden perçemin cânân

Muhassal ‘âşıkın başdan belâsı artar eksilmez

Ne mikdâr ol tabîbim bezl-i ma’cûn-ı visâl etse

Yine dil-hasta-i dârü’ş-şifâsı artar eksilmez

Hele on dördüne girsin de ol meh-tâbı gör zîrâ

Meh-i nev kâmil oldukça ziyâsı artar eksilmez

Devâm-ı devlet-i hüsnün için şeb-tâ-seher cânâ

Kulun Tevfik-i bî-dâdın du’âsı artar eksilmez

TEVFİK-İ DİĞER: Seyyid Yahyâ Efendi. Şeyhü’l-İslâm iken bin iki yüz beş senesi dünyâ-yı fânîden ‘ukbâya irtihâl eylemiştir. Bu gazeller onlarıdır:

Ey dil aldanma felek etse de ikbâl sana

Hayr-hâh ola mı hîç düşmen-i muhtâl sana

Olma meftûn u firîb-i felek-i kîne-güzâr

Gösterip bahri serâb etmededir âl sana

Çemene doâru hırâmın görüp ey serv-i revân

Akdı cûlar gibi bu hâtır-ı meyyâl sana

Hâk-bûsun hevesi ‘âkıbet ey mihr-i cihân

Sâyeveş zülfünü de eyledi pâ-mâl sana

Deverân eyleyicek ey meh-i rakkâs oldu

Gerdiş-i nûr-ı nigez zîver-i halhâl sana

Ruhların lâleye teşbîh edeli kem-nazarân

Dâg-ı ber-dil idigin gösterir ol hâl sana

Çekme gam gerdiş-i dûlâb-ı felekden Tevfik

Dem-be-dem mâzi vü müstakbel olur hâl sana

Bu gazel dahı onlarındır:

Ne tarîk-i mescidi ne hod reh-i mey-hâne tut

Eyleyip tarh-ı tekellûf vâdi-i rindâne tut

Tek tehî-dest eyleme imrâr-ı evkât-ı bahâr

Elde ger lâle bulunmazsa gül ü peymâne tut

Şeh-süvârım böyle pâ-mâl eyleme üftâdeni

Çek ‘inân-ı tevsen-i nâzın biraz şâhâne tut

Ehl-i derde mahremiyyet mûris-i ekdâr imiş

Etme vaz'-ı Âşinâyı kendini bî-gâne tut

Ehl-i câhı sayd için ey zâhid eyleme firîb

Zîr-i dâm-ı hırkada tesbîhâsâ dâne tut

Ger cihât-ı sitti olsun der isen zîr-i nigîn

Cem gibi geç sadr-ı bezme sâgar-ı şeş-hâne tut

Her taraf gencîne-i himmetle mâl-â-mâldir

Gir derûna dil gibi bir hâne-i vîrâne tut

Vasf-ı dendânın şumâr için yed-i endîşede

Silk-i la'le muntazam bir sübha-i dür-dâne tut

El çekip Tevfik dâmân-ı hevesden bâ'd-ez-în

Her seher dest-i niyâzı dergeh-i Yezdâna tut

Bu gazel dahı onlarındır:

Sımâh-ı gûş-ı hûşu vârid olan her suhan açmaz

Sadef her katre-i bârâna bihûde dehen açmaz

Açarsa çeşm-i baht-ı hisse-i şâm-ı garîbânı

Tulû'-ı neyyir-i ikbâl açar subh-ı vatan açmaz

'Aceb ham-der-ham-ı iâlâk olur bu kufli-i endîşe

Felâtûn olsa da hayretde kalır bilmeyen açmaz

Karîrû'l-'ayn eden Ya'kûbu nûr-ı mihr-i vuslatdır

Onun çeşm-i sefidin sâde bûy-ı pîrehen açmaz

'Abes âmed şüd eyler müşterîler suk-ı ümmîde

Dükân-ı kâle-i vaslın o şûh-ı 'işve-fen açmaz

Açar bin rahne dîvâr-ı ümîde rûzgâr ammâ

Nikâb-ı çehre-i maksûdu Tevfikâ neden açmaz

Bu gazel dahı onlarındır:

Gonce hâmûş edeb-i la'l-i güher-bârından

Lâle pür-dâg-ı hased hâl-i siyeh-kârından

Her habâb-ı mey olur mihr ü meh-i 'âlem-i âb

Pertev-efşân olıcak sâgara ruhsârından

Reh-i kûyunda n'ola âb ile der-pây olsam

Gül biter bâg-ı gamın ser-zede her hârından

N'ola ser-mest-i mey-i bî-hodi-i 'aşk olsam

Neş'e-dâr oldum onun dîde-i hammârından

İstikâmet k'ola merkezde olur kâr dürüst

Pây bîrûn olamaz dâ'ire pergârından

Perde-keş kâkülü nezzâre-i rûy-ı yâra

Seyre medhal bulamam bîm-i ‘alem-dârından

Gûş-ı hûş oldu dür ü gevher ile pür Tevfik

İltifât eyleyeli Hayrinin âsârından

Bunlar dahı onundur:

Ne dem ki gamzesin ol dîde-i âhûda gördüm ben

Pür-âteş ejderi gûyâ yed-i câdûda gördüm ben

N’ola sayd-ı haremveş cân atarsam Ka’be-i vasla

Ki bîm-i cân-şikârı deşne-i ebrûda gördüm ben

Hayâl-i kadd-i yârı zîb-i çeşm-i giryenâk etdim

Yine ol serv-i mümtâzı kenâr-ı cûda gördüm ben

Kem-endîşân gibi olmam gubâr-âlûde-i teşvîş

Safâ-yı hâtırı âyîne-i zânûda gördüm ben

Hayâl edip hat-ı müşğîn-i la’lin yâd-ı vaslıyla

Nüvişte iki âyât-ı şifâ tenzûda gördüm ben

Dil-i sûzân-ı sâfımdan çıkar serv-i kebûdâsâ

Nazîr-i âh-ı sînem dûd-ı tenbâkûda gördüm ben

Edince gerden-i sâfında nakş-ı bûse-i rengîn

Semenzâr-ı melâhatda gül-i negşûde gördüm ben

Rakîbe ‘ıyd u bana rûze-i hicrân eder îmâ

Bu vaz’-ı nâ-be-câyı ol hilâl-ebrûda gördüm ben

Dü beyt-i ebruvân kim matla’-ı Dîvân-ı Şevketdir

Onu ne Muhteşem ne Husrev-i pür-gûda gördüm ben

Sakin kim gamze derler düşmen-i bih-bûd imiş zahmı

Ser-i müjgânda bir şemşîr-i şekk-endûde gördüm ben

Dil-i işkesteme meyl-i nevâziş var gibi Tevfik

O şûhun dâmen-i zülfün gubâr-âlûde gördüm ben

Bu gazel dahı onundur:

Eder rûyun nikâb-âlûde-i nahvet nigâhımdan

Sezâ görmem bu vaz’-ı perde-bîrûnu o mâhımdan

Niçün rû-pûş-ı nâz olur nigâh-ı gâh gâhımdan

Gelir bürka’-küşây etmek o mâhı dest-i âhımdan

O meh gül-hand-ı nâz etdikde mürvârîd-i dendânın

Geçirdim yek-be-yek ser-rişte-i nûr-ı nigâhımdan

Ser-â-pâ ‘uzv-ı yârı bî-sebeb bî-câ iken tercîh

Esîr-i hayretem ta’yîn-i câm-ı bûsegâhımdan

Demiş ol meh haleb versin mi mihr-i rûyuma hattım

Olur mu mihr-i 'âlem-sûzum âzürde giyâhımdan

Olurdum dil-rübûde keh-rübâ-yı 'aşk-ı tahkîke

Girânî-i heves mahv olsa çeşm hem-çü (?) kâhımdan

Ser-i jûlîde-mûyum berk-i âhımla edip sûzân

Olur dil bûriyâ-sûz-ı şikâyet pâdişâhımdan

Bugün tündimime sa'y etme vâ'iz lutf-ı yâr ile

Peşmân olmazam ferdâda da belki günâhımdan

N'ola gül-geşt-i bâg-ı bî-niyâzı eyleşem Tevfik

Gül-i ümmîdi matrûd eyledim taraf-ı külâhımdan

Bu dahı onundur:

Hâne-i çeşme hayâl-i yâr etmez ragbeti

Yog imiş ol merdüm-i çeşmânın insâniyyeti

Hasta-i hicrâna etmez çün nigâh-ı şefkati

Görmesin bîmâr-ı çeşmin dahı rûy-ı sıhhati

Dest-res mümkün degil nev-bâve-i ihsânına

Var ise ol nahl-i nâz artırmış ancak kâmeti

Gitdi âgûş-ı hayâle gelmez oldu ol perî

Edeli vasf-ı miyânında kemâl-i dikkati

Dîdem seyl-âb-ı eşk-i hasrete pâ-mâl iken

Düşde görmez dîde-i bî-dâr hâb-ı râhati

Var ise feryâdı mahşerde meger huş-yâr olur

Teşne-i ser-şâr-ı ‘aşkın kem degil keyfiyyeti

Sâye-i zülfünde yârin ba’d-ez-în âsûdeyem

Başına çalsın felek zıll-i hümâ-yı devleti

Fıkr-i zülf etdi ser ü sâmân-ı sabrım târ-mâr

Tâk-ı ebrû eyledi tahrîb tâk-ı tâkati

Sûret-ârâlıkdan ‘ârîdir kerîmü’l-asl olan

Cevher-i zâtı verir şemşîre zîb ü zîneti

Zâhidâna kûşe-gîrî maslahat-âmîzdir

Künc-i ‘uzletdir çü ‘Ankânın medâr-ı şöhreti

Vermeyin âyîneyi ol hod-perest-i nâza kim

Dedi kâmiller kabûl etmez muhabbet şirketi

Cûşiş-i gird-âb-ı sîm-âbı eder hâtır-güzâr

Lerziş-endâz-ı surîn oldukça rakkâs âfeti

Peyrevî mümkün degil Tefîk tab’-ı nâşide

Kâmet-i vüs’ümden efzûndur ‘ulüvv-i himmeti

HARFÜ'S-SÂ'

SERVET: İsmi 'Osmândır. Sâbıkâ Dârü's-sa'âde yazıcısı olmuştur. Ba'z-ı gazelde Hanîf ve ba'zı gazelde servet tahallüs eder. Bin yüz seksen saferü'l-hayr guresinde fevt olmuştur. Bu gazelleri dahı demiştir. Nazm:

Demez münâkaşa-i dâne-i 'izârına çap
Büzerdim aâzını görseydim öpdüğün şap şap

Niçün şarâb boza korkarım bu dârûdur
Amân şu mug-beçenin destisin elinden kap

Demez ki fâlye verir bir fetîleden bedâvâ
Derûnu dopdoludur kendisi eder bize çap

Vefâya şöyle gidersin bu keyf ile nereye
Rakîb seni fenâ yere çekmek ister sap

Yapılmadık deme Servet harâb olup kaldık
Yıkılmasın dil-i vîrâne bâri var yap yap

Bu gazel dahı onlarındır:

Neş'esi 'ârızadır gerçi onu görme 'aceb
Sâkiyâ leblerine benzeyemez mâ'-i 'ineb

Bâg-ı 'âlemde bulunmaz hele şeftâlûsu
Kızıl Elmada dahı yokdur o sîb-i gabgab

‘Âşık-ı mürde-dilin cânı mı var vermemege
Nakd-i ‘ömrün eger ol rûh-ı revân etse taleb

Agız etme bize ey gonca-dehânım gördüm
Senin agyâr ile söyleşdigini leb-ber-leb

Bu günüm yarına kalsın demiyor hîç Servet
Rind-i mahmûr-ı elem-dîde de şâ’ir-meşreb

Bu gazel dahı onlarındır:

Bu fikra pîç-i hatında dilin şikâyetidir
Tamâm kırka sürer bir yılan hikâyetidir

Benim o tıfl-ı siyeh-çerdemin gören hâlin
Sanır diyâr-ı Habeş kendinin ze’âmetidir

Kırık sınık yine olmaz tapırdıdan hâlî
Fütâdenin dil-i mecrûhu basma sâ’atidir

Yine o şûhı ilâhîye sokdu zâkir ile
Ayak basar veli şeyhin büyük kerâmetidir

Siyeh ‘imâmesi câmi’dir iktidâ edene
Sufûf-ı satr-ı suhan hâmenin cemâ’atidir

Bu cünbiş ‘âlem-i pîrîde hâce-i nazma
‘Asâ-yı kilik-i terin Servetâ i’ânetidir

Bunu dahı demişdir:

Yapmakta sâ’atince varıp gelmeden bir iş
Rakkâsa ihtiyâr muvakkit dahı giriş

Ceffü’l-kalem tasavvur eder ebruvânını
Var mûy-ı kilik-i nâkış ile hâme-çûb karış

Gel sîr-i hân-ı vuslatına olma cerbe-zen
Zîrâ ki hazm olunmaz efendi kuru söğüş

Germ-âbeden mülâhaza kıl tâb-ı dûzahı
Sâbûn misâli pençe-i dellâkdan sıvış

Ol gül-beden letâfet ile câme-dûz olup
Geldi sadâ-yı hâresi işte kıfış kıfış

Peymânevâr ‘âlemi geşt eyleyem diyen
Tutsun hum-ı şarâb gibi karnını geniş

Bilmez devât-ı şî’r gibi hokka-bâzlık
Ancak tufeyl-i hâmenin oynu giriş çıkış

Bakdı yukardan aşagı ol lâle-ruh yine

Servet ‘aceb ki nergise midir o göz kıpış

Bu dahı onlarındır:

Kitâb-ı hüsn-i dil-ârâsına olur takrîz

Bilen me’âlini eyler mi hattına ta’rîz

Tırâş olur mu sanırsın dükân-ı berberde

Eder sevâd-ı hat-ı rûyunu güzel tebyîz

‘Îlâcı tasfiye etmek fesâd-ı mi’desini

Sebû-yı bâde gibi kan kusarsa rind-i marîz

Ederdi vâsf -ı ruhun hâme nakl-i bi’l-mıstar

Midâd-ı hokkası nûr-ı siyehden olsa müfîz

Boguldum işte amân mâ-cerâyı ey Servet

Seninle söyleşelim bâri gel ‘amîk u ‘arîz

SÂKIB: İsmi Seyyid Mehmeddir. Sarây-ı Humâyûn etibbâsından ve müderrisîn-i kirâmdandır. Bu gazeller onundur:

‘Aceb mi şevk-i nâlem hem-ser olsa çerh-i mînâya

Kapıldı şeb-nem-i dil yine bir hurşîd-sîmâya

Benem ol güm-sürââ-ı Bî-sütûn-ı ‘aşk-ı Şîrîn kim

Cihânda benden özge hem-ser olmaz Kays-ı şeydâya

Sakın reşk etme sâkıb irtifâ'-ı kadr-i nâ-dâna
Çıkar elbet kefi-i mîzânda nâkıs evc-i bâlâya

Bu dahı onundur:

Zülf-i ejder-hamların 'îdânda (?) dil fem gösterir
Dil-rübâlar birbirine bunda perçem gösterir

Mey-fürûş-ı kudsiyânın hîçe almazlar sözün
Şîre-i engûrlar câyında her dem gösterir

Eşheb-i 'aşkın süvârı dâm-ı zülfünden sakın
Reh-zen-i çerhi giyâh-ı huşk-ı şeb-nem gösterir

Deşt-i istig'uşşâka darb eyle hıyâm-ı himmetin
Yevm-i lâ-yenfa' güneh-kârânı ebkem gösterir

Sâkıbâ nûr-ı İlâhîye yüzün tut her seher
Beste-i zencîr-i hûbân olma pür-gam gösterir

HARFÜ'L-CÎM

CELÂLÎ: Mülakkab Yıldız 'Abdullâh Efendinin büyük mahdûmudur. Anadolu kuzâtındandır. Bu gazeli demişdir:

O tıfl-ı nâza sefercel verilmesin yaramaz
Dahı resîde degildir o menzile varamaz

Ne hamr-ı ahmere ne asfere bakar yaramaz

Hemân piyâle piyâle çakar yarar yaramaz

Rakîbi de seni de ‘âşıkı bilir ey dil

Zamâne yâri mecâz u hakîkati aramaz

Mu’akkad olmayıcak rişte nesne bend etmez

Onunçün ol saçı sünbül külâlesin taramaz

O nâ-mülâyimi te’sîr-i âh ile ‘âşık

Efendi dâg-ı dile merhem etse de saramaz

Celâli çokdur eden bahr-ı nazmı geşt ammâ

Bu fülk-i pür-güheri degme kimse akdaramaz

HARFÜ’L-HÂ’

HÂMİD: İsmi Hüseyindir. Müderrisîn-i kirâmdandır. Hayâlî mahlasıyla dahı şöhreti vardır. Velâkin eş’ârında Hâmid görülmüşdür. Bu beyti demişdir. Nazm:

Şikenc-i turre-i zülfünde meh nihân oldu

Hamîr-i sûde-i şeb mâye-i zebân oldu

HÂKİM: İsmi Seyyid Mehmeddir. Hâcegândandır. Sâbıkâ vakâyi’-nûvîs olmuşdur. Bin yüz seksen beşde vefât etmişdir. Bu gazel onundur. Nazm:

Hamûş ol sırr-ı ‘aşk-ı yârdan lâf urma seslenme

Yanıp âteş-nevâ-yı ney gibi her dem nefeslenme

Sakın ey gülşen-i temkîn-i reng-i bezm-i ünsiyet

Bu ferdâgehde bûy-ı berg-i imrûza heveslenme

Düşüp dâmân-ı hecre ey dür-i şehvâre-i hayret

Kenâr-ı çeşm-i ümmîdimde giryem gibi beslenme

Hoten-peydâ-yı taraf-ı ebruvânındır Cezâyirden

Sen ey hurşîd-i zerrîn-tâc-ı maârib böyle feslenme

Hayâlin rahl-i tahsîne edip âvîze ey Hâkim

Gelû-yı nâka-i i'câz-ı ma'nâda cereslenme

Bunu dahı demişdir:

Fürûg-ı tal'at-ı dîdârın olmaz mihr-i enverde

Ki ebr-i perde-i terden degildir rûy-güsterde

'Aceb dermânı yok bir derde düşdüm hem-zebânım yok

Ki tefhîm eylemek güç hâl-i ehl-i derdi bî-derde

Melâhat lücce-i hüsnünde tûfân eylemiş seyr et

Levendâne o kalyoncu kesem mellâh-ı esmerde

Hele ser-mâye-i 'acz-i 'ubûdiyyetde yek-tâyem

Bulunmaz peyker-i hestî-nümâ bu 'abd-i kemterde

Bür-i dilden mürekkebdir meyân-ı derde bir lebdir

Bu ma'nâyı bilir sâhib-tasarruf lafz-ı dil-berde

Sürîn-i sâf sîmînin bürehne eyleyen âgûş

Sikender gibi kazmış sikkesin elvâh-ı mermerde

Onunçün vâlîh ü şeydâsıyam ol şûhun ey Hâkim

Hevâsı dilde 'aşkı sînede endîşesi serde

HASÎB: Çorumî-zâde. Hayrabolu a'yânı ve Kanlıcaklı Şeyh 'Atâ dervîşlerinden idi.

Bin yüz doksan dokuz senesinde fevt olmuşdur. Bu gazelleri demişdir. Nazm:

Serv pâ-beste olur şîve-i refâtârından

Tûti lüknet-zededir lezzet-i güftârından

Eşk ile mevce-i deryâları gird-âb eyler

Her girih kim çözüle turre-i tarrârından

Dil urulmuş yine bir dil-ber-i çâr-ebrûya

'Âfiyet mi bula ol şerha-i nâ-çârından

Vefk-i maksûdunu eyler şeref-i şemse karîn

Nokta-i hâli gören safha-i ruhsârından

'Amelin dâ'ire-i medyen eder mahv-i vücûd

Hak olur sıfır ki hâric düşe pergârından

Bûse-i hatt-ı ruha bîm-i nigehtir mâni'

'Arz-ı hâl eyleyemem şâha silâh-dârından

Hazret-i Hayriye mümkün mü Hasîbâ tanzîr

Yem-i tab'ı ki güher-pâş ola eş'ârından

Bunu dahı demişdir. Nazîre-i Sâlim-i Kâdî:

Mey ü neyle safâ-yâb ol gönül gel bu hevâdan geç

Semâ' u raksa gir er menzile arz u semâdan geç

Çekip desti sebûveş sâkiyâ bezm-i ta'allukdan

Müdâm ayaâına gelsin nasîbin iddi'âdan geç

Hatâ etme gönül sevdâ-yı zülf-i müşksâsından

Edip tûl-i emel olma perîşân bu hevâdan geç

Hafîden vâsıl-ı ihfâ olup ihyâ-yı rûh ile

Edip kalbinde hâsıl bir veled sît u sadâdan geç

Esîr-i sırr-ı 'aşk ol şâh-ı 'âlem olmak istersen

Olup âzâde gamdan kayd-ı hubb-i mâ-sivâdan geç

Külâh et dünya vü 'ukbâya bakma Mevlevîlerveş

Libâs-ı fakr ile fahr eyleyip tâc u kabâdan geç

Tabîbe etme şerh-i şerha muhtâc-ı devâ olma
Yürü şâfi cevâb al derdi dermân bil devâdan geç

Cebînin ferş edip dergâh-ı Hakka künc-i ‘uzletde
Tenin nakş-ı hasîr et bî-riyâ ol bûriyâdan geç

Hasîbâ Sâlim ol cân içre pinhân eylegör sırrı
Sana hüsnünün ola lutfu dersin mâ’adâdan geç

Bu dahı onlarıdır:

Unutdur ‘aşk ile efsâne-i Mecnûn u Leylâyı
Erip nâz u niyâza kıssa-i Şâh u Gedâdan geç

İşin altun et iksîr-i elemle pûte-i tende
Gamıyla zerd-rû ol ârzû-yı kîmyâdan geç

Nesîm-i ehl-i derd-i mihnet ile feyz-yâb olsun
Vücûdun gülşen et ol Gülşenî bâd-ı sabâdan geç

Tahammülle hemîşe ol kadar eyle tevekkül kim
Rızâ-yı Kâdiyü’l-hâcât ile havf u recâdan geç

Hasîbâ Hazret-i Sâlim Efendi şi’rini görse
Kusûrun ‘afv ile tekmîl eder gayra recâdan geç

Bunu dahı demişdir:

Raks ile her ‘uzvu kim cünbiş-künân-ı cilvedir

Cân u dil çâr-pâre-i zîb-i benân-ı cilvedir

Döndü fânûs-ı hayâle âteş-i tennûresi

Gör o rakkâs âfeti kim şem’-dân-ı cilvedir

Baâlanıp kaldı kemer bendinde gönlüm gâlibâ

Ârzûmend-i der-âgûş-ı meyân-ı cilvedir

Sîne sîm-âyîne zülf âvîze ruh kandîldir

Böyle şehr-âyîni seyr et kim zamân-ı cilvedir

Turreler açmış ‘izârında tınâb-ı ‘anberîn

Şâh-ı hüsne iki müşgîn sâye-bân-ı cilvedir

Fes beyâz al fermene hurşîddir surh-i şafak

Maşrık-ı gerdende hâli fark-dân-ı cilvedir

Kurs-ı güldür la’li ağız miskidir gül bûseler

‘Iyd için âmâde dükkân-ı mekân-ı cilvedir

Merdüm-i çeşmim resen-bâz u terâzûdur nigh

Târ-ı bârîk-i hayâlim rîsmân-ı cilvedir

Bâg-ı nazmın serv-i mevzûn-kaddidir kilik-i Hasîb

Havz-ı feyze mecre-i şâd-ı revân-ı cilvedir

HAYÂTÎ: İsmi Seyyid İbrâhîmdir. Müderrisdir. Kör Mu'allim Hayâtî demekle meşhûrdur. Bin yüz yetmiş iki senesi vefât etmiştir.

Bu gazeli dahı demiştir. Gazel:

Yârin şarâb-ı la'li ki cândan haber verir

Bir neşvedir ki rûh-ı revândan haber verir

Bir gevher-i yegânedir ol şûh-ı dil-pesend

Bir parçadır ki kıymet-i kândan haber verir

Dil bir siyâh-cerde 'Acem dil-berinde kim

Hüsn-i likâsı hûr-ı cinândan haber verir

Saff-ı ni'âl-i câmi'-i hayretde kaldı dil

Nâlem hemîşe savt-ı ezândan haber verir

Bu hoş-edâda lehçe-i şi'rim Hayâtiyâ

Vehbî misâl tâze zebândan haber verir

HAMÎD: İsmi Mehmeddir. Mevâlî-i 'izâm dandır İstanbul ma'zûlü iken bin yüz seksen bir senesi vefât eylemiştir. Beyne'l-enâm Neylî-zâdelikle meşhûr bir zât-ı şerîf idi. Fevtine Müstakîm-zâde bu târîhi demiştir.

Kabr-i Neylî-zâdeyi pür-nûr edip Rabb-i Hamîd

(Sene 1181)

Bu gazel onlarıdır:

Şol rütbe mâ'il-i püserem k'eylemem taleb

Şol kahbenin ki nâmı ola duhter-i 'ineb

Şûrîde 'âşıkam bana şûh olsa dil-rübâ

'Arz-ı merâma mâni' olur şîve-i edeb

Subh oldu yâra nakl ile çerhin sitemlerin

Hicrân müsevvedâtı beyâz oldu hep bu şeb

İkbâl-i çerhi neşve-i câvîd zann eder

Sükkânı beng-hâne-i câhın 'aceb 'aceb

La'net o ehl-i câha ki bî-minnet olmaya

İhsânına haseb ya 'ulüvv-i neseb sebeb

Eyle nisâr hâk-i reh-i ehl-i dil Hamîd

Nakdîne-i ma'ârifi mevrûs-ı mükteseb

HALÎMÎ PAŞA: İbtidâ hâcegân-ı dîvân-ı humâyûndan olup devr-i menâsıb-ı 'âliyye ederek rütbe-i 'âliyye-i defter-dârîye su'ûd ve ba'dehu iki tug ile kurb-i devletden teb'îd kılındı. Ma'den-i kân-ı sehâ bir zât-ı ma'ârif-pîrâ idi. Bin yüz yetmiş üçde İzmitde vefat eylemiştir. Bu gazel-i ra''uşşâkı demiştir. Nazm:

Geldikde sana ol peri kâşâneyi boş ko

Sun bâde-i nâbı yere peymâneyi boş ko

Fikr-i ruhu etmekte dili vâlîh ü hayrân
Pend etme sakın gel dil-i dîvâneyi boş ko

Her bir kadeh ardınca birer bûse mi verdin
Sâkî çekemem tavr-ı kerîmâneyi boş ko

‘Arz eyleyicek bûs-ı lebin dil-ber-i tannâz
Bir hoşça sarıl tavr-ı zarîfâneyi boş ko

Bilmem niye mestâneligin var sana n’oldu
Ey pîr-i kühen cünbiş-i tıflâneyi boş ko

Sayd etdi Halîmî nice âvâre-i cânı
Gel sen de uçur murg-ı dili lâneyi boş ko

HANÎF: İsmi İbrâhîmdir. Bunlar dahi dârü’s-sa’âde yazıcısı olmuşlar idi. Ba’dehu hâcegânlıkla çerâg olmuşlardır. Bu na’t-ı şerîfi demişdir. Na’t-ı şerîf:

Halâs et dâmenim dest-i ‘adûdan yâ Resûla’llâh
Beni kurtar bu hevl-i gussa-cûdan yâ Resûla’llâh

Kapında zâr u zâr-ı ma’zeretden gayrı nem vardır
Masûn et gayra bezl-i âb-rûdan yâ Resûla’llâh

Sirişkim katre katre cûy peydâ etdi hasretle
Eser yok gülşenimde reng ü bûdan yâ Resûla’llâh

Murâdım hizmet-i dergâh-ı lutfundur sadâkatle

Yine sensin garaz bu ârzûdan yâ Resûla'llâh

Hanîf efgendeni agyâra pâ-mâle rızâ verme

Senindir gayreti koâma kapıdan yâ Resûla'llâh

Bu dahı onundur:

Merhametsiz dil-ber-i cevvarsın bildim seni

Lutfu yok Âzârı çok gaddarsın bildim seni

Cezbede esbâb-ı hüsnün hep yerinde n'eyleyim

Bir felek-meşreb edâ-mekkârsın bildim seni

Dün gece meclisde aldım çeşm-i şûhundan haber

Nâzenînim mâ'il-i agyârsın bildim seni

Âferîn ey nây-ı nâle sînedede artsın demin

Şevk-bahş-ı meclis-i dil-dârsın bildim seni

Gâlibâ olmuş Hanîfâ târ-ı dil-bend-i figâr

Şimdi ol kayd ile pür-efkârsın bildim seni

Bu dahı onundur:

Mest-i câm-ı 'aşk olaldan çeşmimiz pür-hûndur

Şâh-ı 'aşkın sâyesinde 'ayşımız her gûndur

Neş'emiz artmaktadır ol hâl-i 'anber-bârdan
La'l-i nâbın keyfini mestâne sor niçündür

Bulmadım bî-'aşk hergiz râh-ı 'işretde safâ
Zevk-i nâle sohbet-i mey-hâneye merhûndur

Çirk-i zühd-i yârda eyler izâle cürm-i 'aşk
Gûyiyâ kirbâs-ı nefse ma'zeret sâbûndur

'Azli nasbından mu'anvendir ricâl-i devletin
Kıymet-i cevhernigîninden dahı efzûndur

Bir nigâh-ı çeşm-i raâbetdir niyâz-ı dil Hanîf
Bende-i dîrîneye lutf-ı nazar kânûndur

Bunu dahı demişdir:

Hurşîd sıfat ol meh-i hüsnüm sarışınca
Ne çekdi siyeh kevkeb-i bahtım barışınca

Bir velvele düşdü ki kıyâmet kopadüşdü
Hûbân içine serv-i revânım karışınca

Ma'nâ-yı 'aşk sarmaşık olduğu müselleme
Koyverme meyân-bend-i nigârı sarışınca

Endâze-i insâf iledir kâle-i gerdûn
Vermezler o kirbâs-ı ümîdi karışınca

Esb-i hünerin cünbiş-i reftârı bilindi
Bu teng-zemîn üzre Hanîfâ yarışınca

HİFZÎ: İsmi Mehmeddir. Kâtib-i gümrük-i emti'a olup bin yüz yetmiş üç sâlinde vefât etmiştir. Hâfız-ı Kur'ândır. Bu gazeller onundur. Nazm:

Sûz-ı firâkdan haberin yok mudur senin
Oldum helâk hîç güzerin yok mudur senin

Gâhî yanıp yakılmadın ol âfitâbdan
Ey âh-ı âteşîn şererin yok mudur senin

Tâ key ümîd-i nîm-nigâh-ı kerem begim
Ben mübtelâya bir nazarın yok mudur senin

Her bir kademde hüsnüne 'âşık beşer beşer
Hûr u melek misin pederin yok mudur senin

Tahsîl-i re's-i mâl-i visâle çalış gönül
Rîzân-ı eşkden zararın yok mudur senin

Âteş saçar derûna makâl-i harâretin
Eşk-i terinde bir eserin yok mudur senin

Zîb-i nigîn-i fahra sezâ cân-bahâ olur
Elmâs-pâre-i güherin yok mudur senin

Hıfzî nedir telâfi-i dil-berde inhimâk
Hûbân içinde cilve-gerin yok mudur senin

HAŞMET: Müderrisîn-i kirâmdan ‘Abbâs-zâdelikle müştehir idi. Ve Râgıb Paşa merhûmun istishâb-kerdelerinden ve makbûl u pesendîdelerinden idi. Bin yüz seksen iki senesi vefât eylemiştir. Bu eş’âr onundur. Nazm:

Soyunmuş sînesin açmış vücûdun tâm göstermiş
O şûh ‘uşşâka bir âyîne-i endâm göstermiş

Bu dahı onundur. Kıt’a:

Eder iş’âr bî-dînî olan bî-rahm [u] bî-şefkat
Bulunmaz nakş-ı cevher nefis-i Timur-ı Firengîde

Şi’âr olmuş kibâr-ı ‘asra oynaklık terahhumda
Aranmaz gayrı Haşmet Âdemiyet tavr-ı çengide

HÂMÎ: İsmi Ahmeddir. Maskat-ı re’si Âmidir. Dervîş Âgâh merhûmdan okumuşdur. Köprülü-zâde ‘Abdullah Paşa merhûma dîvân efendisi olmuşdur. Bu gazelleri demiştir:

Neş’e-i mey gâze-i ruhsâr-ı al olmuş sana
Revgan-ı gül dühn-i kandîl-i cemâl olmuş sana

Oldu zîr-i lebde fikr-i bûse gark-âb-ı dehen
Leb şeker gabgab turunc u portakal olmuş sana

Hüsnünü tasvîr eden nakkâş dest-efşân olup
Reşha-pâş olmuş kalem püskürme hâl olmuş sana

Şîr-i meh-tâba çalınmış mâya nahl-i Tûrdan
Sâ'id-i sîmîn ü sâk-ı bî-misâl olmuş sana

Gayra helvâ gibi hâzır sulha mûm ol şehd-i leb
Yan yakıl ey dil ne mûm olmuş ne bal olmuş sana

Şöyle nevmîdim ki fikr-i bûse gelmez yâdıma
Bahtı gör farz-ı muhâl-ender-muhâl olmuş sana

Nûru çıkmış süzgü-i mehden alınmış âfîtâb
Gerden-i sâf u benâgûş-ı zülâl olmuş sana

Hâmiyâ aldı beni bu tâze nazmın neş'esi
Bu 'asîr-i nev mey-i dîrîne-sâl olmuş sana

Bu dahı onlarındır:

Âsâr-ı âıbtâ sîne-i bî-kîneden çıkar
Bir demde 'aksi safha-i âyîneden çıkar

Def' -i rakîbdır rasadı kenz-i vuslatın

Genc elde sen bu ejderi gencîneden çıkar

Bilse benim kadar o perî kadr-i hüsnünü

Bir lahza sanma hâne-i âyîneden çıkar

Zâhid ‘aceb mi şu’bede-bâz olsa dek ile

Her ne çıkarsa hırka-i peşmîneden çıkar

Geldikde bezme yâr düşer kalbe ıztrâb

Ta’zîm için kudûmuna dil sîneden çıkar

İş eskilerde geçme yine eski yârdan

Pür-zûr neş’e bâde-i pârîneden çıkar

Etfâli kor mu kâm ala bir gün ugurlaya

Şenbih ‘alev gibi pes-i âzîneden çıkar

Bî-hâblık humârı düşer çeşm-i mestine

Her subhdem ki sohbet-i dûşîneden çıkar

Dâg etdi cevri ile beni âyâ görür müyüm

Ol kîne-cû bu hûy-ı pelengîneden çıkar

Degmez fülûs-ı ahmere sad neş’e-i niyâz

Kâlâ-yı vasl bender-i nakdîneden çıkar

Derse inanma ülfet-i hûbânı terk eder

Hâmî meger ki ‘âdet-i dîrîneden çıkar

Bunu dahı demişdir:

Pür-gûluk etme nâle vü zârın kes istemez

Ey ‘andelîb o gül yumuşmuş ses istemez

Erbâb-ı câha cûd gerek nâkes istemez

Cûd eyle cûd-ı nâkesi hîç bir kes istemez

Güft ü şenîdin ebkem olur tercemânları

A’mâ ile mücâleseti ahras istemez

Vermez ‘asîr-i nev mey-i dîrîne neş’esin

Mahbûb dahı mey gibi pek nev-res istemez

Çirk-i derûnu bâde-i ‘irfân eder nazîf

Çirk-i cenâbet-i dil için mıgtas istemez

‘Îsâ gibi mücerred olur rif’at isteyen

Gılmân-ı Türk ü câriye-i Çerkes istemez

Jûlîde-mûy-ı ser yeter abdâl-ı ‘aşka tâc

Çakmaklı bendi sariâi n’eyler fes istemez

Deh-rûze bâg-ı dehrde ‘Ârif çü müşk-bîd

Peşmîne ile kâni’ olur atlas istemez

Ugratma bezme zâhid-i süflî-tabî'atı

Bu şâh-bâz lânesidir kerkes istemez

Kovsan gider mi rişte-i ihsâna bend olan

Murg-ı dile kerem gibi bir mahbes istemez

‘Ârif misâl-i şekl-i kerî yek-cihet gerek

Bâlâ vü zîr ü pâye-i pîş ü pes istemez

Bir Âmidîye dil-beri ister mi dil dedim

Gösterdi lehcesin dedi ister pes istemez

Etfâl-i nâr-ı cû' eder ey nefis-i nân-ı huşk

Tennûr-ı mi'de et'ime-i enfes istemez

Hâmî bu nazm-ı tâzenin ister nazîresin

Yüz kez bahâne eyleseler üzkes istemez

Bunu dahı demişdir:

Şâd eyle meyle sâki dil-i pür-melâlimi

Fark edemem gamınla yemîn ü şimâlimi

Kâğıd yanar yazarsam eger 'arz-ı hâlimi

Dilden sabâ o şâha beyân eyle hâlimi

Hak rahmına vesîle-i âufrân eder senin
Zâhid bu ma'siyetle geçen mâh u sâlimi

Her bir kemâl çünki olur mûcib-i zevâl
Noksâna kâ'ilem taleb etmem kemâlimi

Oldum bu hâk-dâne peşîmân nüzûlden
Fikr eyleyince daâdaga-i irtihâlimi

Olmuş karîb rişte-i cânım üzülmege
Ey mutrib-i gam eyleme pek gûşmâlimi

Hâmî metâ'-ı zerka harîdârdır deyü
Zâhid yabana söyleyip almış vebâlimi

Bunlar dahı onundur:

Safâdayız hum-ı bâd ile hem-civâr olalı
Dahîl-i meygede pîr-i mugâna câr olalı

Değişdi gülşeni 'aşka görünce ruhsârın
Hezâr görmedi bir böyle gül hezâr olalı

Nizâm-ı kişver-i hüsnü o şâh-ı devrânın
Bozuldu pâ-zede-i ceşş-i zeng-bâr olalı

Fesâd-ı kevne mukârin 'adem vücûda redîf

Cihân yok olmada mânend-i şem' dar olalı

Kuvâya geldi hâlel çün göründü mûy-ı sefîd

Güm oldu râhatımız leylimiz nehâr olalı

Kişi karînini elbette kendi gibi eder

Felek karârı kime verdi bî-karâr olalı

Nümâyîş-i gül-i rûyundan olma efzûn-ter

Kenâr-ı gülşen-i hüsnün benefşezâr olalı

Ne gördü şerha-i dil dââ-ı sîneden gayrı

Hünerle Hâmi nigîn gibi nâm-dâr olalı

Bunu dahı demişdir:

Leb-i dil-dâra revnak cûşîş-i teb-hâleden gelmiş

O gül-berg-i tere tâb u tarâvet jâleden gelmiş

Gören pûskürme benler rûy-ı alinde o şûhun der

Benekli bir kumâş-ı tâzedir Bengâleden gelmiş

Eder îrâs-ı şöhret fer'-i zîbâ asl-ı nâ-çîze

Piyâzın irtifâ'-ı kadri kat kat lâleden gelmiş

Ruh-ı sâkî gül-i şâd-âba dönmüş neş'e-i meyden

Bu tâze âb u tâb ol âteş-i seyyâleden gelmiş

Sakın bir kâr-ı nâ-hem-vâr ile şöhret-pezîr olma
Hemîşe sû'-i zikr-i Sâmirî gûsâleden gelmiş

Görüp ol gül-ruhun destâr-ı alin bî-karâr oldum
Dile ser-geştelik ol şu'le-i cevvăleden gelmiş

'Aceb kim halka-i âgûşdan yâr ictinâb eyler
Kemâl-i kevkebe görmez mi mâha hâleden gelmiş

Eder âh u figân erbâb-ı 'aşkı mu'teber Hâmî
Hezâra gülşen-i 'âlemde raâbet nâleden gelmiş

Bunlar dahı onundur:

Niyâz câmını sun yâri kandırıncaya dek
Nişân-ı vuslata tîr at dokandırıncaya dek

Eder zamânemiz o engübînini şîrîn
Gürûh-ı nahl-i belâya dadandırıncaya dek

Dolandırır bizi etrâf-ı hân-ı vuslatda
O şûh kelb rakîbe dolandırıncaya dek

Bu âsiyâb-ı felek gûne gûne gerdiş eder
Dürüş-t-dâne-i 'ömrü ufandırıncaya dek

Hezâr hûn-ı cigerler döker bu gülşende

Zamâne bir gül-i ali boyandırincaya dek

Öpüp ayaânını çok dökdü âb-ı rûy-ı niyâz

O servi cûy-ı sirişkim uzandırincaya dek

O meh pür eyledi gül-mîh-i dâg ile sînem

Dile sahîfe-i mihri kadandırincaya dek

Hezâr kal'a-i tezvîri feth eder süfehâ

Dükân-ı cism-i habîsin donandırincaya dek

Ne âb u tâb döker hâke çeşme-i hurşîd

Serâb-ı deşt-i Hicâzı susandırincaya dek

Tüketdi Nâbi sözü Hâmi çend mısra' ile

Ne çekdi kâfiye bâbın kapandırincaya dek

Bunları dahı demişdir:

Esrâr-ı 'aşk söyleyecek güft-gû degil

İksîr-i vuslat eyleyecek ârzû degil

Merd-i Hudâ farîza-i reng ü bû degil

Bu gülşenin hezârı hezâr-ârzû degil

Bir hâle ugradın gibi rengin perîdedir

Ey lâle-had bu gördüğümüz reng-i rû degil

Rahm et niyâz-ı vasl ile dökdüm yüzüm suyun

Bu âb-ı rûdur ey yüzü gül âb-ı cû degil

Bilmem nedir bu gerdiş-i kec-devr-i nâ-sezâ

Ey âsiyâb-ı çerh bu evvelki su degil

Çün 'icl-i Sâmirî nice bir sûfiyâ ahûr

Zikr-i Hudâ bu 'arbede bu hây u hû degil

Zâhid kelâmı muhtasar et ref'-i savtı ko

İnsâf yok mu sende bu başdır kedû degil

Gam râyic ol kadar ki gül-i za'ferân dahı

Bir dem safâ-yı hâtır ile hande-rû degil

Etvâr-ı yâr kaddi gibi mu'tedilcedir

Pek nîk-hû degilse de pek kîne-cû degil

Zahm-ı mizâc-ı nâzike sûd etmez i'tizâr

Çâk-i zücâc-ı kâbil-i hayt-ı refû degil

Hâmî kalırsa böyle esîr-i humâr-ı gam

Hum-hâneler tehî ola câm u sebû degil

Bu dahı onundur:

Şöyle sûzân ol ki âteş-hâneler reşk eylesin

Âteş olsun şem'ler pervâneler reşk eylesin

Düğme-i zer-kârını çözü sine-i sîmînin aç
Çâk çâk olsun sadef dür-dâneler reşk eylesin

Nîm-bismil murgveş çık hâne-i hammârdan
Şîve-i refâtına mestâneler reşk eylesin

Nat'-ı 'irfânın su'ûd et rütbe-i vâlâsına
Beydak-ı 'irfânına ferzâneler reşk eylesin

Hâmiyâ bir kâkül-i müşgîne ol dil-beste kim
Halka-i zencîrine dîvâneler reşk eylesin

Bu dahı onundur:

Der-hâbdır ol nergis-i mestâneyi boş ko
Bülbül yumuşmuş o gül-i efsâneyi boş ko

Doldur rakamın hânelerin vefk-i niyâzın
Vaktin gözedip matlab olan hâneyi boş ko

Ancak melekü'l-'arş bilir 'arş verâsın
Teffîş-i melâ-bahs-i hekîmâneyi boş ko

Her kanda giderse takılıp ardına düşme
Ey rişte-i nezzâre o dür-dâneyi boş ko

Sûziş ona vuslat demidir etme rehâvet
Fânûsu gider şem' ile pervâneyi boş ko

Ey bülbül-i cân cilvegehin bâg-ı cinândır
Âlûde-i hâr u has olan lâneyi boş ko

Bezl et bize sâkî meyi tâ âhir olunca
Rindânı sakın boşlama mey-hâneyi boş ko

Pâzâr-ı cünûn revnakıdır seng-i melâmet
Sulh eyleme etfâl ile dîvâneyi boş ko

Pinhâni kazâdır o perî kûyuna varma
Çarpılmadan evvel o perî-hâneyi boş ko

Saydı bize mahsûsdur ol vahşi nigârın
Hâmî heves-i ma'ni-i bî-gâneyi boş ko

HÂZİK: İsmi Seyyid Mehmeddir. Maskat-ı re'si Erzurumdur. Erzurumî Hâzık demekle ma'rûfdur. Müretteb dîvânı vardır. Bu gazelleri demiştir. Nazm:

Âmed şude fütâdesi çâbük ayaklıdır
Ammâ ki semt-i hânesi çıkmaz zükâklıdır

Şekve kılıklı alma o şûhu dehânına
Şâyed kulaâna dokunur yer kulaklıdır

Çeşm-i terim piyâle ile hem-sifâl etse

Dâg-ı cigerde lâle ile bir ocaklıdır

Cân verdi şevheri geceden yüz görümcelik

Hâlâ ‘arûs-ı çerh-i kühen al duvaklıdır

Hâzık nigâh eyleyemez mihr-i hüsnüne

Zahm-ı remedle dîde-i bahtı çapaklıdır

Bunu dahı demişdir:

Eyler şitâb şahne sihâm-ı kader kadar

Sakla piyâleyi gelir ol bî-basar basar

Pây-ı rakîbi balta keser kûy-ı yârdan

Zann etme ol pelîdi ki keskin keser keser

Cevzâ misâli hizmet-i hâk-i derin için

Baglar miyâne kavs-i kuzahdan kemer kemer

Olmaz halâs-ı bâr diger bârdan deyü

Söyler Lisân-ı hâl ile her bir semer semer

Gerdûnu zîr-i râna alır ber-’inândır

Vursa semend-i fikrine Hâzık eger eger

Bunu dahı demişdir:

Sirişk-i merdümek-i dîdemiz bebeklik eder
Cihânı seyle verir nem neme gereklik eder

Köçek olursa felek mevlevî-i devrâna
Külâh-dûzu olur meh şafak eteklik eder

Uçurma vermedir ‘uşşâka va’de-i vaslı
O şâh-bâz-ı hat-âver katı tüleklik eder

Derûn-ı hâleye koymuş felek nemek-dânı
O âfitâb-cemâle meger yemeklik eder

‘Aceb mi târem-i gerdûn bî-sütûn olsa
Hemîşe âh-ı ciğer-sûzumuz direklik eder

Meger serîr-i nezâketde hâba varmışdır
O şûha turreyi bâd-ı sabâ sineklik eder

Hezâr-dâgla kim lâlezâra döndürdü
Vücûd-ı Hâzık-ı zârı meger çiçeklik eder

Bunlar dahı onundur:

Dest-i ümîdi zeyl-i recâdan kes istemez
Miskîn-külâle şifteyi üzkes istemez

Endâzeden birûn sitemin tâ-be-key felek
Senden bürehne câmelige atlas istemez

Dünyâda tûl-i 'ömr ile âsâyîş isteyen
Âzâr u cevri kimseye çün kerkes istemez

Mukbil hemîşe dîde-i a'dâya hâr olur
Râh-ı emelde pîş-revi der-pes istemez

Almaz meşâmı nûkhet-i peymâne zâhidin
Meşhûrdur ki bûy-ı gülü hunfes istemez

Nevbetle âh lâzım imiş giryeden bedel
Bâdî olursa cûy-ı sirişki es istemez

Ruhsârı üzre olmadiâından gubâr-ı hat
Etdim tırâş gülşen-i hüsnü has istemez

Teşbîh olunsa serve kad-i yâr incinir
Dogru iş ile râst sözü bir kes istemez

Evzâ'-i serd ile güzelim açma dâg-ı nev
Kâşânemiz şitâda bizim menfes istemez

Habs olsa bi'r-i Yûsufa etmez tenezzülü
Çâh-ı zekandan özge gönül mahbes istemez

İster deyü nedir bu kadar türktâzlar
Yel gibi kûy-ı dil-bere ey dil es istemez

Hâmî Efendi nazmına tanzîr istemiş
Hâzık olursa pey-revi ister pes istemez

Bunlar dahı onundur:

Tâ'ir-i kudse yeter oldu vücûdun mahbes
Tâ-be-key bu ten-i sad-çâk ola mânend-i kafes

Sıklet-i rîş-i dırâzın çekemezler rindân
Sûfi yârân-ı safâ dûr gerekdir üzkes

Deh Lisânı var iken lâle denilmez ebkem
Şeb-i târîkdedir bend-i zebân-ı ahras

Zîr-i pâya felegi alsa otursa şâyân
Safha-i levh-i suturlâbda tasvîr-i feres

Ne kapar takye kapanlar ser-i 'uryânımdan
Mest kânzil yataram başda ne destâr ne fes

Reh-i cânânede gönlüm nice ârâm etsin
Var iken 'azmi yine etmede feryâd ceres

Tâzelendirdi kühen kıssa-i şevkim Hâzık
Aldı gönlüm yine bir tâze nihâl-i nev-res

Bunu dahı demişdir:

Gönül komaz girih-i zülf-i yâremiz muglak

Bu ‘ukdenin n’ola hallinde olsa diş tırnak

Tefâvüt üzredir insânda cevher-i zâtî

Tesâvi üzre degildir bakılsa beş parmak

Erişmek evc-i kemâle piyâde müşküldür

Neler gelir başına ferz olunca bir beydak

Nişîmen olsa bize menba’-ı Fırât gibi

O serv-i nâz ile evvel bahârda câh-ı rak (?)

Başımda taşır idim çün nişân-ı sâdâtı

Hediye etse o meh-pâre bir yeşil yaprak

Cihânı sırr-ı ene’l-Hakdan eyleyen âgâh

Firâz-ı dâra sezâdır degil midir el-hak

Rakîb-i dîn düşeyazmışdı pâyına yârin

Sezâ degil mi urulsa o kaltabâna dayak

Humâr elden ayakdan düşürdü rindânı

Bu demde sâki münâsib degil mi elde ayak

Bu nâ-şenîde vü nâ-dîde nazm-ı ter Hâzık

Verir seffine-i yârâna başka bir revnak

Ve lehu:

Kesb eyle gönül da'vi-i merdâneyi boş ko

Leb-rîz-i mey ol na're-i mestâneyi boş ko

Etmezse gönül zülf-i girih-gırde ârâm

Zencîr ile zabt olmaz o dîvâneyi boş ko

Gel sîneye çık boşla der-âgûş-ı hayâli

Eyvân demidir kûşe-i kâşâneyi boş ko

Hicrân yeter âlüfteyi doldurma cahîme

Ey vâ'iz-i pür-gû biraz efsâneyi boş ko

Olsun dehenin hâli dilin feyzile memlû

Pür eyle sebû-yı meyi peymâneyi boş ko

Ey rind çalınmış yine kânûn-ı neşâtın

Kim dedi ki var mescide mey-hâneyi boş ko

Gül-geşt-i çemen hâne-ber-endâz-ı sükûndur

Pervâza gel ey murg-ı seher lâneyi boş ko

Âbâd olıcak vakf-ı tarab-hâne-i Cemdir

Ey bûm-ı elem hâtır-ı vîrâneyi boş ko

Gönlün heves-i hâl ile gîsûya düşürme
Bin dâm-ı belâ var tama'-ı dâneyi boş ko

Ver beyt-i vücûdunda olan varını 'aşka
'İrfân ile dolsun der isen hâneyi boş ko

Çâr-ebru-yı teshîre konup vefk-i murabba'
Evtâdı gözet lîk kutub-hâneyi boş ko

Sen encümen-i yâra sezâ-vâr olamazsın
Hâzık heves-i meclis-i cânâneyi boş ko

HARFÜ'L-HÂ'

HAYRÎ: İsmi Seyyid Mehmeddir. Vîrân-şehrdendir. Hekîm-zâde 'Alî Paşa ile altmış sekizde İstanbula gelmişdir ve seksen târîhinde hâcelikle Kethudâ halîfeligiyle çerâğ olmuşdur ve Devlet-i 'Aliyyede re'îsü'l-küttâb ve Kethudâ-yı sadr-a'zâmî olmuşlardır. Ordu- yı humâyûnda re'îsü'l-küttâb iken ordu-yı humâyûn ma'âza'llâh ber-geşte olup hîn-i firârda Boza nâm nehr-i mezbûru 'ubûr ederken bi-kazâi'llâh müstaârak-ı lücce-i maâfîret olmuşdur. Bin iki yüz dört muharremi âurresinde vâki' olmuşdur. Bu gazeller onundur. Gazel:

Gîsûlarından olmaga nûkhet-rübâ sabâ
Kûyun benim gibi dolaşır dâ'imâ sabâ

Güller nukûd-ı kabzına olmazdı kef-güşâ
Mülk-i çemende olmasa sâhib-sehâ sabâ

Ebkâr-ı goncanın ne ‘aceb açdı yüzlerin
Etmez mi ‘andelîb-i çemenden hayâ sabâ

Zülf-i siyâhına dokunup derhem eyledi
Tel kırdı bezm-i yârda etdi hatâ sabâ

Meşşâta-i çemen demem ol hâk-i pâydan
Olmazsa nergisin gözüne sürmesâ sabâ

Kıldı derîde perde-i ‘arz-ı hezârı hayf
Gül peykerinden eyledi keşf-i hitâ sabâ

Ta’lîm-i secde eyledi ol serv-kâmete
Kadd-i nihâl-i gülşeni etdi dü-tâ sabâ

Âb u türâba hükmünü cârî eder midi
Bahr ile berre olmasa fermân-rev sabâ

Meşhûr dil-güşâlık ile rûzgârda
Mânend-i nazm-ı Hayri-i mu’ciz-edâ sabâ

Ve lehu:

Miyân-ı mey-keşânda bûs olundukça leb-i mînâ
Kızardı gayretinden bâde sanma gabgab-ı mînâ

Degildir bâ-neseb kesbî gerekir feyz-i isti’dâd

Türâb u sengdir ben bildigim ümm ü eb-i mânâ

Olur rûşen-güher keştî-süvâr-ı kulzüm-i ‘izzet

Degil mi ‘âlem içre rûy-ı destin merkeb-i mânâ

Tehî-destî dil-i dânyâya bâdî-i küşâyışdır

Pür olsa meyle safvetden berîdir meşreb-i mânâ

‘Aceb mi merd-i bî-dâniş kalırsa hâk-i zilletde

Tehî kalsa alınmaz deste meyden kâleb-i mânâ

Ne sihr etdin meded ey sâki-i sâhir ki gösterdin

Habâb-ı bâdeden sad mâh-ı çâh-ı Nahşeb-i Mânâ

Olur mahsûd mihr ü meh fürûâ-ı tab’-ı Hayrîden

Ederse iktibâs-ı nûr-ı fitrat kevkeb-i mânâ

Ve lehu:

Hayâl-i tâb-ı rûyun dilde kim nâ-gâh olur peydâ

Fezâ-yı sînedede her dââdan bir mâh olur peydâ

Girer dil mülkü bir gün kabza-i teshîr-i cânâna

O iklim-i vesî’e lâ-cerem bir şâh olur peydâ

Le’îm-i bî-mürüvvet hâne-zâd-ı cûd u re’fetdir

Ne hâletdir künâm-ı şîrden rûbâh olur peydâ

Çekildi târ-ı zülfü dest-i dilden hayli demlerdir
Hemîşe rişte-i ümmîdimiz kûtâh olur peydâ

Nesîm-i âh-ı serdim hecr-i rûyunla vezân olsa
Miyân-ı tâbiş-i temmûzda dey-mâh olur peydâ

O dem kim mevc vura âb-ı revân-ı tîg-i bürrânın
Onu cezb etmege sûrâh-ı dilden câh olur peydâ

Beyâbân-ı suhandan Hayriyâ Nüzhet Efendinin
Sevâd-ı nazma nâl-i hâmesinden râh olur peydâ

Ve lehu:

Olursa bî-ruh-ı dil-ber safâ-yı ‘âlem-i âb
Bana semûm-ı sitemdir hevâ-yı ‘âlem-i âb

Gubâr-ı gerd-i kederden eser komaz dilde
Misâl-i mîskale berg-i giyâ-yı ‘âlem-i âb

Eder selâsil-i emvâc-ı meyle ser-beste
Cünûn-ı mihneti dârü’ş-şifâ-yı ‘âlem-i âb

Gül-i şüküfteleri eylemez hazândan pâk
Nazîr-i bâg-ı cinândır fezâ-yı ‘âlem-i âb

Değişmez efser-i şâhîye câm-ı sahbâyı

Hıdîv-i milket-i Cemdir gedâ-yı ‘âlem-i âb

Nümûnedir gül-i ruhsâr-ı pâk-i cânândan

Alınsa deste eger lâlehâ-yı ‘âlem-i âb

Sarîr-i hâme-i Hayrî verir bu meclisde

Sımâh-ı câna gınâ-yı nevâ-yı ‘âlem-i âb

Ve lehu:

Nümâyân oldu dilde rişte-i efkâr pîç-â-pîç

Zuhûr etdi hayâl-i turre-i tarrâr pîç-â-pîç

Sakın kec-tıynetândan istikâmet eyleme ümmîd

Miyân-ı Berhemende bestedir zünnâr pîç-â-pîç

Dil-i dâna bulur sad çîn-i nahvet ‘izz ü rif’ atdan

Olur bâlâya çıkdıkça dehân-ı nâr pîç-â-pîç

Hamîde kadd eder kadrin bülend eylerse de gerdûn

Ser üzre oldugun seyr eyledim destâr pîç-â-pîç

Eder rûşen-dilân reftâr çerhin tavr-ı devrinde

Yürür ber-muktezâ-yı reh-güzâr enhâr pîç-â-pîç

N’ola ebrûsunu pür-çîn kılsa ol büt-i nahvet

Kılır üstâd tîgin cevherin izhâr pîç-â-pîç

Tekâpûlar eder sâhib-mezâlim nâsa varanda
Künâmında olur elbette kadd-i mâr pîç-â-pîç

Bu mervârîd-i nazm-ı dil-keşin bi'llâh ey Hayrî
Eder çok tab'-ı mevzûnu misâl-i nâr pîç-â-pîç

Ve lehu:

Âfeti dehrin hat-ı 'anber misâlidir senin
Fitne-i devr-i kamer cânâ cemâlidir senin

Sanma hâl ü hatt 'izâr-ı yârı kılmış pür-sevâd
Dilden 'aks-endâz olan gerd-i melâlidir senin

Ey müheyyâ-sâz-ı tûfân kadr-i bahr-i muhît
Katre-i nâ-çîz deryâ-yı celâlidir senin

Cilve-ger sanma suver âyîne-i ekvânda
'Aks-i şûh-ı şûr-pervâz-ı hayâlidir senin

Lâleyi pür-dâg-ı hasret goncayı dil-hûn eden
Nakş-ı âteş fitne-i ruhsâr-ı alindir senin

Âfitâb-ı rûy-ı yâra karşı durmuşsun yine
Ey kamer var ise hengâm-ı zevâlîndir senin

Çok mu Hayrî merdüm-i çeşm-i hünermendân ise
Hâl-i dil-ber nokta-i kilik-i kemâlindir senin

Ve lehu:

Nazra lahzâde olur cünbiş-i refâtından
Kand-i ter su kesilir haclet-i güftârından

Gıpta-i reşk ile ter-dâmen eder berg-i gülü
Katre-i hoy ki düşer safha-i ruhsârından

Göremez bir dahı sıhhat yüzünü dünyâda
Ugrayan derd-i dile dîde-i bîmârından

Âteş efsürde olur şu'lesi efzûn olsa
Güm olur kim ki tecâvüz ede mikdârından

Ham-be-ham zülfünü rûyunda temâşâ kıldım
Çîni seyr eyledim âyîne-i dîdârından

Turre nevbet mi verir pâynı bûs eylemege
Dâmenin kurtaramaz yâr-i kafâ-dârından

Dürer-i cûduma bürhân-ı celîdir Hayrî
Bellidir şâ'ir olan nazm-ı dürer-bârından

Ve lehu:

Sana revnak-şiken-i mihr-i dırahşân derler

Bana âyîne-sıfat sînesi ‘uryân derler

Hat-ı nev-hâsta-i ‘ârız-ı gül-rengin için

Cedvel-i sebz ile bir tuhfe gülistân derler

Cümle sükkânı kamer-tal’at-i meh-rûlar olur

Kişver-i hüsne begim hitta-i mâhân derler

Sürme-i çeşm-i emel şimdi sevâd-ı gamdan

Bu siyeh-bahtlığa şâm-ı garîbân derler

Sûz-ı sînemdir eden böyle sirişkim cârî

Dâgdan hâsıl olur seyl-i firâvân derler

O sehî serve sarıldıkça ten-i zerd ü nizâr

Ma’ni-i ‘aşkı bilip ‘âşık-ı bî-cân derler

Nice Husrev nice Âsaf nice Cem yazmışlar

‘Aşk mecmû’asına defter-i dîvân derler

Kâdı-i fâzıl-ı iklîm-i hüner dergehine

Zümre-i sâf-dilân kasr-ı ‘azîzân derler

Ona tahkîk-i mezâyâ-yı suhan Vehbîdir

Zâtına ‘örfde ‘allâme-i devrân derler

İşbu nev-bâve-i nahl-i kalem-i Hayrîye

Eder ‘atf-ı nazarı dîde-i Hassân derler

HARFÜ’D-DÂL

DÂNİŞ: Süleymân Efendi. Hâcegân-ı dîvân-ı humâyûndan idi. Bin yüz seksen sekiz senesi fevt olmuşdur. Bu gazelleri demişdir. Gazel:

O şûh edeli sevgend-i ‘aşkıyı tahnîs

Dili ferâ’iz-i âlâma eyledi tevrîs

Anıp o mehveşi sûfî hurûş eder bilmez

Eder tezekkür ile müzmerâtını te’nîs

Lebin ki teng şekerdir yanımda lutf eyle

‘Adûyı yâd edip etme dehânını telvîs

Verir mi ruhsat-ı da’vâ-yı ‘aşk ‘uşşâka

Nigâh-ı âfeti bahhâs ebruvânı bahîs

Felekde hüsn-i nazarla yegâne oldu tamâm

Sezâdır eylese Dâniş bu ni’meti tahdîs

Ve lehu:

Olalı mihr-i ruhı sahn-ı dile pertev-pâş

Gitmedi çeşm-i elem-dîdeden aslâ nem ü yaş

Beni bir nîm-nigeh âfet ile etdi harâb
Görmeseydim o büt-i 'işve-nümâyı ey kâş

Bez-i mahsûl-i niyâz etse sezâdır 'âşık
Çıkmadı bender-i behcetde dahı böyle kumâş

Dilde tâkat mi kalır sâki-i bezmin olıcak
Gamzesi mest ü meyi nâz u nigâhı 'ayyâş

Eyledi nâme-i kânûn-ı cefâyı icrâ
Nâhun-ı hayret-i dil-dâr olalı sîne-hırâş

Perçem ü kâkül-i müşgîndir ol fettânın
Dil-perîşânlığıma bâ'is ü bâdî baş baş

Olmuşam ben o mehin mehmehe-gerd-i 'aşkı
Bana sâyem dahı bu yolda degildir yoldaş

Cünbiş-i şûhuna âvîhte sad fitne vü nâz
Nice taklîd eder ebrû-yı nigâra nakkâş

Kime isnâd edeyim âh bu cürmü Dâniş
Yine hep kendi figânımdır eden 'aşkı fâş

Ve lehu:

Çâk çâk olur musavvir 'aşkı tasvîrde
Hâme ser-tâ-pâ yanar sûz-ı dili tahrîrde

Keyfî şevk-ârây zevk-i şahsı âher olsa da
Başkadır ser-şâr-ı neşve şîve-i tebşîrde

İnhinâsı dâldır kurbiyyete kosan hele
İstikâmet bu'd için makbûl zîrâ tîrde

Oldugundan 'akla akl-ı meccânîn-i hevâ
Hükmünü müş'ir degil mi silsile zencîrde

Rûzgârın etmese etfâl-i şâha kârı kâr
Kırılırlar mıydı böyle birbirin teksîrde

Rif'at-i kef-cûş-ı ebnâ-yı zamân meşhûrdur
Cilve-i taklîb-i hâl-i devre-i kef-gîrde

Hûn-feşân oldukça gamze şöhreti müzdâd olur
Kan dökmekdir muhassin cevher-i şemşîrde

Her nigehte havf-i çeşm-i âfeti der-kârdır Dâniş
Ârâm eylesem de künc-i çeşm-i şîrde

HARFÜ'Z-ZÂL

ZEKÂYÎ: İsmi Mustafâdır. Nasûhî-zâde Şeyh es-Seyyid Fazlu'llâh Efendi Hazretlerinin dervîşlerindendir. İstanbulda Şeyh Ümmî Sinân Hazretlerinin hân-kâh-ı 'aliyyelerinde seccâde-nişîn-i irşâd olup idâd-ı ittikâyı mezâd eylemiştir. Bin iki yüz yigirmi yedi senesi dâr-ı cemâle teşrîf buyurmuşlardır. Kaddese sırrehu'l-'azîz

hazretleri bu gazelleri nutk buyurmuşlardır. Gazel:

Gülistân içre gönlüm derd ile nâlân olur sensiz

Olursa ravza-i cennet bana zindân olur sensiz

Hücûm-ı nâr-ı hasret subha dek cismim kebâb eyler

Derûn-ı câme-hâbım âteş-i sûzân olur sensiz

Temevvüc eyleyip deryâ-yı çeşmim intizârınla

Sirişkim dem-be-dem emvâc-ı hûn-efşân olur sensiz

Döner gülşende ‘aynı nergis ü sünbül mugaylâna

Cihânın safha-i gülzârı hâristân olur sensiz

Safâ-yı hâtır olmaz bezm-i meyde n’eylesin ‘âşık

Bu dehrin ‘ayş ile nûşu belâ-yı cân olur sensiz

N’ola ebrûların fikriyle çâk etsem girîbânım

Vücûdum dââ dââ-ı nâvek-i hicrân olur sensiz

Yetiş ey Hızr-ı cânım semt-i maksûda delâlet kıl

Zekâyî yine gamda vâlîh ü hayrân olur sensiz

Ve lehu:

Gönül sevdâ-yı çeşm-i yâr için özge belâ derler

Görenler zahm-ı sînem derd-i ‘aşka mübtelâ derler

Kimin âsûde devrânın yürütmüş intizâm üzre
Bu mihnetgâh-ı gerdûna cihân-ı bî-vefâ derler

Dil-i insân-ı kâmilde görünür hey'et-i ekvân
'Aceb sûret verir âyîne-i 'âlem-nümâ derler

Libâs-ı fakr ile mülk-i fenâya şâh iken 'âşık
Haber-dâr olmayanlar hâl-i sîretten gedâ derler

'Abâ-yı köhneyi ber-dûş edip mahv-i vücûd eyle
Nişân-ı ehl-i mâtem hırka-i fakr u fenâ derler

O gülzârın Zekâyî hâsılı bâr-ı şehâdetdir
Dem-i evlâd ile âğuşte hâk-i Kerbelâ derler

Ve lehu:

Kasd edince şâh-ı gamzen hükmünün icrâsını
Emr edip ebrûya çekdirmiş onun tugrasını

Münşi-i kudret ne hoş hatt ile tahrîr eylemiş
Levh-i ruhsâra berât-ı hüsnünün imzâsını

Minnet-i dehre ne hâcet giydigim köhne 'abâ
İstemem çerh-i denînin hil'at-ı zîbâsını

Tâlib-i dünyâyâ bahş etdim libâs-ı zîneti

Başına çalsın sipihrin atlas-ı dîbâsını

Biz gürûh-ı ehl-i ‘aşkız mest ü hayrân olmuşuz

İçmişiz câm-ı hakîkat bâde-i hamrâsını

Öldürür çeşmin Zekâyî derdmendi ‘âkıbet

Zâhid-i maârûrdan almış onun fetvâsını

ZİHNÎ: İsmi (...) ³⁰dır. Râgıb Paşaya ve sadr-ı a’zâm Mustafâ Paşaya kitâbcı olmuştur.

Bu gazelleri demiştir. Gazel:

Gitsin ne kadar mâ-melekim var ise bâda

Tek sâki-i meclis demesin kalmadı bâde

Birbirine teklîf ile câm-ı meyi yârân

Ol tuhfe-i Cem gezdi bu şeb dest-i cibâda

Kapıldı gönül bir sarışın dil-bere nâ-gâh

Bir câzibe var anda ki yok kâh-rübâda

Gelmez o perî bezme görünmez nice demdir

Mahbûs mudur şîşe-i sayd-ı rukabâda

Müşgîn iken ol hatt-ı siyeh zülf-i mu’anber

---

³⁰ Metinde isim kısmı boştur.

Bi'llâh ne hâcet sana bu 'itr-ı ziyâde

Tîr-i müjen ey kaşı kemân işledi câna
Yokdur o kadar zûr-ı nigeş çeşm-i zibâda

Hecrinle seherde çekilen âh-ı hazînim
Şimdi okunur kâr-ı âulâm oldu sabâda

Bir Gülşeni dervîşi iken bâgda gonca
N'oldu görünür sûret-i la'lîn-kabâda

İzhâr-ı tecemmül edeli her har-ı nâ-dân
Kaldı 'ukalâ ye's ile ziy-i gurebâda

Meydân-ı riyâda tek ü pû etmede zâhid
Şeyhâne kesem hırka-i peşmîne libâda

Kürsîde harâbâtı yakar ta'n ile vâ'iz
Te'vîl yapar mes'ele-i ekl-i ribâda

Gâlib görünür na'ra-i mestâneye şimdi
Bir başka edâdır nagamât-ı hutabâda

Şâyed şeh-i iklîm-i velâyet ola ey dil
Hor bakma nigâh etdigine zîr-i 'abâda

'İbretle nigeş-dâr olan erbâb-ı basîret

Erkân-ı heyûlâyı görür şekl-i hebâda

Zihnî bu nev-âyîn gazeli tarz-ı kühende

Pek velvele-sâz oldu miyân-ı üdebâda

Her beyti birer bâde-i ser-şâr eder işrâb

Kalsın bu da bir neşve dimââ-ı şu'arâda

Pey-rev olalı nazmına râmiş-ger-i devrân

Çenberde bu pîş-rev çalınır rûm [ü] sebâda

Eylerse tenezzül buna ger hame-i Tevfik

Tanzîrine bir tâze zemîn tarh ede bâda

Ol zât-ı şerefmendi n'ola devr-i zamâne

Gösterse bana mesned-i câh-ı nukabâda

Târîh-i cülûs:

Zihniyâ mülhim-i gayb etdi derûna ilhâm

'Azm-i me'vâ [vü] na'im eyleyicek Mahmûd Han

Beyt-i vâhidde dü târîh-i belâgat-'unvân

Hamd ola Hakka cülûs eyledi Sultân 'Osmân

ZİHNÎ: Devriye monlâsı olup Erzurum ve Bosna'ya monlâ olmuşdur. Bu gazeli dahi demişdir. Gazel:

Âdem evlâdına meşrûta edip tevliyetin
Yazdı vakfiyye ezel 'âleme onda cihetin

Fukarâ-yı felegin sabrı çekilmez lâkin
Bûy-ı ümmîd gül-âb ile verir terbiyetin

Vakt-i vuslatda gönül bûs u kenârdan geçmez
Pîr ma'cûn-ı devânın biliyor takviyetin

Çün etibbâ-yı 'asır verdi ye'is şerbetini
Hastalar kendine dermân edeler tesliyetin

Dûd-ı Âhım ile hûn-ı cigirim derd-i sirişk
Zihniyâ eyleyelim mansıb-ı 'aşk tehniyetin

Ve lehu:

Def'-i gam etmege koymaz bir nefes gam-hâreler
Gâh u bî-gâh çalınır mey-hânede savt-ı ceres

Ceyş-i gam bâr-ı elem şol rütbe etmişdir zebûn
Âh Zihnî kalmadı âh etmege eyvâh nefes

ZİHNÎ: İsmi Hudâ-verdîdir. Yanyavîdir. Kurd Paşa merhûmun mühür-dârı idi. Bu gazeli demişdir:

Hayâl-i yâr çü halvet-güzîde-i dil olur
Ümîd ü havf-ı dü 'âlem bir ânda zâ'il olur

Şeb-i firâk şerâr-ı dilim nücûm-ı felek
Nehâr-ı hecrde âhım sipihre hâ'il olur

Revân su gibi akar hâk-i pâ-y-ı dil-dâra
Ne dem ki gamze-i hûn-rîzi kana mâ'il olur

Kemend-i zûlf-i dil-âvîz-i yâra asılanın
Sürûrdan ayaâi yer basarsa câhil olur

Figân u derd ki bir şûha mübtelâyız kim
Ne öldürür dil-i sahti ne vasla kâ'il olur

Dü çeşm-i mesti görenler kemân [u] tîr ile der
Ne Türk-i zâlim-i hûnî ne şûh-ı kâtil olur

Bahâr neş'esi bes hatt-ı dil-rübâ Zihnî
Ki sebzezâr-ı cihândan bize ne hâsıl olur

ZİHNÎ: İsmi Seyyid Mehmed Sa'iddir. Keşânîdir. Müretteb dîvânı vardır. Memleketi mahkemesi kâtibidir. Bu gazeller onundur. Nazm:

Senden ümîd-i necm-i dil ey meh-likâ likâ
Ey âfitâb-ı taht-ı sürâg-ı biyâ biyâ

Bahr-i siyâh-ı fîrkate elde hüner gerek
Târîk-i garka verse n'ola rûşenâ şinâ

Geçmem direm-harîdem iken bint-i rez benim

Tatlîka sâlih olmaz imiş dâ'imâ imâ

Vasl-ı Hasan Hüseyne rakîb oldu bir Yezîd

'Aşka tufeyl-i semt-i reh-i Kerbelâ belâ

Rez-duhteri olursa n'ola uht-ı mahremim

Pîr-i mugân olunca bize Zihniyâ niyâ

Ve lehu:

Yârdan 'uşşâka lutf u merhamet mes'ûldür

Pâdişehlerden re'âyâya kerem me'mûldür

Hâb-ı gaflet sıâmadı mâh-ı harîf-i 'aşkda

Bâtıl oldu hâb-ı kaylûle bu gün eylûldür

Vuslat-ı dil-dâra eyva'llâh eder Bektâşîyem

Bak surâhîdir kedû gûyâ kadeh keşkûldür

'Âlem-i 'ıtlâkı bilmez lâ-cerem erbâb-ı kayd

Ehl-i 'akla 'âşıkın keyfiyyeti mechûldür

İltizâm etmez ziyân eyler deyü ehl-i hired

Gerçi tîmâr-ı muhabbet hâliyâ mahlûldür

İşlemez fermânı yârin cevre evvelki gibi

Şeh-nişîn-i mansıbından hatt ile ma'zûldür

Hırmî-i ihsânı 'arz eyler civân-ı nev-tırâş

Zihniyâ vakt-i hasâdın ni'meti mebzûldür

Ve lehu:

Söyler pes-i kafesde nigârım tıkr tıkr

Gûyâ sürûda başladı bülbül çıtır çıtır

Hısn-ı visâli fethe bak ism-i rakîb ile

Mâl-i ganîmeti yiyegörsün kıtır kıtır

Ben kâse-lîs-i matbah-ı vaslam bu sofrada

Cûşîde oldu dîk-i muhabbet fıkır fıkır

CÂNâ niyâz-ı vuslat ile girye eylesem

Cevr ü hıyânet ile gülersin kıkır kıkır

Varsam civâr-ı yâra zerâfetle Zihniyâ

Enf-i rakîb eder hasedinden fitır fitır

Ve lehu:

O dil-ber âşiyân-ı evc-i nâz üzre hümâlanmış

Onunçün murg-ı dil pervâz edip şimdi havâlanmış

Metâ'-ı vasl-ı cânâna fedâ-yı nakd-i cân verdim

Revâc-1 çâr-sûy-1 hüsnü buldukça bahâlanmış

Yine bintü'l-'ineble ibn-i vaktin mâderin almış

Bu şeb pîr-i mugâna bak zifâf ile babalanmış

Giyip ihrâm-1 hacc-1 'aşkı mîkât-1 muhabbetde

Gönül sa'y ile varmış Merve-i vasla Safâlanmış

Kadem der-deşt-i hicrân eyledikde 'âşık-1 güm-râh

Yemiş endûh-1 fikr-i yârı birkaç gün gıdâlanmış

Düşürmüş erligin 'avratların hep merdligin söyler

Zenâsâ sürme çekmiş çeşmine zâhid nisâlanmış

Zarîf idi 'abâ-yı 'aşk ile abdâl iken ammâ

Libâs-1 'aklı giymiş Zihniyâ kelkin kabâlanmış

Ve lehu:

Dâ'im te'âkub üzre emelde telef serf

Ġamla ferah hemîşe olurlar halef selef

Zühhâda sorma kıymet-i dendân-1 dil-beri

Dürr-i girân-kadra olur mı hazef sedef

'Uşşâkı nâr-1 hışmı yakar dil-rübâların

Verir dûçâr-1 mihre harâretle tef Necef

Ebrûların kemânını yasma kılıp ferâğ
Dilde hadeng-i gamzene her bir taraf hedef

Nazmımda mûr-ı fahz-ı melah gibi
Zihniyâ Yârân-ı nükte-dâna olur bu harf tuhaf

Ve lehu:

Şehvet-efzâ ruh-ı hoy-gerde-i sâkî hele bak
İştihâ vermede mestânelere câm-ı ‘arak

Kimi na’le kimisi mîha kakar mestânın
Sâkiyâ at kulagı etmege n’eylersin çak

Akdenizli güzelin keşti-i vaslına dilâ
Âb-ı rûyun biraâıp bahr-i siyeh gibi ol ak

Gark olur cûda geçip bahr-i muhîti zâhid
Yol azıtdı ona nehr olsa n’ola bir ırmak

Pîr-i nâ-bâliâi tard etse n’ola pîr-i mugân
Keşf-i râz etmege lâyıık mı olur oâlan uşak

Südlü südlü melemek zâhidi pâ-der-gil eder
O koyun başlıca kurt görse ‘aceb mi kaymak

Ârzûmend-i şinâ hizmet-i Şatdan kaçmaz
Zihniyâ olmaz imiş ‘âşika Bagdad ırak

Ve lehu:

Lebleri mercân-ı ahmer mi ‘akîk-i sâde mi
Dâne-i dendânı dür mü kendi Dürrî-zâde mi

Başına çıkdı belâ oldu ferâgat eylemez
Sana cânâ söyle kaş basdında hem dil-dâde mi

Meskenin gülşen refikin gonca-i bâg-ı İrem
Bülbülâ râhatça dur meylin hemân feryâda mı

Vâkı’â âsâr-ı ta’bîrin zuhûr etmez ‘aceb
Ey mu’abbir bu sekâmet sende mi rû’yâda mı

Kesb eden fenn-i rumûzât-ı Hasîbi Zihniyâ
Sırr-ı kenz-i nazmı tefhîm etmege âmâde mi

HARFÜ’R-RÂ’

RÂSİM: Feyzî Efendi-zâde-i Şa’bân-zâde. Kuzahâtdan olup bin iki yüz altı senesinde fevt oldu. Bu gazelleri demişdir. Gazel:

Zevrakçe-i dil saldı yem-i ‘aşka piyâde
Çekdirdi bana sintine gird-âb-ı belâda

Mümkün mi gören olmaya bin cân ile meftûn

Bu hüsn ü letâfet ki var ol mâh-likâda

Âteşlere ‘uşşâkı yine yaksa gerekdir

Giymiş o perî egnine bir al libâ da

Âyâ güzeri turre-i pür-çîne mi düşdü

Bu nefha-i müşgîn nedir ol bâd-ı sabâda

Zevrakçeye ol mâhı alıp nûş edelim mey

Bir ‘âlem-i âb eyleyelim vakt-i mesâda

Hûbân safâsın ne bilir zâhid-i bî-dil

Var ise var ol hüsn-i tabî’at şu’arâda

Bu nazm-ı hoş-âyende ile biz dahı Râsim

Pey-rev olalım ‘âkif-i pâkîze-nihâda

Ve lehu:

Mümtâzdır felekde o meh hüsn ü ân ile

Kim gösterir görenler onu hep benân ile

Ol çeşm-i mest gâh çatar kaşların bana

Eyler hücûm gâhice tîr ü kemân ile

Gördün mü bâgda salınan âfeti gönül

Serv-i hırâm derler ona ad u san ile

Âmâde iken ülfete ol tâze nahl-i nâz
Ülfet eder mi merd varır da zenân ile

Râsim cenâb-ı ‘âkife bu nazm-ı tâzeyi
Tahrîr etdi hâme-i mu’ciz-beyân ile

Rusçuka ‘âkife irsâl eyledikleri gazeldir.

Nûş edelden mey-i hecrin o şeh-i sîm-berin
Haylidendir dil-i mahmûr çeker derd-i serin

Yelerek yollara düşdün yine ey bâd-ı sabâ
Cânib-i kûy-ı dil-ârâya mı bilmem seferin

Gülşen-i Rusçuka var ugra sen ey bâd-ı seher
Bize lutf eyle getir gonca-i ra’nâ haberin

Gözedir hep ayaânın tozunu bu çeşm-i ümîd
Tûtiyâdır sanemâ dîdeye çün hâk-i derin

Hîç unutmaz seni dil-dâdeler ey şûh ammâ
Sen dahı gâhice sor hâtırın üftâdelerin

Hazret-i ‘Âkife göndermege ey Râsim-i zâr
Yazdı bu nev-gazel-i pâki yine kilik-i terin

RÂSİH: İsmi Mustafâdır. Konyevîdir. Hâlâ Konyada sâkindir. Bu gazel onundur.

Gazel:

Kayıkcı ol dür-i yektâyı al şu yâra yanaş
Piyâde gitmesin ol serv-kad kenâra yanaş

Sor imdi bâdi-i ‘azmin o la’l-i gül-fâmın
Safâ-yı bâde-i gül-nâr ise Hisâra yanaş

Helâk ederci bizi âh mevce-hîz-i firâk
Hızır yetişdi meded semt-i şîve-kâra yanaş

Geçirse dil mey-i engûrı hora Çamlıcada
O demde Kanlıca suyuyla Üsküdâra yanaş

Nihânî gûşuna esrâr söyleyem diyerek
Münâsebet ile Râsih o gül-’izâra yanaş

RÜŞDÎ: İsmi ‘Alîdir. Karaferyevîdir Alanyalı-zâde demekle ma’rûf Rûmeli kuzâtı eşrâfındandır. Bu gazeli demişdir:

Bak nutk-ı yâra gonca-dehen söylerim sana
Şîrîn-zebân ü pâk-suhan söylerim sana

Gül-bün-tırâz-ı ‘işve vü pehlûsu yâsemen
Gül-berg-i nâzdan ne beden söylerim sana

Ruhsâr-ı ali gâh gehî çeşm-i mesti gör
Hep sîm-i gerdeni hele ben söylerim sana

Cellâd-gamze tîg-i cefâ dest-i nâzda
Yaklaşma kanlıdır bu giden söylerim sana

Hablü'l-metîn-i sabr u tevekkülveş istinâd
Olmaz hemân yapış ki resen söylerim sana

Rüşdî nazîre-cûy olalım Râmiz-i zamân
Elbette nutk edip diye ben söylerim sana

RÂMİZ: İsmi Seyyid Mehmeddir. Edirne müderrisidir. Karaferyeli Sarı Râmiz demekle meşhûr ve erbâb-ı niyâbetden idi. Bin yüz yetmiş üç senesi fevt olmuştur. Bu gazelleri demiştir:

Bak zülf-i yâra müşg-i Hoten söylerim sana
Bâg-ı hasende tâze semen söylerim sana

'Uşşâka bezl-i vuslat eder dil-rübâ imiş
Tavr-ı vefâda hulk-ı hasen söylerim sana

Ta'dâd-ı hâl-i rûy-ı civân ise maksadın
Aç gûş-ı iltifâtı ki ben söylerim sana

Vassâf-ı zülf-i ham-be-ham-ı dil-rübâ isen

Düşme o kayda ‘ayn-ı mihen söylerim sana

Tanzîr olur mu Rüşdi-i nev-tarza Râmizâ

Semt-i hünerde tâze suhan söylerim sana

Ve lehu:

Şu’â’-ı mihr-i hüsnün gün-be-gün tevfir eder meh-tâb Cemâl ‘arz etmede zann etme
kim taksîr eder meh-tâb

Cenâb-ı Lâmi’îveş sadr-ı ‘irfân-ı mu’allâda

Şebistân-ı hayâli subha dek takrîr eder meh-tâb

Hemân maâribli bir kimyâ-ger-i san’at-nümââsâ

Kamer-kârân-ı dehre şu’lesin iksîr eder meh-tâb

Gözün aydın ola ta’bîri ile müjde-gûyâdır

Kudûm-ı şâh-ı mihri ‘âleme tebşîr eder meh-tâb

Sirâce’ d-dîn-i Şâmî gibi rûşen-gîr ü hikmet-gû

Me’âl-i ‘ilm-i âfâkı güzel ta’bîr eder meh-tâb

Nazîre-senc olunca nazm-ı pâk-i Âsafa Râmiz

Bu şi’r-i dil-keşim zer hall ile tahrîr eder meh-tâb

Ve lehu:

O yârin hüsnünü görmekle neyl-i kâmdır mir’ât

Safâ-yı vuslatıyla vâsıl-ı encâmdır mir’ât

Olur sûret-nümâ şevk-i ruhuyla bir meh-i hüsnün
Hele her mihr-i hüsne cilvegâh-ı kâmdır mir'ât

Ruh-ı hamrâ-yı cânân 'aks edince şevk eder izhâr
Nümâyîşde mücellâ sûretâ bir câmdır mir'ât

Güzel tasvîr eder zülf-i nigârı mû-be-mû el-hak
Eder her yüzden izhâr-ı hüner ressâmdır mir'ât

Hat-âver dil-rübânın nazrasından ihtirâz eyler
Onunçün perde-pûş-ı rü'yet-i akşamdır mir'ât

Musaffâdır o rütbe tab'-ı dânâ-yı 'arîf Râmiz
Mukâbil olmada her vech ile bî-nâmdır mir'ât

Târîh-i Rüşdî berây-ı vefât-ı Seyyid Râmiz:

Geldi ser-cümle ehîbbâ dedi Rüşdî târîh

Nâ'il-i Rahmet-i Allâh ola Seyyid Râmiz

RAHMÎ: İsmi 'Abdü'r-rahîmdir. Meşhûrû'l-âfâk Tâtâr Rahmî bunlardır. Bin yüz seksen yedi senesi fevt olmuşdur. Bu gazeller onundur. Gazel:

Görüp zencîr-i zülfünde şikenc-i mûy-ı zer-târın

Muhabbet kaydı düşdü başına 'uşşâk-ı pür-zârın

Ruh-ı hoy-gerdeye hat geldigine aâlamam ammâ

Budur havfım gül-i hüsnü olur âzürdesi hârın

Gül-i sad-bergi gördüm âteşin ruhsâr-ı dil-berde

Ne hikmetdir ‘aceb âmîzişi var âb ile nârın

Egerçi rûze-dâr-ı ‘ıyd-ı vaslın zevki efzûndur

Kıl insâf zevki inkâr olunur mu vakt-i iftârın

Hayâl olsa miyân fikr eyle hatt-ı istivâ Rahmî

Muhassal her taraftan rabtı müşkil hayt-ı efkârın

Ve lehu:

O hurşîd-i cihânı görse geymiş al hârâyı

Getirmezdi felek yâdına hiç mâh-ı şeb-ârâyı

Eder pâ-mâl-i na’l-i esb-i ‘işve kişver-i hüsnü

Cuyûş-ı hat edince hâle-dâr ol mâh-sîmâyı

İsâbetden tehîdir menzil-i maksûda ererken

Hevâ-yı tîre benzer kûr-ı çeşmân-ı hod-ârâyı

N’ola fehm eylemezse râz-ı ‘aşkı nîk ü bed hergiz

Ne bilsin sûfî-i nâ-sâf-tabî’at sırr-ı Mevlâyı

Kıyâmetler kopardı fikr-i zülfü başıma Rahmî

Ne sevdâ-yı hayâle ugradım seyr et temâşâyı

RÂMİZ: Ahmed Beg. Silâh-şorân-ı hâssadan dergâh-ı ‘âlî gediklilerinden idi. Ordu-yı humâyûn ile gidip yolda bin iki yüz iki senesi fevt olmuşdur. Bu gazelleri demiştir:

Eri hüsn-i ‘aşka gel ey dervîş ışık özün erit
Şem’veş mahv-ı vücûd eyle koma cismin erit

Bu memergâhda bir eglenecek menzil yok
Durma ser-menzil-i maksûda varınca yürü git

Lâleden ey gül-i ter gûşuna kurşun m’akdı
Nâlesin bülbül-i zârın da kulak tut bir işit

Zîb-i ân olmuş o kaytan hat-ı leb göstermiş
Câme-i hüsnüne bir başka kesem ince şerit

Ey rakîb bir sürü kelpesi cem’iyyet olup
İt köpek ü rengi et der başına bir alay it

Enseden takılıp ol çeşm-i gazâlî gördüm
Sayd için hışlayarak ardına düşmüş bir it

Gerdenimden daâıla darb-ı hanâk-ı hecrin
Boynuma rişte-i ham-der-ham-ı zülfün bend it

Geri kaldıysa koyun sâ’ati bir diş bendir

Yürüyüp işleye tâ koynun içinde çıt çıt

Gör ne keyfiyyet-i tâze verir köhne bedene

Ko hele bâde-i ‘aşkı hum-ı dilde eskit

Ramazânda yâ sahûr vakti ne hoş et’imedir

Ehl-i keyfe katayıf rinde makarnalı simit

Nutkun iksîrdir altun ede hâk-i siyehi

Şemsîsin Râmiz onunçün sözün ahmer kibrît

Bu beyt dahı onundur:

‘Aklımı zülfü gibi kıldı perîşân Râmiz

Dalfes ol şûh Cezâyirli Tunus bâğında

RE’FET: İsmi ‘Abdu’r-rahmândır. Müderris-i kirâmdan At Çeken Agası-zâde demekle ma’rûf idi. Bin iki yüz senesi vefât etmişdir. Bu gazelleri demişdir. Gazel:

N’ola dilveş sarılsa mû-be-mû zülf-i perîşâna

Ana haylî zamândır diş bilerdi ey perî şâne

Uyar mı ebruvân-ı yâra bir tâk-ı mukarnes hîç

Efendi dogru gelsinler gidenler Çîn ü Kâşâna

Dil oldu micmerâsâ göz göre pür-âteş-i sevdâ

Nigâh-endâz olaldan ben o hâl-i ‘anber-efşâna

Hele ol gonca-fem nûş-ı şarâb etsin de seyr eyle

Ne kanlar yutdurur reng-i lebi la'l-i Bedahşâna

Bize sen kendini bâzâr-ı istignâda çok satma

Verilmez sevdiğim nakd-i muhabbet hod-fürûşâna

Ne mümkün pey-rev olmak Re'fetâ bu tab'-ı kem-terle

Suhandâ Nâşid-i Şevket cenâb-ı Muhteşem-şâna

Çelebi Efendiye sikke recâsıyla irsâl olunmuşdur:

Eyleyip Re'fet kulun lutfunla bir sikke niyâz

Hâk-i pâya âb-rûy-ı ârzû eyler nisâr

Türbe-i vâlâna ger vaz' olsa ey kân-ı kerem

Başıma bu vech ile olurdu tâc-ı iftihâr

Ve lehu:

N'ola tâb-ı ruhuyla olsa zülf-i yâr pîç-â-pîç

Olur her mûy-ı âteş-dîdeler nâ-çâr pîç-â-pîç

Hayâl-i reşk-i bûy-ı kâkülündür ey büt-i ra'nâ

Eden berg-i buhûr-ı meryemi her bâr pîç-â-pîç

Senin âhû-nigâh-ı çeşm-i mestin intizârıyla

Kemend-i dûd-ı âh-ı 'âşık-ı gam-hâr pîç-â-pîç

Felekde gird-bâd-ı ye's ile ehl-i dilin gör kim
Hemîşe nahl-i âmâli degil hem-vâr pîç-â-pîç

Miyân-ı nâzikinden kâl ü kâl etsem olur yârin
Kemâl-i dikkatimden rişte-i efkâr pîç-â-pîç

Şu rûtbe 'aşkı te'sîr eylemiş kim küfr ü İslâma
Hayâl-i perçemiyle sübha vü zünnâr pîç-â-pîç

Huzûr-ı 'izzete 'arz eyleyince nazmımı Re'fet
Hacâletle olur silk-i der-i güftâr pîç-â-pîç

RÂŞİH: İsmi Seyyid Mehmed Sa'îddir. Mevâlî-i mahrecden ma'zûl Vânî-zâdelikle meşhûrdur. Bin yüz doksan senesi vefât etmiştir. Bu gazel onundur. Gazel:

Tâbiş-i 'aşka dil-i mahzûn bir meclâ iki
Âh kim tûn-ı şerer- meşhûn bir germâ iki

Ol perî-ruhsâr için dil dahı bir dîvânedir
Sanma mülk-i 'aşkda Mecnûn bir Leylâ iki

Matla'-ı ebrûsunun mefhûmudur Mihr ü Vefâ
Şâh-beyt-i hüsnde mazmûn bir ma'nâ iki

Sâgar-ı ser-şâr ile la'l-i lebi olsa hayâl
Çün olur peymâne-i gül-gûn bir sahbâ iki

Genc-nigâhân-ı şu'ûn görmez vücûd-ı vahdeti

Cilve-i peydâ-yı rûz-efzûn bir bînâ iki

Hüsn ü ân-ı dil-rübâ birdir nümâyişde velî

Lem'a-i mihr ü meh-i gerdûn bir ammâ iki

Vasl u hicrân tev'emândır eylemezler iftirâk

Kârgâh-ı dehrde ma'cûn bir eczâ iki

Müdde'â çok 'âşık u ma'sûk için ancak visâl

Güft ü gûy-ı 'aşk gûn-â-gûn bir gûyâ iki

Râşihâ 'aşk-ı dü çeşm-i fitne-cû yek-tâ gerek

Olmaz elbette dil-i meftûn bir sevdâ iki

RESMÎ: İsmi Ahmeddir. Rûmeli kuzâtından sülûs hattâtıdır. Bu gazel onundur:

Me'âl-i beste-i zülfün hatâ degil de nedir

Bu kîl ü kâle vesîle sabâ degil de nedir

Alır mı 'aynına hiç kuhl-i Isfahânı gönül

Gubârı çeşmine yârin cilâ degil de nedir

Makâm-ı pûseliginde nühüfte çenber-i zülf

Karârgâh-ı dil-i bî-nevâ degil de nedir

Ederse naâme-i 'uşşâkı ta'n şeyh-i sakîl

Onun tarîki de hûy u hevâ degil de nedir

Gel etme Resmiye evc-i cefâdan âgâze

Yolunda ey şeh-i nâzım fedâ degil de nedir

REMZÎ: İsmi Ahmeddir. Rûmeli kuzâtından Ergilidendir. Bin iki yüz senesi vefât etmiştir. Bu gazeli dahı demişdir. Nazm:

Kesb-i neşât ister isen kûy-ı yâra git

Dâg-ı firâkı teskin içün lâlezâra git

Her nev-civâna olma gönül mübtelâ-yı ‘aşk

Bir mâye-dâr-ı hüsn-i melâhat-medâra git

Konsa sipâh-ı düşmen-i gam hâne-i dile

‘Arz eyle hâlini o şeh-i nâm-dâra git

‘İşret- bahâ-yı bezm-i tarab-nakd-i cân olur

Makbûl olursa tuhfe-i gül-dîz nisâra git

Gördün revâcı olmadı Remzî bu gevherin

Kaldır metâ’-ı ma’rifeti bir diyâra git

REFÎ: Esrîr-zâde İsmâ’îl Efendinin mahdûmudur. Bu gazel onundur. Gazel:

Eşkim reh-i ‘aşkında ne dûn u ne ziyâde

‘Uşşâk-ı cefâ-cûya budur mâ-cere’l-’âde

Gûyâ ki siyeh şâla girip turrelerinden
Hâl-i Habeşî Ka'be-i hüsn içre Safâda

Hatt-ı ruhu mâni' degil esbâb-ı cemâle
Bî-hâr olamaz gonca bu gülşende güşâda

Dil rehn-i hayâliyle verir nakd-i sirişki
Bî-çâreyi seyr eyle gözü semt-i nemâda

Dürr-i suhanım gibi cevâhir bulunursa
Ancak bulunur Mekki-i pâkîze-edâda

Bu nazm-ı nev-îcâdımı tanzîre Refî'â
Var ise salâ kimse gürûh-ı şu'arâda

RESMÎ: İsmi Ahmeddir. Hâcegân-ı dîvân-ı humâyûndan Giridî Ahmed Efendi deyü meşhûr bir pîr-i ma'ârif-mevfûr idi. Devlet-i 'Aliyyede Kethudâ-yı sadr-ı a'zam olmuşdur. Bin yüz doksan yedi şevvâlînin ikinci günü vefât etmişdir. Bu gazeli demişdir. Gazel:

Sabâ gîsûlarından gülşene 'anber getirmişdir
Lebinden rekb-i Şâmî piste vü şekker getirmişdir

Melâhat mülkünün sultânısın âşûb-ı 'âlemsin
Seni cânâ felek kuyruklu bir ahter getirmişdir

Donanmış çâr-sû sünbül-'izâr u gonca-femlerle
Sitanbula bu yıl leylek meger dil-ber getirmiştir

Bi-hamdi'llâh rakîbin sıkletinden bâkimiz yokdur
Beşâret-nâme-i yârı kebûterler getirmiştir

Hatın mûyu kederdir sevdiğim mir'ât-ı ruhsâra
Kırılınsın elleri teklîf ile berber getirmiştir

Tabî'at dest-yârî-i kalemle Resmiyâ gûyâ
Huzûr-ı 'izzete şeş-hâne bir cevher getirmiştir

Târîh berây-ı Şeyhü'l-islâm İbrâhîm Efendi:
Gelip bâ-şevk-i dil Resmî kalemden pâk bir târîh
Müzeyyen kıldı İbrâhîm Efendi cây-ı fetvâyı

RE'FET: İsmi Mehmeddir. Müderris-i kirâmdan Vâsık Efendi-zâde demekle 'arîf idi.
Bin yüz yetmiş sekizde vefât etmiştir. Bu gazeli demiştir:

Dün ortalıâı aradı birbirine katdı
Geldi o kuloâlu yine vâfir cebe satdı

Reftâr u hırâm eyleyeli bâğ-ı hüsnde
Ol serv-i revân kâmeti artırdı uzatdı

Hemşîre iken sâkiye zâhid nice demdir
Bintü'l-'inebi hacle-i meclisde kapatdı

Eyyâmını keşfî-i emel buldu suyunda

Lenger biraâıp sâhil-i cânâneye çatdı

Derdim yetişirken bana ey gonca-dehânım

Geldi yine bülbül arada hayli dil atdı

Gördüm o kadar mest idi kim gamzesi Re'fet

Hattâ bu gece geldi bizim hânede yatdı

RESÎM: İsmi Hüseyindir. Mevâlî-i kirâmdan Edirne pâyesiyle Halebden ma'zûl idi.

Kilisî Hüseyin Resîm Efendi demekle ma'rûf idi. Bu gazeller onundur. Gazel:

Serv-i gülzâr-ı İrem şimşâd-ı taraf-ı cû mudur

Şem'-i bâlâ-yı tecellî kâmet-i dil-cû mudur

Kâbe kavseyn-i melâhat şeh-per-i Cibrîl-i hüsn

Mushaf-ı hüsn ü bahâya rahle yâ ebrû mudur

Ser-hat-i meşk-i cünûn yâ ser-nüvişt-i 'âşıkân

Sâye-i zülf-i perîşân yâ nikâb-ı rû mudur

Yâ nişân-ı bûse ger yâ merkez-i pergâr-ı hüsn

Ahter-i subh-ı bahâ yâ hâl-i 'anber-bû mudur

Kârbân-ı 'ömr-i refte yâ gubâr-ı müşg-i çîn

Kâkül-i müşgîn külâle yâ kemend-i mû mudur

Cevher-i âyîne-i hüsn ü safâ şekl-i hilâl

Mevc-i bahr-i nâz u çîn-i cebhe-i nîgû mudur

Yâ belâ-yı nâgehân yâ tîg-i bî-dâd-ı kazâ

Ejder-i pür-zehr yâhud gamze-i câdû mudur

Ebr-i gülzâr-ı cinân yâ sâye-bân-ı şâh-ı hüsn

Ka'be-i hüsn ü cemâle perde-i pâk-bû mudur

Yâ perî-zâde beşer-sîmâdır ol vahşî Resîm

Pîşezâr-ı hüsnde yâ beççe-i âhû mudur

Ve lehu:

Yeter mülâzemet-i bezm-i kesret eyleyelim

Biraz da kûşe-i vahdetde râhat eyleyelim

‘Îlâc vâkı’ a pîş-ez-vukû’ bâyed gerd

Safâ-yı hâtır ile terk-i ülfet eyleyelim

Zebân-ı ‘asrı tamâm anladık hemân biz de

Hulûsuna göre halkın sadâkat eyleyelim

Ne iddi’â-yı vefâsı ne bâr-ı minneti var

‘Adâvet eyleyene biz muhabbet eyleyelim

Şarâb-ı kâm ile ser-germ-i neş'e olmazsak

‘Akîk-i sabr ile def’-i harâret eyleyelim

Çekip bu gerdiş-i câm-ı hevâdan el demidir

Şumâr-ı sübha-i eşk-i nedâmet eyleyelim

Misâl-i şeb-nem edip terk-i bûy u reng Resîm

Nezâresine bu bâgın kanâ’at eyleyelim

REFÎ’: İsmi Mehmeddir. Meşhûrû’l-âfâk ser-etibbâ-yı hâssa ve ta’lîk hattâtı ‘Îmâd-ı Rûm Kâtip-zâde Efendi merhûmdur. Bin yüz seksen iki senesi fevt olmuştur. Bu gazeller onundur. Gazel:

Rakîbe câm-ı la’lin hân-ı vuslatda deliksizdir

Onunçün ‘âşık-ı hasret-keşin kansız iliksizdir

Eder dîvâne-i deşt-i felâket ‘âşık-ı zârı

‘Acebdir bâde-i ‘aşk u muhabbet bengiliksizdir

Gelip sâhib-kırân-ı hat bozup cem’iyyet-i hüsnü

Diyâr-ı nâz u ‘işve şimdi ey meh-rû meliksizdir

Hemân oldur keş-â-keş eylemez şemşîr-i gamzenle

Zebân-ı ‘âşık-ı mihnet-zede cânâ çeliksizdir

‘Ayâr ile hulûsum gayr-ı hâlislerle bir kerre

Benim nakd-i niyâzım sikkesi gör kim siliksizdir

Verip tıfl-ı dili âzâde olsam mekteb-i ‘aşka
Kumâş-ı sûreti yıllık çıkar hem hefteliksizdir

Refî’â olsa da nâ-süfte dürr-i bahr-i ma’nâ bil
Kelâm-ı hod-fürûşân silk-i nazma münseliksizdir

Ve lehu:

Visâl-i yâr ile dil şâd her çi bâd-â-bâd
Firâkın eylemeziz yâd her çi bâd-â-bâd

Cefâ ise eger o mehveşin hemân kârı
Dil oldu cevri ile mu’tâd her çi bâd-â-bâd

Nukûd-ı ‘iffeti câm-ı melâmete koyalım
Olursa ta’ne-i zühhâd her çi bâd-â-bâd

Dilâ helâkine kasd eylemiş kılıç çekmiş
Yine o gamze-i bî-dâd her çi bâd-â-bâd

Reh-i visâline yârin seri koduk etme
Bize mukaddeme îrâd herçi bâd-â-bâd

Hevâ-yı ‘aşk Refî’ ihtiyârımı alalı
Dil oldu kayddan âzâd herçi bâd-â-bâd

Ve lehu:

Dilâ gel olma giriftâr-ı pâ-y-bend-i heves

Ta'alluk demin yayınca bir tîr-i kes kes

Bu râh-ı 'aşkda eyle Refika kâr-ı cünûn

Takılma kâfile-i ehl-i hûşa hemçü ceres

Rakîb mâni'-i seyl-i sirişk olsun mu

Olur mu sed reh-i bahr-i girâna hâr ile has

Erer mi menzile sa'y ile olsa kaddi kemân

Eger ki tîr-i du'âveş yitirmez ise nefes

Bu sırra vâkîf olursa rakîb müşkildür

Meded ki bezm-i vasıldan çıkar mı cânâ ses

Verâsın açma o şûhun miyân vasfi yeter

Refi' 'ârife yek işâret pesdir pes

Ve lehu:

Bizden du'â-yı hayr o perîye cihân cihân

Ondan bize kirişme vü 'işve nihân nihân

Bâzâr-ı nakd-i 'âşıkı fehm eylesin nigâr

Vardır kesâdı kâle-i 'aşkın zamân zamân

Yakdı derûnı tîr-i ciger-sûz muhabbeti
Dûd-ı dili sipihre çıkardı duman duman

Erbâb-ı ‘ayşî hiddet ile dûzaha koyup
Vâ’iz dehân açdı şarâba dayan dayan

Tîr-i nigâhı nüh siper-i çerhden geçer
Geldi yetişdi Rüstem-i gamze amân amân

Saldı Refî’ sâye o meh câme-hâbına
Bâlîne erdi devlet-i bahtın uyan uyan

Ve lehu:

Cevr ile ‘âlemi tebâh etdin
Eyle insâf çok külâh etdin

Geçdi şemşîr-i gamzeden ‘uşşâk
Gazab-âlûde bir nigâh etdin

Vermedin ‘arz-ı hâle bir ruhsat
Safha-i bahtı da siyâh etdin

Sîne-ber-sîne olmadık gitdi
Bâr-ı nahl-i ümîdi âh etdin

Etme imsâk-ı sâye ey kadi serv
Çün Refî’âyı hâk-i râh etdin

RÂKIM: Mehmed Paşa. Bunlar dahı hâcegân-ı dîvân-ı humâyûndan iken dûş-ı istihkâklarına ferve-i vezâret ilbâs olunup Cidde vâlisi iken bin yüz seksen üçde vefât eylemişdir. Târîh-i vefâtıdır *Rahmetu'llâhi 'aleyh*. Bu gazel onundur. Gazel:

Lisân-ı hâl ile yâra şikâyet eyleyelim
Ne çekdigin dil-i zârın hikâyet eyleyelim

Niyâz-nâme-i dilde edip nihân gâhî
Zebân-ı 'aşkda bir bir kırâ'at eyleyelim

Hayâl-i vuslat ile yâr olur mu lutf eyle
Seninle künc-i dil içre tab'ât eyleyelim

'Azîmet-i reh-i 'aşk etdim ey hîred nicesin
Cünûna hem-reh olursan refâkat eyleyelim

Ne mâlik-i zer ü sîmiz ne sâhib-i hüneriz
Hemân nezâre-i yâra kanâ'at eyleyelim

Rumûz-ı ehl-i muhabbet semâ'a dâ'iredir
Gel ey gönül bu hevesden ferâgat eyleyelim

Bu nazm-ı sâde ile keşf-i râz edip Râkım
O mâha san'at ile 'arz-ı safvet eyleyelim

Târîh-i Kasr-ı Hâkâniyye:

Vasf-ı kasr-ı pâdişâha Râkımâ

Düşdü bir ber-ceste târîh-i be-nâm

Yazdı levh-i tab'ıma kil-k-i ezel

Kasr-ı Hâkâniyye lafzın bi't-tamâm

RÂSİH: Rûmeli Hisârı Agası idi. Bin yüz seksen bir senesi vefât etmiştir. Bu gazel onundur. Gazel:

'İyd gelse nâzenînim hep yeşil dîbâ giyer

Gonca-i neş'küftedir gûyâ gül-i ra'nâ giyer

Âteş-i 'aşkınla şehr-âyînveş her gün felek

Kırmızı bir vâle-i hoş-reng-i şevk-efzâ giyer

Erba'îne girdiler ser-cümle eşcâr-ı zemîn

Her biri bâb-ı rızâda hırka-i beyzâ giyer

Mest olup incinmesin sâkî ayaân çek yeter

Gâh olur meclisde âdem başına mînâ giyer

Rahmi-i rengîn-edâ sâhib-zemînin Râsihâ

Lafz-ı nev-ta'bîri kat kat hil'at-i ma'nâ giyer

Ve lehu:

Tâkat gelir mi mansıb-ı dehrin cefâsına

Bâkî degil ki sabr ede âdem belâsına

RE'FET: Ahmed Beg. Kibleli-zâde Mahmûd Begin küçük oğludur. Bu gazeli demiştir.

Gazel:

Reh-i visâle geçilmez hatarlı bir beli var
Ki anda hançer-i hûn-rîz-i yâr medhali var

Teline degmez idi şâne 'âşıkın ammâ
Cefâda zülf-i cefâ-pîşenin dahı eli var

Nigâh-ı nâzına tâkat gelir mi ol şûhun
Sipâh-ı 'işve gibi leşker-i mükemmeli var

Hevâ-yı zülf-i siyehle 'aceb yeleklenmiş
Başında 'âşık-ı zârın eser kavak yeli var

Tılısm-ı sîne-i sîmîn fethi müşküldür
Ki anda ejder-i zülfü gibi mü'ekkeli var

Kalır mı zulmet-i gam hîç dilinde sâkînin
Fürûg-ı Âteş-i ter gibi elde meş'ali var

Keş-â-keş eyleme agyâr ile 'abes Re'fet
O kebg-i hüsnü çü saydın tarîk-i esheli var

REŞİD: İsmi Mustafâdır. Müderris-i kirâmdan Çeşmî-zâde demekle ma'rûf idi. Bin yüz seksen dört senesi vefât etmiştir. Bu gazelleri demiştir. Gazel:

Sabr ile kimse eylemesin iddi'â-yı 'aşk

Bî-gâne-i tahammül olur âşinâ-yı 'aşk

Âhen-dilân-ı hüsnü çeker sûy-ı 'âşıkâ

Yâ Rab nedir bu cezbe-i âhen-rübâ-yı 'aşk

Hûbâna zâr-ı 'aşkı zebân söyleyip verir

Düzdân-ı nakd-i câna haberler derâ-yı 'aşk

Âh eylesem güler açılır gonca-i lebin

Benzer nesîm-i vakt-i bahâra hevâ-yı 'aşk

'Âlemde n'eyle eglendir erbâb-ı ibtilâ

Olmasa ey Reşîd eger hûlyâ-yı 'aşk

Ve lehu:

Düşer gird-âb-ı 'aşka fûlk-i dil sevdâ-yı nâfindan

Görünse câme-i zer-bâfının gâhî şikâfindan

Gelince rûyuna hat fitne düştü kişver-i hüsne

Bu anlanmışdı ol mihr-i cemâlin inkisâfindan

Şemîm-i zülf-i müşgînin meşâm-ı câna geldikçe

Komuşlar nâfeye 'âşıkların hûn-ı ru'âfindan

Amân bir lahza çeşm-i mestin etme hâbdan bî-dâr

Biraz şemşîr-i gamzen çıkmasın zâlim âilâfından

Recâmendim bu nazm-ı dil-keşe tanzîr için gâyet

Reşîdâ Hâkimin tab'-ı ma'ârif-ittisâfından

Ve lehu:

O şûh mehveşin la'l-i nemek-rîzindeki şûrî

Füzûn etmekde dâ'im teşnegî-i cân-ı rencûrî

Dökülmüş kâleb-i mahrûti-i tûr-ı nigâr içre

O bî-mû sâk-ı şeffâfin misâl-i şem'-i kâfûrî

Hirâsân olma kim âyîne-i ruhsâr-ı vuslatda

Görürsen şeh-levendân-ı zebân destinde sâtûrî

Çekilmez bir kemândır hasret-i ebrûsı dil-dârın

Ki bî-şekk anda ey dil Pûr-ı Zâlinde kalır zûrî

Degil hâlî mey-i hûn-ı dilim nûş etmeden bir dem

Neden bilmem Reşîdâ çeşm-i dil-berde bu mahmûrî

Beyt:

Ol tüfekci şûhuna kundakdan 'âşık olduğum

Fâlya verdi çakdılar gammâzlar üstâdına

Beyt-i dîger:

Gerçi yakmış seni tâb-ı güneş ey mâh-likâ

O zavâllı güneşi sen ne kadar yakdın ola

Ve lehu. Berây-ı Mutâyebe Nazm Kerde Şud Nazîre-i Tırsî-zâde:

Bir müzellef şalgamî destâra oldum mübtelâ

Bûstân-ı ‘aşkda mantara oldum mübtelâ

Suda pişmiş kalye-i havuçdan aldım kâmımı

Sirkesi çok turşi-i pancâra oldum mübtelâ

Ördegim günde hemân [bir] kaç kerre dolar boşanır

Sûf çakşırıla bu yıl idrâra oldum mübtelâ

Dişle soyulmuş hıyâra döndürür eş’ârımı

Tab’-ı nâ-mevzûn bir dil-dâra oldum mübtelâ

Tırsi-i şîrîn-edânın seyr edip dîvânını

Fâriğ olmuşken yine eş’âra oldum mübtelâ

RÂTİB AHMED PAŞA: Vezîr-i dilîr-i müşterî-tedbîr Âsaf-nazîr hazretleri sadr-ı esbak ‘Osmân Paşa-zâde olup peder-i ‘âlî-kadrları şehâdetinde rütbe-i refî’a-i vâlâ-yı vezârete nâ’il olmuşlardır. Ba’dehu câh-ı vâlâ-yı kapudânî ve sâ’ir menâsıb-ı celîle ile ser-efrâz olmuşlardır. Sinn-i şerîfleri ‘akd-i erba’ini henûz tecâvüz eylemişken vâlî-i livâ-yı Mora iken hulûl-i ecel-i mev’ûd ile kişver-i ‘ademe livâ-yı’azîmeti keşîde kılmışdır. Zât-ı me’âlî simâtları cemî’-i ma’ârifde yek-tâ bir vezîr-i bî-hem-tâ idi. Rahime’llâh bin yüz yetmiş bir senesi zi’l- ka’desinin on yedinci günü vefât etmişdir. Fevtine Müstakîm-zâde bu târîhi demişdir:

Mansıbın kişver-i me’vâ ola Ahmed Paşa

Bu beyt vezîr-i müşârün ileyhindir. Beyt:

Bûse sebakı olmaya mensî deyü hâlin

Mânende-i mum safha-i hüsne yapışıkdır

RÂ'İF İSMÂ'ÎL PAŞA: Mukaddem hâcegân-ı dîvân-ı humâyûndan iken re'îsü'l-küttâb olup ba'dehu rütbe-i vâlâ-yı vezârete nâ'il olmuşlar idi. Ba'de bu'din bermuktezâ-yı ser- nüvişt-i ezeli maktûlen 'azîm-i makâm-ı 'illiyî'n olmuşdur bin yüz doksan dokuzdadır. Bu gazeller onundur. Gazel:

Çü lâle sadra bir dil yok ki tîg-i hûn-feşân çekmez

Bu bâg-ı dehrde kim derd-i 'aşk-ı gül-ruhân çekmez

Olur dil mürde-i endûh u mihnet künc-i firkatde

O kim 'âlemde sadr-ı câna bir rûh-ı revân çekmez

Döküp pîçîde zülfün pâdişâhım safha-i rûya

Berât-ı hüsüne bilmem niçün resm-i nişân çekmez

Olur Rüstemlerin kaddi hamîde zûr-ı ebrûdan

Bu kullâb-ı cefâyı sevdiğim Zâl-i zamân çekmez

Çeker hep siflegânı sadra nev-câh-ı fûrû-mâye

Bilir kim vaz'-ı dûnânı 'arîkü'n-nesl olan çekmez

Cenâb-ı 'Âsım-ı yekke süvâre pey-rev ol Râ'if

Ki meydân-ı hünerde pûye-gerlikde ‘inân çekmez

Ve lehu:

Bâg-ı hüsün hazân ile pejmürde olmasa
‘Âlemde âh reng-i ruh-ı yâr solmasa

Gögsün gerip mukâbele etmezdi herkese
Âyîne ol perîden eger rûy bulmasa

İp mi takardı delv-i dil-i ‘âşika o meh
Dûlâbveş dü dîdesi hûn ile dolmasa

Zülf-i nigâra baş eger miydi sünbülün
Saçın sakalın ‘unf ile devrân yolmasa

Râ’if çü bülbül etmez idim âh u nâle ben
‘Âlemde âh reng-i ruh-ı yâr olmasa

Ve lehu:

Benzer görünce câm-ı şarâbı dudaâna
Sâkînin iki elle sarıldım ayaâna

Aldı başımdan ‘aklımı mecnûna döndürüp
Oldu esîr dil-berimin saçı bağına

‘Uşşâkın uçdu râhatı duydukda kim rakîb

Girmiş o kebg-i nâz-hırâmın yatagına

Kıl vâdi-i tegâfülü terk alma âteşim

Bir kez nigâh eyle kuzum sîne dâğına

Ma'kûsdur mu'âmele-i 'aşkı dil-bere

Yârân çalarlar ekseri tablı solağına

Şâh 'arz eder çenâr-ı köhen-sâl-i bî-semer

Bak 'âlemin şu dâğı-i baba çolagına

Zülfü dağılmış 'ârız-ı gül-gûna Râ'ifâ

Sünbül mü dikdiler 'acabâ gül ocagına

Ve lehu:

Kûh-ı temkîn olur ekser dil-i erbâb-ı hüner

Tâ hitâb etmeyicek redd-i cevâb etmezler

HARFÜ'Z-ZÂ

ZÜHDÎ: Morada Gördesdendir. İzmirde pâs-bân başı iken bin yüz seksen altı senesi vefât etmiştir. Yenişehirî Hâtem Efendinin ve Belîg Efendinin terbiyelerin görmüştür. Bu beyti demiştir:

Tasavvurla kıyâs etdim o şûhun zâtını Zühdî

Netîce şeklinin hem-tâsı yok sugrâ vü kübrâda

ZÎVER: İsmi Ahmeddir. Zümre-i mollâ mübeyyinden bir şâ'ir-i mâhir elsine-i selâsede te'lîf-i kelâma kâdir idi. Zamânımızda olan şu'arânın be-nâmlarından üstâd-ı şî'r ü inşâ bir zât-ı ma'ârif-intimâ olduğu meşhûrdur. Tafsîl-i ahvâlî tahkîke muhtâcdır. Bin iki yüz iki senesi vefât etmiştir. Bu gazeli demiştir. Gazel:

Yandım şerâr-ı micmer-i hâl-i mu'anbere
Düşdüm hayâl-i gamzen ile nevk-i hançere

Âyâ hirâs-ı deşne-i müjgân-ı yârdan
Cehd etmese mi cennetü'l-esmâyı ezbere

Peyvend-i üns-i rişte-i ârâmı kat' için
Şemşîr-i ebruvânı ederler müşâvere

Âdem degil miyim şecer-i gendüm-i visâl
Sevk etdi 'âkıbet beni bir şûh esmere

Ben bildigim kerem-ver ise ol levend-i hüsn
Nakd-i visâlin 'arz eder elbette Zîvere

HARFÜ'S-SÎN

SÂHİB: Muhlis Pîrî-zâde 'Osmân Monlâ Efendi. Şeyhü'l-İslâm olmuştur. Bin yüz seksen iki senesi vefât etmiştir. Bu kıt'a onundur. Kıt'a:

Gönül yap zâhidâ beyt-i Hudâdır tâ'at istersen
Muhakkaktır ki bâb-ı cenneti hâtır-şiken açmaz

Füyûzât-ı İlâhiyye hemân gurbetdedir Sâhib
Verâ-yı perde-i gaybda olan sırrı vatan açmaz

SA'İD: İsmi Mehmeddir Kâtib-zâdedir. Midilli muvakkatı iken bin yüz seksen sekiz
şevvâlînin guresinde vefât eylemiştir. Bu gazeller onundur. Gazel:

Bûse-i vuslat alınmaz şâhid-i gamnâkdan
Dâne-çîn olmak ne mümkün hırmen-i eflâkdan

Sâf-tab'ı güft ü gûy-ı halk tekdîr eylemez
Tîre olmaz safvet-i yem cünbiş-i hâşâkdan

'Âşık-ı dîvânenen sorma cefâ-yı gamzesin
Vahşet-i düzd anlanılmaz merdüm-i bî-bâkdan

Râz-ı 'aşkı sîne-i pür-şerha ma'lûm eylemez
Fehm olunmaz reng-i kâkûl şâne-i sad-çâkdan

Edemez kimse dilimden fikr-i ruhsârın cüdâ
Pertev-i lerziş-nümâ-yı mihr alınmaz hâkdan

Hâl-i gerdânın n'ola zülfün ederse ber-karâr
Mest olur su'bân beççe-i kursa-i tiryâkdan

Eyle gel nazmın Sa'îdâ 'arz-ı pîş-i defteri
Kadrin 'âlî oldugun ister isen eflâkdan

Ya'ni kim revnak-tırâz-ı mesned ihsânına çerh
Sadra teşrîfnde etdi tevbeler imsâkdan

Bezm-i feyz-âsârına sahbânda olsa râh-yâb
Zannım oldur 'add olunmaz sâhib-i idrâkdan

Mâ-hasal kasdım hemân izhâr-ı isti'dâddır
Yoksa gelmez vasfin îfâ hâme-i çâlâkdan

Eyleye zâtın Hudâ me'mûn her âsîbden
Tâ ki nazm u nesr zâhir ola tab'-ı pâkdan

SA'DE'D-DÎN: İsmi Süleymândır. Müstakîm-zâde demekle meşhûr bir pîr-i ma'ârif-mevfûr idi ve merhûm Tokâdî Emin Efendi Hazretlerinin telkîn-kerde-i irşâdları idi. Bin iki yüz iki senesi dâr-ı cemâle teşrîf buyurmuşlardır. Rahmetu'llâhi 'aleyh. Bu gazel onundur. Gazel:

Ey mey safâ-yı dil mi ya bir mül müsün nesin
Yok yok dü la'l-i leb mi iki gül müsün nesin

Açdın o goncaya lebi ârâm yok yine
Ey nâle bülbül-i dile gulgul müsün nesin

Yok irtifâ' lerziş-i hayt-ı 'alâkaya
Ey dil o mihr-i hüsne çü şâkul müsün nesin

Sâlik visâle erdi seninle hakîkate
Reh-ber mi ey mecâz yahud pül müsün nesin

Aldın zemîn-i köhnede meydânı ey kalem
Tîr ü kemân-tab' mı düldül müsün nesin

SÂLIK: İsmi... Halebiyyü'l-asldır. Ba'zı paşalara dîvân efendiligi ile meşgûldür. Bu gazeller onundur. Gazel:

Ey murg-ı âh bâl ü perin yok mudur senin
Ey nâvek-i derûn eserin yok mudur senin

Îkâz-ı fitne-i nigeş ey şûh tâ-be-key
Şemşîr-i âhdan hazerin yok mudur senin

Bî-hûde hayli dem nem-i çeşm eyledin telef
Ey şâh-ı ârzû semerin yok mudur senin

'Âlem harîf-i zevk hemân sende yok neşât
Bu meclis-i safâda yerin yok mudur senin

Ketm eyle levh-i sînede râz-ı muhabbetin
Esrâr-ı 'aşkdan haberin yok mudur senin

Tayy et yere nişîb ü firâz-ı metâlibin
Hiç kişver-i dile seferin yok mudur senin

Tertîb-i bezm-i feyz-i makâl eyle Sâlikâ
Zayf-ı hayâle mâ-hazarın yok mudur senin

Ve lehu:

Hem-bezm olamazsın gönül efsâneyi boş ko
Lâf urma tehî meclis-i cânâneyi boş ko

Ey murg-ı hired tâ'ir-i evc-i melekût ol
Mânend-i hümâ hâr u has-ı lâneyi boş ko

Şâyed ki rasadgâh ola gencîne-i şevke
Ey gam hele sen hâtır-ı vîrâneyi boş ko

Hamyâze-keş-i devlet-i bî-dâr-ı visâlin
Ey hâb sen ol nergis-i mestâneyi boş ko

Şâyed koya şîr-i lebin ol âfet-i devrân
Nûş eyle de Sâlik gül-i peymâneyi boş ko

Ve lehu:

Gam-ı zülfün yine ârâmımı teşvîş etdi
Şîve-i serzenişin fikrimi tahdîş etdi

Resm ü âyîn-i melâhat bu ise ancak olur
Hayret-i şermin ol âfet nemek-i rîş etdi

Kılıp âhir beni me'yûs-ı cünûn ol âhû

Vatanımdan dil-i güm-geştemi tevhiş etdi

Merkez-i nokta-i hâlinde karâr üzre henûz

Gerçi pergâr-ı heves ‘azm-i pes ü pîş etdi

Giryeden neş’emizi hayf ki gördükde hasûd

Zehr-i handı telef-i zâyika-i ‘ayş etdi

Ne kadar meşk-i füsûn-ı emel etdimse felek

Şâhid-i bahtı bana hasm-ı bed-endiş etdi

Ceyb-i idrâk tehî elde ‘asâ-yı hâme

Sâlikâ zevk-i betâlet bizi dervîş etdi

Beyt:

Mutrib-i bezm-i safâ nagme-serâ oldukça

Verme sıklet güle ey bülbül-i şeydâ öte git

SELİM: İsmi Mehmed Nakî Mühtedîdir. Rûmeli kuzâtından idi. Mansıbında bin yüz yetmiş dokuz senesi Receb guresinde vefât etmişdir. Bu gazeller onundur. Gazel:

Garaz zülf-i siyâhından egerçi şâmdır şemdir

Safâ-yı hâtırım ancak mey-i gül-fâmdır femdir

Tükenmez seyl-i eşk-i hûn-feşânım nice demlerdir

Akarca çeşmesiyle dîdemiz hem-nâmdır nemdir

Gehî üns ile ülfet gâhî eyler tavr-ı bî-gâne
Ol âhû-vahşinin ‘uşşâka kârı râmdır remdir

Ümîd-i meyve-i vaslın eder zülfün gören ammâ
Hayâl u kâmeti ‘uşşâk-ı zârın hâmdır hamdır

Selîme iltifâtınla ne var bir kez nigâh eyle
Visâlınden yeter bu hasta-i nâ-kâmdır kemdir

Ve lehu:

Tûtî ki kelâm ede o güftâra mı benzer
‘Ar’ar ki hırâm ede o refâtara mı benzer

Hoş-bûdur o şeb-bû dedigin berg-i ter ammâ
İnsâf edelim turre-i tarrâra mı benzer

Sûfî ki olur şerbet-i tâ’ât ile sır-âb
Hîç ‘ârif-i müstagrak-ı esrâra mı benzer

Bâzîçe-i firkatde iki merdüm-i çeşmim
Bu şeş-der-i hayretde ‘aceb zâra mı benzer

Her târ-ı siyeh-zülf-i dil-âvîzi Selîmâ
Asmîş nice Mansûru dil-i dâra mı benzer

Ve lehu:

Dolaşır şem'-i ruhun girdine pervâne gibi

Lâ-cerem murg-ı dilim âteşine yana gibi

Dil-i sad-çâkdan âhım ki çıkar hiddetle

Zülf-i pîçîde-i yârı dagıdır şâne gibi

Eyledi mest-i siyeh lahza-i evvelde beni

Sâgar-ı nergis-i çeşmi iki peymâne gibi

Görmedim hâsılı ben bezm-i cihân- sahnda

Tarab-efzâ-yı safâ meclis-i mey-hâne gibi

Âşinâ-yı ezeldir sana bi'l-lâh Selîm

Bakmayın 'âşık-ı dîrîneye bî-gâne gibi

SEYYİDÂ: İsmi Mehmeddir. Sâlifü'z-zikr Hayrî Efendi Hazretlerinin birâder-i 'âlî-kadrlarıdır. Mukaddem evâ'il-i hâllerinde dîvân-ı humâyûn kaleminde müdâvim ba'dehu tarîk-i tedrîse sâlik olmuşlardır. Ba'zı gazelde Sâni ve ba'zı gazelde Seyyidâ tahallüs ederler. Bin iki yüz yigirmi dörtde vefât etmiştir. Bu gazelleri demiştir. Gazel:

Verâ-yı revzen-i kâşânede bir mâh-tal'at var

Ki mihr-i 'âlem-ârâ da denilse kâbiliyyet var

Beyân-ı cilvegâh-ı nâzda bir serv-kâmet var

Eder dil ârzû-yı vuslatın ammâ kıyâmet var

Bize ragmen mi ey şûh-ı vefâ-düşmen bu vâdiler
Ki zîrâ her mesîrende rakîb ile refâkat var

Mücerrebdir cihânın nîk ü bedde hep mükâfâtı
Revâc-ı hüsne magrûr olma ferdâ-yı kıyâmet var

‘Îzârın cedvel-i hattınla buldu revnak-ı tâze
Ne hikmetdir cebîninde senin bir başka hey’et var

Tesellî-i derûna bir nigâh-ı nâz kâfîdir
Hevâ-yı vasla düşmem Seyyidâ bende kanâ’at var

Cenâb-ı Pertev-i şîrîn-edâya pey-rev olmak güç
Ki güftâr-ı şeker-bârında âsâr-ı halâvet var

Ve lehu:

Tahlîse bâri eyleye himmet bu kem-teri
Gird-âb-ı bahr-ı mihnet-i hecrin dil-âveri

Olur zebûn pençe-i kahrın nice zamân
Bir kerre dûş olan sana olmazsa yâverî

Cûyun hayâl-i kaddin ile serv ayagına
Rû-mâl-i câ-be-câsını zann etme serseri

Ol istikâmet anda var iken muhâldir

Cezb etmemek serâçesine sâf dilleri

Hep mebhas-i kadinde kıyâmet kopardılar

Etdim bugün tamâmca seyr ehl-i mahşeri

Sevdâ-yı perçeminle cihân teng olup sere

Gezdim Cezâyir ü Fas u iklim-i Berberi

Ey gonca-i şüküfte-i bâg-ı bahâr-ı hüsn

Ey âibta-bahş-ı tâbiş-i hurşîd-i hâverî

Evvel gelen olur bu cihân içre Sâniyâ

İklîm-i nazm-ı ma'ni-i nâ-güfte serveri

Göster bu nazmı Hazret-i Pertev Efendime

Zîrâ sipihr-i nazmın odur mihr-i enveri

HARFÜ'Ş-ŞÎN

ŞEVKÎ: İsmi Seyyid Mehmeddir. Sivrihisâr müftîsi-zâde demekle ma'rûf idi. Bin yüz seksen dokuz senesi vefât etmiştir. Bu beyti demiştir. Nazm:

Şevki dîvânesin 'aşkınla sevindir yâ Hû

Dedim ol şûh dedi onu dedem Hak yetire

ŞEFKAT: İsmi 'Alîdir. Midillili 'Osmân Efendi-zâde demekle ma'rûfdur. Melek Mehmed Paşaya kitâbcı olmuştur. Bin yüz seksen yedi senesi vefât etmiştir. Bu gazel onundur. Gazel:

Keyf-i sahbâ-yı dehân bir var imiş bir yog imiş

Tîg-1 gamzenden amân bir var imiş bir yog imiş

Mûya teşbîh ederler beli lâkin nazârî

Halka-i mûy-1 miyân bir var imiş bir yog imiş

Güle teşbîh ederler ruh-1 zîbânı ve lîk

Gülün ahvâlî ‘ayân bir var imiş bir yog imiş

Bâde-peymâ-yı dil ü dîde-i cân olmayıcak

Çeşm-i sâkîdeki ân bir var imiş bir yog imiş

Lâ-mekân olma sakın deşt-i talebde gezme

Kân-1 maksûda nişân bir var imiş bir yog imiş

Bî-dilân ehl-i dilân etdi bu esrârı ‘ayân

Mahv u isbât hemân bir var imiş bir yog imiş

Mest-i sahbâ-yı gurûr olma bu mey-hânedede kim

Neş’e-i câm-1 cihân bir var imiş bir yog imiş

Şefkatâ fikra-i evvelde bunu söylerler

Kıssa-hânân-1 zamân bir var imiş bir yog imiş

ŞEFKAT-İ DİĞER: Bogaziçinde Kuruçeşmede kûşe-gîr-i inzivâ olup erbâb-ı ma’ârifden ‘adîmü’l-misl zâhir ü bâtını ma’ mûr bir zât-1 ‘âlî-kadrdır ve ekseriyâ neşr-i

‘ulûm ile meşgûldür ve zât-ı ‘âlîleri kütüb-hâne misillü bir zât ve mevlidi Bagdad-ı bihişt-âbâd olup ismi Seyyid ‘Abdü’l-fettâhdır. Bu beyt onundur. Nazm:

Tâ bûse yerin âşîka izâh ede hâlin

Çün nokta-i bâ taht-ı lebinde yakışıklıdır

Bu mülemma’ gazel dahı onundur. Gazel:

Edeli mutrib-i dil zemzeme-i şevk-i ‘arâk

Gûş-ı câna erişir nâle-i zâr-ı ‘uşşâk

Tâle şevki bike yâ muklete ‘aynî vebihâ

Sâretü’s-seyli cerâ nehr ü dumû’i’l-mihrâk³¹

Ân çünân geşte remîde dilem ez-tavr-ı cihân

Mihr nümâyed be-nazar halka-i dâmem âfâk³²

Lema’a’l-berku mine’l-menzili Leylâ leylen

Heyyeci’l-’aşka ‘la’l-Kaysi fehteve’l-atrâka³³

Cây-ı zevk idi cihân olmasa ey Şefkat eger

Devletin âhiri let vuslatın encâmı firâk

ŞEYHÎ: Bâlâda muharrer Karaferyeli Alanyalı-zâde Rüşdî Efendinin küçük

---

³¹ Ey gözümün bebeği, sana olan özlemim o kadar uzadı ki, akan gözyaşının nehri yürüdü, sel oldu.

³² Cihânın tavrından öylesine ürkmüş gönüllüyüm ki, ufuklar bakışa (nazara) tuzak halkamı güneş (gibi) gösterir.

³³ Leylâ’nın evinden bir şimşek parladı, Kays’ın aşkını alevlendirerek yıldızları söndürdü.

birâderidir. Bu gazeller onundur. Gazel:

Sîne-i dil-dârın ancak farkı yok billûrdan
Gerden-i pâki ne mümkün fark ola kâfurdan

Lutf edip işrâb-ı vasl et ‘âşık-ı dil-hastana
La’l-i nâbın gel dirîg etme dil-i mahrûrdan

Gel karîn ol sevdiğim bî-gânelik etme amân
Pertev-i rûyun beni yakdı efendim dûrdan

Bir tenâsüb vardır endâmında ol meh-pârenin
Cism-i pâki gül gibi gûyâ mücessem nûrdan

Ol perî agyâr ile ünsiyyet etmişdir hemân
İctinâb eyler efendim Şeyhi-i mehcûrdan

Ve lehu:

Olsam ‘aceb mi ben de firâkıyla bî-karâr
Çünkü enîsim oldu benim her dem âh u zâr

Dûr oldu çünkü dîdeden ol şûh-ı gül-’izâr
İnler gönül firâk ile mânende-i hezâr

Gizlendi bin belâ ile sînemde tab-ı ‘aşk
Sûz-ı derûnum eyleyemem âh âşikâr

Etdi firâk-ı yâr-ı cefâ-kâr ile hemân
Mülk-i derûnı leşker-i gam şimdi târ u mâr

Şeyhî o mâhdan beni dâr eyledi felek
Olsam ‘aceb mi ben de firâkıyla bî-karâr

Ve lehu. Kıt’a:
Pek kesel verdi dile mansıb-ı bâ-pây-ı ‘atîk
Ola mahsûlü bedel âh-ı dilim dâd u dihiş

Sana bir ehl-i himem himmet edip ey Şeyhî
Babaeskisini bir hil’at-ı nev-câha degiş

Dîger kıt’a:
Sarı Saltuk Baba Sultân kerâmet eserini
Nakd-i âsâr-ı füyûzâtı olunmaz ta’dâd

Matlabımdır dilerim merkadine yüz sürerek
İzn-i Hallâk-ı cihân ile babadan evlâd

ŞERMÎ: İsmi Mehmed Emîndir. Tekfûr Dagındandır. Sâbıkâ Şeyhü’l-İslâm İbrâhîm
Beg-zâde Mustafâ Beg dâ’iresindedir. Bu gazel onundur. Gazel:

Hayâl-i çeşm-i siyehle gözüme girmede hâb
Nigâh-ı mültefit ey nûr-ı dîde ‘ayn-ı sevâb

O tîg-i gamze-i hûn-rîz o müjgen-i ser-tîz

Münâvebeyle eder dūd-mân-ı kalbi harâb

Demek de ol deyü būs-ı lebiyle tel kırmış

Bozuk düzen görünür nây ile meyân-ı rebâb

Kadeh du'âsını sâkîye zâhid öğrederek

Ayağı kaydı bezimde döküldü şâla şarâb

Harâret-i mey-i 'aşkıyla dūd-ı âhımdır

Dem-i seher döşenen kûy-ı yâra sanma sehâb

Gubâr-ı pâymı çeşmine tûtiyâ edecek

Hamîde- kad bogazından asılmag ile rikâb

Bu güne münderis elfâz-ı mühmeli Şermî

Ma'ârif ehline 'arz etme eyle bâri hicâb

ŞÂKİR: Ahmed Beg. Enderûn-ı humâyûndan dül-bend agalıândan hâcegânlıgla çırâg olmuş idi. Bu gazel onundur. Nazîre-i Defter-dâr Avnî:

Âteş-i âhımda cûy-ı eşkim olmuşdur serâb

Sîne-i şemşîrde cevher degil ol pîç ü tâb

Bir dahı eylerdi 'avdet hâlet-i 'ömr-i şebâb

Âh-ı 'ömrüm būs edeydim gerdeninden şab şab

Gösterir geh neyyir-i şâdî geh ekdâr-ı sehâb

Ber-karâr üzre degildir ‘âlem-i pür-inkılâb

Her ne denli etse benden ol cefâ-cû ictinâb

Çâre yokdur eylerim bir yüzden elbet intisâb

Mâ-cerâsı olsa tahrîr ol mehin agyâr ile

Yâd olunmazdı dahı destân-ı tûtî vü gurâb

Germ olup şöhretle garrâlanmasa ikbâl ile

Gün-be-gün ermezdi böyle bir zevâle âfitâb

Bir nüvâziş görmedik ol âfet-i magrûrdan

Nâ’îl olsak da hitâba yâ sitemdir yâ ‘itâb

Dâm-ı takdîre düşerse bî-tekellûf sayd olur

Tâ’ir-i devlet felekde istemezmiş ıztrâb

‘Avni-i zî-şâna tanzîr olmak üzre Şâkirâ

Eyledim levh-i tahayyülden bu nazmı intihâb

Münşi-i sâhib-kalemdir kim ‘Utârid etmede

Feyz-i tahrîrinden âsâr-ı ma’ârif iktisâb

Zât-ı pâk-ı feyz-meşhûnun edip Hak müstefiz

Ede feyyâz-ı ezel dil-hâhı üzre kâm-yâb

ŞÜKRÎ: Darb-hane-i Âmire küttâbından Dâvudî İsmâ’îl Efendi-zâdelikle şehîr şâ’ir-i

hoş-ta'biridir. Bu gazeller onundur. Na't-ı şerîf:

Der-i lutfun melâz-ı bî-kesândır yâ Resûla'l-lâh
Harîm-i dergehin kehf-i amândır yâ Resûla'l-lâh

Cebîn-i tâbnâkin matla'ı şems-i hakîkatdir
O şemsin zerresi mihr-i cihândır yâ Resûla'l-lâh

N'ola mihr-i nübüvvet cilve-gerse zuhr-ı pâkinde
Vücûdun kenz-i esrâr-ı nihândır yâ Resûla'l-lâh

Lu'âb-ı cevherin terkîb-i rîk-i hokka-i la'lin
Şifâ-bahşende-i bîmâr-ı cândır yâ Resûla'l-lâh

Şemîm-i müşg-fersâ-yı gubâr-ı âstânından
Gül-i 'adnin dili hacletle kandır yâ Resûla'l-lâh

Şeb-i gafletde kaldım pertev-i envâr-ı 'aşkınla
Çerâg-ı şem'-i ümmîdim uyandır yâ Resûla'l-lâh

Dem-â-dem bâb-ı lutfundan şefâ'at ilticâsıyla
Zebânım şîven-efzâ-yı amândır yâ Resûla'l-lâh

Meded kıl bu siyeh-rû Şükri-i ber-geşte- sâmâna
Hevâ-yı nefis ile hâli yamandır yâ Resûla'l-lâh

Ve lehu:

Çü rızk âmâde-i hân-ı ezeldir hadd-i zâtında

Tekâpû-yı taleb bî-câ cedeldir hadd-i zâtında

Cihânın tev'emândır mâtem-i pür-şûr ile sûru

Elem hem-senc-i a'dâd-ı emeldir hadd-i zâtında

Me'âl-i 'arz-ı hâlim der-kenâr-ı mû-miyânından

'Înâyet buyrulur ise mahaldir hadd-i zâtında

N'ola eylerse nutk-ı âteşînim sûzişim îmâ

Eserden çok mü'essir müstedeldir hadd-i zâtında

Kıyâs etme netîce-bahş olur ebhâs-ı ehl-i dil

Onun sugrâ vü kübrâsı cedeldir hadd-i zâtında

Sitâyîşdir garaz bir zât-ı 'âlî-kadri ey Şükrî

Merâmım sanma tanzîr-i gazeldir hadd-i zâtında

Olup mesned-tırâz-ı mülk-i ma'nâ Hazret-i Nâşid

Suhan ehline düstûrû'l-'ameldir hadd-i zâtında

N'ola mahsûd-ı akrân ise isti'dâd-ı zâtîsi

O vehbî-i Hudâ-yı lem-yezeldir hadd-i zâtında

Perîşân ise güftârım ta'accüb etme sultânım

Dil-i bî-çâre me'lûf-ı keseldir hadd-i zâtında

Ve lehu:

Serv-i zîbâ-yı gülistân-ı safâdır kâmetin

Gülbün-i nâz- ihtizâz-ı i'tinâdır kâmetin

Tâ'irân-ı kuds ise cânâ n'ola pervânesi

Şem'-i bâlâ-yı tecellî-i Hudâdır kâmetin

Olamaz gül-bûse-çîn-i ârzû dest-i ümîd

Nahl-i nahvet-cünbiş-i ser-der-hevâdır kâmetin

Kat'-ı râh-ı vâdi-i ser-menzil-i 'aşk etmege

Dest-i pîrân-ı hevâda bir 'asâdır kâmetin

Matla'-ı manzûme-i dîvân-ı nâz u behcete

Mısra'-ı ber-ceste-i hüsn ü bahâdır kâmetin

Remz-i nesh-i âyet-i hüsnü hat-ı reyhân ile

Mû-be-mû tahrîre kilik-i şîve-zâdır kâmetin

Rişte-i tûl-i emel yâ sûzen-i sun'-ı ezel

Bana sîm-endâze-i safvet-nümâdır kâmetin

Hame-i i'câzdır yâ sidre yâ 'ömr-i dirâz

Yâ hadeng-i gamze-i zahm-âzmâdır kâmetin

Hâsılı artırsa vafında ne rütbe kâmeti
Hâme-i bâlâ-kad-i Şükrî sezâdır kâmetin

Ve lehu:

Nümâyîş-bahş-ı bezm oldukça nakş-ı gül surâhîden
Olur kulkul nevâ-sâzende-i bülbül surâhîden

‘Aceb mi olsa pür-gû bezm-i ‘işretde mey-âşâmân
Terennüm-sâz olurken nükte-i kulkul surâhîden

Süzüldü neş’eden çeşmi dagıldı kâkülü fesden
Nümâyân oldu gûyâ nergis ü sünbül surâhîden

Sun ol mînâyı kim sît-i tanîn-i hâlet-efzâsı
Vere sâkî sipihrin tâsına gulgul surâhîden

Dehân-ı şîşede bir nev-şüküfte goncadır gûyâ
Leb-i gül-fâmı nûş etdikçe Şükrî mül surâhîden

Ve lehu:

Derse çeşmin kâtilem ey kaşî yâ ‘aklım keser
Hançer-i ebrûya eyler i’tinâ ‘aklım keser

Tâ olaldan münkatı’sahbâ-yı la’l-i yârdan
Dil keselden bulmadım derse rehâ ‘aklım keser

Erse kat'-ı rişte-i kayd-ı sivâya ehl-i dil
Âlet-i ser-tîzdir mikrâs-ı lâ 'aklım keser

Halka pâ-mâl olmaz idi basılıp da çizmede
Mest-i lâ yu'kal imiş ol dil-rübâ 'aklım keser

Sende bu hüsn-i hired-fersâ ki var Mecnûn görüp
Bilse rûz u leyl evkâtın hebâ 'aklım keser

Kâviş-i nevk-i müjen dilde bana telmîh eder
Tîşe-i Ferhâdı ey şîrîn-edâ 'aklım keser

Geldi hat kesmez elin sevdâ-yı kâkülde yine
Bu gönül dîvâne olmuş Şükriyâ 'aklım keser

Ve lehu:

Yâ fitîl-i şem'-i bezm-i hüsn ü ândır perçemin
Ma'ni-i nûr-ı siyâha yâ nişândır perçemin

Fark-ı nahl-i kâmet-i dil-cûda ey serv-i sehî
Tâ'ir-i 'aşk u hevâya âşiyândır perçemin

Hıfz için gûyâ tılısm-ı genc-i nakd-i hüsnünü
Zîr-i destârında bir mâr-ı nihândır perçemin

Dest-i hükm-i kâtib-i ser-levha-i takdîrde

Kilk-i mûy-ı ser-nüvişt-i ‘âşıkândır perçemin

Dûd-ı âh-ı pîç-der-pîç-i dil-i Şükrî gibi

Sünbül-i ham-der-ham-ı bâg-ı cinândır perçemin

Ve lehu:

Bulanlar Hakkı dil-bend-i ‘alâyık olmayanlardır

Olanlar beste-i kayd-ı ta’alluk bulmayanlardır

Tecellîmend olanlar pertev-i şem’-i hakîkatden

Tenin pervâneâsâ âteş-i ‘aşka yakanlardır

Derûnunda onun da derdi var bir dürlü söyletse

Deme zevk eyleyen îrâda sarfın uyduranlardır

Harâbî bâ’is-i ma’mûre-i bünyân-ı zâtımdır

Dil-i vîrânem âbâd eyleyen Şükrî yıkanlardır

Zihî pâkîze-nazm-ı âteşîn-i Hazret-i Nâşid

Ki her bir nüktesi dâg-ı derûn-ı nüktedânlardır

Veleh hu:

Ey fûrûg-ı hüsnünün mihr-i felek pervânesi

‘Aşk-ı şûr-engîzinin ins ü melek dîvânesi

Ve lehu:

Akdı bir serv-i ser-efrâza gönül âb gibi
Oldu ser-geşte-i zülf-i hamı dülâb gibi

Ve lehu:

Ey şüh sevdim ise dedim mi bu rütbede
Sâmân-rübâ-yı râbıta-i hânümânım ol

HARFÜ'S-SÂD

SADİK: İsmi Yahyâdır. İstanbulda Husrev Paşa Câmî'i imâmıdır. Bin yüz doksan beş Muharreminin beşinci günü devr-i bekâ eylemiştir. Ba'zı gazelde Şerîf ve ba'zı gazelde Sıddîk tahallüs eder. Bu gazel onundur. Gazel:

Gör dîde-i âhû-beri sayyâd-ı vuhûşuz
Gel sana muvâfık biziz ahbâba sürûşuz

Hep saydıâımız şems ü kamer-tal'ata dâ'ir
Hâşâ ki begim mâ'il-i altun u gurûşuz

Ey hâl-i ruhu vefk-i murâd üzre konan şâh
Bil dâ'ire-i vechine hattında cüyûşuz

Çün gürz-i surâhî gibi hûn-rîz elimizde
Biz hum kulesi fâtihiyiz ceş-i beşûşuz

Sînemde Sâdık hâme-i müjgân neler işler
Ol sûret-i dil-dâra meger levh-i nukûşuz

Bu mısra bu sûretle de görülmüştür
Kilk-i müje sînemde Sadîkâ neler işler

SABÎH: İsmi Ahmeddir. Galata gümrüğü kâtibi ve müneccimbaşı birâderi idi. Bin yüz doksan dokuz senesi fevt olmuştur. Bu gazeller onundur. Gazel:

Bu nâlişgehde bülbül gibi feryâd etme seslenme
Hamûş ol goncaveş izhâr-ı bûy etme nefeslenme

Âaraz şem'-i muhabbetle vücûdun mahv ise sûfî
Hemîşe şîve-i pervânedan gayra heveslenme

Bu menzilgehde olma kârvân-ı nâle-i âmâl
Asılma gerden-i cemmâze-i dehre cereslenme

Hümâ-pervâz olup her tu'me-i nâ-çîze meyl etme
Bu çerh-i 'ankebûtî-hânede ey dil megeslenme

Sabîhâ kâle-i şeh-bender-i bâzâr-ı 'îrfâna
Hemân nakdîne-i ma'nâyı sarf ile nekeslenme

Ve lehu:

Söylerken ol şikeste-zebânım çıtır pıtır
Eyler reg-i şetâret-i cânım çıtır pıtır

Hayfâ sipendveş eser-i sûz-ı 'aşk ile
Yandı dil-i şerâre-feşânım çıtır pıtır

Lüknet şeker-tırâş-ı halâvet eder tamâm

Eylerse nutk o tûti-lisânım çıtır pıtır

Dâmân sâyesi şiken-i mevc-i nâz olur

Reftâr edince serv-i revânım çıtır pıtır

Bezm-i bahâr ‘işve eder feyz-i neşveden

Gül goncaveş açılsa civânım çıtır pıtır

Hâl-i femiyle subha dek eşkim dökülmese

Yanmazdı şem’-i dâg-ı nihânım çıtır pıtır

Düzdîde nerm-revken o mâhın firâşına

Her tahta-pâre kesdi amânım çıtır pıtır

Gül-berg-i cismi mevczen-i bûy-ı feyz olur

Gülse ne dem o gonca-dehânım çıtır pıtır

Ser-safha-i ma’âniye sebt eyler ey Sabîh

Nazm-ı bedî’-i kilik-i beyânım çıtır pıtır

SÂDİK: İsmi Mehmeddir. Müderrisîn-i kirâmdan. Hasekî-zâdelikle meşhûr bir zât-ı ‘âlî-kadr idi. Bin yüz doksan altı senesi vefât etmiştir. Bu gazeli demiştir. Gazel:

Ruhun bûs eylemiş yok zülf-i ‘anber-bîzden gayrı

Miyânın var mı görmüş hançer-i ser-tîzden gayrı

Niçün ey nev-nihâlim bendenizden böyle âbîsin
Ne'mi gördün benim sen eşk-i tûfân-hîzden gayrı

Kimin var miknet-i güftârı Cem-câhân-ı ikbâle
Harîfân-ı galat-gûyân-ı şûr-engîzden gayrı

Ne mümkün k'ola küncâyış-pezîr-i kâleb-i ta'bir
Benim derd-i derûnum rûz-ı restâ-hîzden gayrı

Medâr-ı def'-i gam 'add etmege şâyân budur anda
Ne'miz var elde Sâdık sâgar-ı leb-rîzden gayrı

Beyt-i mezkûrîn-i mâ-sadak merhûm şikest-i hatda mâhir idi. Bu beyti demiştir:
Bilinmeyip hünerim kadri çünkü pest oldu
Hatım da şîşe-i kalbim gibi şikest oldu

Târîh Berây-ı Vilâdet-i Şeh-zâde
Gelip bir müjde-res Sâdık dedim târîh-i mevlûdun
Kudûm-ı Han Mehmed eyledi memnûn dünyâyı

SALÂHÎ: İsmi 'Abdîdir. Şeyh Cemâlî dâmâdı. İstanbulda Tâhir Aga merhûmun tekyesinin şeyhi idi. Bu gazel onundur. Gazel:

Bezm-i 'âlemde tekâsül ile bir kâr olmaz
Bâg-ı dilde bu revîşle gül-i gülzâr olmaz

Hâb-ı gafletde yatar nefs-i denî bî-pervâ
Ses degil nefha-i sûr olsa da bî-dâr olmaz

Mest-i sahbâ-yı gurûr oldu ayılmaz bir dem
Göz açıp zâd-ı rehin görmege der-kâr olmaz

Etmegi başına bir çâre cihânda âhir
Verdi hengâm-ı fenâ çâre-i nâ-çâr olmaz

Nakd-i vakti telef etdi demedi kâr edelim
Bir nefes ‘avdeti şimden girü tekrâr olmaz

Nakd-i bâzâr-ı ma’ârifde metâ’-ı vasla
Zer-i ihlâs gerek dirhem ü dînâr olmaz

Ye’se yol verme Salâhî yem-i rahmet bî-had
Müflis-i tâ’ata men’-i der-i Settâr olmaz

SAF-DER: Kânî Efendi Hazretlerinin terbiye-kerdesi ve hademe-i hâssıdır. Ba’zı gazelde Kânî tahallüs eylediği dahı manzûrdur. Bu gazel onundur. Gazel:

‘Uşşâka verme va’d-i visâlin ile kesel
Hoş-hâl-i rûz-ı hasretiz ey şûh mâ-hasal

Lutf et dokunma zülfüne ol yârin ey sabâ
Tel kırma verme ‘akl-ı perîşânıma haleb

Ey mest-i nâz bûse alınmaz elinden âh
Bûs eyleriz ayagını ger vermez isen el

Kurbâniyân hançerini mâh-ı nev sanır
'İyd-ı vasılda eylediler müşkilîni hal

Saf-der nazîr olmaz Emînâya ol hamûş
Gel kıl-ı fikre eyleme ibrâm-ı bî-mahal

HARFÜ'Z-ZÂD

ZİYÂÛÎ: İsmi İsmâ'îl Begdir. Mevâlî-i kirâmdan zâde-i Hekîm-zâde 'Âlî Paşa-zâdedir. Bu gazel onundur. Gazel:

Gönül o meclise biz de katılmasak mı gerek
Şarâb-ı la'l-i lebine basılmasak mı gerek

Humâr-ı hecr ile ey dil yeter kesellendin
Mey-i visâl ile âyâ yapılmasak mı gerek

O tarz u tavrı görünce o nâzenînimden
Misâl-i halka o şûha takılmasak mı gerek

Hayâl-hâne-i âgûşumuz tehî kalmaz
O serv-i gülşen-i nâza sarılmasak mı gerek

Ziyâyî tarz-ı gazelde Selîmi tanzîr et
Gürûh-ı ehl-i hünerden sayılmasak mı gerek

HARFÜ'T-TÂ

TÂHİR: Halîfe-zâde Tâhir Efendi. Cemî'-i ma'ârifde yegâne husûsâ 'ilm-i mûsikîde hâce-i zamân idi. Bin yüz seksen sekiz senesi 'âzim-i makâm-ı 'illiyîn olmuştur. Bu beyt onundur:

Dil ü cân rişte-i zülfünde yârin etmede bâzî
Diyen kimdir bir ipde oynamazmış iki cân-bâzî

Vefâtına 'âkif bu târîhi demiştir:
Olan cüyende-i târîh sâl-i fevti gûş etsin
Dedi Hâtif Halîfe-zâde Tâhir göçdü 'ukbâya

TIFLÎ: İsmi Ahmeddir. Kerkütîdir ve Kethudâ kalemi hulefâsından Eflak ve Bugdan dîvân efendiligi ile meşâûl erbâb-ı inşâ-perdâz şâ'ir-i mu'ciz-tırâz bir zât-ı 'âlî-kadr idi. Bu gazeller onundur:

Dehenimden ederim bûse 'atâ verse o yâr
Sakın agız satar aslı yok inanma zinhâr

Görüp ol serv-kadin nâziki-i endâmın
Kendi kendin şerer-i reşk ile yandırdı çenâr

Anladı zülfüne bendim o tabîb-i nâzım
Sende dîvâne dedi bir eser-i sevdâ var

Hat-ı nev-restesine şâne-zen olmuş gördüm

Çâk çâk olsa ten-i zâr n'ola çün minşâr

Nîş-i zenbûr-ı gönül Tıfli ne bal etdi ne mûm

İnleyip gezmededir hayf ne dâr u ne diyâr

Ve lehu:

Himmet ashâbı degil belki hüveydâ herkese

Eylemek züldür tekâpû her denî vü nâ-kese

Gird-i ruhsârında yârin hayf zâhir oldu hat

Müzdehimgâh oldu bâg-ı hüsnü gör hâr ü hasa

Bâde geriz sür'at eyler mutribin âvâzına

Zâhidin kör gibi gülmekden nedir kasdı sese

Gadrdır 'uşşâka zülfün rûyuna etme nikâb

Vechi var n'ola desem bî-perde sana yüz kese

Tarhı nev-vâdîsi tâze bir gazeldir Tıfliyâ

Belki makbûle geçer 'arz et o şûh-ı nev-rese

Ve lehu:

Bu köhne ribâtın ki i'âret var içinde

Cây-ı digere 'azme işâret var içinde

Dâd u sitede sûk-ı cihân bir kuru gavgâ

Sâziş edemem şevke hasâret var içinde

İlhâh ile yandırdı diyen dîg-i niyâzın
Helvâ-yı visâlin ki merâret var içinde

Ma'cûn-ı müferrih gibidir nazm-ı belîgim
Tıflî nîgeh etdikçe şetâret var içinde

Ve lehu:

Pey-rev olmak nazm-ı üstâda bu vâdîde muhal
Benzesin mi san'at-ı kirpâsi nesc-i atlasa

Hayrlı bir kısmet ile Hak nasîb ede rehâ
Hutta-i bîkr-şude (?) girdik pâyımızla mahbese

İleri varmak geri gitmek 'asîr oldu bana
Gitmenin bulsam tarîkin bakmazam pîş ü pese

Mezra'-ı hâl oldu hayfâ sarsar-ı kahr ile huşk
Bâg-ı lutfundan begin âyâ kaçan bir bâd ese

TIFLÎ-İ DÎGER: Galatavî. Hâcegân-ı dîvân-ı humâyûndan bir zâtdır. Bu gazel onundur. Gazel:

Nakş-ı murâdı sanma ki tedbîr gösterir
Her şey ki gösterir sana takdîr gösterir

Gerden-firâz-ı nahvete âyîne-i kader

Dest-i kazâda peyker-i şemşîr gösterir

Deycûr-ı ye's içinde cemâl-i merâmını

Berk-i şerâr nâle-i şeb-gîr gösterir

Ten-dâde-i visâl olur âhir 'arûs-ı kâm

Evvellerinde gerçi ki te'hîr gösterir

Best ü güşâd-ı şeş-der-i 'âlemde yek-be-yek

Nerrâd-ı çerh hey'et-i tagyîr gösterir

Tıflî asâ-yı hâme-i eş'âr ile seni

Şeyhâne nutk-ı feyz-eserin pîr gösterir

HARFÜ'Z-ZÂ

ZAHÎR: İsmi Seyyid Ahmeddir. Dergâh-ı 'âlî gediklilerindedir. Neş'et Efendi Hazretlerinden okuyup terbiyelerin görmüştür. Bu gazeli demiştir:

Sâkî-i bezmi mutrıb u hem peltek isteriz

Nûş-ı şarâbda tene ten düm tek isteriz

Sûfî bezimde bir iki câm ile mest olup

Dermiş meded bu şerbete bir kürek isteriz

Duht-ı rez ile bint-i 'ineb pîr-i sâgara

Şerm ile dediler baba biz erkek isteriz

Mahrûr-ı nazra tâbiş-i ruhsârın ey perî
'Atşâna âb-ı çâh-ı zekândan çek isteriz

Olduk Zahîr hem-reviş-i tıfl-ı şîr-hâr
Pistân u la'lini püserin emmek isteriz

Ve lehu:

Tutuşdurdu sarây-ı sînemi âh-ı şerernâkim
Yetiş ey eşk-i sakkâ-yı dü-çeşmim dilde yangın var

HARFÜ'L-'AYN

'ÂBİD: İsmi Feyzu'llâhdır. Edirne müderrisidir. Sofya'da bin yüz doksan dört senesi vefât eylemiştir. Bu gazeller onundur. Gazel:

Der-kâr edip kuvvet-i bâzû-yı safâyı
Sayd eyledim ol beççe-i âhû-yı safâyı

Dil-beste-i zencîr-i gam u mihneti oldum
Pür-çîn görüp kâkül-i şeb-bû-yı safâyı

Mestâne bu şeb bûs-ı pey-â-peyle ser-â-pâ
Gül- nakş edip safha-i pehlû-yı safâyı

Tenhâ-rev-i mey-hâne görüp ol büt-i nâzı
Gûş eyle dilâ na'rayı yâ hû-yı safâyı

Mikrâs keser zülf-i girih-gîrini yârin

Meşşâta düzer vesme-i ebrû-yı safâyı

Tâb-ı mey-i tanzîr-i Nedîmâ-yı suhan-ver

Söyletdi yine ‘Âbid-i hoş-gû-yı safâyı

Ve lehu:

Oldum rübûde bir şeh-i meh-rû dil-âvere

Vermez amân cebhesi hurşîd-i envere

Eşkim gül-âb olursa n’ola vakt-i bûsede

Gerden o hâl-i ‘anbere bir sîm micmere

Tıflım büyüdü kâmeti artırdı ba’d-ez-în

Etsin hemîşe ‘âşık-ı zâra mükâbere

‘Arz-ı merâm edince o şâh-ı melâhata

Bir sîneme nigâh eder bir de hançere

Her bir kelâm egerçi cevâhirse ‘Âbidâ

Olmaz nazîre nazm-ı dürer-bâr-ı Zîvere

‘ATÂ: İsmi Seyyiddir. Küttâbdandır. Yenişehirli Seyyid ‘Atâ deyü meşhûrdur. Bu gazeller onundur. Gazel:

Gamzesi tîr-i fiten hançer-i ebrû ser-tîz

Kıldı yagmâ dili bir âfet-i şûh-ı Cengîz

Çeşm-i pür-hûnumu zann eyleme âsûde nigâh

Tâb-ı nezzâre-i dil-dâr ile etmekde sitîz

Def’-i hâhiş-geri-i vuslat-ı yâra tedbîr

‘İllet-i hecre dilâ sabrı edersen perhîz

Çünkü teb-lerze-i ‘aşkın imiş ey rûh-ı revân

Lutf et agyâra sezâ cây ola deşt-i Tebrîz

Şeh-nişîn-i keremi kıldı edânî şimdi

Lafz-ı itlâfa binâ kasr-ı ‘inâyâ dehlîz

‘Arz edersen olur elbette kabûle şâyân

Tuhfe-i nazmını kıl yâra ‘Atâ dest-âvîz

Ve lehu:

Şem’-i cemâle yanmaga pervâne olmuşuz

Hüsn-âşinâ-yı şöhret-i cânâne olmuşuz

Kışt-i emelde hâsılımızdır şikestelik

Bu çerh-i âsiyâ-yı gama dâne olmuşuz

Hâtır ‘aceb mi olsa perîşân-ı rûzgâr

Biz turre-pîç-i pür-girihe şâne olmuşuz

Ta'bîr ederse çeşm-i suhan-gû eder yine
Yâd-ı lebinle hâbda mestâne olmuşuz

Mest-i siyâh-dildir 'Atâ her hurûfumuz
Zîrâ hurûş-ı ma'naya hum-hâne olmuşuz

Târîh berây-ı vilâdet-i Şeh-zâde Sultân Mehmed:
Feyz-i Hak birle yazıp târîh 'Atâyî bendesi
Geldi kevine sulb-i şâhîden Mehmed nûrdur

Târîh berây-ı vilâdet-i Şeh-zâde Sultân Ahmed

Bî-bedel târîhdir bu mısra'-ı garrâ 'Atâ
Tal'at-ı Sultân Ahmed kıldı âfâkı sa'id

'**ABDÎ**: Subhî-zâde demekle meşhûrdur. Hâcegân-ı dîvân-ı humâyûndan. Kethudâ-yı sadr-ı a'zamî olmuşdur. Bin yüz yetmiş yedi senesi vefât etmişdir. Bu gazelleri demişdir. Gazel:

Mihr olur ser-germ-i haclet bâde-hâr oldukça sen
Mâha dââ urmakda gamzen neş'e-dâr oldukça sen

Zîb versin şerha-i 'aşkın riyâz-ı sîneye
Serv-i nâzım gül gibi açıl bahâr oldukça sen

Neş'e-dâr olmazdı dil bin kâse mey nûş eylese

Sevdiğim âzürde-i renc-i humâr oldukça sen

Dâmdan evvel atar fitrâka kendin murg-ı dil

Nâzenînim mâ'il-i sayd u şikâr oldukça sen

Kâm-cûy-ı iltifât etmez nigâh-ı hışm eder

‘Abdiyâ ol âfete hizmet-güzâr oldukça sen

Ve lehu:

Ne ‘aceb olmasa ser-germi-i güm-nâmda nâm

Var mıdır her dil-i güm-geşte-i nâ-kâmda kâm

Ede gör hâsid-i bed-hâha tevâzu’ tâ kim

Der-’akabdır görünür sûret-i ikrâmda râm

Sen hemân renc-i humâr-ı gam ile me’lûf ol

Olur elbet sana bezm-i tarab-encâmda câm

Çeşm-i sayyâdı nigh-sâz-ı ‘itâb oldukça

Görünür murg-ı dile dîde-i bâdâmda dâm

‘Abdiyâ ‘İzzet-i üstâda olunca pey-rev

Oldu beyt-i suhanım ma’ni-i itmâmda tâm

‘ÂRİF: İsmi Süleymân Begdir. Hâcegân-ı dîvân-ı humâyûndan emîn-i defter-i hâkânî olmuşdur. Îsâkçada bin yüz seksen üç senesi vefât etmişdir. Bu gazelleri demişdir.

Gazel:

Ney gibi dehen nâle-künân sîne delikdir

Bezminde fakîrin de murâdı dedelikdir

‘Aşk ehli yanında yanılıp kûh-keni yâd

Mecnûna taş andırma gibi bir delilikdir

Çöz dügmelerin ol ten-i nermîne nigâh et

Ser-tâ-be-kadem sevdicegim kakma ilikdir

Fermân-ber-i tugra-yı hatındır senin elbet

Her sû meger iklim-i melâhatda melikdir

Mir’âtdan ol gerden-i billûru temâşâ

Baksan o da bir vech ile âyînecilikdir

Emdim ruh-ı hatt-âver-i dil-dârı hatâ’ en

Defterde fakîrin bilirim adı silikdir

Şâm-ı hatı hengâmıdır ‘Ârif hazer eyle

Ey râh-ber-i ‘aşk hirâs et gecelikdir

Bu gazel de onundur:

Ham etdi kâmetim ol çîn-i ebrû gösterişcikler

‘Îtâb etmek yüzünden vech-i ihsâna girişcikler

Ne tûtîden ne bûlbûlden işitdik bezm-i gülşende
O lûknetler o şekker-handlarla söyleyişcikler

Yüzün göstermemek yüz vermemekdir mihre maksûda
Edip destin nikâb ol nâz u nahvetle gülüşcükler

Revâc-ı kadr-ı hüsnün kasd eder ‘uşşâk-ı nâlâna
Tecâhül eyleyişcikler bilişler bilmeyişcikler

Helâk etdi beni bâzîçe-i tıflânesi ‘Ârif
Haded kûy-ı niyâz-ı vasla geldikçe çelişcikler

Bu gazel de onundur:

Tehî-magzân gibi erbâb-ı dil sâhib-enîn olmaz
‘Ayândır kâse-i pür-meyde âvâz-ı tanîn olmaz

Garaz sûret degil tebdîl-i meşrebdir terbiyeden (?)
Belî tagyîr-i reng etmekle şûr-âb engübîn olmaz

Eser nâ-bûd olur sad zahm urulsa rûy-ı deryâyâ
Bu zâhirdir ki sâfî dilde kayd-ı zahm-ı kîn olmaz

Binâ-yı cism-i hâkînin esâs-ı ‘unsuru mâ’dır
Ne hikmetdir binâ-ber âb olan menzil metîn olmaz

Hüner göstermege meydânı var mişvârın ‘arz eyle

Kümevt-i tab'a 'Ârif böyle bir vâsi' zemîn olmaz

Bu gazel de onundur:

Zülf[i] gamıyla zâr ü perîşân degil miyim
Bir dest-hoş-ı lutfuna çesbân degil miyim

Etdim şarâba tevbe vü mahbûbdan ferâg
Ben etdigim günâha peşîmân degil miyim

Nerm eyledim o saht-dili zûr-ı 'aşk ile
İnsâf olunsa ben de Nerîmân degil miyim

Agzımla bûy-ı şîr ile koynumda besledim
Ben eskiden kuzum sana kurbân degil miyim

Bezminde istikâmet edelden misâl-i şem'
Bi'llâh yanıp yakılmaga şâyân degil miyim

Dâmenle sarf eyledim ey meh tüketmedi
Yâkût-ı eşk-i çeşmimi ben kân degil miyim

'Ârif perîveşân-ı me'ânî benimledir
Mûrâne mülk-i nazma Süleymân degil miyim

Bu gazel de onundur:

Bir derde düşmüşem diyemem âh herkese

Oldum rübûde bir gözü hûn-rîz Çerkese

‘Uşşâk-ı zârın olmaz idi mâlî Çerkesî

Nakd-i girân ‘aklını yağmâya vermese

Sad nâle etdim etmedi bir kerre iltifât

Ol şâh-bâz-ı hüsnüm ‘aceb gelmiyor sese

Tarf-ı külehde her ham-ı zülf-i siyâhını

Vermem safâ-yı saltanat-ı Magrib ü Fasa

Tebhâle-rîz-i bîm-i firâk olmam ‘Ârifâ

Ol la’l-i hâl-dâr bana ger benim dese

Bu gazel de onundur:

Ey şahne demem basma sebûlar kırarak bas

Bir kerre hemân meclis-i rindâna ayak bas

Basdır mey-i gül-gûnu o meh-pâre sızınca

Az az vererek sâgara az az koyarak bas

Rind-i mey olan hasta-dile ‘âfiyet olsun

Tahrîme-i keyf ile onu gark-ı ‘arak bas

Kâbûs gibi bassa kaçan meclisi zâhid

Bir yana yıkılsın der isen ona dayak bas

‘Ârif o mehin zülfüne ber-dâr olacakmış
Her kanda olursa o rakîb asılacak bas

Ve lehu:

Meyden mi deyü derd-i serin zâhide sordu
Gör sâki-i fettânı ki çak başına urdı

Gül-reng-i ruh-ı yâra edermiş deyü taklîd
Gülzâra gelip bâd-ı sabâ esdi savurdı

Âgûşa çekip halkaya sokdu dönerek şeyh
Ol Âfet-i devrânı biraz çekdi çevirdi

Kânûnu tecâvüz edicek bezmde mutrıb
Tanbûru çalıp çarpıp iki gûşunu burdı

Giymiş yine kasındılı bir âteşi dîbâ
‘Ârif o meh ‘âşıklarını kasdı kavurdı

Bu dahı onundur:

Ey nahl-i kâm bir semerin yok mudur senin

Ey rûzgâr bir eserin yok mudur senin

Yandım firâk-ı âteş-i dil-sûz-ı yârdan

Ey dil hurûş-ı eşk-i terin yok mudur senin

Gördük recâ hadengini âmâca geçmedi

Bir tîr-i âh-ı kârgerin yok mudur senin

Âvâre-i muhabbet olup murg-ı dil gibi

Kûy-ı habîbe bir seferin yok mudur senin

Pîrâye-bahş-i sadr-ı cihân Râgıb oldugun

Cins-i kemâle yâ haberin yok mudur senin

‘Aczin hünerde zâhir ise bâri hazrete

İzhâr-ı ‘aczveş hünerin yok mudur senin

‘Ârif bu huşk-ı sâl-i emelde çü nîş-ger

Bâg-ı hünerde kilik-i terin yok mudur senin

Ve lehu:

Maksûmdur birisi gama biri râhata

Yokdur müsâ’aden a felek iki sâ’ata

Ve lehu:

Vakt-i visâl-i ‘âşık-ı zârın telâşdan

Pek muntazam suhanları hep neste bestedir

‘ÂRİF EFENDİ: Sâbıkâ dârü’s-sa’âde yazıcılığından hâcegânlıkla çırâg olmuştur.

Bu gazel onundur. Gazel:

Bendeni mahzûn görüp ref'-i nikâb etmez misin

Etdigin va'd ü 'inâyetden hicâb etmez misin

Kâl ile olmazsa hâlle bin su'âl eyler gönül

Lutf edip gamzenle olsun bir cevâb etmez misin

Hâst-kârân-ı muhabbet gerçi bî-hadd ü şumâr

Lîk erbâb-ı hulûsu intihâb etmez misin

'Afv u ihsânınla cürmüm ber-araf olmaz mı âh

Ben günâh etdimse sen kasd-ı sevâb etmez misin

Seng-i ye's ile yeter sâgar-şikest etdin beni

İnkisârımdan da sâkî ictinâb etmez misin

Ben degilsem lâyıık-ı enzâr-ı Re'fet sen yine

Zâtına şâyân eltâfı hisâb etmez misin

'Arz-ı hâl-i 'ârif-i nâ-çize sultânım bakıp

Bâri bir redd-i cevâba irtikâb etmez misin

Bu gazel de onundur:

Çeşm-i mestin söyledi hûn-hârsın bildim seni

'Âşıkâ gamzen gibi gaddârsın bildim seni

Da'vet-i 'uşşâka da eyle icâbet ey perî

Çünkü zîb-i meclis-i agyârsın bildim seni

Sen de oldun gâlibâ bir tıfl-ı şûha dil-figâr

Ben gibi âzâde-i efkârsın bildim seni

Duht-ı rezle ‘âlemi kıldın harâb ey mugbeçe

Ya’ni hemşîren gibi mekkârsın bildim seni

Şerm-sâr-ı rûy-ı alindir gül ammâ n’eyleyim

Bî-vefâsın şâhid-i bâzârsın bildim seni

Nakd-i eşki sarfa der-kâr oldun ‘Ârif var ise

Hâst-gâr-ı vuslat-ı dil-dârsın bildim seni

‘**ÂKİF**: Lutfu’l-lâh Efendi. Rûmeli kuzâtından idi. Ekser evkâtları niyâbet ile güzâr etmişdir ve Rûmelinde Ezdin nâm mahalde terk-i dâr-ı fenâ ve ‘âzim-i füşhat-sarây-ı bekâ olmuşdur. Fî sene 1201 Şevvâl. Bu gazeller onundur. Gazel:

Var mı hûbânda bu hüsn ile emsâl sana

Dil-i üftâde nice olmaya meyyâl sana

Berg-i la’lîn-i gül ey şûh olup ruhsârın

Reng-i yâkût-ı şarâb oldu leb-i al sana

Hâne-i merdümek-i dîdeleri ‘uşşâkın

Olmuş ey şûh ruhun üzre siyeh hâl sana

Eyle ey dil hazerî şâyed ede düşmenlik
Çeşm-i hûn-hâr ile ol gamze-i kattâl sana

Sen salın nâz ile ey şâh-süvâr-ı 'işve
Olsun üftâdelerin 'aşk ile pâ-mâl sana

'Arz-ı hâlim var icâzet dilerim sultânım
Etmege hâl-i dil-i zârımı icmâl sana

Katı mekkâredir ol dîv rakîb-i mel'ûn
Eder ey şûh sakın mekr ile bir âl sana

Rahm edip hâline vaslınla be-kâm et cânâ
Dil-i 'âkif sana 'âşık sana meyyâl sana

Bu gazel de onundur:

Bezimde yâra olup râfi'-i hicâb şarâb
Bir iş becerdi henûz olalı şarâb şarâb

Şarâb-ı hüsnün ile mest iken senin sâkî
Ümîd eder yine bu hâtır-ı harâb şarâb

Hayâl-i la'l-i nemek-rîzin ile meclisde
Olur elimde olan sâgar içre âb şarâb

Siyâh-mest-i mey-i 'aşka verdi giryânı
Getirdi dîde-i mahmûr-ı yâra hâb şarâb

O köhne bâde-perestem ki mest idim ‘âkif

Hum-ı cihânda degildi dahı şarâb şarâb

Bu gazel de onundur:

Lâübâlî-tavr ol ey dil meşreb-i rindâne tut

Nutk-ı pend-âmîz-i zühhâdı bütün efsâne tut

Zühd-i huşk ile tarîk-i mescidi tutma yürü

Âşinâ-yı meslek-i ‘aşk ol reh-i mey-hâne tut

Fasl-ı ‘ayş u nûşdur sâkî bahâr eyyâmıdır

Tut bir elde lâle bir elde gül-i peymâne tut

Olma ta’n-âmîz zâhid görme ‘aybın kimsenin

Eyle peydâ hüsn-i hulk evzâ’-ı dervîşâne tut

‘Âkifâsâ ba’d-ez-în tarh-ı tekellüf eyleyip

Lâübâlî-tavr ol ey dil meşreb-i rindâne tut

Bu gazel de onundur:

Nigâh-ı mû-şikâfâneyle hatt-ı yâra kıl dikkat

Ne a’lâ yazmış onu levh-i hüsne hâme-i kudret

Beni dil-hasta-i ‘aşk etdigiçün yâ Rab ol şühun

Hemîşe dîde-i bîmâr u mesti görmeye sıhhat

Hayâl-i nev-nihâl-i kâmet-i nâzik-me'âlindir

Gülistân-ı dile revnak veren ârâyiş ü zînet

Edip sad-gûne Behzâd-ı tasavvur resm-i hüsnün nakş

Gönül mecmû'a-i tasvîre döndü ey perî-sûret

Derûn şeb-hâne-i leylî gibi târîk iken kıldı

Ziyâ-yı mihr-i ruhsârıyla rûşen ol kamer-tal'at

Ne dem ki bir iki sâgar mey içse bezm-i 'işretde

Zebân-ı yâra zeh-gîr-i letâfet-zâ katar lüknet

Telâş-âver nedir şu neste neste lafzdır ancak

Lisânında olan her 'âşık-ı zârın dem-i vuslat

Hatı geldikde yârin meyl-i vasl ümmîd eder 'âkif

Olur subh-ı cefâya hâtime şâm-ı vefâ elbet

Görür çeşm-i ma'ârif-bîn ile şâyeste-i tahsîn

Bu nazmım eylesem 'arz-ı huzûr-ı Hazret-i Neş'et

Bu gazel de onundur:

Hatt-ı ruh-ı zîbâsı güzeldir güle nisbet

La'l-i lebi mînâya mahaldir müle nisbet

Ol şûh-ı sitem-kârın elinden dil-i şeydâ

Hamyâze-keş-i tûl-i emeldir ele nisbet

Ey şûh-ı cefâ-pîşe kabûl eylemez aslâ

‘Aşkım bana rûzî-i ezeldir hele nisbet

Nâz eyleyerek mirvaha-cünbânliâi yârin

‘Uşşâka işârâta bedeldir güle nisbet

Evsâf-ı miyânını şehâ mûy ile ta’rîf

Şol hadde hoş-âyende meseldir yele nisbet

Ebrûları ser-sûre-i mushaf gibi zîbâ

Bir hâme-i mûy ile ‘ameldir hale nisbet

Şâyestedir ‘âkif ola bu mahlasa tanzîr

Ta’bîr-i pesendîde gazeldir ele nisbet

Bu gazel de onundur:

Nihâl-i kadd-i nâzı ol gül-endâmın olunsa yâd

Helâk-i reşk olur gülşende serv ü ‘ar’ar u şimşâd

Nesîm-i subh-demle bir peyâm esmez nice demdir

Perîşân intizâr-ı bûy-ı zülfüyle dil-i nâ-şâd

Verir her bezme revnak makdemi bint-i rezin k’olmuş

Neşât u şevk u şâdî hilkat-i zâtında mâder-zâd

Lisânında dürûâ u lâf elinde sübha serde tâc
Cenâb-ı şeyhe bak zu'munca olmuş sâhib-i irşâd

Yakıp yıkdın yeter ey bî-vefâ lutf eyle ta'mîr et
Gamınla hâne-i cân u dil olmuşdur harâb-âbâd

Görürler dîde-i insâf ile tahsîne şâyeste
Bu nazmım 'âkif erbâb-ı suhan ashâb-ı isti'dâd

Bu gazel de onundur:

Dil-i mahzûnumu seyr-i nihâlân-ı çemen açmaz
Açar yârin nihâl-i kaddi serv-i nârven açmaz

Efendi 'aşkı sorma kâle gelmez hâle dâ'irdir
Bu remzi bilmeyenlerdir açan cümle bilen açmaz

Kemâle kâbiliyyet neş'esi lâzımdır Âdemde
Belî her nahl-i tâze bâgda gül yâsemen açmaz

Açan bûy-ı visâl-i yârdır hep çeşm-i Ya'kûbu
Hakîkatde bakılsa sâde bûy-ı pîrehen açmaz

Miyân-ı bezm-i agyâr içre bülbül gibi gûyâdır
O gül-rû 'âşık-ı dem-besteye aslâ dehen açmaz

Ser-i kûyunda bî-câ bülbülâsâ eyleme efgân

Seherde çeşm-i mestin hâbdan ol gül-beden açmaz

Nazîre-gûylukda hayli pür-gûdur niçün bilmem

Dehânın nice demdir ‘âkif-i mu’ciz-suhan açmaz

Bu gazel de onundur:

‘Âşık hemîşe nüsha-i hicrân okur yazar

Agyâr şerh-i vuslat u ihsân okur yazar

Zâhid kitâb-ı ta’nını her ân okur yazar

Ders-i hat u piyâleyi rindân okur yazar

Üftâdegân bahâr-ı hatın şevkine şehâ

Leyl ü nehâr durma Gülistân okur yazar

Cehlin hep âşikâr ediyor kendi kendini

Gösterdi halka sûfi-i nâ-dân okur yazar

Vasfında nazm-ı pâkimi mecmû’asında gör

Tahsîn ü âferîn ile cânân okur yazar

‘uşşâk gördü matla’ü’l-envâr rûyunu

Ser-tâ-ser oldu cümle gazel-hân okur yazar

Sırr-ı mesâ’il-i nûket-i vaslın ‘âşikân

Buldu nukûş-ı hatda nümâyân okur yazar

Ya'nî cenâb-ı hazret-i Behcet Efendi kim
Vasfin gürûh-ı nâdire-gûyân okur yazar

Hıfz eylesin vücûdunu ekdârdan Hudâ
K'oldur cihânda mâye-i 'irfân okur yazar

Üstâdîma bu cür'et-i tanzîrim 'Âkifâ
Nazm-âverân ü nükte-şinâsân okur yazar

Bu gazel de onundur:

Nergis-i âfet-nigeh sahrâ-yı hüsn âhûsudur
Gamze-i sehâr şehir-i Bâbilin câdûsudur

Her ser-i meh gördüğün sanma hilâl ol mehveşin
Gösterir mir'ât-ı çerh 'aks-i kemân-ebrûsudur

Ey büt-i tersâ göğüs kakkıkların sanma tehî
Deyr-i 'aşkın sîne-i üftâdegân nâkûsudur

Bâde-i 'aşkı humâr-âlûd yine ol âfetin
Neş'e-bahşâ bûse-i la'l-i leb-i dil-cûsudur

Hasta-i 'aşka tabîbâ etme tedbîr-i devâ
Derd-i bî-dermân-ı 'aşk onun yine dârûsudur

Ey dil o Leylâ-i hüsnün hemçü Mecnûn başımı

Ugradan sevdâya zülf ü kâkûl ü gîsûsudur

Tûti-i kilk-i Kelîmâ ile hem-güftâr olan

‘Âkifâ i’câz-ı nutkun hâne-i pür-gûsudur

Bu gazel de onundur:

Kârım firâk-ı yâr ile hep âh u vâhdır

Çerh-i kebûd dûd-ı dilimle siyâhdır

‘Aşkım mecâz sanma bak eşk-i hulûsuma

Cânâ hakîkat olduğu bî-iştibâhdır

Ey nûr-ı çeşm-i ‘âşık-ı şeydâ meded meded

Üftâdegânına keremin bir nigâhdır

Âgâz-ı lutfun eyleme dil-besteden dirîg

Her dem terennüm-i sitemin pek günâhdır

Dil tekye-i gamında nemed-pûş olmadan

Ol şûh-ı mevlevîye garaz bir külâhdır

Ceyş-i nigâhı reh-zen-i dildir deyü hatı

Ser-kişver-i cemâline hayl-i sipâhdır

‘Âkif bu cevri sanma ki gerdûn-ı dîn eder

Te'sîr-i hâl-i kevkeb-i baht-ı siyâhdır

Bu gazel de onundur:

Yamandır cân almada hûnî-meniş cellâddır gamzen

Ne kâfir bî-amân bî-merhamet bî-dâddır gamzen

Rakîbe hande-rûluklar nüvâzişler eder îmâ

Müdâm 'uşşâka çîn-i cebheye mu'tâddır gamzen

Harîm-i meclis-i bî-gâneye hem-râz u mahremdir

Kenâr-ı bezmgâh-ı Âşinâyâ yâddır gamzen

Neşât-âver görüp âzürde-dildir ey perî bilmem

Niçün gamnâki-i üftâdegândan şâddır gamzen

Hırâm-ı dil-pesendin resme 'âcizken musavvirler

Senin tasvîr-i nâz u şîvede Behzâddır gamzen

Hezârân murg-ı dildir pençe eyler her süzüldükçe

Nigâh-ı şâh-bâzınla 'aceb sayyâddır gamzen

Eder 'âkif misâli nicesin üftâde-i 'aşkı

Füsûn u mekr ü âl ü fitnede üstâddır gamzen

Zâde-i Şa'bân-zâde es-seyyid Râsim Feyzu'llâh Efendiye 'Âkifin Rusçukdan irsâl
eylediği gazeldir:

Mest-i câm-ı mey-i ‘aşkı idim ol sîm-berin
Şimdi mahmûr-ı firâkım çekerim derd-i serin

Yok mu ey bâd-ı sabâ kûyuna yârin seferin
Dil-i nâ-şâdımı şâd eyle verip bir haberin

Beni dil-hasta-i ‘aşk eyledigiçün çeşmi
Dilerim görmeye sıhhat yüzün ol ‘işve-gerin

Bir kühen düşmen-i muhtâledir erbâb-ı dile
Olma meftûn-ı firîbi felek-i kîne-verin

Bunca âh eylerim etmez o büte hiç te’sîr
Yoksa yok mu eseri bilmezem âh seherin

Ruh-ı zîbâsı o Rûmî-beçe ra’nâ güzelin
Şerm-sâr etmede rengin gül-i sad-berg-i terin

Meyl ede alçaga meşrepleri hep âb gibi
Şehr-i Rusçukda nümâ-yâfte mahbûbların

‘Âkifâ Râsim Efendiye edip pey-revlik
Yazdı bu nev-gazeli hâme-i mu’ciz-eserin

Bu gazel de onundur:

Hayâl-i la’l-i lebi dilde hemçü neş’e-i mül
Sakızlı bir büt-i tersâya düşdü şimdi gönül

Ne kâfirâne-edâdır bak ol büt-i Rûmî
Siyâh şervete başında cebhe pür-kâkül

Fütâdegânını çigner geçer nigâh etmez
Sakız gülü demek ile şehîr o ruhları gül

Görünce gonca femin gül ruhun siyeh zülfün
Dil oldu gülşen-i hüsnünde gececi bülbül

Gören ruhunda o püskürme hâl-i Hindûsun
Nisâr olundu sanır sanki âteşe fülful

Yapışdı çam sakızı gibi tutdu dâmenini
Sakızda bir büte ‘âkif olup fütâde gönül

Sakızda nâ’ib iken söylemişdir:

Va’de-i bûse edip geçdi dehânında sakız

Bir sakız çiğnedi Sakızdaki sakız gülü kız

Dest-mâl ile terin silme bahâne ederek

Kasd-ı rû-pûşlugu şîvesine müştâkız

Ragmen üftâdeye der birbirini da'vet edip

Bakçalar seyrine gitsek de safâ etsek a kız

Bükreş ü Yaşı gezip Sakıza 'azm eyleyli

Zen-perest oldu deyü müştehir-i âfâkız

Kızları hûb civânânı levendâne-edâ

'Âkifâ var ise bir şehir yine şehir-i Sakız

Bu gazel de onundur:

Ruh-ı zîbâ-teri ol nev-nihâlin tâze bir güldür

Müca'ad zülf-i müşk-âlûdesiyle saçlı sünbüldür

Serinde perçemin kat kat görenler kîl u kâl eyler

Kimi der tûg-ı şâhî kimi der katmer karanfüldür

Eder çeşm-âşinâyı 'arz o şûh agyâra 'uşşâka

Tecâhül-güne îmâ-yı nigâh-ı pür-tegâfüldür

Şekîbâyî gibi bir çâre yokdur 'âşîka zîrâ

Devâ-yı derd-i bî-dermân-ı 'aşk ancak tahammüldür

Safâ-yı ‘işreti nakl etmedir meclis-nişnâna
Surâhîden gelen sanma tehî âvâz-ı kulkuldür

Sabâh-ı haşre dek görmez şeb-i deycür-ı gam hergiz
K’ onun kim şem’-i mahfil- zîbi kandil-i tevekküldür

O gül-ruhsârın evsâfin dem-i tahrîrde ‘âkif
Sarîr-i hâme gûyâ nagme-i feryâd-ı bülbüldür

Bu gazel de onundur:

Bülbülân lâl-i leb-i gonca misâlidir senin
Tûtiyân dem-beste-i kand-ı makâlidir senin

Reng-i gül âşüfte-hâl-i rûy-ı alindir senin
Neş’e-i mey teşne-i la’l-i zülâlidir senin

Dag u bâğı ‘ar’ar u şimşâda mesken etdiren
Hemçü serv ol kâmet-i nev-res nihâlidir senin

Sâye-i nûr-ı nigâh-ı hayret-âmîzim benim
Sâf-ter mir’ât-ı ruhsârında hâlidir senin

Pertev-i hurşîd-i ‘âlem-tâbı bî-tâb eyleyen
Ey meh-i burc-ı bahâ nûr-ı cemâlidir senin

Nakd-i vakti ‘âkifin peyâûle-i gamdan hemân

Rûz u şeb fikr-i visâlinle hayâlindir senin

Bu gazel de onundur:

Maraz-ı tâb-ı teb-i ‘aşk ile bilmem n’oldum

Ey tabîb-i dil ü cân kendimi bilmez oldum

Sâkiyâ sanma tehî câm-ı dil-i mahmûru

Şîşe-i mey gibi ‘aşkınla leb-â-leb doldum

Eyle bîmârına dârû-yı visâlinle devâ

Tâb-ı hummâsi firâkınla sarardım soldum

Gûş edip gülşene teşrîfin o gül-ruhsârın

Hayli dâmân-ı şitâbımla dikenler buldum

Düinkü gün vardım o şûhun ser-i kûyunda füsûs

Bu dil-i güm-şudeyi zâr u perîşân buldum

‘Âkif-i zâr gibi terk-i metâlib edeli

Minnetinden senin ey çerh-i denî kurtuldum

Bu da onundur:

Ben ol târâm şûh-endâma ibrâm-ı visâl etmem

Temennâ-yı muhâl-ender-muhâl-i bî-me’âl etmem

Mey-i vaslîm harâm olsun demişsin n'eyledim bilmem

Bu vaz'-ı nâ-be-câ lââyık mıdır zâlim helâl etmem

Felâtûn-ı zamân olsan da zâhid 'ilm-i hikmetde

Seni idhâl-i silk-i zümre-i ehl-i kemâl etmem

Gel ey nakdînesiyle kibriyâyı eyleyen izhâr

Kemâlin var ise söyle o hârından su'âl etmem

Ümîd-i mekremet nev-devletân-ı 'asrdan şimdi

Misâl-i vasl-ı yâr-ı bî-vefâ fikr-i muhâl etmem

Hat-ı rûyuyla yârin mebhas-ı hüsn ü cemâlinde

Tehî- magz 'âşıkânveş güft ü gûy u kîl ü kâl etmem

Zuhûr-ı nîk ü bed sırr-ı kaderden olduğu 'âkif

Bilip bî-hûde baht u çerh ile ceng ü cidâl etmem

Bu gazel de onundur:

Bir su'âlim var 'aceb redd-i cevâb etmez misin

Pür-'itâb olursa olsun bir hitâb etmez misin

Terk edip şimden girü bîm-i pederle mâderi

Nev-civân oldun dahı nûş-ı şarâb etmez misin

Makdeminle ey meh-i burc-ı bahâ v'ey mihr-i nâz

Bezmimiz hem reşk-i bezm-i âfitâb etmez misin

Cevr-i gûn-â-gûn edersin bî-günâh üftâdene

Hîç ‘aceb endîşe-i rûz-ı hesâb etmez misin

Renge mâ’il bir siyeh-rûdur hazer lâzım begim

Mekr ü âlinden rakîbin ictinâb etmez misin

Duht-ı rez hem-şîrenâsâ sâgar-ı vaslınla gâh

Sâkiyâ mahmûr-ı hecrin neş’e-yâb etmez misin

Tâ-be-key imsâk ü hırsın cem’-i mâla zâhidâ

Yoksa sen âhir yerin zîr-i türâb etmez misin

Âb u tâb-ı la’l-i yârı ey dil etdikçe hayâl

Ârzû-yı nûşîş-i sahbâ-yı nâb etmez misin

Hemçü beyt-i bî-bedel dîvân-ı hüsnünde görüp

Mısr-ı ‘ayn-ı ebruvânın intihâb etmez misin

‘Ârif-i üstâda bî-tâbâne tanzîr etmege

‘Âkifâ nazm-âşinâlardan hicâb etmez misin

Bu gazel de onundur:

Çerhin evzâ’-ı bedin fehm eden edvârından

Olur âzürde-dil elbette her etvârından

Sifledir sifle-nihâdânedir ikrâm-ı felek
Etmez ikbâle heves havf eden idbârından

Oldu mülk-i Hoten ü Çîn perîşân yârin
Hâl-i Hindûsu ile zülf-i siyeh-kârından

Cân verir bîm ile ol şûh-ı cefâ-mu'tâdın
Dil veren gam-zedegân gamze-i hûn-hârından

Oldum ol serv-kada pâ-y-ı nigh-der-zencîr
Kâmet-i dil-keş ile hâlet-i refâtârından

Kîl ü kâl eyleyerek bahs eder 'uşşâka müdâm
O bütün kâkül ü zülf ü hat-ı ruhsârından

Eylemez nîm-nigâh âh o tabîb-i dil ü cân
Çâresiz hasta-dilem dîde-i bîmârından

Kuvvet-i tab'mı ta'rîfe ne hâcet 'âkif
Herkesin zâhir iken kudreti güftârından

Bu gazel de onundur:

Boyandı nüh felek reng-i kebûda dûd-ı âhımdan
Uyandı 'âlem-i fitne figân-ı subhgâhımdan

Benem ol tîre-rûz üftâde-i vârun-tâli' kim
Şeb-i deycûr-ı hicrân reng alır baht-ı siyâhımdan

O meh hurşîd-i ruhsârın temâşâ etdirir gayra
Niçün bilmem benim rû-pûş-ı nahvetdir nigâhımdan

Recâ-yı vasl ile çok 'arz-ı sûziş eyledim ammâ
Vefâya görmedim zerre temâyül hayf o mâhımdan

Görüp reftâr-ı rindânem beni ta'n eyledin zâhid
Sana Mevlâ su'âl etmez benim hâl-i tebâhımdan

N'ola 'Âkifveş âzâde-ser olsam bâg-ı 'âlemde
Emel gül-goncasın tard eyledim taraf-ı külâhımdan

Bu gazel de onundur:

Nigâh-ı germ ile pek bakma rûy-ı mehveşine
Yanarsın ey dil ol âfet-nihâdın âteşine

Gören o serv-kadın pây-mâl olur elbet
Hırâm-ı nâzına reftâr-ı şûh-ı ser-keşine

Olur şikâr deyü ol gazâl-ı vahşînin
Misâl-i seg düşer agyâr-ı bed-meniş peşine

Halîdedir hedef-i dilde tîr-i bürrânı

Uruldum ol büt-i Tâtâr-beççe terkeşine

Behişt için hele bak sûfi-i gedâ-tab'ın

Cenâb-ı rind ile gavgâsına keş-â-keşine

Gele dü şeş deyü bâb-ı emelde zâr olma

Tutulma nerd-i cihânın sakın şeş ü beşine

Hezâr gûne suver seyr eder bir ân kevnin

Basîret üzre bakan sûret-i münakkaşına

Sezâ degil mi ederlerse 'Âkifin tahsîn

Bu nev-edâ gazel-i nev-zemîn ü dil-keşine

Bu gazel de onundur:

Bak ol hatt-ı 'abîr-efşân ile zülf-i perîşâna

Ne revnak vermiş ol şûh perî rûy-ı perîşâna

Düşelden kayd-ı 'aşk-ı kâkül ü zülf-i perîşâna

Vücûdun şerha-dâr-ı hasret etmiş ey perî şâne

Ruhun nûş-ı mey-i gül-fâmla tâb-âver oldukça

Verir reng-i lebin şermendegî la'l-i Bedahşâna

Getirmez zerre tâkat dîde ruhsârın temâşâyâ

Degildir sevdiğim nezzâre kâbil mihr-i rahşâna

O Rûmî beççe şûhun sît-i vâsf-ı hâl-i müşgîni
Hıtâ vü Çîn ü Mâçîn ile gitmiş semt-i Kâşâna

Değil nakd-i dili belki verirler cânlar ‘uşşâk
Bu bâzâr-ı muhabbetde bütân-ı hûb-ı Kîşâna (?)

Murâdın himmet ise şeyh-i şehre eyleme minnet
Meded-hâh ol yürü dergâh-ı pîr-i mey-fürûşâna

senâsın kıl o mîr ibni vezîr ibni vezîrin kim
Onun zât-ı güzînidir veren şân nâm ile şâna

Bu tab’-ı kecle pey-revlik ne haddin şi’rde
‘Âkif Cenâb-ı Hazret-i Nâşid gibi bir mîr-i zî-şâna

Bu gazel de onundur:

Hüsnün gören elbet olur ey şûh fütâde
Dil-dâde değil var mı sana bay u gedâda

Bîm-i peder ü mâderi terk eyle bugün gel
Nûş-ı mey-i nâb eyleyelim bezm-i safâda

Eyyâm-ı bahâr erdi tarabgâhdır ‘âlem
Geldi yine gülşende dem-i nûşîş-i bâde

Var mı eser-i bûy-ı visâli ‘aceb ey dil

Ol gonca-femin bâd-ı sebük-pâyı sabâda

Hem-şîresi bintü'l-'ineb-i fitne-gerâsâ

Sâkî dahı mâ'il hîl[e] vü mekr ü fesâda

Üftâde-i hayret-zede 'aks-i nigehtir

Hâl-i siyeh-i yâr ruh-ı âyinesâda

Çâk etmese evrâk-ı cemâli o cefâ-cû

Cevri çekilir olsa dahı hârik-i 'âde

Ashâb-ı muhabbet görünür her biri ammâ

Yârân-ı zamânı arama semt-i Vefâda

Kürsîde gel et vâ'iz efendiyi temâşâ

Kendi 'amelin söyleyip izhâr-ı riyâda

Pey-revligin eş'âr-ı Refî'âya mı 'Âkif

Bu nazm-ı nev-îcâd u pesendîde-edâda

Bu gazel de onundur:

Bî-vefâ bir âfet-i hûn-hârsın bildim seni

Ey cefâ-cû pek hele gaddârsın bildim seni

Ey kemân-ebrû halîde dilde çok tîr-i müjen

Bî-amân bir gamzesi Tâtârsın bildim seni

Oldugun ey dil görüp hemçün hezâr-ı zâr zâr
Mâ'il-i gül-rûy u gül-ruhsârsın bildim seni

Gördüğüm demde hemân ey çeşm-i sâhir-pîşe ben
Anladım câdû-yı efsûn-kârsın bildim seni

Sâkiyâ bintü'l-'ineb hemşîren üstâdın mıdır
Fitne-cûlukda 'aceb mekkârsın bildim seni

Dürlü teşbîhât ile vâsf-ı dehân-ı yârda
Âferîn ey hâme pür-güftârsın bildim seni

Şeb-nemâsâ bir güle üftâde olmuşsun gönül
Bülbülân gibi onunçün zârsın bildim seni

'Âkif-i nâ-şâdı dil-şâd etmedin gitdi şehâ
Bî-mürüvvet bî-kerem dil-dârsın bildim seni

Bu gazel de onundur:

Bir mehin mihri alıp ârâm u hâb u râhatı
Eyledim şeb-tâ-seher encüm-şumâr-ı hasreti

Dünkü gün vakt-i seherde gördüm ol meh-tal'atı
Pertev-endâz-ı cihân olmuşdu nûrâniyyeti

Neş'e-i meyde 'arakda görmedim sâkî senin

Câm-ı sahbâ-yı lebinde gördüğüm keyfiyyeti

Ditredir tir tir tenin sîm-âbveş ‘uşşâkının

Nâz ile raks-âver oldukça o rakkâs âfeti

Ey perî kaçma gel insâniyyet et üftâdene

Eyleme lutf-ı rakîb-i dîv ile ünsiyyeti

Yek dü rûze servet ü sâ mân-ı bî-ârâm için

Devlet-i nâ-ber-karâr-ı dehre etmem ragbeti

Hazret-i Tevfik Efendi mu’ciz-i ehl-i kemâl

Kâmet-i Fazlî gibi bâlâ ‘uluvv-i himmeti

Rûzgârın germ ü serdinden edip zâtın masûn

Zevk u şevkin etsin efzûn Hak Te’âlâ Hazreti

‘Âkifâ ‘arz et berât-ı şî’rin ol üstâda kim

Sakk-ı ‘irfânın odur imzâ-nüvîs-i hucceti

Tahmîs-i Gazel-i Nedîm:

Bu hüsn ü ân ile bir âfet-i devrân mısın kâfir

Ki yoksa bir ziyâ-güster meh-i tâbân mısın kâfir

Nedir bu mertebe sen düşmen-i îmân mısın kâfir

Tahammül mülkünü yıkdın Hülâgû Han mısın kâfir

Amân dünyâyı yakdın âteş-i sûzân mısın kâfir

Hele ben görmedim bir sana benzer ey perî-peyker
Bir nice tarz u tavr u şîve-i reftârî hoş dil-ber
Gören bir kerre cânâ tâ-be-haşr vasfını eyler
Sana kimisi cânım kimi cânânım deyü söyler
Nesin sen dogru söyle cân mısın cânân mısın kâfir

Sana nakd-i dilin hüsnün temâşâ eyleyen vermiş
‘Aceb var mı safâ-yı vaslına ‘uşşâkdan ermiş
‘Îzâr-ı tâbnâkin şem’-i ruhsârın gören dermiş
Şarâb-ı âteşînin keyfi rûyun şu’lelendirmiş
Bu hâletle çerâg-ı meclis-i mestân mısın kâfir

Beni mecnûn eden ancak senin bu şîve vü nâzın
Görüp rahm et dil-i âvârenin bu hâl-i nâ-sâzın
Amân leb-rîz-i âheng et gehîce vuslatın sâzın
Kız oğlan nâzı nâzın şeh-levend âvâzı âvâzın
Belâsın ben de bilmem kız mısın oğlan mısın kâfir

Cihânda kalmadı ‘aşkın ile zâr olmadık bir kes
Tegâfûl tâ-be-key cevri sitem ey şûh besdir bes
Nigâh-ı merhamet kıl ‘âşıkındır ser-te-ser herkes
Ne ma’nâ gösterir dūşundaki ol âteşîn atlas
Ki ya’nî şu’le-i cân-sûz-ı hüsn ü ân mısın kâfir

Perestiş etmeyen sen âfet-i şûh-ı dil-ârâya
Cihânda kâfir-i ‘aşk u muhabbetdir o bî-mâye

Hele ben ‘âşıkım sen âfitâb u mâh-sîmâya
Niçün sık sık bakarsın böyle mir’ât-ı mücellâya
Meger sen dahı kendi hüsnüne hayrân mısın kâfir

Reh-i ‘aşkında olmuşdur fedâ çok dîn ü îmânlar
Dahı gitse gerekdir ugruna cânâ nice cânlar
Ederken durmayıp ‘aşkın ile ‘uşşâkın efgânlar
Nedir bu gizli gizli âhlar çâk-i girîbânlar
‘Aceb bir şûha sen de ‘âşık-ı nâlân mısın kâfir

Senin var ‘Âkifâsâ ‘âşıkın vâfir işitmişdik
Hırâm etsen ne sûya âh olur zâhir işitmişdik
İşin üftâdegâna firkata dâ’ir işitmişdik
Esîr etmiş Nedîm-i zârı bir kâfir işitmişdik
Sen ol cellâd-ı dîn ü düşmen-i îmân mısın kâfir

‘İZZÎ: Süleymân Efendi. Hâcegân-ı dîvân-ı humâyûndan. Sâbıkâ vakâyi’-nüvîs
olmuş idi. Bin yüz altmış sekiz senesi fevt olmuşdur. Bu gazel onundur. Gazel:

Dûd-ı âhım ile künc-i dili tebhîr etdim
Da’vet etdim o perî-çehreyi teshîr etdim

Sehv ile dil verip ol gamze-i kâfir-kîşe
Dermendi ne ‘aceb tu’me-i şemşîr etdim

Bâreka’llâh ile hüsnün görüp etdim tebrîk
Levhaşa’llâh ile ol kâmeti tekbîr etdim

Çeşm [ü] ebrûlarının şübhesiz hâricde hemân
İki mesti iki şemşîr ile tasvîr etdim

Hasr ile ‘aşkını dünyâdaki ‘uşşâkına hep
Geçmiş ervâhı ferâmûş ile taksîr etdim

Hâle içre göricek âyet-i mâh-ı bedri
Onu mâhiyyet-i hüsnü ile tefsîr etdim

Reme-i çeşm-i gazâlânını dâm-ı râma
Getirince ne kadar hîle vü tedbîr etdim

Bir rubâ’iyle görüp vasfin o çâr-ebrûnun
‘İzziyâ bu yedi beyti ona tanzîr etdim

Ve lehu. Tahmîs-i Gazel-i Râmî Çelebi:
Meş’al-efrûz-ı sipîhr-i bezm olaldan câmımız
Çerh-i mînâda şafakdır bâde-i gül-fâmımız
Mest-i ‘aşk-ı nâle-mu’tâdız budur ahkâmımız
Pertev-i mihr- eserdir âh-ı şeb- hengâmımız
Hemçü kâkül çehre-pîrâ-yı seherdir şâmımız

Çerh ile hem-gerdiş ü hakkâk-ı dehre hem-demiz
Çâk-ber-çâk-i vücûduz sanki fass-ı hâtemiz
Kâr-ı tatbîk-i kader olmagla gerçi hurremiz

Tâli'-i vârûn ile şöhret-şi'âr-ı 'âlemiz
'Aks-i mersûm olmasa çıkmaz nigînde nâmımız

Hüsn ile mihr-i cihân-tâb-ı sipihr-i nâz iken
Şöhret-efzûni-i behcet ile mümtâz iken
Nesr-i tâ'ir olsa dil sayd etmede şeh-bâz iken
Burc-ı nâza ol hümâ pervâz-ı nev-âgâz iken
Eşk-i rîz-i dânedir bî-hûde çeşm-i dâmımız

Tâ be-key feryâd u zâra dilde imkân kalmadı
Çâke sâlih dest-i şekvâda girîbân kalmadı
Hâlime rahm eylemez 'âlemde insân kalmadı
Bir perî fikriyle bizde sabr u sâmân kalmadı
Mekr-i şeytândan emîn etsin Hudâ İslâmımız

Şâst-ı isti'dâdımız 'İzzî kemâlin bulmasa
Kabza-i dilde kemân-ı kâbiliyyet dolmasa
Saydgâh-ı nazma hâme tîrveş doârulmasa
Nâmımız ehl-i suhan Râmî demezdi olmasa
Ma'ni-i bî-gâne çün âhû-yı vahşî râmımız

HARFÜ'L-GAYN

GÂLİB ES'AD EFENDİ: Tarîk-i Mevleviyyeden erbâb-ı ma'ârifden bir zât-ı
'âli- kadrdir. Müretteb dîvânı vardır. Ba'zı gazelde Es'ad ve ba'zı gazelde Gâlib
tahallüs ederler. Bu na't-ı şerîf onundur. Na't-ı şerîf:

Kemâl-i zâtının na'tı anılmaz yâ Resûla'llâh

Kalır levh-i kalem mislin yazılmaz yâ Resûla'llâh

Senin medhinde şirket eylesem Mevlâya ma'zûrum

Bu bâbda cürm ü 'isyâna bakılmaz yâ Resûla'llâh

Ne hâkem ben ki nâ-şüste kalam deryâ-yı cûdunda

Habâb-ı nüh-felek hiçe sayılmaz yâ Resûla'llâh

Şafakveş her ki dâg-ı âteşin-i 'aşkını açmaz

Gül-i maksûdu bi'llâhi açılmaz yâ Resûla'llâh

Gubâr-ı âsitânın pertevinden âb olan hâtır

Fürûg-ı pençe-i mihre kapılmaz yâ Resûla'llâh

Ümîd oldur ki Gâlib çâker-i evlâd ü âlindir

Gürûh-ı ehl-i hüsrâna katılmaz yâ Resûla'llâh

Bu da onundur:

Çeşminde gerçi sihr ü beyân söylerim sana

Vasf-ı lebinde sohbet-i cân söylerim sana

Bir gün olursan iki gözüm sen de 'aşka yâr

Bu mâ-cerâyı ben o zamân söylerim sana

Bir va'd-i bûse gibi şeker çiyinedi gönül

Şîrîn ü dil-nişîn yalan söylerim sana

Esrâr-ı ‘aşk fâş degildir Hudâ bilir
Bu râzı bî-vukûf-ı zebân söylerim sana

Ey ‘akl çâre varsa eger derd-i ‘âşıkâ
Kimdir dil-i nizârım alan söylerim sana

Sengîn-dilân u mısra’-ı sengîn-i ehl-i derd
Râh-ı suhanda işte nişân söylerim sana

Sordum o şûha bâ’is-i âhın nedir dedi
Gâlib tehâlük etme amân söylerim sana

Bu gazel de onundur:

Tâb-ı sevdâ-yı hatın dersem eger baht utanır
Mebhas-i silsile-i zülf açılır söz uzanır

Leb-i la’li bana nukl oldugunu nakl etsem
Mey-i gül-reng ile câm-ı Cemin agzı sulanır

Gün togar meclis-i ‘uşşâka şeb-i hayretde
Her ne sâ’at ki o hurşîd-i sabâhat uyanır

Ne gerek eyler isem dirhem-i dâğı îsâr
Ser-i bâzâr-ı muhabbetde biri beş kazanır

Ol eder seyrini bu hâne-i sad-nakşın kim

Sâf Âyîne gibi gördüğü nakşa boyanır

‘Acabâ dagdaga-i çâha düşen bî-çâre
Terk-i âsâyiş-i ser-mâye-i devlet mi sanır

Kec-nihâdân bulur râst suhandan kuvvet
Pîr-i ham-geşte-kadi gör ki ‘asâya dayanır

Küle-i işkeste siyeh-mest ü şemşîr be-dest
Kahramân-ı nîgeh-i çeşmine kimler dayanır

Nice kızsın yüzümüz ‘arz-ı merâm eylemege
Ol gül-i bâg-ı hayâ geh açılır geh kapanır

Ruh-ı gül-gûnunu öpdürmege va’d etmiş idin
Mekr ü Âlin dil-i dîvâne ne bilsin inanır

Âteş-i ‘aşkda mahv etme ki çâr ‘unsurunu
Dört yandan kemer-i gayreti merdân kuşanır

Kadri kemdir veli ma’nâ-yı suhan zâhirdir
Ne kadar bilmese de halk hünermendi tanır

Vakf-ı bâzîçe-i gaflet mi olur sandın sen
Vakt olur kim dil-i dîvâne de ey çerh usanır

Lafz-ı rengîn-dil-i hamle-i şîr-i tab'ım
Esb-i şeb-rîz-i kalem gördüğü dem kan kuşanır

Hazret-i Neş'ete tâ pey-rev olunca Gâlib
Hâme vâdî-i belâgatda dahı çok dolanır

Bu gazel de onundur:

Ne hevâ vü ne kemân ü ne kemân-keş ancak
Erdiren menziline tîr-i nidâyı yâ Hak

Kim ki hamyâze-i sa'y çeker elbet çü kemân
Tîr-i âmâli nişângâhına eyler mülhak

Menzil-i rif'at-ı tîre varamaz hiç kemân
Bir degildir bu hevâlarda mukayyed mutlak

Veled-i pâk olur bâ'is-i i'zâz-ı peder
Dâ'imâ tîr verir kadr-i kemâna revnak

Pîr-i ham-geştelerin himmetidir bâ'is-i şân
Kim kemânın bu söze tîr-i zebânı intak

Nâvek-i gamzesi dil-dûzdur ebrûsundan
Eylemiş hükm-i kazâ tîr-i kemândan esbak

Ünsü sûrı diger ü halte-i bâtın dîger
Ma'nide tîr degil lafz-ı kemândan müştak

Tîre cesbândır agız birliği etmede kemân
Yine kec-ra'ylara ehl-i hevâdır elyak

Tir tir ditredim Es'ad bu kemânı çekicek
Matla'-ı Neş'et-i üstâda ne güç söz katmak

Bu gazel de onundur:

Kılıcı kanlı eli kanlı dili kanlı güzel
Deşt-i âşûba 'aşîret begi Türkmânlı güzel

Bir 'abâ-pûş u yavuz atlı vü Bagdad pûşulu
'Alevî-kîş ü dervîş-dil ü 'Osmânlı güzel

Göricek dûrdan 'uşşâka belâlar kızarır
Şemseli al kaput âteşi kaftânlı güzel

Utanır görse eger hüsn ü edâsın Şîrîn
Öyle ser-tâ-be-kadem pür-edeb erkânlı güzel

Etmez ikbâl-i tabî'at ki sevem gayruların
Var iken Gâlib o pek mu'teber 'unvânlı güzel

Bu gazel de onundur:

Egerçi ol perîye sâye-i bâl-i hümâ perçem
Velâkin ehl-i sevdâya siyeh ebrû belâ-perçem

Bilinmez rişte-i âh-ı dil-i erbâb-ı hasret mi
Yahud târ-ı libâsı ka'be-i maksûd yâ perçem

Siyeh-pûşân hatdır hâller hûrân-ı zîbâsı
Behişt-i 'ârızında hayme-i tûbâ-nümâ perçem

Siyeh-rûzân-ı 'aşkın rütbe-i ikbâli 'âlîdir
Onunçün eylemişdir tâ ser-i dil-dârı câ perçem

Göründü necm-i gîsû-dâr-ı fitne magrib-i fesden
Zalâm-ı küfr ile âfâkı kıldı pür-ziyâ perçem

Çıkardı dil-berânı çâh-ı da'vâ-yı melâhatdan
Edip sîmin-zekan bir dil-rübâyı mübtelâ perçem

Sevâd-ı safha-i hâtırda kaldı nakş-ı sevdâsı
Gelip hat gerçi Gâlib kıldı 'uşşâkı fedâ perçem

Bu gazel de onundur:

Nûrdan hayme-i hazrâ-yı Hudâdır perçem
'Âlem-i hüsne sebiz-gûn semâdır perçem

Çekinir rişte-i cân u dil-i ehl-i sevdâ
O siyeh-kârlara gör ne belâdır perçem

N'ola ger şu'le-i ruhsârdan olsa ber-ter
Dûd-ı 'ûd-ı dil-i âşüfte-hevâdır perçem

Dûzah-ı âteş-i 'aşkımdan alır neşv ü nemâ
Reşk-i reyhân-ı bihişt olsa sezâdır perçem

Âşiyânı ser-i mecnûn-ı gam-ı hûbândır
Hemçü murgân-ı sürûşân-ı 'alâdır perçem

Biri birine girip oldu perîşân ebhâs
Şimdi ber-hem-zen-i fikr-i şu'arâdır perçem

Tâb-ı gîsû-yı girih-gîrden âzâdım lîk
Es'adâ başıma bir hükm-i kazâdır perçem

Bu gazel de onundur:

Tâb-ı hüsnün şu'le-i hurşîdi şeb-gûn eylesin
Gülleri reng-i ruhun gülşende dil-hûn eylesin

Kaddini gîsûlarınla kıl siyeh-pûş öyle kim
Nâz ile cünbişlerin Leylâyı Mecnûn eylesin

Çeşm-i mestin şöyle süz kim nîm-i mest-i nâz olup

Her nigâhın âhuvân-ı Çîni meftûn eylesin

Sâgar-ı sahbâya işrâb et şarâb-ı nâzını

Neş'esi mest eyleyip keyfin dîger-gûn eylesin

Mülk-i hüsni Bâbilistân ile sihr-i nâz eder

Gamze câdûluklar etsin çeşmin efsûn eylesin

Kıl o şûhun zîver-i silk-i senâ dendânını

Hâme Es'ad nazm-ı pâkin dürr-i meknûn eylesin

Bu gazel de onundur:

Fikr-i seyrân-ı perî-sûretle pürdür sînemiz

Rû-nümâdır kişver-i Keşmîrden âyînemiz

Lâ-mekân- pervâz-ı fakrız kim hümâ-yı devlete

Bâl ü perdîr rîze rîze hırka-i peşmînemiz

Sâye-i zülfün muhalledir şarâb-ı la'line

Vâye-dâr-ı mihr-i mahşerdir şeb-i âzînemiz

Pür-safâ âyîneyiz âyîne-i zırhız velî

Bezm ü rezme âşinâdır sûret-i dîrînemiz

Baht-ı hûn-âlûdeden kesme sabûh-ı şefkatin

Çeşmin olmuşken siyeh-mest-i mey-i dûşînemiz

Şâh-ı istignâ-yı ‘aşkız nîstî mülkündeyiz
Gevher-i fakr ile mâl-â-mâldir gencînemiz

Âdemiz ‘âlemde Âdemde tılısm-ı hayretiz
Kufî-ı endîşeyle feth olmaz der-i gencînemiz

Subh-ı enfâs-ı füyûz-ı Şems olup âyînevâr
Kalmamışdır çerh ile Gâlib gubâr-ı kînemiz

Bu gazel de onundur:

‘Aşk bir şem’-i İlâhîdir benem pervânesi
Şevk bir zencîrdir gönlüm onun dîvânesi

Mahrem-i râz olalı gamzenle oldu hâtırım
Âşinânın âşinâ bî-gânenin bî-gânesi

Zühd-i huşku bezm-i nûş-â-nûşdan fark eylemez
Böyledir erbâb-ı hâlin meşreb-i rindânesi

‘Âlem-i âbın sevâd-ı hâki hep pür-feyz olur
Çeşme-i hurşîd-i hikmetdir hum-ı mey-hânesi

Ol nigâh-ı çeşm-i zehr-âlûddan mey-nûş-ı nâz
Ben humâr-ı nergis-i şehlâsının mestânesi

El-hazer gâfil bulunma hançer-i hâbîdeden

Güft u gûy-ı katldır dâ'im onun efsânesi

Mahrem-i halvet-sarây-ı zevki ol Gâlibde gör

Başkadır rez-duhterînin meşreb-i ferzânesi

Bu gazel de onundur:

Üftâdeliği bu dil-i vîrân yapı düşdi

Hum-hânede bir kâfir-i hüsne tapa düşdi

La'l-i nemekînin unutup sînesin öpdüm

Mellâh-ı muhabbet galat etdi şapa düşdi

Dil tahta-i şak olmuş iken tîr-i cefâya

Tâtâr-nigeh âÂrete geldi çapa düşdi

Gitmezdi bileydi bu kadar semt-i hilâfa

Şeyhin yolu mey-hâneye vardı sapa düşdi

Sâbit dahı çevgân-ı kalemlle gezinirken

Gâlib yetişip gûy-ı edâyı kapa düşdi

HARFÜ'L-FÂ'

FEHÎM: Mehmed Efendi. Akşehir müftîsi-zâdedir ve Fârig mahlasıyla dîvân tertîb etmişdir. Bu gazelleri demişdir. Gazel:

Zühhâd bezm-i şevke verir dâ'imâ kesel

Yenmez efendi sıkleti ger olsa da ‘asel

Kâbil degil dibâgati hıncır zâhidin

Nâ-pâkdir ger olsa da zemzemle muâtesel

Müşğîn kâkülünden eser gelmedi bu dem

Gerçi arada âhımız olmuşdu mürtesel

Var kûy-ı yâra eyle selâm bizden ey sabâ

Menhabba ‘ani’l-habîb ve hâlâtihî vesel³⁴

Tab’a hâlel verirse Fehîmâ çeker mi gam

Zühhâd bezm-i şevke verir dâ’imâ kesel

Bu da onundur:

Meded lebinden erişdir bana şarâb şarâb

Esâs-ı tevbeleri etmeden harâb şarâb

Getir selâse-i gassâleyi müsellesden

Zamânı geldi yine tutdu ıztırâb şarâb

Dem-i hisâbda hakkımdır isterim andan

Niçün Fehîme sunar yârı yarı âb şarâb

---

³⁴ Kim sevgiliden ve onun hallerinden etkilenirse onun sevgisini kazanmaya çalışır, ona ulaşır.

FEYZÎ: Feyzu'l-lâh Efendi. K  c  k K  dfi-z  de. R  meli kuzatı z  mresinden idi. Bin iki y  z senesi Cem  ziy  'l-  l  sının ikinci g  n   '  zim-i bek   olmuŐ dur. Bu gazelleri demiŐ dir. Gazel:

B  lb  l de eder n  leyi gitdik  e ziy  de

G  l hande eder gonca dahı ola g  Ő ade

Rindin ayagı yer mi basar g  l gibi s  k  

Bir destine s  gar ala bir destine b  de

Dil-berse uzun boylu gerek serv mis  li

'UŐ Ő akı uzandık  a o da n  zı uzada

Geh kaŐ mı geh   eŐ mini   zler dil o Ő uhun

Ő emŐ irine tıgine bakıp kaldı arada

B  z  rı katı gizlidir ol t  cir-i n  zın

Ő  hid dahı l  zım degil ol bey'    Ő ir  da

Mess eylemeseydi o kadar Ő eyhi zar  ret

Vermez idi k  l  -yı ker  m  t   mez  da

Y  r  n d  Ő urmezdi onu Feyzi-i z  ra

D  Ő m  Ő  gibi ol   fete olduk  a f  t  de

Bu gazel de onundur:

Ehl-i h  lin gece g  nd  z nazarı h  lde dir

Çeşm-i erbâb-ı hikem nokta-i remmâldedir

Niyetin hayra degil ol sanemin hakkında
Var ise ey dil-i gam-dîde hatâ fâldadır

Dil bir etse n'ola ol serv-kadin kâkûlünü
Lâne-i murg-ı çemen nahl-i gül-i aldadır

Uçururlarsa n'ola hatt ile hüsn-i yârı
Murg-ı çâpük-reve ikbâl per ü bâldedir

Doâru gitmekse garaz bâr-ı riyâyı ata gör
Zâhidâ râst-reviş hiffet-i ahmâldedir

Yâra yalvar gönül ibrâmladır cümle merâm
Devletin gelmemesi Âdeme ihmâldedir

Tâze mazmûn-ı hoş-âyende bulur hep zîrâ
Dil-i Feyzî var ise ol meh-i nev-sâldedir

Bu gazel de onundur:

Dilâ bak ol mehe mihr-i felek degil de nedir

Bu hüsn ile o perî-rû melek degil de nedir

‘Îmâd-ı dîn salavât olduğuna müsbetdir

Binâ-yı zâbit esâsı direk degil de nedir

Kişi eder mi hıyânet veliyy-i ni'metine
Yenen derindeki nân u nemek degil de nedir

O dâl hançere gögsün açıp amân demeden
Murâdı 'âşıkın öldür demek degil de nedir

Bakılsa Feyzi o tıfl-ı nişîn-i gehvâra
Hayâli dîdelerimde bebek degil de nedir

FEYZÎ: Feyzu'l-lâh Efendi. Üsküdârî Kassâm-zâde demekle ma'rûf idi. Yenişehir mollâsı olup o mahalde fevt olmuşdur. Bu müstezâd onundur. Müstezâd gazel:

Çek destini sen düşme usûl ile dü yekden

Deng al ayagın

Vech-i emeli kurtara gör sille-i şekden

'Adn ola duragın

Nâ-kâbil iken cism-i cemel sümm (?) -i hıyâta

Geçmekligi ammâ

Derler geçiyor görmüşüz 'âlemde elekden

Gûş eyle kulagın

Ey şem'-ruhum tutma beni gayr ile yek-sân

Nîk ü bedi anla

Pervâneyi fark eyle kerem kıl kelebekten

Derk eyle çerâgın

Pisterde sakın elleme pîrâhen-i yârı

Çün dest-i Zelîhâ

Ol Yûsuf-ı hüsni ne çıkar örselemekden

Sicn etme kucagın

Yârin n'ola olursa kadi böyle ser-efrâz

Mânende-i şimşâd

Belli idi ol mûy-miyânım küçücükden

Fehm eyle bu çagin

Dil olmadı gitti sitem-i dehr ile tâ'ib

Uslanmadı sad hayf

Şâkird-i gabî olmaz imiş nerm kötekden

Elden ko çomagın

Tevfik olur ise eger bedreka bizde

Her iş olur âsân

Feyzî ereriz menzil-i kâra giderekden

Hâzırla konagın

FERRÎ: Mehmed Efendi. Tâtârpâzârîdir. Ekser evkâtları İstanbuldadır. Ba'zı iltizâmât ile evkât-güzârdırlar. Bu gazeller onundur.

Nazîre-i Zihnî-i Keşânî Gazel:

Etsin ko hecrin ile dil-i bî-nevâ nevâ

Oldu firâş-ı vuslatına nâ-sezâ sezâ

Düşdüm bu bahr-ı firkata kendi hevâmla
Çekdirme bâri bâr-ı gam-ı nâhudâ Hudâ

Düşmez şarâba ‘aks-i ruhun pür-habâb iken
Olmaz hemîşe meydeki mevc-âşinâ şinâ

Şevk-i ruhunla oldu gönül nâme-senc-i ‘aşk
Etse ‘aceb mi bülbül-i gülşen-serâ serâ

Sî rûze kopdu ol mehin incâz u ‘ahdini
Bu çillemizde hak bu ki yok Ferriyâ riyâ

Bu gazel de onundur:

Bed-mest olunca sâki koma yârı çek çevir
Yûsufsa dahı dâmen-i dil-dârı çek çevir

Nûş eyle gâhi gâhi de ahbâba sun yürü
Çekme humârı sâgar-ı ser-şârı çek çevir

Başdan çevirdi keşmekeş-i kaydı rind-i hâs
Sen durma sûfi subha-i ezkârı çek çevir

Evzâ’-ı gayrı çekme senin düşmez üstüne
Yârân olunca haml edip ol yârı çek çevir

Cânâ kümeyt-i sâgarı at sürme üstüme
Basdırma rahş-ı bârika-reftârı çek çevir

Demdir ki bezm-i mey okuna pûselik ‘irâk
Mutrıb rebâbı al eline târı çek çevir

Ferrî zemîn-i nâzına nâ-mahrem ermeye
Halvet-serây-ı fikretine cârı çek çevir

Bu gazel de onundur:

İndirme suya yelkenini mola sıpanga
Lîmân-ı dile çekdiri ver gabîye sıtanga

Orsa poça kullanma dedi keştî-i vaslım
Sundum dümene destimi der çün lavalanga

Mangada büt-i mug-beçenin safrası döndü
Uçmuş benizi yavrucagın der alavanga

Şeş dergeh-i vaslında duçâr olsa dü şeşle
Sevdâ-zede dil nerde düşer lu’bet ü Yanga

Bir bâda düşüp zevrak-ı mey vardı karaya
Mest-i siyeh etdi beni sâkî mül-i Langa

Tanzîrde pür-pîçdir erbâb-ı me’ânî
Üftâde kümeyt-i diline renc-i pıranga

Eş’âr degil Ferri gibi mu’cize-gûyun

Su'bân olıcak hâmesi sihr ede mi zanga

FETTÂH BEG: Nûh Beg-zâde deyü meşhûrdur. Bu gazel onundur. Gazel:

Rahmı yok bir bî-vefâ şûh-ı cihân lâzım sana

Çünkü 'âşıksın gönül âh u figân lâzım sana

Eyle göz göz sûzen-i gamzenle cânâ cismimi

Kâle-i hicrâna zîrâ dîde-bân lâzım sana

Bir şeh-i hüsnün ser-i zülfünde kıl dâ'im karâr

Murg-ı devletsin gönül bir âşiyân lâzım sana

Leşker-i gamdan amân ey dil halâsın yok senin

Kûşe-i mey-hâneveş cây-ı amân lâzım sana

Deme ki hem-reng-i yâkût-ı leb-i cânânedir

Bezmede ey sâgar-ı mey cân cân lâzım sana

Şem'-i hüsnün n'ola çeşmimde olursa cilve-ger

Nûrsun hem nûrdan bir şem'-dân lâzım sana

Âfitâb-ı hüsnüne söz yokdur ammâ n'eyleyem

Mâh-ı tâbânım Fetâveş mihrbân lâzım sana

HARFÜ'L-KÂF

KÂ'İL: Mustafâ Efendi. Kililidir. İstanbul sâkinlerindedir. Bu gazeller onundur.

Gazel:

Çün oldu hâl-i cihânbâzi-i karaca çepiş
Ne yerde yârı bulursan efendi pekçe yapış

Takılsan ardına ol âfitâbın etme şitâb
İpıl ipıl geriden yürü sâye gibi apış

Sunulmaz ol şehe hiç ‘arz-ı hâl açıkdan
Seyirci şekline gir kûşenin birine sepiş

İnanmam ey rakîb eyler isen da’vî-i dîn
Büt-i cemâle a kâfir nedir o sende tapış

Sapıtmasın sözü boş i’tizârı dinleyemem
Bizi görünce uzakdan nedir o kasdi sapış

Garaz kol atmak ise boynuna zerâfetle
Biraz çağır çabala tekye-i gam içre tepiş

Revâ mı böylece nâ-puhte kalmak ‘âlemde
Tenûr-ı ‘aşk u muhabbetle Kâ’il âsâyiş

Bu gazel de onundur:

Derlerse sana gülşen-i hüsn öyledir eved
Yâ saçların degil mi benefşe demed demed

Gül-pembe şâli kaftanını giyme sevdiğim
Feryâda salma sen beni bülbül gibi meded

Yaşın on altı on yedide çünkü ey güzel
Ol yaş için döküldü gözüm yaşı bî-'aded

Ben haftalarca seyr edemem vech-i pâkini
Hâce dedikleri eşegin bahtına hased

Allahdan isterim ki sayılsın kaburgası
Yelpâzenin ki oldu yüzün seyrine o sed

Pây-zen rakîb kaç ki seni etmesin pasa (?)
Kurtulmasın kürekden o kâfir ile'l-ebed

Başında Kâ'ilin n'ola esse kavak yeli
Tâkat gelir mi sende var iken o serv-kad

Bu gazel de onundur:

Nüvâziş etse de dil-ber inanma ey gönül dekdir
Ki onun bahr-i zu'munda her Âdem şaşkın ördekdir

Ne mümkün yâra çift olmak zerâfetle nezâketle
Dahı kundakdan ol 'ayyâr fenn-i hîlede dekdir

Şeb-i firkatda kanlar yutmali bir mâha 'âşıksan
Şafak anlarsın ey dil sana bir rengîn örnekdir

Erir ‘âşık olan nâm-ı dil-ârâyı işitdikde
Nigîn-i yâr onunçün defter-i ‘uşşâkdan hakdır

Nice âyîne-i dil münkesirdir dest-i cevrenden
Sakın ey şîşe-i hâtır onun sengîn-dili pekdir

Onun sık sık cefâsından figân etmektedir dil hep
Müeyesser olsa da geh geh vefâsı lîk seyrekdir

Dürûg-ı va’de-i vuslatla yârı ittihâm etdim
Demiş insâf edip Kâ’il belî kavlinde gerçektir

Bu gazel de onundur:

Yâr ile dehânı ne içün çünki cedelli
Dersem o dehâna ola nâ-büd mahalli

Ebrûları kec çalmadadır işime dâ’im
Her hâldedir bana onun hâli halelli

Sevdâsına dil düşse de ol mûy-miyânın
Nâ-kâm ola çağıdır o belden katı belli

Nâlem göricek sundu lebin agzıma dil-ber
Zembûr-ı figânım n’ola olduysa ‘aselli

Endîşe-i vasl eyler iken deste dayandım

Tâ kasr-ı tefekkür ola gâyetle temelli

Tir tir tenimin ditredigin seyr edicek yâr

Bir hande usûlüyle edip dedi yalelli

Hep vaz'-ı firîbânesidir sâde dilâna

Bak pîre-zen-i çerhe giyer her gece telli

Meydân-ı tecerrüdde çenâr ile tutuşma

Bu 'arsada bir merddir ol haylîce elli

KÂ'il tutalım Âhiri merg oldu bu 'aşkın

Hîç kimse vefât eylemez illâ ki ecelli

HARFÜ'L-KÂF

KÂNÎ: Ebû Bekr Efendi. Tokâdîdir. Hâcegân-ı dîvân-ı humâyûndandır. Hâcî Yegen Paşa merhûm-ı merkûmu istishâb edip Paşa-yı mekâdir-şinâs tâ vefât edince mezbûr dâ'ire-i devletlerinde idi. Bu gazelleri demişdir. Na't-ı şerîf:

Gubârı ravzanın kuhl-ı cilâdır yâ Resûla'llâh

Gözümde hâk-i kûyun tûtiyâdır yâ Resûla'llâh

Şeb-i mi'râcda na'l-i şerîfin nakşın almış çerh

Biri meh birisi mihr-i semâdır yâ Resûla'llâh

Ne yüz ile varam yüz vermez isen bâb-ı Rahmâna

Yüzümde rû-siyehlik rû-nümâdır yâ Resûla'llâh

O denli mücrimim zerre sevâbım varsa defterde

Ya sehv-i kâtibân yâ iftirâdır yâ Resûla'llâh

Eger rûz-ı cezâda sâhib olmazsan degil cennet

Cehennem de bana nefret-nümâdır yâ Resûla'llâh

O denli lutfuna ümmîdvârım havf olup ma'dûm

Zebân-ı her kelâm harf-i recâdır yâ Resûla'llâh

Şefâ'at suçluya derler meseldir söylenir dâ'im

Kulun Kânî de bir mücrim gedâdır yâ Resûla'llâh

Bu da onundur:

Kelâmın tercemân-ı mâ-sebakdır yâ Resûla'llâh

Ki her bir harfi bin yıllık sebakdır yâ Resûla'llâh

Tabak-pîrâ-yı tıbk-ı hüsn ü ândır cevher-i zâtın

Onunçün rûy-ı nûr-ı nüh-tabakdır yâ Resûla'llâh

Meh-i mihr ü mühür-dâr-ı 'Utârid kâtib-i Mirrîh

Silâh-dâr-ı Zühal kayış bıçakdır yâ Resûla'llâh

Senin esrârını fâş etdiğiçün ehl-i inkâra

O darlıklar bütün Mansûra hakdır yâ Resûla'llâh

Sen ol hakkü'l-hakâyık râz-gûy-ı her dakâyıksın
Ki Hak sensin demek sana ehakdır yâ Resûla'llâh

Degildir 'aks-i müjgân-ı tahassür rûy-ı alinde
Hediyem âbnûsî bir tarakdır yâ Resûla'llâh

Adak kurbânlıândır gûsfend-i cân-ı İsmâ'îl
Dil-i Kânî dahı gâyet adakdır yâ Resûla'llâh

Bu da onundur:
Kesmem ümîd-i vuslatı versen de sen keşel
Nerm olmasan da ey büt-i bî-rahm pek güzel

Ben isterim ayag-ı mey-i nâbı öpmege
Cevr-i zamâneden o safâya ererse el

Sîlî-horân-ı dest-i gamın hemçü dâ'ire
Darb-ı usûl-i fenn-i hevâda urur mesel

Hışt-ı vücûdu pây-ı huma vaz' edip bugün
Kurduk binâ-yı şevke bu neşveyle hoş temel

Bir tâze tarh açmış Emînâ-yı nükte-senc
Kânî nazîre kaydına gel düşme bî-mahal

Bu da onundur:

Kişver-i şâdîde te'bîden muhassıldır şarâb

Hükme Nûşirevân ile mu'âdildir şarâb

'Ukde-i vuslat ne denli olsa müşkil hall eder

Dâ'imâ ıslâh-ı zâtü'l-beyne mâ'ildir şarâb

Feyz-cûy-ı la'l-i cânân olduguçünmüş meger

Sensiz ey sâkî hele semm-i helâhildir şarâb

Sen humâr-ı neşve-i 'isyândan etme her işi

Rûz-ı mahşerde dahı defterde dâhildir şarâb

Kâniyâ gird-âb-ı bahr-ı gamdan etme iştikâ

Semt-i şâdiye çıkar bir hoşça sâhildir şarâb

Bu da onundur:

Teninde merdüm-i ten-perverin nakş-ı hasîr olmaz

Sütûr-ı meşk-i hat âzürde-i târ-ı harîr olmaz

Onu ehlinden al kim tâ ola hâsiyyeti zâhir

Vezâret mührü dest-i düzde girmekle vezîr olmaz

Zamânın i'tibârât-ı cihânda medhali çokdur

Sepîde-rîş olan kibrît ile zâtında pîr olmaz

'Alâka mâni'-i hükm-i tasarrufdur mevâlîye

Esîr-i hûb-rûnun ‘âşıkı Rabbü’l-esîr olmaz

Şeref-bahşı hakikatça izâfet ister ey Kânî

Giyenler ‘âriyet bir sebz-destârı emîr olmaz

Bu da onundur:

Hat-âver olmuş eyyâm-ı bahâr-ı hüsn ü ân geçmiş

Bilir ol şûh görse ‘âşıkın ammâ zamân geçmiş

Olur pâ-mâl-i hayret kendiden geçmiş dil-i şeydâ

Semend-i nâza binmiş korkaram ol bî-amân geçmiş

Saded hâl-i dil-i ‘uşşâkdan geçdikçe meclisde

Bana dâ’ir de sohbet geçmiş ammâ pek nihân geçmiş

Geçerken sîm-tenler âh u feryâd eylemiş agyâr

Bu bir darb-ı meseldir kim it ürmüş kârbân geçmiş

Bu günlerde hazer et geçme Kânî semt-i dil-berden

Seni gamz eylemiş agyâr o bî-rahma yaman geçmiş

Bu da onundur:

Suhan-ı ‘aşk-ı Hudâ çün ezeli kâlimdir

Kîl ü kâl eylememek lâzime-i hâlimdir

‘Aklımı mihr verip duht-ı rezi ‘akd etdim

Ger helâlim de desem ‘ayb degil mâlimdir

Zâhidin dahli meye bî-meze-i gafletdir

Almaz agza lebini mes’eleye âlimdir

Bize erbâb-ı tasarruf olamaz harf-endâz

Sîga-i emsile-i ‘unsurumuz sâlimdir

Gamzesi kanlı idiginde nazar var Kânî

Hançeri dil dökerek kana girer zâlimdir

Bu da onundur:

Ne tûvân-ger ne kerem-ver ne zevi’l-câh yapar

Ne hıdîvv ü ne müşîr ü ne şehen-şâh yapar

Gam yeme ey dil-i hayret-zede gaddârın için

Hazret-i müntekim-i ‘adl be-bi’llâh yapar

Yed-i tûlâ-yı hısım yetmeyecek yerleri hep

Gayretu’llâh olıcak bir yed-i kûtâh yapar

Deme ihmâl eder ümmîdine imhâl eyler

Bir gün olur işi ber-sûret-i dil-hâh yapar

Kahr-ı hasma edicek emri ta’alluk Hakkın

Peşşeye sakb-ı dimââ u dehenin râh yapar

Sen hemân hâzır ol Allâh unutmaz kulunu

Sen uyurken işi birdenbire nâ-gâh yapar

Kasr-ı vîrân-şudesin hâne-harâb-ı gadrın

Sen elem çekme gönül Hazret-i Allâh yapar

Sarsar-ı ‘âdiye depretmeyicek hâneleri

Berr-i nermce sıcacık âh-ı sehergâh yapar

Şeb-i hecrin seheri yaklaşıcak Hazret-i Hak

Âhının her şererin meş’ale-i mâh yapar

Dilde kim hâsıl ola cezbe-i mîknâtîsı

Hasm-ı fûlâd-ten olsa bayagı kâh yapar

Kâniyâ eşk yakar hânesini gaddârın

Âhı elden koma magdûrun işin âh yapar

HARFÜ’L-LÂM

LA’LÎ: Ahmed Efendi. Hoş-tab’ u latîfe-gû bir zât idi. Fakîr kendiler ile çok ülfet etmiş idim. Bin yüz doksan dört senesi Şevvâlinin on ikinci günü vefât etmiştir. Bu gazeli demiştir. Gazel:

Âsâr-ı ‘aşk dûr ola mümkün mi sîneden

Çıkmaz girân-kadr cevâhir hazîneden

Merbût-ı çîn-i zülfe âidâ hâl-i yâr olur
Gelmez ferââ murg-ı giriftâra çîneden

Sâkî yürüt surâhi-i deryâ-yı 'işreti
Bahr-i bezimde farkı ne câmın sefîneden

Şevk-i ruhunla turreye kûyunda düşdü dil
İhrâma girdi zâ'ir-i Ka'be Medîneden

Agyâra bî-sebeb açılır genc-i vasl-ı yâr
Güçdür güşâdı 'âşık-ı zâra defîneden

La'lî nazîr olur mu Hasîb-i suhan-verin
Nazmına bu gazel dil-i zâr u kemîneden

Fakîrin mâ-beyn odama dedigi târîhdir:
La'liyâ yazdı bu cây-ı pâka târîh bî-mesîl
Hücre-i mâ-beyn-i sarâyında beyt-i bî-'adîl

LUTFÎ: Süleymân Efendi. Hâcegân-ı dîvân-ı humâyûndan hâslar halîfesi iken bin yüz on dokuz senesi vefât eylemiştir. Bu gazelleri demiştir. Gazel:

Sâkî-i gonca-fem ki mül ölçer içer döker
Şerm-i lebiyle sûret-i sâgar dürer döker

Olmaz hevâ-yı evc-i muhabbetde lâne-sâz
Pervâz ederse murg-ı semender dü per döker

Meyl etme rûzgâra sakın mihr-i çüst-bâz
Bâkûre-i nihâlini sarsar eser döker

Encüm degil visâline remmâl-i pîr-i çerh
Eşkâl-i kabz u hâric eder noktalar döker

Pür eyleyince nakd-i niyâz ile dâmenin
Etmez kabûl nâz ile serper dürlere döker

Pür-jâle sanma kâse-i zerrîn her seher
Sahbâ-yı hoş-güvârı eder cer çeker döker

Bahr-i hayâle gavta-zen oldukça Lutfiyâ
Sahn-ı edâya kilik-i suhan-ver güher döker

Ve lehu:

Sûretâ bâr-ı girân zât-ı kibâra züvvâr
Şâh-ı pür-bârın olur kaddine ârâyış-bâr

Nâ-be-câ etme olur olmaza endîşe-i hâm
Gül-şüküfte şecerin meyvesi olmaz her bâr

Beste her kâr-ı ezel silsile-i takdîre
Yedilir mi şütürân olmasa merbût-ı mehâr

Kem bahâ ile alınmaz güher-i isti'dâd

Der-ber-âver edemez dest-i yemi mevc-i şumâr

Pertev-i tavr-ı kibârâne cibillî ister

Meh gibi olmadı engüşt ile hurşîd müşâr

Lafz u ma'nî bir olur sîret-i rûşen-dille

Sûret-i lafza dahı eyle nazar ma'nâvâr

Şûhveş şîrin-edâdır hele tab'-ı Lutfî

Bî-tekellûf eder Âlûfte-i ma'nâyı şikâr

LEBÎB: 'Abdü'l-gafûr Efendi. Diyâr-ı Bekre müftî olmuştur. Ziyâde müsinnidir. Bin yüz seksen beş târîhine dek hayâtda idi ve memleketi dahı Diyâr-ı Bekrdir. Bu gazeller onundur. Gazel:

Felek de tekyegeh-i 'aşkda güçlük eder

Geh atlas-ı şafakı devre al eteklik eder

Hayâl ü nergis ü nesrîn seyrin etdikçe

Gözümde bâğçe-i dil-rübâ bebeklik eder

Kebâb-ı laht-i ciger nukl-i bezm-i hayretdir

Sirişk-i dîde-i 'âşık ona nemeklik eder

Bu rûz-nâmeli mîkât-ı sâ'at-ı çerhe

Nukûş-ı cevher-i eflâk zenbereklik eder

Mizâc-ı beyni ile vâ'ize verip sıklet
Hatîb-i har ne-keşed dâ'imâ eşeklik eder

Açılmış ülfet edip pek suyunda agyârın
Lebîb bildim o gül-çehre bir çiçeklik eder

Bu da onundur:

Dil ki geh sîneye geh gerden-i billûra bakar
Gâh nesrîne gehî sâgar-ı pür-nûra bakar

Bakmasın kaddine gösterme rakîb-i bî-dîn
Ne cesâretle o kâfir şecer-i Tûra bakar

Nâ'il-i vaslın eder hâline nezzâre-i reşk
Bu ganîler tama'ından dehen-i mûra bakar

Sînene karşı degil dââlarım sînemde
Dîde-i zahm-ı dilim merhem-i kâfûra bakar

Olmayan nazmda reh-yâb-ı mezâyâyâya Lebîb
Baksan ekser suhan-ı şâ'ir-i meşhûra bakar

Bu da onundur:

Hıfz-ı harîm-i hüsne hat-ı nev-res istemez
Dîvâr-ı bâg-ı cennete hâr u has istemez

Sâz-ı niyâza verme düzen bezm-i vaslda

Depretme tel kararsız o meclis ses istemez

Abdâl-ı ‘aşka dâg-ı seri tâc-ı zer yeter

Merdân-ı ser-fedâya mutallâ fes istemez

Pîr-ı mugâna müntesib ol zevki gör gönül

Gam-hâne-i cihânda kişi bî-kes istemez

Ey dil sıkıldı sicn-i surâhîde duht-i rez

Zulm etme kan ayaklı tıfil mahbes istemez

Gel sun Lebîbe çeşmine sunma o sâgarı

Sâkî humâr-ı nâz ona besdir bes istemez

Bu da onundur:

Bir sitem-kârın esîr-i cevri reng-â-rengiyiz

Mâni-i ‘aşkın mükemmel nüsha-i Erjengiyiz

Sînde olmaz hayâl-i vaslı küncâyış-pezîr

Ol tenük-hûnun dehân-ı tenginin dil-tengiyiz

Cismimiz de gûşmâl-i cevri kânûn eylemiş

Mutrıb-ı çerhin meger biz perde-i âhengiyiz

N’ola feryâd-ı perîşân eylesek ol âfetin

Bülbül-i şûrîde-etvâr-ı ruh-ı gül-rengiyiz

Bî-karâr eyyâmdan şekve müfid olmaz Lebîb
Bebr-i kûhîveş sehâb-ı reftenin der-çengiyiz

Bu da onundur:

Iztırâbın def' için sabrın dile imdâdı yok
Hâsılı mecnûn-ı 'aşkın akla isti'dâdı yok

Sanma encüm rahne-i âh-ı nühüftümdür benim
Bî-sadâ barutdur te'sîri var feryâdı yok

Cûş-ı meyden pür-habâb olmuş durur câm-ı şarâb
Saydgâh-ı 'işretin âhûsu çok sayyâdı yok

Rind-i bî-hûşa olunmuş nâm-zed duht-ı 'ineb
Mey-fürûşun hayf bir sâhib-hired dâmâdı yok

Hep nişân-ı sübha-i evrâdı seng-i şîşedir
Ta'ne-i 'işret bilir bu tekyenin zühhâdı yok

Bend-i zülfünden halâs olmak ümîd etmez Lebîb
Hâtırı âzâdedir kim hâtır-ı âzâdı yok

Bu gazel de onundur:

Dil-dâde oldum ol mehe nakd-i vefâsına
Satdım metâ'-ı râhatımı yok bahâsına

Gül-ruhlarında bûy-ı gazab var nedir sebeb
Sünbül dedimse zülfüne tevbe hatâsına

Yüz döndürürse nâz ile benden şeb-i visâl
Ben mâ'ilem ol âfetin işte bu râsına

Âgyâra âşikârece râm olduğun senin
Zımmen dilin müsâ'ade der iddi'âsına

Vaslın deminde bir söze cânın fedâ eder
Söz var mıdır Lebîbin efendim edâsına

Bu gazel de onundur:

Görünmez oldu ruhun hattın âşikâr olalı
Henûz gülşene biz çıkmadık bahâr olalı

Döküp fezâ-yı dile eşk tohmı ye's alırız
Tamâm râhatımız vardır ehl-i kâr olalı

Beyâna kudreti yok mâ-cerâ-yı hicrânı
Zebân-ı hâme-i nazmımda iktidâr olalı

Nedir bu ülfetin emvâc-ı der-pey-i elemi
Ferâg-ı hâtırımız var der-kenâr olalı

Sürûr-ı bûs-ı lebinle dükendi eşki Lebîb

Kaçırdı elde olan nakdi bâde-hâr olalı

HARFÜ'L-MÎM

MÜNİB: Seyyid Mehmed Efendi. Müderrisîn-i kirâmdan enderûn-ı humâyûn hâcesidir.

Bu gazel onundur. Gazel:

Yârin tutalım gamze-i nâvek-eseri var

‘Âşıklarının sîne gibi bir siperi var

Bûs-ı lebini başına kaksa n’ola dil-ber

Zevk-i meyin elbette gönül derd-i seri var

Meyl etdirir eşk-i ruh-ı zerdim bana yârı

Hâlince fakîrin de biraz sîm ü zeri var

Dikkatler ile yokladım ol mûy-miyânı

Bir hançeri vardır sokunu bir kemeri var

Yapsa gazel-i Es’ada ebyât-ı nezâ’ir

Bu tâze zemîn içre Münîbâ da yeri var

Bâr-âver-i ‘irfân ola tâ gülşen-i hestî

Yârî kıla ol nahl-i kemâl ü hüneri var

MUHLİS: Mustafâ Muhlîs Efendi. Nevşehirlidir. Bin yüz seksen altıda fevt olmuşdur. Bu gazel onundur ki Mısır kalemi kuzâtından Hamdî Efendi müstezâd etmişdir. Gazel-i müstezâd:

Hatt-ı ruh-ı zîbâsı güzeldir güle nisbet Nev-hatdır o gül-rû
La'l-i lebi mînâyâ mahaldir müle nisbet Çok su götürür bu

‘Âlem sana meftûn iken ey husrev-i hûbân Mümkin degil aslâ
Vuslat-ı âb kim tûl-i emeldir kula nisbet Ey şâh-ı cefâ-cû

Redd olsa n’ola kâkûl-i pür-çîn-i girih-gîr Hiç bendi açılmaz
Bir tille-i zerrîne beldir tele nisbet Bir kıl ile baglu

Üftâde-i bahr-ı elemin keştî-i diller Düşdü dümen almaz
Aç bâd-ı hevâ yelkeni yeldir yeke nisbet Çık engine dogru

Var ‘âkife ‘arz-ı hüner et iste nazîre Teklîfe ne hâcet
Muhlis gazelin darb-ı meseldir ele nisbet Ey şâ’ir-i pür-gû

MEKKÎ: Mehmed Efendi Hazretleri. Sâbıkâ Şeyhü’l-İslâm ve müfti’l-enâm
olmuşlar idi. Bu gazel onundur. Gazel:

Bezm-i ‘âlemde meserret bana cânân iledir
İnbisât-ı ezeli vâsıta-i cân iledir

Kâfir-i gamzesi çok kimseleri etdi esîr
Bu revîş mülk-i derûna saf-ı müjgân iledir

La’l-i hoy-gerden ile meyde habâb-engîz ol

Zîver-i rişte-i dür-dâne de mercân iledir

Dâg-ı hasretten olup firkat ile pür-te'sîr

‘Âşıkın her suhanı çâk-i girîbân iledir

Mekkiyâ ‘ârif olan halka tekâpû etmez

İ'tibârı kişinin mâye-i ‘irfân iledir

HARFÜ'N-NÛN

NÂ'İL: ‘Abdü'r-rahîm Nâ'il Efendi. Rûmeli kuzâtındandır. Bu gazeli demiştir.

Gazel: Hat-ı reyhânı ile bâg-ı ruhsârı çiçeklenmiş

Harîm-i hüsnü gûyâ leşker-i hatla beneklenmiş

Dökülmüş zîr-i fesden ebruvânı üzre kâküller

Helâk-i ehl-i ‘aşka gamzesiyle müştereklenmiş

Yine ‘uşşâk-ı bî-berg ü nevâyı dâg-dâr etdi

O şâh-ı evc-i istignâ nühüfte bûseliklenmiş

Ruh-ı alin gören püskürme benlerle kıyâs eyler

Kumâş-ı hüsnü bendergâh-ı ‘aşk içre beneklenmiş

Şikâf-ı pîrehenden ‘arz edip âyîne-i hûbun

Dedi bir kâse-i fagfûrdur hayfâ direklenmiş

Mey-âşâmân-ı ‘aşkın hirmen-i sabrın verir bâde

Hevâyî almış ol şûh-ı tenük-meşreb fişeklenmiş

Olaldan Şehdi-i şîrîn-edâya pey-rev ey Nâ'il
Letâfet-yâb olup eş'âr-ı pâkîzen nemeklenmiş

NİYÂZ: Seyyid Ahmed Efendi. Ordu-yı şeyh hulefâsından idi. Neş'et Efendiden okumuş idi. Bin yüz doksan iki senesi fevt oldu. Bu gazeli demiştir. Gazel:

Nüh felek raksa gelir vâdi-i reftârından
Lâl olur vâsıf-ı zebân hâlet-i güftârından

Kim rehâ-yâftedir öyle cefâ-mu'tâdın
Dûzah-ı derde düşen âteş-i efkârından

Çok füsûn-sâz-ı cihân böyle giderse yârin
Bâbilistâna kaçır gamze-i mekkârından

Vaz'-ı tıflâne-edâdan felek-i pîre-zenin
Kırılır şîşe-i dil dest-i ziyân-kârından

Mazhar-ı sırr-ı Mesîh olsa mücerred 'âşık
Yine iflâh olamaz dîde-i bîmârından

Dür olur mürde mezâmîn yem-i tab'ında
Niyâz Hazret-i Hayrinin ihyâ olup âsârından

O cenâb-ı sadef-i dürr-i ma'ârif buyurur
Bellidir şâ'ir olan nazm-ı dürrer-bârından

Bu gazel de onundur:

Meyve-i maksûda ragbet etme bî-hengâm iken

Bâr-ı nahli sanma şîrîn târsîde hâm iken

Olmuşuz hum-hânedede rindâne meşreble bedîd

Câm-ı ser-şâr-ı muhabbet içmişiz bî-nâm iken

Zulmet-i hicrân ile âh-ı şebândan pür-şerer

Şem'-i ikbâl-i fûrûzân eyledi akşâm iken

Keşti-i bahr-ı hüner olmak dilersen ey gönül

Bâdbân-ı himmeti aç rûzgâr eyyâm iken

Dergeh-i Neş'etde rû-mâl olmaga 'azm et Niyâz

Pâ-nihâde tuhfe-i nazm etmedin bayram iken

NEDÎM: İbrâhîm Efendi. Müderrisîn-i kirâmdan 'ilmî hafîdi. Üsküdârî Nedîm demekle 'arîf bir zât-ı şerîf idi. Bin yüz doksan senesi Muharreminde fevt oldu. Bu gazel onundur. Gazel:

Âgûşa alıp bir büt-i dil-cû-yı safâyı

Şevk ile şikâr eyledim âhû-yı safâyı

Çevgân-ı ham-ı zülfüne yârin el uzatdım

Bu sâhada kapdım hele ben kûy-ı safâyı

Dil-hasta-i âlâma tabîb-i felek âyâ
Vermez mi bu dükkânçede dârû-yı safâyı

Def'-i gama peymâne-i şâdiye ne minnet
Buldum reh-i mey-hâne gibi kûy-ı safâyı

Âh eyler iken hüzn ile mir'ât-ı kaderden
Gösterdi Nedîmâya felek rûy-ı safâyı

Tanzîr-i gül-i 'âbid-i hoş-gûydan elbet
Murg-ı gönül ümmîd eder bûy-ı safâyı

NEŞ'ET Süleymân Aga. Dergâh-ı 'âlî gediklilerindendir. Bu gazelleri demişdir.

Gazel:

Âfitâb-ı tal'atın meh-tâbı şeb-gûn eylesin
Gül ruhun reng-i gül-i hurşîdi pür-hûn eylesin

Sun şarâb-ı 'işveyi öyle siyeh-mest eyle kim
Çeşm-i fettân âhuvân-ı Çîni meftûn eylesin

Degmesin peymâneye la'l-i nemek-rîzin sakın
Hayfdır pür-şûr edip keyfin diger-gûn eylesin

Çetr-i perçemde cemâlin ile mâh-ı hargehi
Gayret-i hüsnün nice Leylâyı Mecnûn eylesin

Harf sîamaz nükte-i vâsf-ı dehân-ı tengine

Kim hayâl-i dürc-i la'lin dürr-i meknûn eylesin

Ben Kelîmim hâme-su'bân-ı hüner Neş'et çi bâk

Es'ad-ı sihr-âferîn bin mekr-i efsûn eylesin

Bu dahı onundur:

Kılıcı kanlı eli kanlı dili kanlı güzel

Çeşm-i cellâdı yamân cân alıcı kanlı güzel

Kahramânî nigehe gibi celâlî-meşreb

Bir levendâne revişli geliş 'Osmânlı güzel

Şehr-âşûb-ı zamân şöhre-i âfâk-ı cihân

Meh-i Ken'ân gibi şöhreti var şanlı güzel

Çeşm ü ebr ü leb ü hâl u ruhuna hiç söz yok

Vasf-ı hüsnün diyemem câzibeli ânlı güzel

Ceyş-i hûbânın odur şimdi sipeh-sâlârı

Neş'et ol devlet-i ikbâl ile 'unvânlı güzel

Bu dahı onundur:

Tâc-ı ikbâl ile herkese rif'at gelmez

Fâhte olsa hümâ serde sa'âdet gelmez

Nakd-i gencîne-i dil olsa da îrâd yine

Biz kalender-revişiz bizlere servet gelmez

Âb-ı tîg âb-ı Hızır bir-leb-i temkînimde
Fârigim hâtırına şükr ü şikâyet gelmez

Olsa mîzâb-ı ‘atâyâ-yı felek mecrâsı
Sebzezâr-ı emel-i hırsa kanâ’at gelmez

Sad hezârânı gelir gülşen-i mu’înin lîk
Neş’egâh-ı suhana bir dahı Neş’et gelmez

NESÎB EFENDİ: İki Bayraklı-zâde demekle meşhûrdur ve hâcegândandır. Bin iki yüz dörtde fevt oldu. Bu gazeller onundur. Gazel:

Yandı şerâr-ı dil ile gıll u gışım benim
Etdi tamâm puhte beni sûzişim benim

Eyler izâle gafleti sît-i derâ-yı ‘aşk
Bî-dâr kıldı çeşm-i dili nâlişim benim

Ser-geşteyem sükûnunu rû’yâda görmezem
Seng-i felâhan olsa n’ola bâlişim benim

Bir keştiyem ki bâd çeker yem degil beni
Gird-âb olur nişîmen-i âsâyişim benim

Harf-i pesîn ebcediyem nüsha-i gamın
Nakz-ı merâtibimledir efzâyişim benim

Oldu netîce dâ'ire-i kayd-ı tab'ıma
Âzâdelikle dehrdeki gerdişim benim

Dehr ile haltadan ne zarar var bana Nesîb
Revganla âb gibidir âlâyışim benim

Bu gazel de onundur:

Hecr ü vaslınla getirmekden hayâlin yâdıma
Geldi her vech ile 'âlemde hâlel mu'tâdıma

Hecrin ey meh-rû beni şöyle perîşân etdi kim
Nakz-ı küllî erdi isti'dâd-ı mâder-zâdıma

Sende yok insâf u şefkat yoksa ey nâ-mihr-bân
Kâfir olsa merhamet eyler benim feryâdıma

Harf-i 'iffet olmuş iken nakş-ı mihr-i şöhretim
Karalar çaldırdın ey şûh-ı dil-ârâ adıma

Sîne-i pür-dââıma bakdıkça gayrı şey' demem
La'net olsun semt-i 'aşka sevk eden üstâdıma

Dilde bir büt var Nesîbâ etseler taksîm eger
Haşra dek eyler vefâ evlâdıma ahfâdıma

NIHÂLÎ: Mehmed Efendi. Hâcegân-ı dîvân-ı humâyûndan idi ve şu'arâ-yı Rûmun

nâ- yâbı Yûsuf Nâbî Efendi merhûmun akrabâsından idi. Bin yüz seksen altı senesi fevt oldu. Bu gazelleri demişdir. Gazel:

Nûr-ı mir'ât-ı tecellî-i cemâl-i feyz-i zât

Oldu pertev-bahş-ı 'aks-i mazhar-ı sırr-ı sıfât

Tarh-ı nakş-ı bâd-ı kudretten zuhûr etmekdedir

Mevc-i pîç-â-pîç-i deryâ-yı hudûs-ı mümkünât

Lîk evvel mevc-i bahr-i âferînişden yine

Katre katre müstefîz olmakda bahr-i kâ'inât

'Ayn-ı feyz-i nûr-ı mutlak menba'-ı envâr-ı Hak

Evvelîn ma'nî-i mensûr-ı hurûf-ı 'âliyât

Gülşen-i hâmemden olsun ey Nihâlî rûz u şeb

Ravza-i cennet misâline selâm ile salat

Bu gazel de onundur:

Hengâm-ı seher yana yana subha dek âh et

Âyîne-i hurşîd-i cihân-tâbı siyâh et

İhlâs-ı 'ubûdiyyet ile tâlib-i Hak ol

Var kendini şâyeste-i dergâhı İlâh et

Ser-geşte-i ikbâl-i cihân olma felekde

Esbâb-ı mubâhâtını hırkayla külâh et

Maksûdun eger râhat ise dâr-ı fenâda
Var hüsn-i kanâ'atde gönül cây-ı penâh et

Fark eyler iken hüsn ile kubhu sana kim der
Dâmânını âlûde-i çirk-âb-ı günâh et

Pey-rev olarak pîre basîretle Nihâlî
Hâk-i kademin kuhl-i ziyâ-bahş-ı nigâh et

Bu gazel de onundur:

'Âlem-i feyz-i İlâhîden ümîd eden meded
Koymasın âyîne-i kalbinde hîç jeng-i hased

Mâ-sivânın gülşen-i tecrîd ü istignâsının
Gûyiyâ her berg-i sebz-i goncası bir dest-i red

Maksem-i kesrettedir mecrâ-yı 'ayn-ı ihtilâf
Yoksa feyz-i lücce-i vahdetde olmaz cezr ü med

Evc-i tâk-ı i'tibârından düşer gaddârlar
İrtifâ'-ı kevkeb-i ikbâlin eylerken rasad

Sûret-i zıddında her eşyânın asl-ı imtiyâz
Bir 'aceb âyinedir yek dîger için nîk ü bed

Fark olunmaz devr-i hurşîd-i sipihr-i sînede

Maşrık-ı subh-ı ezelden magrib-i şâm-ı ebed

Sâha-i eflâkı her bir lahzada cevân eder

Hatve-i reh-vâr-ı çâpük-seyr-i zihne var mı had

Enfûs ü âfâkı İskender gibi seyr et gönül

Sen de yap mülk-i vücûdunda hevâ-yı nefse sed

Gonce-i nüşkûfteâsâ böyle müstesnâ gerek

Her gazel olmaz Nihâlî nev-gül-i rûy-ı seped

Bu gazel de onundur:

Gör tâli'ini ol kuzunun gerçi hameldir

Takvîm-i ruhunda o siyeh hâli Zühaldir

Tahkîk-i nazar eylesen ebnâ-yı zamânın

Her vaz'-ı fûrû-mâyesi bir darb-ı meseldir

Basma ayagın kûşe-i mey-hâneye zâhid

Ma'mûre-i rindîde bu bir başka mahaldir

Âsâyiş-i erbâb-ı hevâ dehr-i denîde

Vâ-beste-i ser-rişte-i esbâb-ı keseldir

Ser-mâyesi erbâb-ı dilin varsa Nihâlî

Bir nûkte-i ser-beste vü bir tâze gazeldir

Bu da onundur:

Sîm-âb-ı ‘aşk-ı yâr derûnumda saklıdır

Ammâ ki râhat edemez âteş yataklıdır

Yakdı kül etdi sûziş-i ‘aşkıyla sînemi

Var ise böyle yakıcı tâze ocaklıdır

Sâkî kümeýt-i bâdeyi sürsün kadem kadem

Erbâb-ı bezm başdan ayaga ayaklıdır

Zâhid varınca sen de bulursun o devleti

Rindân ne rütbe mey-gedede tumturaklıdır

Benzer riyâz-ı cennete nazmım Nihâliyâ

Her berg ü şâhı hüsn ile dallı budaklıdır

Bu gazel de onundur:

Açılmaga nevgonca-i dil çeşm-i ter ister

Gül-geşt-i derûn şeb-nem-i feyz-i seher ister

Şeb-zindelere nûr-ı cebîn râh-nümâdır

Ne meş’ale ne hâle-i mehden fener ister

Dîvâne gönül da’vetine etse ‘azîmet

Ammâ o perî çekmege bir şeb neler ister

Feyz almaga bu mey-gedede câm-ı safâdan

Cür'a gibi rû-mâl olacak başka yer ister

Tayy etmege bu bâdiyeyi bâd-ı sabâveş

Sahrâ-yı fenâda kadem-i hatve-ber ister

Dûr etmede magrûrdur erbâb-ı recâyı

Devrân-ı felek ehl-i dili der-be-der ister

Yakılmaga bir şem'-i şeb-ârâ-yı cemâle

Pervâne-sıfat şevk ile dil pür-şerer ister

Tanzîrde senden yine ahbâb Nihâlî

Bir tâze-edâ tâze-zemîn nev-eser ister

Bu gazel de onundur:

O hâsiyyet ki vardır neş'esinde câm-ı gül-gûnun

Ham-ı pür-hikmetinde yokdur ol hâlet Felâtûnun

Cebînin mevc-i istignâ-hurûş-ı nahvet oldukça

Gelir ebrûlarından hâtıra Âsârı Zü'n-nûnun

Olur ehl-i kemâle kem-'ayârân bâ'is-i rüchân

Eder efzûn kadrin şî'r-i nâ-mevzûn mevzûnun

Münâfidir rutûbetle yubûset imtizâc etmez
'Abesdir rind-i mey-hârâna isti'mâli efyûnun

Yine miyâs-ı kilkimden Nihâlî tab'-ı feyz ile
Kenâr-ı safha-i eş'âra akdı Nîli mazmûnun

Bu gazel de onundur:

Veren râh-ı talebde cân cânân buldugun gördük
Edenler cüst ü cû elbette bir kân buldugun gördük

Kem olmaz kıymeti pest olsa da kadri hünermendin
Nice pes-pâyenin devletde rüchân buldugun gördük

Olanlar reh-ber-i İskender-i maksûd Hızrâsâ
Çeh-i zulmetde râh-ı âb-ı hayvân buldugun gördük

Yem-i tedbîrde keşî-süvâr-ı mevsim-i takdîr
Kenâr-ı kâmı dil-hâh üzre âsân buldugun gördük

Güşâde-dest olan dergâh-ı Hakdan gayra ye's ile
Ümîdin surre-i pür-nakd-i hırmân buldugun gördük

Olan sîr-âb reşh-i çeşme-i feyz-i kanâ'atden
Kemîne katrede mecrâ-yı tûfân buldugun gördük

Nihâlî kat'-ı âmâl etme dâ'im lutf-ı Bârîden

Nice rencûr-ı bî-dermânı dermân buldugun gördük

Bu gazel de onundur:

Âınâ-yı kalbimiz var genc-i bâd-âverden el çekdik
Kanâ'atle nevâl-i sofrâ-i dîgerden el çekdik

Tahammül kalmadı agyâra kıl ü kâlden âhir
Der-âgûş-ı miyân-ı yâr-ı nâzik-terden el çekdik

Muhâbbet menziline hayli mihnet irtikâbında
'Înân-ı ârzû-yı vuslat-ı dil-berden el çekdik

Geçip erbâb-ı câhın zîver-i esbâb-ı fahrından
Hevâ-yı sübha-i şâhâne-i gevherden el çekdik

Rakîbin vaz'-ı nâ-hem-vârı oldu mâni'-i ülfet
Ne âl etdiyse etdi ol perî-peykerden el çekdik

Görüp sûd u ziyânın çâr-sûy-ı dehr-i fânînin
Tehî-dest-i ümîdiz ceyb-i sûdâgerden el çekdik

Girân geldi tabîb-i çerhin istignâsını çekmek
Nihâlî hokka-i dârû-yı cân-perverden el çekdik

Bu gazel de onundur:

Bu çerhin şu'le-i cevvalê-i devr-i sirâcından

Düşer reng-i havâdis nev-be-nev 'aks-i zücâcından

Devâ olmaz tabîbâ bildigimse sabrdan gayrı

Usandım derd-i bî-dermân-ı devrânın 'ilâcından

Tevâzu'dur düşen erbâb-ı feyzin şânına yoksa

Eder mi ser-fürû câma surâhî ihtiyâcından

Letâfetde tevâfuk şartdır ülfet husûsunda

Nümâyândır bu ma'nî meyle âbın imtizâcından

Ser-â-ser çâr-sûy-ı tab' pâ-mâl-i kesâd olmuş

Nihâlî kâle-i tab'ın revâc-ı bî-revâcından

Bu gazel de onundur:

Mâ-cerâ-yı hasretim bir bir beyân etsem gerek

Eşk-i çeşm-i nâle-hîzim tercemân etsem gerek

Kûh-ı Kâf-ı 'uzleti dârü'l-amân etsem gerek

Beyze-i 'Ankâda âhir âşiyân etsem gerek

Rüstemâne bu cedelgehde yeter haylî neberd

Bir zamân da hasma irhâ-yı 'inân etsem gerek

Şevk-i târ-ı zülf-i ham-der-hamla evc-i çerhe dek

Mevc-i pîç-â-pîç-i âhım nerdübân etsem gerek

Sırr-ı nakş-ı hâtem-i la'l-i lebin pinhân edip
Sînemi gencîne-i rûh-ı revân etsem gerek

Ebr-i tûfânzâ-yı hûn-ı dîde-i giryânıma
Her ser-i müjgânı saf saf nâvdân etsem gerek

Feyz-i âsâr-ı tabî' atdan Nihâlî câ-be-câ
Safha-i eş'âra tarh-ı gül-sitân etsem gerek

Bu gazel de onundur:

Letâfet kat kat olmuş 'ârızında feyz-i Bârîden
Yazılmış rûyuna nev-hâşiye hatt-ı 'izârîden

Sipîhr-i dilde dâ'im muhterikdir kevkeb-i 'aşkım
O meh-tal'at bir âteş-pâre koydu burc-ı nârîden

Yanıp yakılmada pertev alan şem'-i cemâlınden
Sebak-âmûz olur pervâneveş ders-i Fenârîden

Bu bâzîgehde hasmın hâtırın tatyîb eder Gâlib
Meşâm-ı tab'ı ta'tîr eyleyen 'ûd-ı Kumârîden

Mücâzâta direfş-i gâvyân ber-düş olur âhir
Olanlar girye-rîzân düşmen-i Dahhâk-ı mârîden

Olur memnûn küllî şîve-i takdîrden elbet
Olan âgeh Nihâlî sırr-ı cüz'-i ihtiyârîden

Bu keyfiyyetle hep etrâfda şöhret-şi'âr olmuş
Hat-ı nev-hîz-i yârin meşki var Karahisârîden

Bu gazel de onundur:

Hat gelse de bu hüsn ile yârin 'izârına
Revnağ verir hazânı bu bâğın bahârına

Erbâb-ı kibr zelzele-i rûzgârdan
Vermez halel esâs-ı binâ-yı vakârına

Mest olma pek de bâde-i ikbâl-i dehrden
Bir cür'adır ki neş'esi degmez humârına

Sâhil-nişîn-i bahr-ı muhît-i tevekkülün
Mevc-i ümîd kâle-ber olur kenârına

Sûd u ziyânı birbirine eyleyip takâs
Vermiş revâc hâce-i devrân kârına

Gerdûn Nihâlî kimseye bir gün mü gösterir
Çerhin tekaddüm etmede leyli nehârına

Bu gazel de onundur:

Sıdk ile teveccühde biraz giryeler eyle
Dâmân-ı temennî-i dilin pür-güher eyle

Görmekse eger maksadın esrâr-ı tarîki
Hâk-i kadem-i mürşidi kuhl-i basar eyle

Âsâr-ı küşâyış bulur elbette tabî'at
Bir gonca güle şîşe-i hâtırda yer eyle

Jeng-âver olur pertev-i mir'ât-i cemâlin
Dil-dâdelerin eşk-i terinden hazer eyle

Şâyân-ı revâc olmaga kâlâ-yı ümîdin
Tamga-zede-i bender-i râh-ı seher eyle

Pey-rev olarak Hayri Efendiye Nihâlî
Nev-güfte-i tanzîr ile hayr-ı eser eyle

Bu da onundur:

Fehm eyledinse ma'ni-i takvîm-i Âdemi
Bildin tamâm nüsha-i ahkâm-ı 'âlemi

Bî-sa'y Nîl-mesned-i rif'at ümîd eden
Dîvâra resm eder gibidir şekl-i süllemi

Hakk eyler onu nokta-i şek gibi âfitâb

Bulsa kenâr-1 safha-i gülşende şeb-nemi

Olmaz mutâf u mültezim âsârı ehline

Mi'mâr-1 tab'ın olmasa beyt-i mükerreremi

Harf-i belâgat eylese hâmem unutturur

Cûd u keremde şöhret ile nâm-1 Hâtemi

Aç 'ayn-1 i'tibârını çeşm-i habâbvâr

Yemde görünce katreyi gör katrede yemi

Âsâr-1 nakş-1 san'ata bak her mü'essirin

Seyr et Nihâli dikkat ile câmdan Cemi

Bu da onundur:

Medâr-1 rif'at edenler tevâzu'la müdârâyı

Bu vaz' ile eder teshîr elbet mülk-i Dârâyı

Kenâr-1 çerhde bî-hûde zann etme Süreyyâyı

Felek kâlâ-yı âfâka urur her şeb bu damgayı

Hakîkat-bîn olan Cibrîlveş sırr-1 tecellîden

Görür âyîne-i Meryemde zâhir şekl-i 'Îsâyı

Ben ol deryâ-yı tevhîdem ki kem-ter sîli-i mevci

Eder rûy-1 zemînden mahv gül-nakş-1 çelîpâyı

Çekîde olsa dâmân-ı müjemden katre-i eşkim
Pür eyler reşha-i tûfân-hîzi heft mînâyı

Olur mu lekke-şûy-ı töhmet-i pîrâhen-i ‘ismet
Görenler dâmeninde Yûsufun dest-i Zelîhâyı

Ümîd-i rif’at etmez bu fenâda renc ü zahmetle
Hakîkatde Nihâlî fehm eden ma’nî-i dünyâyı

Bu da onundur:

Bâzû-yı himmet olmasa da mürtehî dahı
Kurmam bu saydgehde ‘abes bir fahı dahı

Şöhret bulaydı ehl-i kerem bezl-i mâl ile
Hâtem olurdu ‘asrda o nâsihi dahı

Kânûn-ı germ-tâb-ı dilin sûzişin görün
Hâkister etdi nâ’iresi dûzahı dahı

Germ-ülfet iken araya girdi o şûh ile
Dondurdu vaz’-ı serdi rakîbin yahı dahı

N’ola Nihâlî nazmda pey-revlik eylesen
Taklîd edip Nahîfiye versem dahı dahı

Gazel-i Râgıb Paşa Tahmîs-i Nihâlî:

Germ olup sâki-i ser-mest-i hûn-âşâm ile ben
Düşürüp dâ'ire-i 'işrete ibrâm ile ben
İmtizâc eyleyerek ol şûh-ı gül-endâm ile ben
Şöyle hem-meşreb ü yek-reng olayım câm ile ben
Döneyim lâle-i surha mey-i gül-fâm ile ben

Dûrdan 'arz-ı muhabbet de ederse dil-ber
İttihâd olmadıândan yine hecre benzer
İhtilât olmayıcak arada vuslat ne gezer
Vasl odur reşk ile âmîzişine şîr ü şeker
Bulamam çâşni-i vuslatı ibrâm ile ben

Sîne-çâk olmaya tâ bezmde ol sîmîn-ten
Kızarıp ruhları olmaya şerer-rîz-i fiten
Açılıp gül gibi sâgarla ser-â-pây-ı beden
Dest-i hoşâ mey-i al olmayıcak sîb-i zekan
Mütesellî olamam dâ'ıye-i ham ile ben

Kalmadı şîve vü nâzı taraf-ı ebrûda
Dil-i mihnet-zedegân-ı gam olup âsûde
Oldu müsvedde-i nev-hatt-ı nazar peymûde
Olalı subh benâ-gûş-ı sevâd-âlûde
Rûz-ı vaslın seherin fark edemem şâm ile ben

Cümlesi bir mi Nihâlî hele mahbûbların
Tâlib-i vasla olur nisbeti matlûbların

Ârzûsı dil alır dil-ber-i mergûbların
Ben nerim-hûyun o bî-rahmın arar hûbların
Râgıb âşüfte-dimââm dil-i hod-kâm ile ben

Gazel-i Nâbî Tahmîs-i Nihâlî Efendi:
Gül-sitân-ı ‘âlemin biz berg ü bârın görmüşüz
Her çemenzârın nice serv-i çenârın görmüşüz
Hem gülün hem goncasın hem hârzârın görmüşüz
Bâg-ı dehrin hem hazânın hem bahârın görmüşüz
Biz neşâtın da gamın da rûzgârın görmüşüz

Başka râhat var tevâzu’la safâ-yı bâlde
Gülle germ-i nahvet olma bezm-i câh u mâlde
Neş’e-yâb-ı feyz olam dersen eger her hâlde
Çok da magrûr olma kim mey-hâne-i ikbâlde
Biz hezârân mest-i magrûrun humârın görmüşüz

Kibr ile âlûdegânın bakma hây u hûyuna
Sedd olur âhir der-i maksûd bir gün rûyuna
Kulle-i Kâfi siper eylerse her bir mûyuna
Top-ı âh-ı inkisâra pâyidâr olmaz yine
Kışver-i câhın nice sengîn hisârın görmüşüz

Olsa da Dârâ gibi mülk-i cihân pîrâyesi
Evc-i devletde hümâyâ hem-ser olsa sâyesi
Rüstemâsâ ‘arsa-i eflâka çıksa pâyesi

Bir hadeng-i cân-güdâz-ı âhdır ser-mâyesi
Biz bu meydânın nice çâpük-süvârın görmüşüz

Pençe-i rûz-âzmây ile kemîne kuvveti
Hânümânı târ-mâr eyler sipâh-ı himmeti
Sell-i seyf-i âh ederse sûz-ı dilden hurkatı
Bir nefesde kaldırır bin bârgâh-ı devleti
Ehl-i derdin seyl-i eşk-i inkisârın görmüşüz

Hüzn eder dil-hâhı üzre olmadan ‘âlemde şâd
Meclis-i gamnâk eder sâkî-i devr-i neş’e-zâd
Germ-bâzârdan Nihâli serd eder dest-i kesâd
Kâse-i deryûzeye tebdîl olur câm-ı murâd
Biz bu bezmin Nâbiyâ çok bâde-hârın görmüşüz

Gazel-i Nedîm Tahmîs-i Nihâlî:

Gün gibi âfâka pertev saldı hüsn ile yüzi
Bezm-i meyde cân bağışlar Âdeme şîrîn sözi
Gamzelerle dün gece meclisde mestâne gözi
Eyledi bir iki peymâneyle ser-gerdân bizi
Âh o sahbâ satıcı ‘akl alıcı kâfir kıızı

Mevce-i deryâ-yı nâz u şîvedir gird-âb-ı nâf
Gerden-i şeffâfı seyr et kim buna olmaz ‘ifâf
Zâhidâ gözden geçir bak var mıdır aslâ hilâf
Sînesi destindeki peymânedden berrâk u sâf

Ruhları destindeki sahbâ-yı terden kırmızı

Dil ser-i kûy-ı nigâra etdi bin cân ile ‘azm
Anda çâk-i pençe-i hayret olup üstâd-ı şerm
Mutrib ü sâkî vü çeng âmâde hep esbâb-ı bezm
Hâne tenhâ elde sahbâ kelle germ ü yâr nerm
Âh ey sabr u tahammül ba’d-ez-în yâ Hû sizi

Zûr-ı câm-ı bâde şöyle ‘aklına kâr eylemiş
Keyf ile ‘uşşâkına hep keşf-i esrâr eylemiş
Kim hayâl-i keyf ile etdigin inkâr eylemiş
Germ olup meclisde oâlun bûse ikrâr eylemiş
Dün kızın da çignedi ey pîr-i mey ol sakızı

Tâli’imdir ey Nihâlî muktezâ-yı kevkebi
Bilmedim yârin nedir yağmacılıktan matlabı
Görmedim bir tâzeden böyle ‘acâ’ib-meşrebi
Var mıdır bilmem Nedîmâ bir dahı onun gibi
Dîn u dil hasmı riyâ cellâdı takvâ hırsızı

NÂŞİD: İbrâhîm Beg Efendi Hazretleri. Bunlar dahı vezîr-i dilîr Râtib Ahmed Paşa-yı ma’ârif-semîrin semere-i şecere-i fu’âdı ferzend-i ma’ârif-mu’tâdıdır. Devr-i Sultân Mustafâ Han-ı Sâlisde enderûn-ı humâyûnda kilâr-ı hâssaya çerâğ buyrulup pâdişâh-ı mekâdir-şinâs mîr-i mûmâ-’ileyhe mâ-beyncilikleri hizmet-i celîlesiyle beyne’l-enâm mümtâz buyurup bu siyâk ile kurb-ı humâyûnlarında hizmet-güzâr iken takarrub-ı ihtisâsları dahı bâlâter olmak için hâne-i hâssaya nakl buyurmuşlar idi. Pâdişâh-ı magfûr gülşen-sarây-ı cennete ‘ubûr eyledikde taht-ı saltanata şevketlü ‘azâmetlü pâdişâh-ı cihân ‘Abdü’l-hâmid Han-ı Dârâ- ’ünvân cülûs-ı humâyûn

buyurup mîr-i ‘âlî-nijâd hazretlerini bunlar dahı mâ-beyncilikleri hizmetinde biraz
eyyâm istihdâm eyleyip kapıcı başılık rütbe-i refi’asıyla çerâg buyurmuşlardır. Hadd-
i zâtında zât-ı ma’ârif-simâtları cemî’-i ma’ârifde yegâne suhan- perdâz-ı şâ’ir-i
mu’ciz-tırâz olup zâde-i tab’-ı ra’nâları meşhûr ve cümle ‘indinde makbûl ü
müstahsen bir zât-ı ‘âlî-kadrdır. Bin iki yüz altı senesi fevt olmuşdur. Bu gazeller
onundur. Gazel:

Açıl ey gonca-i gülşen der-i ‘ismet güşâyış yap
Biraz cem’iyyet-i tertîb-i bezm-i ‘ayşa hâhiş yap

Amân ey şeh-r-yâr-ı taht-ı istignâ ‘i’uşşâket kıl
Büyût-ı hâtır-ı ‘uşşâkı ta’mîr et nevâziş yap

Meded ey bâde te’sîr et mizâc-ı yâra rûhâsâ
Koma dem-beste gülzâr-ı ruhun pür-âb u tâbiş yap

Güzâr eylersen ey bâd-ı seher kûy-ı dil-ârâdan
Yüzün sür hâk-i pây-ı yâra bir ‘arz-ı sitâyış yap

Olur bir gün ki gûş-ı goncaya te’sîr eder elbet
Sen ey şûrîde bülbül durma bas feryâdı nâliş yap

Senin ey sifle-perver çerh kecdir dâ’imâ devrin
Biraz da ehl-i diller semtine meyl et nümâyiş yap

Zemîn-i tâzede böyle gazeller tarh edip gâhî
Suhan-sencân-ı ‘asra Nâşidâ bir ‘arz-ı dâniş yap

Bu da onundur:

Hümâ-yı kâkülündür fark-ı câna sâye-i devlet

Nigâh-ı iltifâtındır bana ser-mâye-i devlet

Terakkîde olur idbârı mirkât-ı hakîkatde

Egerçi mürtefi'dir sûretâ nüh-pâye-i devlet

Tezelzülden degil hâlî esâs-ı kasr-ı istikbâr

Meger gehvâre-cünbân-ı hatâdır dâye-i devlet

Livâ'-i kadr-ı ehl-i câhı pest eyler felek bir gün

Mümâss olsa sipihre irtifâ'-ı râye-i devlet

Mürüvvetden eser yok Nâşidâ hep kesbedir kûşîş

Kemâl-i bî-vefâyîdir hamîr-i mâye-i devlet

Bu da onundur:

Mukâbil olsa farzâ hüsnüne âyîne-i hurşîd

Açardı gayretinden dââ-ı hasret sîne-i hurşîd

Sen ol cism-i latîf oldun ki ey tıfl-ı perî-dâye

Sezâdır câme olsa kaddine peşmîne-i hurşîd

Senin ey sâki-i bezm-i tarab şâyestedir olsa

Berây-ı sâgar-ı sahbâ elinde mîne-i hurşîd

Niçün yakmış o mâhın âfitâb-ı hüsn-i pür-sûzun
Kemâl-i reşkden varmış meger kim kîne-i hurşîd

Yine bir nev-zemîn-i tâze inşâd eyledin Nâşid
Ki her bir lafzı oldu dâg-sâz-ı sîne-i hurşîd

Bu da onundur:

Girîbân-ı cemâlin matla'-ı mihr-i meşârikdir
Tecellîzâr-ı 'aşka nûr-ı hüsnün lem'-i bârikdir

Görenler zîr-i târ-ı kâkülünde rûy-ı gül-rengin
Sanırlar sünbülîstân içre bitmiş bir şakâyıkdır

Duyar evvel bakışda nükte-i ser-pûş-ı âmâli
Nigâhın vâkıf-ı sırr-ı zamîr-i kalb-i 'âşıkdır

Halâvet-bahş olur ehl-i dile güftâr-ı şîrînin
Lebin Mısr-ı melâhatda mükerrer şehd-i fâ'ikdir

Rumûzât-ı kitâb-ı hüsnün ez-ber hayli müşküldür
Varılmaz mâ-verâ-yı gavrına bir bahr-i râ'ikdir

Rakîbin cevherinde âb-ı safvetden eser yokdur
Onun 'arz-ı hulûsu hem garazdır hem müfârikdir

Mübâyindir ehibbâ-yı zamânın tarz-ı girdârı
Mutâbık sûretâ ammâ ki ma'nen nâ-muvâfıkdır

Müsellemdir ki olmaz pîş-rev tûl-i emel çünkim
Düşen ehl-i kemâle dâ'imâ kat'-ı 'alâyıkdır

Cenâb-ı Resmi-i üstâda 'arz et Nâşidâ nazmın
Ki onun tab'ı mi'yâr-ı mezâyâ-yı dakâyıkdır

Bu da onundur:

Ruhun bâg-ı cemâlin ey perî-rû lâlezârıdır
Leb-i yâkût-fâmın sordum ammâ Kandehârîdir

Dü ebrû-yı siyeh-tâbın iki şemşîr-i Hindîdir
Nigâh-ı fitne-sâzın yâ Tatârî yâ Kaçârîdir

Sakın tahkîk-i bahs-i derd-i 'aşk etme meded zâhid
Muhabbet ehli tedkîk eylemişlerdir ki sârîdir

O zülf-i müşg-bûnun maskat-ı re'sin su'âl etdim
Dediler kim hatâdır sorma aslı Çîn diyârıdır

Hat-ı dil-keş-nümûn-ı levh-i hüsnün eyledim tahkîk
Berât-ı şâh-ı hüsne kayd olunmuşdur bahârîdir

Sakın âyîne-i ruhsârın ey mâh-ı cihân-ârâ

Ki dûd-1 âh nâr-1 sîne-i ‘âşık buharıdır

Bedîhî böyle tezyîn-i suhan tertîb-i ma’nâda
Bu gûne tâze mazmûn ile Nâşid feyz-i Bârîdir

Bu da onundur:

Bak cism-i pâk-i dil-bere ten söylerim sana
Seyr et cemâli vech-i hasen söylerim sana

Hâl-i siyâh-1 dil-beri vasf etme zâhidâ
Düşmez o söz dehânına ben söylerim sana

Gird-i ruhunda sebz-i hat-1 nev-resini gör
Güller içinde tâze çemen söylerim sana

Yanında gör rakîbi o gül-nahl-i ‘işvenin
Gülzâr-1 hüsn ü Âna diken söylerim sana

Geldikde vasf-1 zülfüne dersin nedir sözün
‘Anber derim ya müşg-i Hoten söylerim sana

Hısn-1 hasîn-i vaslına yâd el dokunmamış
Cism-i latîf-i yârı beden söylerim sana

Tîr-i nigâh-1 gamze-i dil-dûz-1 dil-beri
İşler derûna sîne delen söylerim sana

Bir kerre bûs-ı la'line şâyeste olsam âh
Baksan ne tatlı tatlı suhan söylerim sana

Fikr eyledikçe cevri Nâşid ol âfetin
Çekdiklerimi hayli mihen söylerim sana

Bu da onundur:

Nesîm-i dûd-ı âhım zülf-i dil-dârı çalar çarpar
Hücûm-ı mevc-i eşkim deşt-i kühsârı çalar çarpar

Mukâbil olsa mâha ol perînin cezbe-i hüsnü
Fürûg-ı lem'a-pâş-ı kurs-ı nevvârı çalar çarpar

Kemâl erbâbı olmuş ol perî teshîr-i hâtırda
Nukûd-ı genc-i sabr-ı 'âşık-ı zârı çalar çarpar

Bakıp bir kerre düzdîde nigezle semt-i 'uşşâka
Derûn-ı sîne-i 'âşıkda esrârı çalar çarpar

Şu rütbe düzd-i çâlâk olmuş ol çeşm-i suhan-gû kim
Dehân-ı Zühreden ma'nâ-yı güftârı çalar çarpar

Süvâr olsa semend-i nâzına ol gamze-i câdû
Edip yagmâ ser-â-ser mülk-i Tâtârı çalar çarpar

Gubâr-âlûd iken Nâşid gibi hâtırına hâme
Zemîn-i dil-keş üzre levh-i eş'ârı çalar çarpar

Bu da onundur:

Mülk-i hüsnün olmak istersen kuzum gâyet geniş
Koç başınçün bî-ser ü sâ mâna etme serzeniş

Dahl ederken rinde şimdi nûş-ı sahbâ etmege
Tâ bün-i humda alırmış vâ'iz-i tenbel-meniş

Tab'a gâyetle yokuş gelmek gerekdir gâlibâ
Pâye-i mirkât-ı kasr-ı vasl-ı dil-berden eniş

Bâd-ı Âhım hâk-pây-ı yâra yüz sürmek diler
Ey sabâ ugrar yolun bir kerre sen bârî danış

Leylâ vü Mecnûn kitâbın tıfl iken ezberlemiş
Böyle lâzımdır fûnûn-ı 'aşkı işte öğreniş

Arnabûdî dal fes bir âfete meyl etdi dil
Her ser-i müjgânı bir pinyâl-i şehri Kerpeniş

İstemez tahsîl-i vasla nâ-be-câ ibrâm-ı tâm
Nâşidâ üslûb-ı hikmetle gerekdir davranış

Bu da onundur:

Ben ol gül-bün-tırâz-ı hüsne îhâm-ı visâl etmem
Gülistân-ı cemâlin jeng-yâb-ı infi'âl etmem

Dehân-ı tengini ta'rîf için bast-ı makâl etmem
Düşüp vasf-ı miyâna inceden ince hayâl etmem

Edip bülbül gibi bî-hûde feryâd-ı pey-ender-pey
Mizâc-ı nâzikin âzürde-i renc-i melâl etmem

Hayâl-i şekkeristân-ı leb-i gül-reng-i dil-berle
Dil-i şûrîdemi âlûde-i kayd-ı vebâl etmem

Emek-dâr-ı der-i devlet-sarây-ı 'aşkın olmuşken
Yine ey şâh-ı taht-ı 'işve 'arz-ı bî-me'âl etmem

Uyup kayd-ı hevâ-yı turre-i tarrâr-ı müşgîne
Düşüp devr ü teselsül-bahşına vâhî cidâl etmem

Sen ey şâh-ı cihânım ahsen-i takvîme mazharsın
Senin nûr-ı cemâlin mihr ile mâha misâl etmem

Tesebbüt etmedin va'dinde ey şûh-ı fiten-perver
Demişdin Nâşid-i dil-hastaya ben mekr ü âl etmem

Bu gazel de onundur:

Her dîdenin ki behresi yok eşk-i nâbdan
Benzer o 'ayn-ı huşka ki yok feyzi âbdan

Gûyâ derûn-1 âb-1 kamer cilvegâh eder
Gördükçe ‘aks-i rûyunu câm-1 şarâbdan

Ruhsârı üzre hâl degildir ol âfetin
Berceste bir şerer dil-i pür-ıztırâbdan

Her bir nigâh-1 mesti verir başka bir safâ
Bî-dâr olunca dîde-i mahmûru hâbdan

Hat geldi gayrı safha-i ruhsâr-1 dil-bere
Bulduk visâli mes’elesin biz kitâbdan

Aldanma pek de sakf-1 sarây-1 bülendine
‘İbret gözüyle anla zevâlîn habâbdan

Ey dîde bâde gibi akıt durma eşkini
Ey sîne sen de yanmağı öğren kebâbdan

Nâşid cenâb-1 hazret-i İhyâ Efendiye
Eyle nazîre hâme-i rengîn-cevâbdan

Evsâf-1 zâtı ‘âlem-i ‘irfânı pür kıla
Dâ’im zebân-1 midhat-1 her şeyh ü şâbdan

Bu gazel de onundur:

Cümle ‘âlem ‘âşık olmuşken o kaddi ‘ar’ara
Var mıdır bir kimse hîç hüsnünde onun bir yere

Zülfüne dil-besteyem bir ser-tırâş[î] âfetin
Halka-i âgûşa alsam âh gelsem berbere

Saf çekip müjgânı olmuş san müheyyâ-yı cidâl
Ebruvânı çün kemân-ı fitne vermiş sersere

Çün marîz-i ‘aşka lâzımdır münâsible devâ
Zâhide sa’leb gerek rindâna meyle gargara

Olmadı meyl etmedi bir kerre semt-i ‘âşıkâ
Âhlar te’sîrden kaldı o kalbi mermere

Tıfl-bâzî meşrebe dil verme müşkildir hele
‘Âşıkın rüsvây eder dil-ber olunca farfara

Belki hâlin ‘arz eder hâk-i der-i cânâneye
Bâd-ı Âhı Nâşidâ terfîk edersen sarsara

Bu gazel de onundur:

Hatâ eyler düşen sevdâ-yı zülf-i ‘anber-efşâna
Onunçün çâk çâk-i hayret olmuş sîne-i şâne

Hayâlindir musavver levh-i dîvârında ser-tâ-ser

Kuraldan sahn-ı sînem üzre şâh-ı ‘aşk kâşâne

Amân gözden düşürme lutf edip ey merdüm-i çeşmim

Nigâh-ı şefkat eyle hasretinle eşk-pâşâne

Gülistân-ı cemâl-i yârı her dem nazragâh eyle

Sana bî-hûde zâhid seyr-i gül-geşt-i temâşâ ne

Nihâvendî yine bir şûhun oldum beste-i zülfü

Ki gitdi nagme-i evc-i kemâl-i hüsnü Kâşâne

Olur tâ haşre dek cem’iyyet-i hâtırdan âzâde

Düşen bir kerre kayd-ı halka-i zülf-i perîşâne

Dürûg-ı maslahat-âmîzdir nâfiz olan Nâşid

Zamâne halkına ‘arz-ı ma’ârif şî’r ü inşâ ne

Bu gazel de onundur:

Görüp ol serv-kaddi nîm-ten sebzîn kabâlarla

Ser-i kûyunda ‘uşşâkı yeler bâd-ı sabâlarla

Unutdun hayli demdir bendeni ey âşinâ-düşmen

Mukaddem gerçi gâhî yâd ederdin merhabâlarla

Derûn erbâbı almaz bir pula zer-beft dîbâyı

Hakikat dûşunu tezyîn edip sâde ‘abâlarla

Olur Âhir tehî ceyb-i ümîdi pûç- magzânın
Edip isrâf-ı nakd-i fikr bî-hûde hebâlarla

Kalır encâm-ı kârı kâse-i âmâli bî-mâye
Eden izhâr-ı servet nâ-be-câ dest-i cabâlarla

Olursun her zamân âzürdesi bir Âfetin Nâşid
Nedir derdin senin bu bî-vefâlar dil-rübâlarla

Bu gazel de onundur:

Zuhûr-ı mihr-i hüsnün pertev-efzâ etdi âfâkı
Sana günden güne meftûn olup her şehri âfâkî

Onun subh u mesâ fikr ü hayâli ey perî sensin
Çıkarma hâtırından lutf edip bu ‘abd-i müştâkı

Gül ü sahbâ vü mutrib nagme-i ney meclis ‘işretde
Fedâdır cümlesi ancak senin hayrânınım sâkî

Ne rütbe ledâ ederse nîş-i gamzen mâr-ı zülfünle
Verir bûs-ı lebin hâsiyyet-i ma’cûn-ı tiryâkı

Nukûd-ı sabr u sâmân u şu’ûru hûşu hep aldın
Hemân bir âh-ı âteş-zâd kaldı sînede bâkî

Usûl ile makâmâtın gözet dil-bestegânın hep
Hüseynîye çıkarma nagme-i dil-sûz-ı ‘uşşâkı

Eger ragbet olaydı Nâşidâ erbâb-ı inşâda
Siper eylerdi nazmın zîver-i mihrâb-ı nüh-tâkı

Bu gazel de onundur:

Dün gece etdim temâşâ bir kamer-mâhiyyeti
Rûşenâ-bahş-ı dil ü cân oldu mihr-i tal’atı

Zîr-i zülfün sâye-bân eyle gönül ol âfetin
Başına koymak dilersen ger hümâ-yı devleti

Bûy-ı müşg-i kâkülün neşr etmese bâd-ı sabâ
Sünbülîstân-ı çemen bulmazdı böyle nükheti

Sana nisbet tıfl-ı ebced-hân olur hep dil-berân
Mushaf-ı hüsnünde hatm olmuş güzellik âyeti

Serv-kad bir şeh-süvâr-ı hüsn ü ân ister gönül
Hak bu kim ‘âlf gerekir ehl-i tab’ın himmeti

Dogru söyle zâhidâ gelmez mi kalbe ihtilâc
Ditredirken sâk-ı sîmînin o rakkâs âfeti

Âdeme gelmez rakîb-i dîv ile me’nûs olur

Ol perînin yoâ imiş bildim ki insâniyyeti

Âh edip sûzân olup eşk-âbe-rîz oldukça ben

Ney figân eyler mey aglar şem' eyler rikkati

Nâşidâ Tevfîka 'arz eyle berât-ı şî'ri kim

Tekye-i 'irfânın oldur pîr-i sâhib-himmeti

NÜZHET: 'Ömer Efendi. Haremeyn-i şerîfin kîse-dârı olmuşdur ve Dülger-zâde Rızâ Efendi hazretlerinin telekkun-kerde-i sülûkları idi. Bu gazelleri demişdir. Gazel:

Gönülde gayra mahal yok sa'âdet işte budur

Safâ-yı hâtıra ancak 'alâmet işte budur

Havârikât-ı velâyet-şî'âra bend olma

Rehâ-güzîn-i kuyûd ol velâyet işte budur

Şikeste kıl yem-i vahdetde zevrak-ı cismi

Necât ümîdini terk et selâmet işte budur

Zuhûr-ı zevk-i hidâyetle olma fârig-dil

Kanâ'at etme bu yolda nihâyet işte budur

Hücûm-ı keyf-i hodet ile tâ'atin görme

Sakın ki sâlik-i Hakka kabâhat işte budur

Safâ-yı kalb ile maglûb-ı pend-i pîrân ol

Mücâhidân-ı tarîka şecâ'at işte budur

Temîz-telh ü hoşî hâl-i bî-mezâkândır

Bu farka eyleme ragbet halâvet işte budur

Mukîm-i hân-ı rızâ ol gam-ı sivâyı yeme

Tarîk-i fakr u fenâda kanâ'at işte budur

Sadâ-yı nâleyi eshâr-ı 'âşıkân sanma

Namâz-ı vuslata Nüzhet ikâmet işte budur

Bu gazel de onundur:

Tâk-ı ebrû-yı bütân hem-sûret-i mihrâbdır

Pertev-i kandîli nûr-ı dîde-i ahbâbdır

Seyr edelden garka-i deryâ-yı hayretdir nigeş

Gerdiş-i nâfin senin var ise bir gird-âbdır

Cûy-ı deryâ-cûş-ı eşkimle hamîde kâmetim

Âb-ı âsyâb üzre ser-gerdân olan dülâbdır

Ehl-i 'işret oldu 'üryân-ı libâs-ı 'âr u neng

Neş'e-i sahbâ belî seyl-âbe-i âdâbdır

Bâd-ı zülfünle degil tahrîke hâcet muttasıl

Hâtır-ı 'âşık misâl-i lücce-i sîm-âbdır

Hîç mümkün mü ola püf-kerde-i bâd-ı nifâk
Şem'-i ihlâsım benim hurşîd-i 'âlem-tâbdır

Çeşm-i dil bî-dâr ola Nüzhet budur âgâhlık
Mest-i gaflet ehl-i gûristân ile hem-hâbdır

NÂFİZ: Nâfiz Efendi. Şeyhü'l-İslâm İmâm Mehmed Efendi ki Kezûbî lakabıyla meşhûrdur. Bunlar müşârün-'ileyhin mahdûmudur. Devr-i menâsib ederek devr-i Sultân Mustafâ Hân-ı sâlisde sadr-ı Rûm iken vefât eylemiştir. Bu târîh-i vefâtlarıdır:

Yalan dünyâdan el çekdi Kezûbî-zâde gerçekten

Bu gazel de onundur. Gazel:

Cânânesin rakîb ile hîç bir kes istemez
Dâmân-ı gülde bülbülü hâr u has istemez

Şeb-reng-i kâkülüdür 'arak-çîn o goncaya
Gelse kenâr-ı bezme şarâbî fes istemez

N'eyler nühüfte râzımı izhâr gayrıya
Çaldın nefesle gönlümü mutrib ses istemez

Çâr-ebruvân ile başı hoş gönlü şâd-kâm
Zâhid hayâl-i fâsid ile nev-res istemez

Saçma karadır işi o şahsın ki Nâfizâ

Püskürme benli câriye-i Çerkes istemez

Nİ'MET: Ni'met Efendi. Mevâliden olup ordu-yı humâyûn kâdîsi olmuştur. Bin yüz seksen beş senesi fevt oldu. Bu gazelleri demiştir. Gazel:

Sanma ancak zülf-i yâr ile gönül âvâredir

Mihr-i 'âlem tâb-ı ruhsârıyla âteş-pâredir

Yâd-ı la'li eritir şerm-i dil-i dîvâneyi

Gerçi derler nûş-ı mey def'-i hicâba çâredir

Lâleâsâ eylemez dââ-ı derûnun âşikâr

Gonceveş hûn-ı ciğerle laht-ı dil sad-pâredir

Merhem-i bih-bûd-ı zâhir ona te'sîr eylemiş

Zahm-ı şemşîr-i muhabbet bir onulmaz yâredir

Neş'e-i Ni'met o meydendir ki câmında onun

Nüh kıbâb-ı âsumân bir kaç fakîr âvâredir

Bu gazel de onundur:

Dil fikr ü zikr-i la'l-i leb-i cân-fezâdadır

Hâtır hevâ-yı zevk-i mey-i dil-güşâdadır

Ümmîd-i bûs-ı pâ-yı hayâl-i nigâr ile

Rûy-ı niyâz makdem-i şâh-ı recâdadır

Pâ-beste-i kemend-i hevesdir egerçi dil
Ser-hâk-i âsitâne-i lutf-ı Hudâdadır

Ben şeh-süvâr-ı ‘arsa-i feyz-i belâgatım
A’dâ semend-i tab’ım önünde piyâdedir

Ni’met celâl-i dîde-i ‘akl-ı suhan-verân
Seyr-i cemâl-i şâhid-i hüsn-i edâdadır

Bu gazel de onundur:

Yâr-ı sîmîn-bedenim kadr-ı niyâzı bilmez
Nicedir kâ’ide-i bende-nüvâzı bilmez

Girye-i telhe eder hande-i şîrîn-kârı
Hâl-i Ferhâda degil vâkıf o râzı bilmez

Olmamış kâfile-i râh-ı cünûna pey-rev
Kıssa-i silsile-i zülf-i dırâzı bilmez

Çemen-i huld-i sitâyîşde ser-efrâz olmuş
Dûzah-ı derde konan sûz u güdâzı bilmez

Nazar-endâz-serâ- perde-i vahdet Ni’met
Fenn-i tahkîk-i reh-i ‘aşk-ı mecâzı bilmez

Bu gazel de onundur:

Yârdan dûr rakîbin gam-ı bârın çekeriz
Güle hem-dem degiliz zahmet-i hârın çekeriz

İştîyâk-ı şeref-i vaslı ile dil-dârın
Çeşm-i ümmîde reh-i kûy gubârın çekeriz

Berg-i sebz ile dil ehlini nüvâziş kılmaz
Bâg-ı dehrin yine bârân-ı bahârın çekeriz

Felek erbâb-ı dile câm-ı telâfî sunmaz
Yok yere renciş-i efkâr-ı humârın çekeriz

Nî'metâ mâni-i mu'ciz-eseriz deyr-i dile
Her zamân bir sanemin nakş u nigârın çekeriz

NÛRÎ: Nûrî Efendi. Hâcegân-ı dîvân-ı humâyûndur. Anadolu kâdî-'askeri 'Âşîr Efendi Hazretlerinin dâmâdlarıdır. Bu gazel onundur. Gazel:

Vesîle-cûy-ı vuslat oldugum yâra duyurmuşlar
Nifâk etmişler ammâ ma'nevî himmet buyurmuşlar

Güzel ma'nâ degil yanunda gördüm düşde agyârı
Egerçi korkulu rü'yâyı cânâ hayra yormuşlar

Nevâl-i vasl-ı yâra kalmamış yer kalb-i 'âşıkda
Pey-â-pey cevri ile bî-çâreyi çokdan doyurmuşlar

Hele bî-dâri-i bahtımla vardım kûy-ı cânâna
Temâşâ eyledim gönlümce mest olmuş uyurmuşlar

Lebin şevkiyle teng eylerdim a'dâya bu meydânı
Semend-i himmet-i Nûrîyi lîkin pekçe yormuşlar

NUSRET: Nusret Efendi. 'Osmâniye Câmî'-i Şerîfi kitâb-hânesi hâfız-ı kütübüdür.
Bu gazel onundur. Gazel:

Etdi her târını pür nâtıka santûr sana
Etmedi hayf eser güfte-i mehcûr sana

Yine sad-pâresin ey kûh-ı tahammül bilmem
Hele bul kendini ta'n eylesin Tûr sana

Çeşmini seyr ede hâşâ ki Süleymân-ı felek
Hırmen-i encümü bahş eylese ey mûr sana

Bir de hat geldi edip dûş-ı cemâlin tezyîn
Sıklet etmez mi efendi iki semmûr sana

Düğmesin çözmeyicek olmadı çeşmin rûşen
Her zamân böyle muhabbet mi gerek nûr sana

Âferîn meşrebine var pesendim Nusret
Neş'e-i bâde verir dîde-i mahmûr sana

HARFÜ'L-VÂV

VÂRİD: Galatavîdir. Tıflî Efendi terbiye-kerdesidir. Bu gazel onundur. Gazel:

Sîne-güşâde şâh-ı cihânım 'Alî gelir
Keşf eylemiş kerâmeti gûyâ velî gelir

Meclisde vasf-ı yâr ile oldukça kîl ü kâl
Seyr et bu sırrı yâdıma ince beli gelir

Kûyun yolunda bu dil-i şeydâyı der gören
Dârü'ş-şifâ-yı 'aşka yine bir deli gelir

Âzâd kılmaga bu esîr-i muhabbeti
Bir gün olur ki rûyuna hatt-ı celî gelir

Tanbûr gibi Vârid eder nâleler hemân
Cânâ ne dem ki yâdına zülfün teli gelir

VEHBÎ EFENDİ: Sünbül-zâde Vehbî Efendi demekle ma'rûf. Rûmeli kuzâtı eşrâfindandır. Bundan akdem tarîkini terk edip hâcegânlıkla sefâret tarîkiyle taraf-ı Devlet-i 'Aliyyeden İrân şâhı Zend Kerîm Hân cânibine tesyîr olunmuşdu. Ba'de bu'din makbûl-i Şehenşâhî bir hizmetde bulunup bâ-hatt-ı humâyûn tarîk-i evveline rücû' etmişdir. Şâ'ir-i mâhir yegâne-i devrân bir zât-ı 'âlî-kadrdır. Bu gazeller onundur:

Zülfün Âşüftesine gerçi perîşân derler
Hattına meyl edene hayli sevâd-hân derler

Nev-nihâlim bilirim servi salındırmazsın

Niçün âyâ kadine serv-i hırâmân derler

Yoâ iken zerre kadar vech-i şebah bü'l-hevesân

Rûy-ı pür-nûruna hurşîd-i dırâhşân derler

Bûse va'd etmiş idin bir iki peymâne çekip

Seni ey şûh o peymâna peşîmân derler

Nice yıl geçmeli bir mûy-miyân sarmag için

Bilmeyenler reh-i 'aşkı beli âsân derler

Hecr ile meş'ale-i âhı şeb-efrûz ederiz

Yine bu encümene bezm-i çerâgân derler

İşte biz şâh-süvârân-ı fezâ-yı 'aşkız

Merd olan var ise gelsin buna meydân derler

Hazret-i Hayri-i üstâd-ı suhan-pîrâya

Şu'arâ zümresi tahsîn ile Hassân derler

Şimdi menşûr-ı belâgatla odur Hâkânî

Zât-ı vâlâsına tugrayi-i dîvân derler

Bilirim haddimi pey-rev olamam ey Vehbî

İftirâ ile bana gerçi suhan-dân derler

Bu gazel de onundur:

Kilk-i kudret hat-ı ruhsârını nâ-gâh yazar

Safha-i sîneme medd-i siyeh-i âh yazar

Vasf-ı rûyunda gazeller yazan ehl-i suhanın

Matla'ında kimi hurşîd ü kimi mâh yazar

İkisin etse de bir yerde musavvir tahrîr

Serv-i bâlâyı kadinden yine kûtâh yazar

Görse bu sûret ile münşi-i Şeh-nâme seni

Milket-i 'işvede hûbâna şehen-şâh yazar

Levh-i mihr ü kamere ibn-i necîm-i gerdûn

Kalem-i âurre ile rûyuna eşbâh yazar

Hem-ser-i şîr yazıp 'aşkı hayâtü'l-hayevân

'Akl-ı pür-hîleyi dñnbâle-i rûbâh yazar

Okudum metn-i usûl[ü] kütüb-i devletde

Kayd-ı haysiyyet-i cehli sebab-i câh yazar

Sînedir kâğıd-ı tesvîdi debîr ise felek

Anda nakş-ı hevesi gâh bozar gâh yazar

Kâtib-i mahkeme-i hükm-i kazâ ey Vehbî
Kısmetim sehmini *er-rızku 'ale'l-lâh*³⁵ yazar

Şâhîn Girayın katlinde söyledikleri Tayyâr-nâme derûnunda olan gazeldir:

Yine sayd eyledim bir 'işve-bâz-ı kebg-refâtı
'Acâ'ibden şikâr aldım desem şâyestedir bârî

Temâşâyâ çıkar kumru ser-i serv-i çemân üzre
Tezerv-i hoş-hırâmım geşt ederken sahn-ı gülzârı

Müsellem turna telli ispirî bir yavrucaktır kim
Değişmem zülfünün bir mûyına bin Çîn ferhârı

'Aceb Âyîne-i devrânda görmüş var mıdır bilmem
Şeker leblerle böyle tûti-i şîrîn-güftârı

Sabâ ile vezân etdim Sebâyâ Hüdühüd-i şevki
Getirseydi dile bârî peyâm-ı vuslat-ı yârı

Nesîm-i lutf-ı şâhîden açıldı gonca-i kâmım
Belî bülbül gibi çokdan çekerdim mihnet-i hârı

Du'âmı devlet-i iclâline hasr etdim ey Vehbî
Misâl-i murg-ı hak-gû subh u şâm evrâd u ezkârı

---

³⁵ Rızık, Allah'ın elindedir.

Bu dahı tannâne-i şeh-vere kasidelerinde olan gazeldir:

N'ola Şîrâzı versem ben o hâl-i 'anber-efşâna
Bulunmaz Hind ü Keşmîr ü Hotende öyle bir tâne

'Adende görmedim dür-dâne dendânın gibi lü'lü'
Leb-i la'lin nazîrin bulmadım gitdim Bedahşâna

Bu hüsn ü cezbeler üftâde eyler mâh-ı Ken'ânı
'Aceb mi mâh-ı Nahşeb düşse ol çâh-ı zenehdâna

Müsâdif olmadım Ferhâr u Çîn ü Sind ü Kâbilde
Siyeh-hâl ü siyeh-mû böyle bir kâkül-i perîşâna

Şeker-güftâri-i kand-i leb-i şîrînine Vehbî
Semerkand ile mülk-i Kandehârı verdi şükrâna

VEHBÎ: Vehbî Efendi. Ürgüblülü 'Îsâ-zâde demekle ma'rûfdur. Kuzâtdandır. Kayseriyede mahkeme kâtibidir deyü mesmû'umuz olmuşdur. Sahîhî ma'lûmumuz degildir. Bu gazel onundur. Gazel:

Hall olur müşkülümüz sa'y ile düşvâr olmaz
Gerçi ahkâm-ı kazâ vü kader inkâr olmaz

Ehl-i 'irfâna meger lâzım imiş renc ü 'anâ
Gül-sitân içre nazar kıl gül-i bî-hâr olmaz

Nefs-i emmâre olup mâ'il-i lezzât-ı cihân
Her ki mest oldu bu sahbâ ile huşyâr olmaz

Zu'm eder ser-keş olan nahvet-i ikbâl ile kim
Sadme-i top-ı felekden de nigûnsâr olmaz

Sıklet-i hırs ü tama' 'âlemi bî-tâb etdi
Gerden-i 'âleme bir böyle girân-bâr olmaz

Rûz u şeb sıdk ile tahsîl-i kemâlâta çalış
Câme-i cehl gibi Âdeme bir 'âr olmaz

Vehbiye sıdk u salâhı meger ederse meded
Yoksa bu kûşe-i âurbetde ona yâr olmaz

HARFÜ'L -HÂ

HÂTİF: Seyyid Hasan Çelebi. Müzehhibbaşdır. Bu gazeller onundur. Gazel:

Merhametsiz bî-vefâ gaddârsın bildim seni
Mâ'il-i âmîziş-i agyârsın bildim seni

Gel firîb-i kûşe-i çeşminle bend et 'âlemi
Gamzesi câdû-füsûn mekkârsın bildim seni

Âteşe yansın mey ü mey-hânen ey pîr-i mugân
Dest-i gamdan sen dahı gam-hârsın bildim seni

Kişver-i ‘aşkı yine şeb-hûn-ı hayret eyledik
Çeşmi kâfir gamzesi ‘ayyârsın bildim seni

Gül-sitân-ı hüsnünün fikriyle her şâm u seher
‘Andelîbân gibi Hâtif zârsın bildim seni

Bu gazel de onundur:

Söz olur mu o şehin tavr-ı levendânesine
Âhuvân mâ’il olur dîde-i mestânesine

Vasla ruhsat mı verir subha degin şu’le-i nâz
Gerdiş-i şem’-i ‘ızârındaki pervânesine

Kızılırmaga döner hasret ile dîdelerim
Bâg-ı ‘âlemde dilin nahl-i dil-ârânesine

Tâ’ir-i kudsi şikâr etmege şeh-bâz-ı nigâh
Süzülüp cân atıyor kana degil lânesine

Reng-i sevdâ-yı hayâliyle boyandımsa bu şeb
Zülfü bir silsiledir Hâtif-i dîvânesine

Bu gazel de onundur:

Ruh-ı dil-sûzu tâb-ı gülşen-i hayret midir bilmem
Gözümde reng-i gül mü âteş-i firkat midir bilmem

Kemend-i halka-i hicrân olan çeşm-i gazâlâne

Şu'â'-ı rişte-i nezzâre-i hayret midir bilmem

Çekilmez çille-i saht-ı kemân-ı cevri ol şûhun

Sihâm-ı gamzede nev-şeh-per-i dehşet midir bilmem

Devâdır fikr-i hattın âhuvân-ı çeşm-i bîmâra

Sevâd-ı sürme-i âvâze-i sıhhat midir bilmem

Çözülmez 'ukde-i reng-i cünûn sevdâ-yı zülfünden

Dil-i dîvâneye zencîr-i cem'iyet midir bilmem

Yakan mihr ü mehi sûz-ı derûn-ı ıztırâbımdır

Degil encüm felekde şu'le-i gayret midir bilmem

Olunca cilve-ger mir'ât-ı râz-ı tab'-ı Hâtifde

Hayâl-i 'işve-i Cibrîl-i mahviyyet midir bilmem

HARFÜ'L-YÂ'

YEKSÂN: İsimleri Mahmûd ve İslâmbolîyü'l-asldır. Bogazda Çengelköy nâm karyede sâkindirler. Kendisi Hâcî Mehmed nâm bir tâcirin meyve-i devha-i hayâtı olup hâl-i sabâsından beri 'ilm ü kemâl kesbine meşâûl olup ber-fehvâ-yı *etlabü'l-ilmü mine'l-mehdi ilâ'l-lahdi*³⁶ hâlâ dahı sinn-i sittîne karîb iken kesb-i ma'ârif ü 'avâriفة müdâvimdirler. 'İlm-i dürrîde fâ'ikü'l-akrân ve nûket ü mezâyâ-yı

---

³⁶ Beşikten mezara kadar ilim taleb ediniz.

tasavvufda müşârün-bi'l-benândır. Selleme'llâhi Te'âlâ. Bu Fârsî gazel zâde-i tab'-ı latîfleridir. Gazel-i Fârsî:

Bâhem-i dil be-ser-i zülf-i nigârî 'acebî

Âh meşâûl şudem bâz be-kârî 'acebî

Gerçi der-şehr ne-bâşed çü tu der-hüsn kesî

Nîst der-dehr çü men 'âşık-ı zârî 'acebî

Tâ kadem-rence kuned yâr-ı be-mihnetgedeem

Geşte ez-eşk kenârem çü bihârî 'acebî

Pehle geşt in dil ü ender kemer-i û âviht

Şâh-bâz-ı nazareş kerd şikârî 'acebî

Sûht Yeksân heme şeb tâ-be-seher hemçün şem'

Bâ-hayâl-i sanemî lâle-'izârî 'acebî³⁷

Bu Türkî gazel dahi onundur:

Câ-be-câ dââ-ı derûnum fark olunmaz lâleden

İztirâb-ı âh-ı germim şu'le-i cevvăleden

Mısra'im kad râst kılmaz hâme olmazsa 'asâ

Tıfl-ı tab'im nâ-tüvândır pîr-i sî sad sâleden

---

³⁷ Gönlü sevgilinin saçının ucunda kaybettim, (sonra da) onu açmaya uğraştım, şaşılır mı? Gerçi şehirde senin gibi güzel, dünyada da benim gibi acı çeken bir âşık yoktur buna şaşılır mı? Ey sevgili, benim sıkıntı çektiğim yere tenezzül et. Gözyaşımın sahilim denizler gibi suyla dolsa şaşılır mı? Bu gönül yanından geçti ve onun kemerine asıldı. Bakışının şehbazı bir av avlasa şaşılır mı? Yeksân, gecedен sabaha dek, lale yanaklı bir sanemin hayâliyle mum gibi yandı, buna şaşılır mı?

Sürme-i âvâzım olmuş zülf-i müşgîn-târ-ı yâr
Kûh-ı gam zîrindeyim lîkin sadâ yok naleden

Âteş ile âteşi itfâya sa'y etmek gibi
Eyleyen def' -i harâret âteş-i seyyâleden

Etmede mînâda Yeksân âb-ı hayvân seyrini
La'l-i yâra geldi zînet cûşîş-i tebhâleden

HÂTİME:

Âsâr-ı suhan-verân-ı şîrîn-kelâm-ı 'asr ve netîce-i efkâr-ı nükte-verân-ı dehr olan
işbu mecmû'a-i câmi'ü'l-letâ'if ve nüsha-i şâmilü'z-zerâ'ifin cem' ü telfiki ve tahrîr
ü tenmîki itmâma resîde ve nakş-ı *temmet bi'l-hayr* ile hitâma keşîde oldu.

Fî sene 'iştirîn ve tis'a ve mi'eteyn ve elf

Min târîhi hicreti min lehü'l-'izz ve 'ş-şeref

Sene 1229